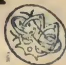
In [illegible] tabulae [illegible]

[illegible] 183. [illegible] 117.

NAZIONALE
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
12
7 M
6

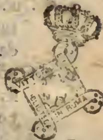

DONATI ANTONII
ALTIMARI
MEDICI ATQVE PHILOSOPHI NEAPOLITANI,

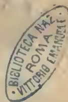
Nonnulla opuscula nunc primum in unum collecta, & recognita, cum locis omnibus in margine additis.

Quibus vltimò accedit de Sanitatis latitudine tractatus, vnà cum eiusdem latitudinis tabula denuo in lucem æditus.

Cui per Decennium concessum est Priuilegium Illustris. Sena. Veneti, & Regis Neap.

Venetiis, Ex Officina Marci de Maria, Salernitani, Bibliopolæ Neapolitani. 1561.

INDEX OPVSCVLORVM.

1 ¶ Quòd vtero gerentibus pro præseruatione abortus, venæ sectio non competat ex Hipp.& Gal. sententia.

2 ¶ De Alteratione, Concoctione, Digestione, Preparatione ac Purgatione.

3 ¶ De sedimento in vrinis.

4 ¶ Quòd functiones principes iuxtà Gale.decreta, anima in cerebri sinubus, sed in ipsius corpore exerceat.

5 ¶ Quòd naturalis spiritus in Gal.doctrina admittatur: & non omninò sit admittendus, vt quibusdam visum est.

6 ¶ Quòd exquisita tertiana, ad eiusdem Hip.& Gal. sententiam, in genere acutorum morborum contineatur.

7 ¶ Accedit de sanitatis latitudine tractatus, vnà cum eiusdem latitudinis tabula, nuper æditus.

CAPITVM
INDEX.

QVòd vtero gerentes pro præseruatione aborsus venæ sectio non competat ex Hipp. & Galeni sententia. pag. 1
De Natura humana. 16
De calido innato. 17
Quòd Ars medica & medici sint necessarij. 18
De Alteratione. 20
De Concoctione. 25
De Digestione. 32
De Præparatione. 36
De Purgatione. 41
An in Principijs morborum materia non turgente purgante medicamento vtendum sit. 44
De Sedimento in vrinis. 54
Quòd functiones principes iuxta Galeni decreta anima non in cerebri sinibus, sed in ipsius corpore exerceat. 67

Quòd Naturalis ſpiritus in Galeni doctrina admittatur, & non omnino abolendus ſit, vt quibuſdam viſum fuit. 81

Quòd exquiſita tertiana ad Galeni ſententiam in genere acutorum morborum reponenda ſit. 89

De Sanitatis latitudine. 106

Finis indicis capitum.

DONATVS ANTONIVS ALTIMARVS,

Virgilio Riccardo S.

QVVM in vnum cogere mea opuſcula decreuiſſem, quæ iandiu ſparſa, fuſaq́; & mendis referta (typographorum negligentia) videbantur, ea qua es doctrina & diligentia fretus, dum Venetijs te contineres, ſub tuo aſpectu ſubijcere volui: fieri etenim non poteſt, quin propterea mendis non vacent: idque eo magis facere conſtitui, quum te mei defenſorem acerrimum ſemper agnouerim, in hac præſertim tam ſuſpitioſa & maledica temporum turbulentia, in qua nemo eſt qui locum barbaris obtrectatoribus non relinquat: Nec vt opera hæc eſſent præclara & ingenij mei monimenta effeci, ſed quò amicorum petitioni ſatisfacerem, & fructus extarent ocij pomeridiani ad Galen. ſemper & Hippocra. mentem ex noſtro inſtituto. Accipias igitur amicè beneuolèq́;, vt decet, deque mea erga te beneuolentia aliquid agnoſcas. Accedit & de ſanitatis latitudine hoc paruum opuſculum nuper elucubratum his iam contractioribus noctibus meorum diſcipulorum, tuiq́; (vt noſti) ſtudioſiſsimorum cauſa; quibus tùm in me obſeruan-

tia,

tia, tùm etiam singulari amore, non potui non satisfacere. Quòd si qui pertinacia adducti, aut maleuolentia potiùs suffusi, audeant contradicere; sciant non mihi, sed Galeno se contradicturos, quicum errasse malo, quàm ad aliorum mentem rectè sapere: nec grauentur quid, quaq; de re sentiant scribere, vt non contradicendo tantùm, sed scribendo posteritati prodesse videantur: erunt etenim ex nostra Academia eis præstantes tecum, qui partes non secundas substines, quantum in Galeni doctrina Neapoli profecerint. Vale, meque, vt soles, ama: & quo ad fieri potest effice, ne mendosè minuta hæc opuscula ad nos veniant, in apertumq; iterum referantur.

VIRGILIVS RICCARDVS SANSEVERINAS AD STVDIOSOS.

IP. rei medicæ ceu primus inuentor, nec debitũ ordinem dedit, nec quæq; ad unguem finiuit, ob ſcurèq; pro antiqua dicendi breuitate eſt interterpretatus, artis tum huius nobiliſſimæ copioſa ſemina reliquit, quæ pleriq; corruperunt: Diuiniſſimus Gal. ut optimus agricola ea cum cõmodè ſeruit, auxit, tum perfecit, uerùm non abſq; propter rei magnitudinem, atq; difficultatẽ, in aliquibus obſcuritate, prolixitateq; ac apparenti, in quibuſdam cõtradictione. Accedit Vir Diuinus huiusmet Artis Hip. Galeniq; ſententiarum fideliſſimus cultor, qui in dies induſtrijs hominibus ac natura prudentibus nõ uulgarem utilitatem afferre conatur. Diui ſenis ſemina optime exarando, ſparſim res à Gal. cõfusèq; tum prolixè tractatas, miro ordine colligendo, lucidiſſima oratione explanando, atque eum ab omni cõtradictione uindicat. Inter hæc uiri ſtudioſiſſimi tractatũ de uenæ ſectione in utero gerentibus ad mentem Senis, & Gale. lucidatum atq; denuo recognitũ habetis. Demum ex eius lucubrationibus de latitudine ſanitatis opuſculum emanat ex ſententia Gal. elicitum, cuius prælectione in libro artis medicæ obſcuriſſimè à Gal. adiecta, ſole clariora nobis patefiunt, uniuerſaque dubia à confuſoribus ducta facillimè eluuntur. Interea pro Viro Diuiniſſimo multos annos præcamini: fortaſſe hunc Deus creauit: ne ignoremus poſſibilia ſcitu in re medica. Deerãt loci præcit. lib. eos addidi. Verùm doleo cum ſub meo aſpectu ſubieciſſe uoluerit, putans me quandiu Venetijs commoraturũ, ac urgentem ob cauſam Bononiam accedere opus mihi eſt, ſpero tamen omni menda carentia opuſcula hæc in lucem prodibunt.

Valete. Venetijs. 16. Calen. Martij.

Errata operis huius sunt ista.

Fol. 3.	1. facie.	uers. 33.		omne omnes.
Fol. 4.	2. facie.	uers. 15.		fœto, fœtu.
Fol. 18.	2. facie.	uers. 8.	in margine	primo de arte cu. primo de articu.
Fol. 67.	2. facie.	uers. 30.	in margine.	cap.60. cap.6.
Fol. 30.	1. facie.	uers. 26.		3.meth. 5.metho.
Fol. 56.	1. facie.	uers. 2.		causa. causas.
Fol. 70.	2. facie.	uers. 1.		animale animalem.
Fol. 75.	2. facie.	uers. 6.		diuinis diutinis.
Fol. 76.	2. facie.	uers. 30.	in margine.	8.de simpl. cau. 2.de simpli.cau.
Fol. 114.	1. facie.	uers. 33.		8.metho. cap.30.

DONATI ANTONII Altimari

MEDICI, AC PHILOSOPHI NEAPOLITANI.

Quòd vtero gerentibus pro prȩſeruatione aborſus, venæ ſectio non competat: ex Hipp. & Galeni ſententia.

AD MARCVM ANTONIVM FALCONIVM,

PROOEMIVM.

VONIAM non nulli noſtri temporis Medici empirici potius quàm rationales, ad pauca reſpicientes, cùm primum ad vtero gerentes mulieres accerſuntur incognita cauſa aborſus, à qua ſolent aliàs aborſum pati, vel quæ poſſet eſſe in futurum, nulla habita indicatione, à totius temperamento, nec à temperamento genitalium partium, ab habitu, ætate, conſuetudine, anni tempore, & denique anteacta vita; ſtatim ad ſanguinis miſsionem ac

cedunt, eámque fieri iubent, tam si adsit sanguinis fluor ex vteri vasis, quam si non adsit. Ex quo non parua noxa pauperculis mulieribus, verùm etiam fœtui comparatur. Visum fuit mihi, cùm tu, charissime Marce Antoni, sæpe, & alij quidam amici me nunc hortentur ad hoc, paucissimis quantum potero verbis disserere, quæ eo casu mihi videantur: simul studens & tibi gratificari, & posteros pro viribus iuuare. Sed, ut clarius veritas elucescat; hunc seruabo ordinem. Primò succinctam uteri constitutionem, eiúsque sympathiam, siue naturalem consensum describam: Secundò constitutionem, formationem, ac alligationem fœtus cum ipso vtero, & qualiter, & quo sanguine nutriatur ostendam. Tertiò quot, quæúe sint in vniuersum causæ aborsus dinumerabo. Quartò veritatem quæsiti dilucidabo. Quintò, & vltimò obiectiones in contrarium tollam.

CAPVT I.

VANTVM ad primum animaduertendum est, quòd licet homo inter omnia animalia sit perfectissimus, & in eo ipso rursus vir muliere perfectior est cuius perfectionis causa vt dicebat Aristo. primo de generatione animalium & Gal. 14. de usu partium, est caloris exuberantia, tamen omnes partes quæ uiris insunt in mulieribus reperiuntur. In vno tantum potissimum circa genitales partes discrepant, eo quòd in mulieribus hæ partes intus conditæ sunt, in uiris autem sunt extra. Nimirum ergo si mulier tanto est mare imperfectior quanto frigidior, non solum secundum genitales partes, sed etiam secundum totum: Quæ imperfectio utilitatem non aspernandam toti humano generi præstitit; fœtus enim dum utero gerunt, non modo pro sui prima constitutione, materiam postulabat copiosam, uerumetiam ad eius incrementum. At si calidissima fuisset fœmina, tale alimentum præstare non potuisset: nunc verò frigidior cum sit, ne concoquere quidem exactè potest, nec valde discutere ac digerere: sequitur vt propter earum frigidam intemperiem benigni alimenti superfluum aliquod colligant. Quod alimentum dum in ætate florenti sunt tanquam superfluum secernendo ab omnibus uenis per earum quasdam transmissum ad vterum, singulis mensibus cum prægnantes non fuerint, expellitur: Tempore uerò imprægnationis ea excrementa ad fœtus educationem sunt accommodata: cum primæ fœturæ constitutio humidior ac frigidior extiterit, vt dicebat Gal. libro secundo de semine. Nec mirum si redundans iste sanguis, antequam concipiant ad genitales partes ab omnibus earum partibus expellatur, cum hæ omnium sint imbecillimæ, ac infirmissimæ, ut inquit idem Gal. citato lib. 2. de semine: Mittuntur nanque menses in eas uenas, quæ in utero committuntur nihil conferente ad eorum delationem ipso utero, ut liquet 5. de simplicium medicamentorum facultatibus. Hac ergo de causa concipiendi instrumenta in mulieribus intus formata sunt. est enim uterus instrumentum commodum, tum ad ipsius mulieris, tum ad uiri semen recipiendum, cum sit eius familiarissimus succus, ut ait idem Gal. 14. de usu partium: ipsumque ex duabus tunicis compositum. Quarum exterior neruosa est, interior uerò uenosa ut & distendi & contrahi facile possit. exterior simplex atque vna, interior uerò duplex, ut patet lib. de dissectione uteri, satisque aspera ipsa interior & præcipue ad eius fundum, multisque ramis uenarum ac ar-

[Margin notes: Arist. 1. de gen. animal. cap. 2 & Gale. 14. de usu par. cap. 6. — Gal. 2. de semi. cap. 5. — Lib. & ca. eodē. — 5. de simpl. medicamēt. facult. cap 22. — 14. de usu part. cap. 11. — Lib. de dissec. uteri cap. 6.]

teriarum intercepta, à lateribus processus quosdam mammillares habens ad utraque ilia. Quos quidam cornua nuncupant, testesque seminarios meatus agnatos habēt adiacentes ad fundum eius in utroque latere utrinque alterum iusta cornua. Ad quam à caua uena, & à sibi adiuncta arteria magna paulo infra eas, quæ ad renes tendunt, duæ uenæ, et totidem arteriæ deferuntur: quarum altera à dextris ad dexteram, altera à sinistris ad sinistram uteri partem committitur: &, priusquam in ipsam ingrediantur; ramulum quendam ad testes porrigunt, deinde corpori ipsius uteri utraque unita ipsum intexunt nonnullis ramis uenarum, & arteriarum ab ipsis ortis (vt supra diximus.) Eius autem uteri ceruix musculosa cum sit; carne dura, & cartilaginea constat, quo medio mulier menses expurgat, maris genituram recipit, & fœtus in lucem egreditur (vt dicebat Gal. 14. de vsu partium, et li. de dissectione uteri: in qua ceruice sunt aliæ quædam uenæ, & arteriæ, quæ ipsam contexunt, ac nutritur eo sanguine, qui per dictas uenas per ipsam trahitur: discissæ siquidem dictæ uenæ ab eis, quæ ad sedem tendunt apud os sacrum, cum quibus simul quoddam neruorum iugum extenditur, ac diuiditur, ex eodem loco proficiscens, ac per eandem uiam simul ductum. Quorum neruorum crassicies pro eorum usu mensurata est: eiusque ceruicis extremitate uterus eunno committitur medijs quibusdam tenuibus fibris, recto intestino, & vesicæ annectitur, sacro itē ossi alligatur, firmis quibusdam uinculis, & lumborum uertebris. Verùm hæc uincula laxa sunt omnia, ut late moueri, & transformari posit. Et quoniam non solum intra eum uterum ipsum semen in coitibus attrahere oportebat, verùm etiam retinere eo tempore, quo mulier utero gerit, nec non excernere, cum fœtus fuerit perfectus; ob eam causam genus omne fibrarum natura ipsi molita est, fibris quidem rectis ad sese attrahēs, transuersis excernens, omnibusq; simul retinens, ut dicebat Gal. lib. 14. de vsu partium circa finem. Hæc quantum ad uteri constitutionem, & eius naturalem cum uicinis partibus consensum. Eum autem, quem habet cum alijs remotis, tum principalibus membris, breuitatis causa relinquo.

14. de usu par. ca. 3. lib. de dissec. uteri. c. 7.

14. de usu par. cap. ult.

CAPVT II.

Quo verò ad id, quod secundò promisimus relicta opinione Arist. 2. lib. de generatione animalium, quæ fortasse ab aliquibus fuit male intellecta, quia nunc cum medicis uerba facimus; conabimur eorum sententiam prosequi, & potissimum Hippocratis, et Galeni. Qua de re sciendum est, Quòd, cum fœmina conceptura est, (id uerò eo tempore fieri consen-

consentaneum est, quo uel incipiunt, uel cessant menses: cum reliquo toto tempore, quo menses expurgantur, concipere nullo modo possit: Quoniam semen nequeat in uulua remanere, sed, à copia influentis sanguinis eijcitur. Dico ergo, quòd & eo tempore, scilicet cum menstruum non multum, sed paucum effluit; uasa uteri, quæ interiorem eius partẽ penetrant, ex quibus menses expurgantur, ora aperta habent. Et cũ eo tpe semen à uiro, simulq; et ab ipsa fœmina in uterũ mittatur, ob eius uteri asperitatem ipsi utero adhæret: satisq; alimenti ex paucitate confluentis sanguinis habet. Qua de re, anteq̃ menses ueniant, cõceptus fieri non ualet: tũ quia semen uiri alimento caret, tum quia adhærentiã nullam inuenit. immo cum lenis inueniatur uterus; defluit semen ipsum: aspera siquidẽ magis idonea sunt ad coalescendum quàm lenia (ut dicebat Gal. li. de dissectione uteri.) Continuo igitur sibi permanente semine tempore, quo ab utero trahitur, cum ab omnibus eius partibus tanquam familiarißimus succus simili modo appetatur (ut idem fatetur Gal. xiiij. de usu partium, & lib. primo de semine) extenditur demum, ac dilatatur, post modum sui lenticia, ac craßitia, calidorumq; corporum adhæsione facilè assequitur, ut statim tota eius exterior pars, quæ uterum attingit in membranam concrescat. Quæ membrana ab ipso utero uelut frustulum quodam à ferreo instrumento separata est. & tantum ea in parte, quæ maximè asperata est uteri tunica (hoc uerò est in uasorum orificijs) connexa conspicitur, non secus quàm uidere est à dulciarijs pistoribus, qui cum supra quoddam instrumentum calidum, ac latum liquidam aliquantulum pultem proiciunt; efficiunt Placentas, seu crustulas: ita natura ex semine intra uterum proiecto, & extenso membranam obducit: qualem dulciarius pistor extra ex pulte crustulam, uetulamúe perficit, ut uolebat Gal. lib. 2. de semine. Quodcunq; igitur hmõi uasorum orificijs semen attigerit, statim alimentum per illa ad sese trahit membrana ea in parte (ut puta quæ recens, ac tenera adhuc sit) patefacto eius foramine aditum præbente. Quod quidem foramen postea temporis processu uas efficitur uteri uenis coalitum, ac simile. hanc membranam græci chorion appellant, latini uerò secundas: per quam membranam arteriæ, & uenæ penetrantes materias ex utero ad fœtum transmittunt. Reliquum autem seminis omne facultates, ac uires naturales insitas habet, attrahentem unam qua sibi accommodata, ac familiaria trahit, retentiuam, ac immutatiuam qua sibi cibum præparat: alteram uerò expultricem, qua aliena, & superuacua excernit, materias autem proprias, quas attrahit ab utero habet sanguinem uidelicet, & spiritum per orificia supradicta, quibus conexum est. Simul etenim & ea, quæ ab utero mandantur, per uasa attrahuntur,

Lib. de dissec. uteri cap. vlt.

14. de usu par. c. 11. 1. de semi. cap. 4.

1. de semi. c. 4.

tur, & membrana ipsa magis, ac magis indurescit, donec ad perfectam duriciem uenerit, continuaturq; tota circum circa, ipsum semen comprehendens: Solæ tamen (vt dictum est) illæ partes perforatæ relinquuntur, per quas materierum fit transmißio. Nam reliquus chorij sinus interiorem partem uteri substernit, ac tangit solummodo, sine ulla coniunctione. inde ergo (vt diximus) orta ipsius chorij vasa chorium ipsum intexunt ac inter se se miscentur, & coalescunt quadam tenui membrana connexa cuius coalescentiæ modus est, velut si considerabis multas, ac tenues arboris radices, binas, & ternas inter sese uniri, ac coniungi, ut ex his aliæ quædam maiores magnitudine, sed numero pauciores oriantur: atque hæ alias: & hoc tantisper fieri, quoad in unum coniunctæ omnes ad summam superficiē terræ eam in partem arboris desinant, quæ truncus uocatur: ita hæc uasa chorij uelut radices multæ, atque exiles inter se coalescunt, & vnitæ maiores, quàm prius erant, euadunt, numero tamen pauciores, demū sic maiores effectæ, uniuersæ in duos quasi truncos in uenas uidelicet uenæ, in arterias arteriæ terminantur, ex utraque parte tam dextera, quam sinistra circa umbilicum fœtum ingredientes: Nihil enim aliud est umbilicus nisi hæc quatuor uasa, duæ scilicet uenæ, & totidem arteriæ, in medio urinaculum habentia. Qui meatus in fundum uesicæ infantis exortus à medicis urinaculum nuncupatur: per quem lotium in tunicam aliam intestinalem dictam deriuat (vt infra dicemus.) Ex quibus patet partem nullam ipsius fœtus prius posse existere, quàm ea, quæ in chorio sunt uasa, in quatuor antedicta capita coiuerint: cum singula fœtus membra tum ad eorum generationem, tum ad reliquam omnem dispensationem idoneo egeāt alimento. Quod alimentum nullum aliud magis pro fœtu reperitur idoneum quàm quod à fœtante suppeditatur, sanguis videlicet ex quatuor hu-

8. de plac. Hipp. & Plat. cap. 4.

moribus constans. Quamuis à dominio sic appelletur (ut testatur Gal. lib. octauo de Hippocratis & Platonis decretis.) Relinquitur ergo, quòd nullo pacto fieri potest, ut aliquod membrum in ipso fœtu absq; substantia sanguinea gignatur: ut idem Gal. inquit lib. de fœtuum formatione, & libro primo de natura humana. Quæ generatio (ut idem Gal. dicebat primo de naturalibus facultatibus) non est simplex una quædam naturæ operatio: sed ex alteratione constat, & formatione. cum primum autem incipit ipsum animal gigni media alteratione, & formatione, id, quod primo semen erat, natura efficitur: vt dicebat Gal. 2. de naturalibus facultatibus: nam licet huiusmodi facultates sint in ipsomet semine, tamen propter materiæ defectum erant ociosæ. Verùm cum primum materiam attingit; circa ipsam operatur: non ab ipsa materia operationem sumens, sed circa ipsam manife-

Lib. de fœt. for. ca. 2. 1. de natu. hu. cō. 18. & 27. 1. de nat. facult. cap. 6.

2. de nat. facul. cap. 3.

manifestans operationem eius: Et quandiu ipsa materia indigeret, eius seminis facultates essent ociosæ. propter quod Gal. in præcitato lib. secundo de naturalibus facultatibus semen ipsum Phidiæ artifici assimilauit: Sanguinem autem ceræ; quamuis huiusmodi operationes sicut & omnes aliæ ab ipsa natura perficiantur absque ratione, & intellectu, ut uolebat ipsemet Gal. de intentione Hippocratis libro sexto de locis affectis, & libro de fœtuum formatione circa finem. supradicta ergo quatuor uasa, duæ scilicet uenæ, & duæ arteriæ, non tamen inter se commixtæ, sed uenis semper cum uenis, atque arterijs cum arterijs coeũtibus, per solum umbilicum, et per nullam aliam partem fœtui inseruntur: uenæ quidem, statim cum umbilicum superarunt, in se mutuo coeunt, unaque efficitur, quæ sic progrediens ad hepatis simam inseritur, demum illinc tãquam à uenarum principio ad omnes partes distribuitur: ipsæ uerò arteriæ in partem magnã arteriæ, quæ est ad lumbos, per fundum uesicæ adhærescens, ac per totam ipsam uelut per descensum quendam, quousque ad arteriam perueniat magnam, quæ ad lumbos, ut diximus: ibique inseruntur. Cur uerò uenæ statim in umbilico in unum sint redactæ, arteriæ uerò longo itinere permaneant duæ, Gal. 15. de usu partium optimè declarat: Ego autem breuitatis causa relinquo. Protinus ergo natura utrunque uasorum iugum loco opportuno collocauit, per quæ uelut per quosdam trũcos, fœtus ex matrice materias trahit sanguinem uidelicet, & spiritum medijs tamen uelut radicibus uasis, quæ chorion, seu secundas intexunt. Ex quibus sequitur & generatio, quæ efficitur (ut dictum est) media alteratione, & formatione, nutritio, & augmentatio fœtus: Nam quousque seminis species in fœtu ipso apparet, ea animalis constitutio non fœtus ab Hippocrate appellatur sed genitura: vbi uerò sanguine fuerit repletum, corque, cerebrum, & iecur indistinctam quidem adhuc, & informem quandam tamen coagulationem, & magnitudinem alicuius momenti præse tulerint; hoc secũdum tempus fabricæ, fœtum appellat. sicque, cum substantia fœtus carnea iam est & non amplius seminalis apparet; uerè fœtum tunc appellat Hippocrates. Estq; tertium tempus fabricæ, cum tria supradicta principia uidere exquisitè possumus, & reliquorum omnium membrorum descriptio, ac delineatio apparet. Quartum tempus uerò, & extremum est, cum brachia, & crura, ac omnia membra distinctè absoluta cernuntur: & tunc non amplius fœtum, sed infantem appellat Hippocrates id, quod in utero gestatur: eo quia ut perfectum animal & palpitat, & mouetur. Sed id uidelicet quatenus animal est, non habet à semine, sed omnem generationem, ac formationem, quam à semine, habet ut planta, & non ut animal. principium

Lib. & ca. codẽ

6. de loc. aff. c. 6.
li. de form. fœt. cap. vlt.

15. de usu part. cap. 4.

pium autem motionũ, ut animal habet, à progerminationibus trium principiorum eius, medijs neruis, arteriis, & uenis: quia cerebro, corde, & hepate oriuntur, ut uolebat Gal. primo lib. de semine. Qua de re, quousq; supradicta tria membra fuerint exactè formata, & absoluta; semen ipsum habet opificis rationem. ipsis uerò exactè absolutis, proprias functiones exercere incipiunt nullo alterius auxilio indigentes, ad propriam eorum functionem exercendam. Quo circa Gal. Lib. primo de semine posuit fœtuum duplex principium, quorum unum habent uelut plantæ ab ipso semine: reliquum uerò uelut animal habent à tribus principalibus membris cum iam perfectè formata sunt, & absoluta. Sequitur modò uideamus sermonis affinitate ducti, quod istorum trium principiorum in fœtu primo formetur: In quo digladiantur Philosophi: tum stoici, & inter eos Crisippus: tum peripatetici, & præcipuè Aristoteles, cum ipsis medicis. Ego uerò cum medicus sim; eorum sequar opinionem. Et quoniam (ut dictum est) fieri nullo pacto potest, ut aliquod membrum in fœto ipso gignatur absque substantia sanguinea, ut uolebat Gal. lib. de fœtuũ formatione, uidetur quòd id membrum, quod substantiã habet ipsi sanguini quàmsimillimam quod istud membrum ex eo promptißimè cõcrescat. Cum ergo ipsum hepar non sit aliud, quàm quodam paremchima (ut græci dicunt) Latinè uerò quasi quædam affusio, ut inquit Gal. lib. sexto de Hippocratis, & Platonis decretis, & lib. decimo methodi medendi, cum habeat similitudinem in substantia, & colore cum ipso sanguine, eiusq; caro sit sanguinis concretio quædam; sequitur necessariò, quòd ipsum primò inter hæc tria principia gignatur. Secundò cum dictum sit, de intentione Galeni fœtum ipsum usq; ad eius expressam, ac absolutam formationem à semine ipso uelut plantam dispensari; sequitur, quòd eo tempore, quo taliter dispensatur, nulla sit cordis ipsius neceßitas, & ex consequenti sequitur cor ipsum post iecur formari. Tertiò cum ad ipsius cordis generationem sanguine opus eßet, & iste sanguis nulla conuenientiori uia potuisset ad ipsum distribui, quàm medijs ramis uenæ cauæ, cuius ortus, et principiũ manifestè in ipsius hepatis gibba apparet, prout nonnullis rationibus diffusè à Gal. probatur sexto de Hippocratis, & Platonis decretis; Sequitur necessariò, quòd iecur ipsum primò: cor secundò, vltimò cerebrum in fœtibus gignatur: prout quàm dilucidè se determinat Gal. lib. de fœtuum formatione, ibiq; corrigit ea, quæ ipsemet dixerat de cordis generatione in commentarijs de semine, cuius etiam opinionis uoluit Gal. citato lib. de fœtuum formatione, quòd fuerat Hippocratis libro de natura Infantium, siue ipse fuerit, qui eum scripsit, siue Polibus eius discipulus: taliter quod per illud rubrum, quod in Psaltria

1. de sem. cap. 3.
Lib. & cap. eod.
Lib. de fœt. for. cap. 3.
6. de plac. Hipp. & Plat. cap. 8.
10. meth. med. cap. vlt.
6. de plac. Hipp. & Pla. ca. 3. usq; ad 6.
Lib. de for. fœt. cap. 3.
lib. & c. eodem.

triæ ancillæ genitura excussa, post sex dies, apparuit, hepar intelligat Hippocrates, & non cor, ut aliqui interpretantur. Cur autem cerebrum ultimò post iecur, et cor constitutum fuit; dicebat Gal. lib. de fœtuum formatione: quia fœtui cerebro non erat opus, cum neque uidere, neque gustare, neque olfacere, neque vlla alia functione ipsius uti ipsum oporteret: nulla sensus tangendi, nulla imaginationis, nullaque cogitationis, nec memoriæ ipsi necessitas est. Formatis denique hoc ordine tribus supradictis membris principibus, alijsque partibus, tum uentris, tum brachiorum, & crurium, sequitur quartum tempus post primam conceptionem, ut Hippocrates dicebat, In quo non amplius fœtus, sed infans appellatur. Formato itaque, atque absoluto Infante in utero eo modo quo dictum est: Quoniam necessum erat in ipso aliqua gigni excrementa, cum statim ab eo fœtu exhalet, quoddam uaporosum excrementum, quod sudori perfecti animalis conrespondet, necesse fuit huic excremento membranam aliquam, in qua reponeretur, fabricari, totum undequaque fœtum ipsum seu Infantem circum plectentem: sicque fabricata fuit ad hunc usum membrana quædam, quæ Amnios græce appellatur: Latini Amiculum nominant: Lata quidem et crassa, ut non solum sudoris receptaculum efficeretur, uerùm etiam futuris motionibus membrorum fœtus posset persistere, cuius sudoris non parua existit utilitas ipsi fœtui: ut fatetur Gal. 15. de usu partium, ut pote quia fœtus in eo quasi innatans sursum tollitur, ac uehitur, ut minus fiat grauis his uinculis, per quæ matrici cohærescit, & hac de causa, ut ipse eodem loco dicebat, ut plurimum præseruat ab aborsu. Qui fortasse utero gerentibus omnibus eueniret, nisi fœtus in huiusmodi humore innatans leuior fieret. Et quia auctoritate Gal. li. 14. de usu partium, & primo & secundo lib. de semine, Mulieres ipsæ semen habent, idque cum conceptturæ sunt, eodem tempore cum mare ex seminarijs uasis, & testibus cornibus ipsius uteri mediis in eius cauitatem, emittunt; ex hoc semine licet aquoso, & imperfecto, non pauca sequitur ipsi fœtui utilitas: Nam cum primum semen viri in uterum eijcitur, ex huiusmodi fœminarum semine tanquam Natura magis ipsi familiare quàm sanguis; statim dico, ex huiusmodi fœminarum semine nutritur: Tum verò ex eo quædam alia tunica Alantoides græcè dicta, latinè intestinalis gignitur ex figura ei nomen impositum, hæc membrana prius tamen fabricata quàm supradicta Amnios dicta, tenuis ac imbecillis, propterea quod ex seriosiori semine fuit effecta, Angustior tamen quàm supradicta. Quia fœmineum semen multò minoris quantitatis est, quàm maris, longa ut utrisque uteri cornibus appendatur: formati iam Animalis urinam excipit medio eo meatu, qui in fundo

lib. & c. eodem.

15. de usu par. cap. 5.

14. de usu par. c. 10. & 11. 1. de semi. c. 7. 2. de se. cap. 1. & 4.

uesicæ infantis est exortus: quem meatum, ut supra diximus, urinaculum, Medici appellant. Qui humor ad urinæ instar cum tenuior, tum flauior, tum acrior est eo humore, qui intra Amiculum continetur, ut testatur Gal. 15. de usu partium, & lib. 1. de semine. Horum duorum humorum cōmunis vsus, aliæque fœminarum seminis utilitates latius conscribuntur à Gal. lib. primo de semine, & li. 14. de usu partium. Hac de causa relinquo hæc quantum ad succinctam fœtus constitutionem, formationem, & cum utero alligationem, quæ non parum ad rem, quam disserere proposuimus, conducere uidentur: nequis fortè aliena fore arbitretur, ac superflua pro hac disceptatione. Nutritur uerò, & augetur ex sanguine, qui de matre in uterum descendit ex toto eius corpore singulis diebus. Descendit autem non propterea quod ex toto corpore, tanquam excrementum existens, ad ipsum uterum, & per consequens ad fœtum ipsum expellatur, uelut sanguis, qui in singulis mensibus, mulieribus utero non gerentibus, expurgatur: Nam iste sanguis eo tempore, quo mulieres prægnantes non sunt, à toto tanquam excrementum existens expellitur, ipso vtero nihil conferente ad eius delationem, vt diximus supra de intentione Gal. lib. 5. de simplicium medicamentorum facultatibus. Verùm is sanguis, qui deseruit, pro alimento, ac augmento fœtus, velut eius utile, ac familiare alimentum non singulis mensibus, sed singulis diebus ui attractricis facultatis ipsius fœtus trahitur, prout in dies uires habet attrahendi, & eo magis, ac magis indiget, vt uolebat Hipp. lib. de natura infantium. Nec ita excrementosus est, uelut ipse, qui singulis mensibus expurgatur, cū sit eius tenuissima, ac sincerissima pars: & potissimum in primis mensibus. Trahitur ergo tanta eius quantitas, quanta sufficiens est pro eius nutritione, & augmento. Hoc idē asseruit Gal. 4. de causis symptomatum. Vbi loquens de deprauati appetitus prægnantium causa, inter alia dicebat, quòd fœtus in primis mensibus paucum ad se sanguinem, ac optimum trahit; quia pauco indiget alimento: cum parum sit auctus. Vbi uerò procedente tempore iam increuit; tunc plurimo eget alimento: & propter hoc magnam trahit sanguinis copiam. Itaque trahit etiam aliquem uiciosum simul sanguinem, & excrementosum. Quæ excrementa redundantia ab attracto sanguine supra eius alimentum, in supradictas duas membranas expellit, ac reponit. Et propterea dicebat Hippocrates libro de Natura Infantium, Quòd, cum fœmina prægnans est; non Laborat, nec languet, si singulis mensibus menses non defluant: velut illæ, Quæ utero non gerunt: nam istæ ea de re laborant; quia singulis mensibus sanguis in corpore perturbatur, ac cum labore permouetur. His uerò prægnantibus quietè, placidè, ac sensim sine aliquo

15. de usu part. cap. 5.

1. de sem. c. 7. & 10. 14. de usu par. cap. 11.

5. de simp. med. facul. ca. 22.

1. de symp. cau. cap. 7.

aliquo labore in uteri uenas singulis, ut dictum est, diebus ui attractricis facultatis fœtus, descendit, atque pro suo tum alimento, tum augmento, ut dictum est, per medias chorij venas, & demum per ipsius umbilici uasa ad hepar; & denuo eo absoluto ab ipso, medijs venis per totum corpus, & quamlibet eius partem diffunditur, ac distribuitur medijs facultatibus naturalibus, quæ ipsis partibus naturaliter insitæ sunt. Ex quibus patet, quomodo, & quali sanguine fœtus nutriatur, ac augeatur. quod quidem ignorare non debet, imo & memoriæ tenere, qui uelit huius nostri quæsiti ueritatem percipere. hæc quò ad secundum.

CAPVT III.

RELIQVVM *est (quoniam, ut inquit Hippocrates primo lib. de fœminarum affectibus: Mulieres nonnunquam etiam nolentes abortum faciunt) vt causas aborsus dinumeremus: nam & hæ quoq; non parum conferunt ad huius quæsiti ueritatem vestigandam. His enim dinumeratis facilè poterimus ueritatem dilucidare: cum ipsa præseruatio (vt dicebat Gal. lib. 1. de compositione medicamentorum per genera) sit ipsarum causarum affectus præter Naturam parientium: sicut curatio primò ipsarum affectionū. Dicemusq; omnes causas, quas posuit Hippocrates, tum citato libro primo de affectibus fœminarum, tum lib. aphorismorum quinto: demum si quæ fuerint, à iunioribus Medicis conscriptæ, eas quoque non prætcribimus: dicebat enim Hippocrates ipse, quòd, si alicui fœminæ utero gerenti caput pituitosum fuerit, eaque pituita in uentriculum descendat, cum necessum sit, ad id sequi nonnullos cordis affectus præter Naturam; dissoluuntur itaque, ac imbecillæ redditæ fit aborsus. Sic etiam & in ingenti inedia, & in ciborum fastidio, periculū est, quòd aborsus fiat, eadem de causa scilicet: quia imbecillæ redduntur. Hoc idem volebat fieri in largo uentris fluore: ita etiam si aliquod onus graue portauerit, si percutiatur, si saliat, si non comedat, si aliqua animi perturbatione uexetur, si terreatur, si fortiter clamet, si febriat, sic etiā si crapuletur: nam immodicus cibus, ac potus sæpe causa est, ut fœtus perdatur. Si uterus ipse plenus fuerit flatuoso spiritu; causa est, ut partus eijciatur: sic si densus valde: si magnus, paruusúe sit vterus ipse: si aliquo alio magno morbo, uel dolore laborat, & potissimum lumborum. Sunt etiam causæ quædam, quæ fœtum eijciunt: vt siquid acre, asperum, vel amarum præter consuetudinem comedant, vel bibant, & potissimum in primis mensibus. ita etiam si ea comedantur, ac bibantur, quæ ualde uētrem* 1. cata. cap. 1.

commoueant: ex superfluo item exercitio, seu labore, ex maxima uentris constrictione; sequitur quoq; nonnunquam aborsus. Hæ sunt causæ, quæ eo ordine, quo conscripsimus, ab Hippocrate dinumerantur eodem primo libro de fœminarum affectibus. libro autem aphorismorum quinto, nonnullæ tum supradictarum causarum, tum aliarum ab eodem scribuntur. Vnde aphor. 29. volebat, quòd in primis, & vltimis mensibus uerenda esset grauidis purgatio tanquam de facili ualens aborsum prouocare. & aphor. 30. dicebat quemlibet morbum acutum, tam cum febre, quàm sine febre (vt exponit Gal. in commento, Vtero gerentibus) fore lætale, ut pote, tam fœtum, quàm fœtantem perimens. aphor. 31. expreßè volebat sanguinis mißionem ex vena fore causam aborsus. Et causam reddit Gal. in commento: In aphor. 34. voluit alui profluuium posse aborsum facere. aphoris. 37. dicebat, si Mammæ vtero gerenti repente fiant graciles; abortit. Gal. autem in commento reddens rationem dicti Hippocratis in aphorismo asserebat non propter aliud significari aborsum ex mammarũ gracilitate, quàm propter alimenti defectum: qui alimenti defectus sequitur, tum ad inediam, tum ad sanguinis paucitatem, quæ est in uenis communibus vtero, & mammis. & hoc idem sentiebat in sequenti Aphor. 38. Aphor. autem 43. dicebat Erysipelas in vtero grauidis fore lætale. Vnde Gal. in commento dicebat, quòd ex necessitate fœtus eo casu morietur. Aphor. verò 44. ait, de his præter naturam tenues existentes, quæ utero gerunt, necessariò aborsum pati; antequam fœtus naturaliter in lucem edatur, ac crassescat. Et in 46. Quæcunque præter naturam crassæ, non concipiunt: verùm Aphor. 45. fatebatur causam aborsus in primis mensibus in corporibus mediocribus, absq; alia occasione manifesta, semper fore muccorem nimium, acetabula uteri implentẽ, ac ex pondere ea disrumpentem, non valentibus supradictis acetabulis propter dictum pondus fœtum continere. Cuius opinionis fuit Gal. in sexto lib. de locis affectis, & 15. de usu partium, & libro de dissectione uteri. Et, licet ab Hippocrate (vt quilibet sanæ mentis percipere potest) omnes ferè tam externæ, quàm internæ causæ aborsus in prædictis locis dinumerentur; tamen Iuniores *Medici aliquas, quæ tacitè ab* Hippocrate *tactæ videntur, dinumerarunt. Et inter externas volunt, continentis nos aeris superfluam frigiditatem, aut caliditatem: velut, si talis intemperaturæ fuerit Regio, & Tempus anni; posse aborsum prouocare. quas causas* Hippocrates *meminit libro Apho. 3. ita quoq; & balneum superfluè, aut calidum, aut frigidum. Addunt & coitus multitudinem. Et inter causas perterrefacientes, terremotus, tonitrua, fulguris aspectus, ac bombardæ sonitus. Inter causas uerò internas*

6. de loc. aff. ca. 5. 15. de usu pa. ca. 5. li. de disse. uteri cap. vlt.

internas conſcripſerunt quaſdam ex parte fœtus, & partium continentiũ eum; vt ſunt imbecillitas, aut mors ipſius fœtus, mollificatio, aut ruptura membranarum ipſum continentium. Et inter has ponitur quædam cauſa aborſus à Gal. 15. de vſu partium: vt puta ruptura membranæ, quæ Amiculum dicitur: quæ (vt ſupra diximus) humorem ad ſudoris inſtar continet, & in eo fœtus quaſi innatans, minus ſit grauis ijs vinculis, per quæ utero alligatur. ea ergo diſrupta, cum dicta humiditas effundatur; fœtus ipſe amplius in ea non innatans fit maximè grauis ſupradictis vinculis. Quapropter neceſſum eſt, diſrumpantur, & per conſequens aborſus fiat. medicamentorum inſuper occaſione ſequuntur abortus, quæ uel abortum prouocant, vel alio quopiam affectu fœtum perimunt, vel aliquas membranarum eius corrumpunt, ijdem incidunt, & cum vterus ex diſtenſione malè eſt affectus, eodem auctore 3. de nat. facult. Ponunt etiam quaſdam alias cauſas ex parte fœtantis, ut puta oris matricis amplitudinem, propter quam non poteſt poſt coitum ſequi perfecta conſtrictio, & per conſequens ſeminis retentio: item & tenuitatem ſeminis, ac paucitatem eius. propter quod non poſſunt ex eo generari membranæ ita valentes, vt fœtum ipſum valeant continere. Vltimò aiunt omnes intemperaturas tum vteri, tum aliorum membrorum, quæ cum ipſo vtero conſenſum habent, ſiue fuerint ſimplices, ſiue compoſitæ, ſiue cum materia, ſiue abſque materia, fore cauſas aborſus: ſic habitus quoq; mulierum, ſi molles, ac humidæ valde fuerint; licet concipiant, non poſſunt tamen vſque ad præfinitum tempus fœtum continere, verùm ante ipſum aborſum patiuntur. Hæ ſunt in vniuerſum cauſæ aborſus, quæ tum ab Hippocrate, tum à Gal. tum ab alijs Iunioribus Medicis conſcriptæ reperiuntur. communis autem omnibus iam dictis affectibus ipſa eſt uteri offenſio, atque huius ipſius triplex eſt cauſa, aut moles nimia, aut pondus aliquod, aut morſus: moles, vbi amplius diſtendi uterus non valet: pondus, cùm ſupra vires eius ſit, quod continet: morſus, vbi vel humores, qui prius in membranis continebantur, his ruptis, in ipſum vterum ſunt effuſi: vel etiam totus partus corruptus, & putris, ac in noxam ſaniem diſſolutus, vteri tunicam eius occaſione irritat, ac mordet. cùm ergo horum aliquod non naturæ ſponte, ſed violenter incidat; abortus prouocatur: Gal. auctore 3. de nat. facult. nam partus ſuccedunt vehementiſſimis motibus ipſius fœtus, vt ait Hippoc. lib. de nat. infan. vterus verò nõ alio pacto inſurgit ad fœtus excretionem, quàm expultricis facultatis officio tam in naturali partu, quàm in abortu, vt liquet 2. de cauſis ſympt. Verùm in naturali partu ex naturæ ſponte, in abortu, violenter, vt dictum eſt, ab aliqua dictarũ cauſarum præter naturam irritata:

15. de uſu par. cap. 5.

3. de pot. nat. cap. 12.

3. de po. na. c. 12

2. de ſymp. cau. cap. 3.

irritata: est enim abortus nil aliud, quàm violenta, & intempestiua fœtus editio: vt omnibus in confesso est. Restat modò his sic explicatis, vt ad veritatem quæsiti, eiusq; dilucidationem properemus.

CAPVT IIII.

NVNC *ad dilucidationem veritatis eius, quod principaliter quæsitum est, percurramus. &, vt ea clarius elucescat; primò animaduertendum est, quòd ab omnibus Medicinæ auctoribus concessum est, & præcipuè à Gal. lib. de sanguinis missione, & 9. de meth. med. sanguinis missionem duos habere principes scopos: Aut enim fit pro euacuatione tantum eorum succorum, qui in uenis continentur: aut pro auersione cum euacuatione, tam ad lõginqua quàm ad proxima: siue fiat ea ratione curationis, siue præseruationis. Ex quo patet, quàm friuolæ sint aliæ intentiones, quæ à Iunioribus Medicis inaniter dictæ, ac inuentæ, & ab ipsis commentæ circa ipsam sanguinis missionem fuere: nam, si quid aliud ad eam sequitur; illud est secundariò, & per accidens. Eius autem principes, & per se scopi, non sunt alij præter supradictos duos. Quid uerò sit sanguinis missio, tanquam omnibus notum ommitto. Secundò notandum est, quòd præseruatio, quam Græci prophylacticem vocant uera, ac sincera, vt dicebat Gal. lib. de constitutione artis medicæ, & in lib. Antuenda sanitas spectet ad Medicum, vel Gymnasticum, & lib. tertio artis Medicinalis, propriè attinet ad affectum futurum fieri, prohibendo eum; quãuis nondum sit in corpore: tamen quia imminet periculum, quod quàmprimũ fiat. Hoc autem perficit Artifex, delens, ac auferens eam causam, ex qua affectus ipse præter Naturam, quàmprimum futurus est fieri, & non eam, ex qua sensibiliter morbus gignitur: nam illa, quæ hanc aufert causam, non est sincera, & pura prophylactice, cum sit pars quædam artis curatricis. Dicitur autem aliquo modo prophylactice, seu præseruatio; quia causam, quæ morbum creat, adimit; vt uoluit Gal. 11. meth. medendi. Hoc autem perficitur siue per alterantia, siue per euacuantia, si opus est: vel per utrunque, Gal. auctore lib. de constitutione artis medicæ circa finem. Nimirum ergo, si supra de intentione Gal. lib. primo de compositione medicamentorum per genera dicebamus præcautionem, seu præseruationem primò, & per se fore causarum parientium affectus ipsos præter naturam existentium. Tertiò est animaduertendum, quòd Sanguinis missio facienda pro præseruatione aborsus potest dupliciter intelligi: vno modo nullo apparente adhuc sanguinis fluore ex vtero, siue fuerit ex uenis,*

lib. de san. miss. cap. 11. & 12. 9. met. med. c. 11.

lib. de const. ar. med. c. 19. li. ad transf. ca. 30. lib. art. med. c. 99.

11. met. me. c. 2.

lib. de const. ar. med. cap. 19. 1. cata. ca. 2.

quæ in eius cauitate terminantur: siue ex venis, quæ ad ceruicem committuntur. Alio modo possumus loqui de ea apparente aliquo sanguinis fluore ex quouis supradictorum locorum fuerit. Quartò notandum est, quòd diuidendo tempus fœtationis in tria tempora præcipua, possumus loqui de supradicta sanguinis missione facienda, aut in tribus primis mensibus, aut in medijs, aut in vltimis. notandum insuper est & quintò, quòd, cum loquimur de supradicta sanguinis missione facienda pro præseruatione aborsus; de ea non aliter loquimur, quàm indicatione tantum sumpta ab ea aborsus causa, quæ licet ipsum non cœpit facere: tamen facere potest in futurum. Ita quòd per ipsam sanguinis missionem fœtum præseruando, prohibemus, ne aborsus in futurum fiat. et sic loquimur de vera, ac sincera eius præseruatione: & non loquimur de supradicta sanguinis missione, prout posset in vtero gerentibus curare nonnullos affectus præter Naturam, qui in ipsis gignuntur, ac fiunt. Sextò notandum est, quòd sicuti perpetuò optimum est maximè tutè curare, ut volebat Gal. 14. meth. medendi, quod consistit in tribus videlicet: in consequutione intenti finis: aut saltem quem curas non lædas: & tertium, quod non facilè vitium reuertatur; Propter quod percipiebat Gal. ipse 12. Meth. medendi, quòd terminus Medici, qui contra morbum pugnat, quem nullo pacto transire debet, est, ut tutè medicetur. Ita quoq; in prophylactice, seu in præcautione prosequendum est: quia, cum in ea Medici intentio sit causam auferre, quæ posset aliquem præter Naturam affectum futurum efficere (vt prius dictum est) debet id prosequi omni conatu, tam per alterantia, quàm per euacuantia cum eis, quæ maximè tuta sunt: & cum quibus iam certus est, non posse aliquam corpori noxam inferre. Hoc idem volebat Hippocrates primò de Morbis vulgaribus sub his verbis. Te ad hoc exerceto morbis, vt prosis: aut nequid noceas. Quibus sic stantibus, dico assertiuè absque controuersia vlla, sanguinis missionem vtero gerentibus pro præseruatione aborsus, fluente, vel nõ fluente ex vteri vasis quibuslibet, sanguine multo, aut exiguo in primis, vel in medijs, seu in ultimis mensibus nullo pacto faciẽdam fore. Ad quam veritatem corroborandam afferam in medium nonnullas tum rationes: tum auctoritates: quarum rationum prima est, Omne illud, quod est per se causa faciens aborsum, non potest præseruare ab eo: sed sanguinis missio est per se causa faciens aborsum. igitur non potest præseruare ab eo. Maior patet; quia, si non; sequeretur, quòd idem simul, & semel esset per se causa aborsus, & præseruaret ab illo: quod est falsum, & impossibile. Minor est Hippocratis aphor. 31. Quintæ particulæ. Secunda Ratio. Ex quacunque causa per se fœtus destruitur, ex eadem nullo pacto potest conseruari:

14. met. me. c. 1.

12. met. me. c. 1.

1. epid. 5. 2. tex. 50.

seruari: sed alimenti defectu per se fœtus destruitur. igitur ex eo non potest conseruari. Maior patet. Minor est Galeni in cōmento citati apho. tunc arguitur sic. Ex sanguinis missione utero gerētibus facta, per se sequitur defectio alimenti fœtus, vt patet per Gal. in eodem loco: Igitur ex sanguinis missione nullo pacto potest fœtus ipse in utero conseruari. Tertia Ratio. Si de quo minus uidetur non inesse, & inest; ergo de quo magis. Sed minor noxa uidetur, quòd fœtui inferatur ex inedia, & tamen ea est causa aborsus (ut patet per Gal. in cōmento apho. 31. & 37. quintæ particulæ. Ergo magis sequetur ex sanguinis missione: cum maior noxa ex ea fœtui inferatur. maior clara est apud omnes logicos. Quarta ratio. Si ex alui profluuio periculum est utero gerentes abortire solum ratione euacuationis, ut uolebat Gal. in cōmento apho. 33. Quintæ particulæ, quæ euacuatio est aliorum humorum à sanguine; quantò magis ex euacuatione per sanguinis missionem, quæ sanguinem euacuat, ex quo sanguine fœtus nutritur, & per consequens magis ei alimentum subtrahitur? Quinta ratio probans quòd in primis mensibus nullo pacto pro præseruatione aborsus competat sanguinis missio, est ista. Dictum est supra, præseruationem fieri per ablationem causæ, quæ posset in futurum quàmprimum aliquem affectum præter naturam in corpore gignere, Tunc argumentor sic. Quæcunq; corpora mediocria absque occasione manifesta abortiunt in primis mensibus, eius causa est plenitudo muccoris in vteri acetabulis: quæ dicta acetabula disrumpit: sed sanguinis missio nullo modo potest talem causam auferre, ac prohibere; immo potius augere. igitur nullo pacto in primis mensibus ea facienda est. Et, si diceretur, quòd possunt nonnulli alij sensibiles præter Naturam affectus manifesti, atque occulti in dictis primis mensibus aborsum facere: qui affectus præter Naturā curari possent per sanguinis missionem, & ita aborsus præpediri; tunc dico, quòd ea sanguinis missio præcipuè fit pro curatione dicti affectus præter Naturam. Quo casu non est nostra intentio de ea loqui: nam (vt diximus supra) loquimur hic de sanguinis missione vtero gerentibus facienda, prout principaliter, & per se posset ab aborsu præseruare, & non per curationē alicuius affectus præter Naturam: in quos possunt prægnantes incidere, & curari forsan per sanguinis missionem; licet per eam (vt uolebat Hippocrates citato apho. 31. Quintæ particulæ) semper noxa fœtui inferatur, & præcipuè si aliis auxiliis curari non valeant: nam eo tempore, licet per sanguinis missionē noxa immineat fœtui (vt diximus de intentione Hippocratis) tamen, quia alia salutis ratio non est, quàm ea, & si fuerit cum periculo; tentanda est, vt iubebat Gal. in his casibus decimo meth. medendi ex Thucydidis consilio,

10. meth. med. cap. 10.

lio, eius tamen quantitatem minuens. Quòd, si affectus ipse præter Naturam ex ea curetur, & aborsus non sequatur; hoc erit per accidens tum ratione quantitatis, & non qualitatis sanguinis mißionis: cum ratione sui semper habeat aborsum facere, nisi à quantitate labefactetur: tum quoque quòd ex tali sanguinis mißione maius sequitur commodum, quàm incommodum auferẽs per eam maiorem aborsus causam. Et in hoc maximè hallucinantur nonnulli nostri temporis Medici, qui quosdam interdum præter Naturam affectus taliter curantes, siue occulti fuerint, siue manifesti, putant se nonnunquàm per sanguinis mißionem præseruare utero gerentes ab aborsu, nullum facientes discrimen inter curationem, seu nõ veram prophylacticem, et sinceram prophylacticem: quamuis ualde discrepent. Et hoc quoque dicendum erit eis, si aliquando in medijs, & vltimis mensibus forte in his casibus præcipiatur sanguinis mißio alicui gerenti vtero, & aborsus non fiat. Sexta ratio ad idem. Humoribus crudis, seu vitiosis in ventriculo contentis, nullo pacto facienda est sanguinis mißio, vt volebat Gal. in lib. de sanguinis mißione, & nono meth. medendi: sed vtero gerentibus semper, vel saltem vt plurimum tales humores in uentriculo continentur. Igitur eis nõ facienda est sanguinis mißio: nam per illam sanguinis mißionem tales humores crudi, vel uitiosi attrahuntur ad uenas. & sic non modò possunt esse causa aborsus, immo maximam noxam, & fortasse exitium inferre possunt ipsis utero gerentibus. Secundò ex dicta sanguinis mißione sequitur agitatio, & commotio quædam dictorum humorum in ventriculo contentorum, ad quam sæpe animi deliquium, multoties syncopis, & quandoque mors sequi solet. Tertiò ex eorum commotione fit appetitus ablatio, seu deprauatio, ad quam sequens inedia subtrahens fœtus alimentum posset aborsum facere. Quòd autem supradicti humores in vtero gerentium uentriculis contineantur, patet ex Gal. libro quarto de causis sympt. Verùm, quòd in medijs, & ultimis mẽsibus nullo pacto debeat talis sanguinis mißio pro præseruatione aborsus fieri, vnica ratione probatur sic. Eo tempore, quo fœtus indiget multo, ac maiori alimento, nullo pacto id debet ei subtrahi: sed in medijs, & vltimis mensibus, cum fœtus sit maior, multò maiori indiget alimento. Igitur eo tempore pro eius conseruatione nullo pacto erit sanguinis mißio facienda: immo, si fiat, ex ea potius sequetur eius destructio, & mors, ut uolebat Hippo. apho. citato. 31. Quintæ particulæ, & Gal. in eius commento. Quòd autem prædicta sanguinis mißio non sit facienda, nec in primis, nec medijs, nec in vltimis mensibus, iam patet ex

lib. de san. miss. cap. 20. 9. meth. med. ca. 5.

1. de symp. cau. cap. 7.

sententia Hippo. in supradicto aphor. vbi dicebat. Mulier vtero gerens sanguine misso ex vena abortit, & magis, si fœtus sit maior. hoc idem testatur Gal. in commento dicti Aphor. & in nonnullis alijs locis. Vltimò cui dubium est, quòd, si potuissent vtero gerentes per sanguinis missionem aliquo pacto præseruari ab aborsu, illud literis mandassent tot, ac tanti auctores artis Medicæ, qui ante nos fuere, & præcipuè Græci, qui inter omnes alios audaces extiterunt in sanguinis missione facienda: verùm, cum illud ab aliquo eorum scriptum non reperiatur, immo à cunctis interdicatur præcipuè ab Hipp. & Gal. Autumandum est nullo pacto fieri posse, ac debere, tum potissimum, cum Hippoc. singulæ causæ, quæ aborsum efficere possent, fuerunt notæ, ac ab eo conscriptæ, ut supra annotauimus. Et tamen ab eo non modò dicta sanguinis missio nullibi cõscripta reperitur, ac probatur; immo expressè in paulò antè citato apho. prohibetur. ad hæc, si nulla earum, quas recensuimus abortus causas uenæ sectione citra periculum auferri ualet, tutius uerò & absq; noxa alijs medijs auferri queat; quis negabit ab ea abstinendum esse, ac alijs utendum tutioribus auxilijs pro earundem causarum sublatione: si modò medicus semper tutè curare debeat? Concludamus ergo cum eo, & cum Galeno, ac omnibus alijs medicæ artis eximijs auctoribus, nullo modo talem sanguinis missionem pro aborsus præseruatione faciendam fore. &, si qui eam præcipiant; quàm valde supradictis auctoribus se opponunt, ac à veritate deuiant.

CAPVT V.

INSTABVNT *fortè aliqui in medium afferentes quasdam aborsus causas, quæ ab Hippocrate non fuerunt notæ, nec conscriptæ. Pro quarum delatione aiunt, quòd sanguinis missio pro præseruatione aborsus competat, ut puta utero gerentibus corpora habentibus plethorica, in quibus redũdans sanguis sit multus, siue ea multitudo fuerit quò ad uasa, siue quò ad uires (cum duplex ea sit) ut uolebat Gal. lib. de multitudine, & libro de sanguinis missione: saltem in primis mensibus ne fœtus ipse ab ea sanguinis multitudine suffocetur, quæcunque ea sit, extat alia causa (ut aiunt) puta plenitudo uitiosi sanguinis, si utero gerentibus insit. Quæ plenitudo sanguinis uitiosi potest sui uitio, eo sanguine existente inepto pro alimento fœtus ipsum perimere, & per consequens aborsum proritare: potissimum si Mulier conceperit, cum menses incipiant*

lib. de mult. c. 3 & de sang. miss. cap. 4.

piant fluere, et sic eorum pars aliqua superflua retineatur: quo casu facta sanguinis missione ex uenis cubiti maximè interna, posse per eam hic uiciosus sanguis reuelli, tum ẽt iecur ipsum alterari, eiusq; concoctrix facultas uigorari, & sic aborsus prohiberi. Dicunt tertiò, quòd cum sæpe utero gerentibus eueniat sanguinis fluor ex uteri uasis, ex quo sanguinis fluore aborsus accidere potest, tum fœtum ipsum suffocando, tum propter nimiam eius euacuationem alimentum ei subtrahendo; in hoc casu sanguinis mißio ex uenis cubiti, potißimum interna (ut diximus) ex eis, quæ sunt uteri reuellendo, posset tum fluorem ipsum compescere, tum ab orsum præseruare. Hisce rationibus concludunt sanguinis mißionem saltem in primis mensibus aliquibus utero gerentibus ratione euacuationis, alijs uerò ratione reuulsionis, ac hepatis alterationis posse, ac debere fieri, ut ab aborsu præseruentur. Et ita absq; pudore aliquo tenaciter, ac promptè supradictas rationes in medium afferunt, ut se aliquid dicere putent: quàmuis inania ab eis incognita, ac minus intellecta proferant, ipse equidem tantæ eorum inscitiæ misereor potißimum, cum in ea fuerint inueterati. Qua de re desperata est eorum salus: est enim indelebile uitium ignorantia, ut dicebat Gal. 13 meth. medendi: præsertim si cum superbia sit coniuncta. Sed ijs omißis ad eorum friuolas rationes hoc pacto respondebimus. Quantum ad primam dico, quòd, si benè Hippocratẽ libro de Natura infantium, & Galenum libro quarto de causis symptomatum perlegissent; utique non ignorarent alium esse modum, quo in mulieribus eo tempore cum utero non gerunt, sanguis singulis mensibus ad uterum ipsum defertur: & alium imprægnationis tempore: nam dictum est supra de intentione Hippocratis in præcitato loco, & Galeni libro quinto de simplicium medicamentorum facultatibus, quòd eo tempore, quo fœminæ non gerunt utero singulis mensibus tanquam quoddã superfluum, & excrementosum à toto corpore per uenas, ad eas tandem, quæ in concauitatem uteri committuntur, sanguis menstruus expellitur, affatim ferè ac subito, & multus nullo inferente auxilio ipso utero ad eius attractionem seu delationem: cum sit ei tanquàm excrementum. Verùm tempore imprægnationis non singulis mensibus, sed singulis diebus (ut uolebat Hippocrates in libro de Natura infantium) per facultatem attractricem ipsius fœtus, siue seminis pro eius alimento trahitur tanta quantitas sanguinis, quanta ei opus est pro eius alimento, ac augmento quietè, placidè, ac paulatim prout in dies uires habet attrahendi robustiores: ac eo sanguine magis, ac magis indiget. Si ergo ad ip-

13. metho. med. cap. 15.

1. de symp. cau. cap. 7.

5. de simp. med. facul. ca. 22.

sum semen, seu fœtum sanguis non expellitur à toto, nec transmittitur cum labore affatim, ac subito, sed ab ipso trahitur paulatim absq; labore aliquo; quo modo potest semen ipsum, seu fœtus ipse suffocari à sanguinis multitudine existente in ipsis utero gerentibus, siue ea fuerit quò ad uasa, siue quò ad uires? Equidem hoc dicere est ualde à ratione alienum: tanta nempe quantitas sanguinis attrahitur à fœtu ipso, quanta indiget pro eius nutrimento, ac augmento. Et si perquàm rarissimè tales plethoriæ seu sanguinis copia talis in fœminarum aliqua reperiatur: quæ concipere ualeat, & si concipiat; nunquàm tanta sanguinis copia aderit, ut ab ea fœtus suffocari possit. Verùm isti pauperculi, meo iudicio, decepti sunt opinãtes eo modo sanguinem deferri ad uterum tempore imprægnationis: quo defertur eo tempore, quo utero non gerunt, parum exercitati in cõmentarijs Hippocratis, & Galeni, & aliorum Medicinæ bonorum Auctorum. qua de re huiusmodi causa ab Hippocrate & Galeno conscripta non reperitur: cum ea aborsum facere non ualeat: nisi cum sensibiliter lædat aliquem præter naturam affectum prius pariens. Sed dato per possibile, uel impossibile, quòd posit fœmina aliqua plethorica adeo sanguine abundans, siue in omnibus uasis, siue secundum uires imprægnari: licet hoc contradicat Hippocrati, & quòd uerendum sit per dictam sanguinis multitudinem de ruptura alicuius venæ, uel de aliquo alio præternaturali affectu ipsius prægnantis potiusq; quàm de suffocatione fœtus, immo uereatur etiam de suffocatione
4.met.med.c.6. *fœtus: cur non memoriæ mandent dicta Gal.4.12.14. Meth. medendi? dicebat etenim lib. 4. methodi medendi, quòd, siquis sanus adhuc existens in sanguinis redundantis concursu sit positus; non statim huic mittisanguinem est necesse: immo in alio satisfacit inedia, in alio cibi parcitas, & in alio soluta aluus, uel purgatio, uel frequens balneum. In aliis uerò sola exercitatio, uel multa frictio abundè fuit satis. Siqua ergo utero gerens sanguine multo redundet, priusquàm ab eo sensibiliter lædatur; cur non præcepto Galeni melius erit (non dico inedia) sed quod cibi parcitas præcipiatur: non purgatio, uel balneum, sed exercitatio, seu frictio multa potissimum superiorum partium, quàm sanguinis missio pro fœtus conseruatione, aut prohibitione aborsus? Et eò magis; quia ijs auxiliis tutius præseruabimus: nam saltem securus est medicus prægnantem non lædere: immo supradictis auxiliis tutius ab aborsu præser-*
12.met.med.ca.1.14. eiusdé.ca.13. *uabit. Quod exequi iubebat Gal.12.14. Metho.medendi, illumq; uolebat fore optimum Medicum, qui tutius, & securius operabatur. Ex quibus*

bus omnibus patet, quàm parui sit momenti prima eorum ratio: et qualiter qui ita argumentantur, suam ostendant ignorantiam tum circa anatomen, tum circa ipsius fœtus nutritionis modum. Ad secundam eorum rationem, cum dicebant debere fieri sanguinis missionem pro præseruatione ab aborsu saltem in primis mensibus, cum utero gerentibus sanguis redundet aliqualiter uitiosus: qui sanguis uitiosus posset aborsum prouocare tanquàm ineptus existens pro fœtus alimento, ac superfluus; Respondeo, quòd, si benè perlegissent, ac intellexissent Hippocratem *lib. de Natura infantium, & Galenum lib. quarto de causis symptomatum præcipuè, & in cōmento apho. 37. Quintæ particulæ, & libro de Atrabile; utiq; cognouissent semen, seu fœtum in primis mensibus, quod optimum est, ac sincerum, sanguinem ex uenis matris allicere, atq; attrahere, & non uitiosum, seu excrementosum: quamobrem frustra fieret sanguinis missio ab eis: Verentes uitiosum sanguinem tanquàm ineptum pro fœtus alimento posse fœtum perimere, atq; aborsum facere, cum semen ipsum, seu ipse fœtus (ut dictum est) ex sanguine non alliciat, nec attrahat, nisi sincerum, ac optimum præcipuè in primis mensibus.* Et, *si diceretur ab eis, quòd saltem in medijs, et ultimis mensibus posset is sanguis uitiosus aborsum facere, & hac de re bonum esset pro fœtus præseruatione, ac prohibitione aborsus in dictis mensibus fieri sanguinis missionem; Respondeo, quòd, quàmuis in mediis, & ultimis mensibus, quoniam fœtus maiori indiget alimento, etiam pro eo attrahat insimul cum optimo sanguine aliquod excrementosum, ac uitiosum (ut uolebat Gal. in præcitato quarto libro de causis symp.) Tamen dicebat ipse, quòd absumpto ab eo sanguine attracto pro eius alimento, qui bonus est, ac optimus, quæ superabundat, partem excrementosam, ac uitiosam, fœtus ipse ad supradictas duas membranas: Amiculum uidelicet, & intestinalem; sua expultrice facultate expellit, ac reponit usq; ad præfinitum tempus partus.* Et *hoc modo non potest fœtus ipse taliter lædi, ut fiat aborsus.* Præterea *his mensibus uidelicet medijs, et ultimis fœtus est maior. maiori igitur indiget alimento.* Sed *per sanguinis missionem illud ei subtraheretur, et per consequens faceret potius aborsum, quàm præseruaret ab eo, prout dictum est de intentione* Hippocratis *apho. 31. Quintæ particulæ, & Galeni in eius commento.* Vlterius, *cur non tutius est tam in primis mensibus, quàm in secundis, & ultimis supradictis utero gerentibus optimam victus rationem præcipere, quàm sanguinem mittere, vt isti uolunt? Ex qua optima uictus ratione, cum facilius, tum securius*

1. de symp. cau. cap. 7. lib. de atra bile cap. 8.

1. de sympt. cau. cap. 7.

curius efficitur dicti vitij sanguinis correctio, ac ipsum gignentis ie cinoris alteratio, & per consequens aborsus praeseruatio. Si ab ea causa; (vt isti aiunt) fieri posset tum potißimum, cum haec sit Galeni opinio, quam iubet exequendam in medijs, & ultimis mensibus eodem libro quarto de causis symptomatum. Nam in primis mensibus (vt diximus) huiusmodi sanguis non potest propter praenarratam causam aborsum facere. Et ita patet, qualiter sit respondendum ad secundam eorum rationem. Quò verò ad tertiam, cum dicebant, quòd utero gerētibus saepe accidit aliquis sanguinis fluor ex uasis uteri, ex quo potest aborsus fieri, aut foetum ipsum suffocando, aut propter nimiam sanguinis euacuationem alimentum foetui subtrahendo: quo casu sanguinis missio praecipuè ex uenis cubiti reuellendo, posset aborsum prohibere: Pro eius solutione Notandum, quòd vt dictum est supra, quaedam uenae ad uteri cauitatem deferuntur: quaedā aliae ad eius ceruicem committuntur. Ea de re primò uidendum est, à quibus venis fluor iste sanguis fiat: an uidelicet ab eis, quae ad cauitatem: uel ab eis, quae ad ceruicem committuntur. Secundò quantitas sanguinis, quae expellitur, est animaduertenda: nam, si fluor iste sanguinis fuerit per uenas, quae ad ceruicem uteri committuntur, qui fluor ut plurimum accidit ipsis utero gerentibus (ut uolebat Galenus) sexto de locis affectis, & in commento Apho. 60. Quintae particulae, foetu ipso pro sui alimento utente eo sanguine, qui per uenas eas (quae ad cauitatem uteri deferuntur) fertur: redditq; causam Galenus in eodem cōmento, cur potissimum utero gerentibus accidat huiusmodi fluor sanguinis ex uenis ceruicis, & non ab illis, quae in cauitate sunt: Nam ab illis chorium, seu secundae pendent, ut supra dictum est. Propter quòd nihil per illas in impraegnationis tēpore potest naturaliter excerni. si itaq; taliter euenerit; nō oportet uereri aborsum: Immo, cū talis sanguinis fluor fiat per uiam expurgationis totius corporis; potius ex eo sequitur conseruatio foetus quàm aborsus: potissimum si modum non excesserit. Quapropter nullo pacto eo casu facienda est sanguinis missio pro eius reuulsione. Quòd, si modum exceßerit taliter, quòd praegnans ex eo fluore fiat imbecillis, & mamillae incipiant graciles fieri; eo casu cum adstringentibus talis fluor est compescendus. Et in hoc concors existit tota medicorum turba ab Auicenna usq; ad nostra tempora. Neq; eorum aliquis quos uiderim hucusq; fuerit ausus talibus sanguinem mittere. Et, si diceretur, quòd cum approximatione adstringētium supradictorum bonū esset quoq; reuulsionis gratia sanguinem mittere, maximè uenis cubiti;

4. de loc. affect. cap. 5.

Respon-

Respondebimus optimas fore reuulsiones; uerùm, quia inter eas sunt quædam, quæ tutiores sunt quàm sanguinis missio, illæ perficiendæ sunt, sanguinis mißione relicta. hæ uerò sunt uelut cucurbitulæ in superioribus partibus appositæ: & potißimum sub Mamillis, ut iubebat Hippocrates apho.l. quintæ par. inter eas quoq; sunt frictiones, & ligaturæ supradictarum partium superiorum, quæ omnes absq; timore et periculo, ac sine fœtus noxa fieri possunt: non sic autem sanguinis mißio. Et hac de causa, ut mea fert opinio, nemo eorum, qui ante nos fuere medicorum ausus fuit in hisce casibus sanguinem mittere, certiorati siquidem illam utero gerentibus fieri non posse absq; maxima noxa tum earum, tum fœtus. Quòd si ponatur eundem sanguinis fluorem ex utero fore ex internis uenis ipsius, quæ ad eius cauitatem committuntur, ex quibus, & cum quibus chorium, ac fœtus ipsi utero alligantur; tunc dico, quoniam magnus adest timor aborsus: quòd quàmprimum etiam si in quantitate modum non excesserit, compescendus uenit per omnem modum administrationis applicando adstringentia & ab extra, & ab intra. Quem modum obseruauerunt omnes medici, qui ante nos fuerunt à Galeno usq; ad nostra tempora. Et, si adhuc diceretur, quòd saltem in hoc casu facienda est sanguinis missio reuulsionis gratia; Respondebitur, ut supra videlicet affirmando, ac laudando reuulsionem: verùm, cum plures sint eius species, & cum quàm plurimis fiat modis, (vt dictum est) vtendum est eis, quæ cum hoc, quòd nullam noxam inferunt, tutius fiunt: quamuis (vt dixi) adstringẽtium usus sit eius rationalis, ac propria curatio: licet vbi hanc ob causam sanguinis fluor contingat: quocunque modo ex eisdem uasis profluat: difficilè admodum fit, aborsum prohibere, quocunque utaris auxilio, quemadmodum & ratio dictat, & nos sæpius obseruauimus. Hæc mihi videntur sufficienter dicta pro solutione prædictarum dubitationum; licet potuissem has fugere, memoriæ mãdans ea, quæ dixi in quinto Notando: ibi enim dicebam velle loqui de sanguinis mißione facienda, vel non facienda vtero gerentibus pro præseruatione aborsus indicatione tantum sumpta à causa, ex qua posset in futurum aborsus fieri. Sed adhuc ab ea non fit, & non ab ea, quæ iam sensibiliter ipsum facit: illa nanque propria, ac sincera dicitur prophylactice, seu præseruatio, quæ se opponit causæ, ex qua futurus est aliquis præter naturam affectus: nihilque adhuc sensibiliter lædit: nam ea, quæ est pars artis curatricis, vt in morbo fienti se opponit causæ, quæ morbum creat: & ex ipsa sensibiliter morbus gignitur, vt inquit Gal. 11. meth. medendi. Modò cum præ- 11.meth.med. cap.2.

supponitur

supponitur superfluus sanguinis fluor, dicitur aliquem præter Naturam affectum sensibiliter lædentem fore genitum, ex quo potest aborsus fieri. Et eo casu, quando loquimur de sanguinis missione facienda præcipua; intentio est curare supradictum affectum præter Naturam, qui inest, & sensibiliter lædit: ex cuius curatione posset secundariè, & per accidens aborsus impediri: quod est præter intẽtionem nostram, vt supra diximus: nam intentio nostra, vt sæpius explicauimus, est loqui de sanguinis missione pro præseruatione ab aborsu prout pura, ac sincera prophylacticè dicitur: & non prout ipsa est pars artis curatricis in morbis fientibus. Et sic delentur omnia dubia, quæ fieri possent de sanguinis mißione facienda vtero gerentibus in fluore præter Naturam sanguinis ex uasis, quibuscunque fiat. Sic etiam tollitur dictum Auerrois septimo colliget cap. 4. vbi uolebat contra Hippocratem sanguinis mißionem, quando aderat repletio, qua fœtus non indigebat; tutius faciendam fore, quàm purgationem (ut præcipiebat Hippocrates apho. primo quartæ particulæ) loquuntur enim ambo in curatione acutorum morborum, et potißimum, si materia turgeat. A quibus morbis possunt utero gerentes corripi, & non pro sincera præseruatione ab aborsu, prout loqui nostra est intentio: neque enim negamus nos, quòd ubi quispiam præternaturam affectus utero gerentibus fuerit genitus, à quo nedum abortus, sed ipsius etiam uitæ periculum immineat, & pro eius sublatione venæ sectionem desideret, quòd ea utendum sit, moderatè tamen; cum maior ex ea comparetur cõmodum quã incommodũ, licet periculo nõ uacet: sublato per eam eodem affectu, qui magis, ac certius poterat abortum causare, idq; in dies experimur: cunctis tamen aliis ritè perpensis, & feliciter semper successit. Confugient fortasse à rationibus, & auctoritatibus destituti, ad experiẽtiam dicentes se multoties expertos esse sanguinis mißionem in supradictis tribus casibus, vel in eorum aliquo, & præseruasse ab aborsu. Verùm hi uelut (indicio meo) prauis rationibus fuerunt decepti, uolentes eis uti, ita ualdè magis de experientia loquentes, decipiũtur: ignorantes primò, quid sit experientia. Quæ à Galeno libro de historia philosophica hoc modo describitur. Experientia est eiusdem rei specie plures memoriæ: & lib. de optima secta. experientia est, inquit, eius quod frequenter, & eodem modo uisum est comprehensio, atque memoria. Nunquid ergo ea, quam ipsi dicunt, sit uera experientia, ex supradicta descriptione patet: tum cum huic, ut dicebat Gal. 3. metho. medendi longo usu opus est: tum & tertiò cum rationibus, & auctoritatibus omnium medicorũ contradicat.

lib. de opt. secta cap. 11.

3. met. med. c. 1.

contradicat. Nunquid ea posit dici uera experientia, cum eam (ut dice bat Gal. 2. meth. medendi) recta ratio ornet. Et nono de Hippocratis, & Platonis decretis, & nono meth. medendi, & octauo de compositione me dicamentorum secundum locos dicebat, quàm infirmam, et imperfectam fore experientiam sine ratione. Vltra hoc, quod periculosa est, ut dicebat Hippo. primo apho. primæ particulæ, & Gal. 10. de simplicium med. facultatibus. Is ergo, qui ei soli insistit, errat, ut uolebat Gal. 3. meth. medendi. Absit ergo, ut cum duo sint omnium inuentionum instrumenta, vt asserebat idem Gal. 3. meth. medendi, & libro de elementis primo, quòd aliquis medicus soli experientiæ, absque ratione insistat: Quia ipse inquit, semper Artifex imperfectus erit, tanquam semper ad perfectionem alterum altero opus habeat, ut fatetur idem Gal. octauo de compositione medicamentorum secundum locos. Concludamus ergo, quòd, si fortasse aliquando huiusmodi sanguinis missionem pro præseruatione ab aborsu vtero gerentibus præceperunt; valde errauerunt, & maximo periculo se ipsos exposuere, tum cum rationibus, & auctoritatibus, quibus hanc perficiant, careant: tum etiam cum loquentes de experientia eam ignorent: vt clarè patet ex supradicti Hippocratis, & Galeni auctoritatibus. Extirpetur ergo huiusmodi empiricorum abusus: caueat demũ quisque Medicus rationalis ab hisce erroribus: damnetque, si quem audit ignarum empiricum aliquando, eam præcipere. Non immeritò ergo, mi Marce Antoni, cum rationibus, & auctoritatibus, tum etiam experientia persuasus, elapsis prope diebus in illustrissima Maria Cardona Marchionissa Padulæ, cum utero gereret nec in primo, nec in secundo, nec in tertio mense etiam apparente eo tempore aliquali sanguinis pauco ex vtero fluore, assueta aliàs in primis tribus mensibus aborsum pati, mediocriter, etiam ferè corpus habente absq; occasione manifesta: laxæ tamen albæ, & mollis carnis, tum ratione sexus, tum ratione proprii tẽperamenti, regione, & tempore anni calidis, cui magna copia crudorum humorum, in eius ventriculo redundabat: cuius signum erat continua subuersio, & nausea (ut uolebat Gal. octauo de compositione medicamẽtorum secundum locos) sanguinem mittere prohibui. Et de nouo, si, Deo Duce, iterum geret utero, prohibeo, ac prohibebo. Et, si omnis tum ratio, tum experimentum mihi deficeret; sufficit abundanter supradictus millies citatus apho. 31. quintæ particulæ, qui nullo pacto in casu illustrissimæ supradictæ Dominæ ab aliquo potest refragari: eò magis, cum nec ratio ulla, aut auctoritas, uel experientia in contrarium reperiatur:

2. met. med. c. 6.
9. de pla. Hip. & Plat. 9. metho. med. & 8. cata. cap. 6.
10. de simp. me di. facul. cap. de sang. ve.
3. met. med. c. 2.
3. meth. med. & 1. de elem. ca. 2.
8. cata. c. 1.
8. cata. c. 3.

D quamuis

quamuis non defuerint aliqui volentes, quòd in primo, & secundo mense ante sanguinis fluorem, bonum fuisset sanguinem mittere: Et quidam alij asserentes non modò ante sanguinis fluorem; verùm etiam in tertio mense apparente dicto sanguinis fluore: quamuis pauco (ut tu mihi testis es) debuisse sanguinem mitti: licet eo casu statim supradicta Domina aliàs uena secta post horam, uel alteram abortierit. Qui quidē quantum deuiant, ac à ueritate deuiassent, si ita perfecissent, & deuiabunt, si fortasse in prædicta Domina in eodem casu præcipiant, ex omnibus supradictis tum rationibus, tum auctoritatibus, quilibet sanæ mentis Medicus iudicet. Et tu ipse, qui quidem optimi iudicij, bonosque Medicinæ Auctores, ac alijs interpretari non desinis, facilè dignoscere potes.

VIDE mi Falco, quanti valuerit apud me Auctoritas tua: quanti etiam imperium: malui enim tibi morem gerere, quàm tuum imperium renuens inofficiosus haberi: & si innumeris, hisque etiam quotidianis curandorum morborum occupationibus me poteram iustè excusare. Quibus perinde ac fluentibus, & crescentibus vndis, ita penitus obruor: vt vix detur ex illis ad refocillandam uitam emergere. Tu tamen scribentis animum accipies potius, quàm doctrinam, uel ingenium. Et, si nihil in hoc opusculo doctum, elaboratum, excultum, ac doctis tandem tuis auribus dignum afferam; non paruæ meæ doctrinæ, quā tuæ variarum scientiarum profunditati, temporisque breuitati benigne precor ascribas, vt, quando ita præcepisti; tibi ipsi solum ignoscas. Daturus equidem, siquid plus ocij nactus fuero, & hæc nostra paruula hilari fronte te accepisse cognouero; fortasse doctiora, ac meliora. Tuumq; Donatum Antonium Altimarum Altißimæ tuæ eruditionis studiosißimū, vt cœpisti, Ama, amplectere, & foue, ac diris maledicentium, ac virulentorum morsibus tuæ auctoritatis antidoto, vt par est, fortiter, ac animosè tuere; cum potissimum veritatis inquisitioni deditis, vt tu es, & nō prophanis illis hæc paucula scripserim. Vale. 15. Cal. Iulij. 1543.

DE.

DE ALTERATIONE, CONCOCTIONE, DIGESTIONE, PRAEPARATIONE, ac purgatione ex Hippocratis, & Galeni sententia

METHODVS.

DONATO ANTONIO ab Altomari Auctore.

IPPOCRATES, quem primum omnium medicorum, ac philosophorum, qui ad eius manus peruenerunt, Galenus ubiq; fatetur: non ab re Epicuri Leucippi, atq; Democriti opinionem, qui ex atomis, insectilibus, ac incompactilibus corpora nostra compaginata esse asserebant, libro de natura humana primo hoc pacto destruere nixus est asserens, Mea uerò est sententia; si unum sit homo; nullo unquam dolore afficiatur: neque enim esset, à quo doleret, vbi unum tantùm foret: quòd si doleret; etiam necessariò unum quoque medicamentum esset. Quam Hippocratis sententiam Galenus libro de constitutione artis medicæ confirmauit; cum dixit. Nã vnum immutabile in aliud est, cum in quod transmutetur, non habet. at immutabile inalterabile est, atque impatibile. quod verò est impatibile, id uacat dolore: ergo quod vnum est, id impatibile esse necessariò sequitur. Qua de re, si unum specie est elementum; nihil in omnibus unquam dolebit: at uerò dolet. non est igitur elementum unum. Ad hæc libro primo de elementis dicebat, Nulla atomus aut alterari, aut sentire natura apta est. si igitur ex atomis corpora nostra constarent, aut ex tali aliqua natura uniformi; non doleremus: atomi nanque omnes corpora exigua sunt qualitatis expertia. Pari ratione ab eodem Hippocrate eorum opinio refellitur, qui vnum tantùm, ex quatuor primis, elementum esse asserebant, ex quo corpora nostra, & cætera oriri volunt. quorum quidam hominem, aerem esse, aut ignem: quidam aquam, aut terram putabant. Nec minus idem ipse Hippocrates, eodem libro, nonnullis rationibus eo-

1. de nat. facul. c. 13. in li. quòd anim. mo. sequ. tẽp. corp. ca. 7. 8. de decr. Hipp. & Plat. ca. 4.

1. de nat. hu. tex. 5.

lib. de const. ar. cap. 8.

cap. 2.

tex. 1. & 2.

tex. 3.

rum placita destruit, qui hominem unum tantùm succum esse existimabant. quorum aliqui sincerum sanguinem, aliorum succorum expertē, utriusque uidelicet bilis, & pituitæ: quidam pituitā, aut bilem tantùm esse dicebant. Quibus sic destructis, ac penitus euersis, ad alterám prauā hæresim diruendam accedit, quæ Empedoclis erat, his uerbis: Proinde
tex.12. *qui uerisimile est, aliquid ab uno generari; cum nec à pluribus generentur, nisi mutuo temperamento conueniant? Voluit enim Empedocles ipse corpora nostra, ac cuncta alia ex quatuor elementis ficta esse, non tamen inter sese confusis, sed frustulatim compactis, & sese attingentibus. quæ sententia eisdem argumentis conuincitur, quibus ea conuincebatur, quæ ex insensilibus, & impatilibus primis corporibus, corpora nostra sensilia gigni asserebant. quam etiam opinionem Galenus reprobauit li-*
cap.8. *bro de constitutione artis medicæ. Quibus ita confutatis, Hippocrates*
tex.12. *ipse primus inter omnes, mox eodem libro de natura humana, statuit elementa quatuor esse, eaq; in mixto commisceri, ac temperari (ubi ab Empedocle discrepat, qui elementa nec commisceri, nec confundi in generatione asserebat, vt diximus; sed frustulatim tantùm compaginari, ac sese attingere) ex quibus, inquam, elementis quatuor simul, modo, & æquabilitate commixtis, corpora nostra generari decretum reliquit.*
tex.11. *cum, si alterum alteri longè præstaret, & ualentius infirmiori, nihil*
tex.15.16.& 17. & 13. *generaretur. quatuor ergò supradicta prima, omnium corporum, quæ generantur, & intereunt, simul commixta, ac inter sese mutuò temperata, nedum hominum, elementa communia esse statuit, quæ summas, ac sinceras qualitates habent primas.* Et propterea quadam excellentia *calida, frigida, sicca, et humida appellata sunt. propriæ autem horum substantiæ nomina sunt ignis, acqua, terra, & aer, summa caliditas igni, aeri humiditas, algor aquæ, ac siccitas terræ inest, ut testatur*
com.13. *Galenus in cōmentario de natura humana primo. Nimirum ergo, vt dixi*
tex.17. *mus, prædictas peruersas opiniones* Hippocrates *destruxit, suamq; ueram statuit: cum nec ab uno aliquid generari valeat, nec à pluribus, nisi mutuo, temperamento conueniant, ac commisceantur, modoq;, & æquabilitate respondeant. Qua de re cum omnium corporum, quæ interitui, ac generationi subiacent: tum etiam hominis natura eiusmodi sit, necessarium est ipsum hominem non ex una re constare, immò non tantùm ex quatuor his elementis, uerùm ex peculiaribus, quamuis non proprijs, sed omnibus sanguinem habentibus animalibus, communibus, sanguine videlicet, pituita, flaua, tum atra bile constat. hæcq; illi sunt natura corporis,*

poris, & propter hæc ægrotat, & valet. valet quidem, cùm ea inter se uirtutem, & copiam mediocriter habent temperatas, & potissimum si permixta sint: contrà laborat, cùm eorum quicquam fuerit minus, ampliusúe, aut in corpore secretum, neque cum omnibus confusum: prout decretum reliquit idem Hippocrates eodem libro de natura humana. Et si omnes nostri corporis partes ex sanguine generantur, vt voluit Galenus octauo de Hippocratis, & Platonis decretis, & primo de natura humana: tamen non ex eo sincero, atque impermixto, puro seu integro, & alijs humoribus non confuso; cùm hic nunquam vtero gerentibus insit: sed ex eo, qui per excellentiam id nomen sortitus est, vtriusque bilis, & pituitæ participe, corpora nostra genita sunt, & demum edita in lucem, ex ipso incrementum, & perfectionem accipiunt ex quadam quasi materia, vt idem Galenus sentit eodem libro octauo de Hippocratis, et Platonis decretis. Hinc patet, quòd, si ex supradictorum temperatura sanitas in humano corpore efficitur; & contrà, ex horum intemperaturis, morbi accidunt: nec corpus nostrum impatibile, omnisque affectionis expers est, velut adamas, aut quiduis id genus, teste Galeno primo de sanitate tuenda: vtrum alteratur, corrumpitur, & vertitur, neque eundem seruat prioris status tenorem, propterea auxilium desiderat. nam, si impatibile, atque inalterabile esset humanum corpus; semper optima constitutio perduraret, neque artis præsidio indigeret, vt ait Galenus libro artis medicinalis. duabus autem trāsmutationibus cùm subijciatur, alterata simul, ac fluente eius substantia: (alteratur enim refrigerata, calefacta, exiccata, & humectata: fluit autem, & secundum sensibiles excretiones, ac per occultam transpirationem) duplici quoque eget restauratione: altera quæ excedentes temperet qualitates: reliqua, quæ locum repleat inanitum, ut uoluit Galenus primo de elementis. Atque hinc quarto de simplicium medicamentorum facultatibus, duplex innuit esse nostris corporibus iucundum: alterum, quod impleat id, quod euacuatum est, cuiusmodi est nutrimentum: alterum, quod medeatur ei, quod alteratum est, quod quidem est medicamentum. Nostra denique substantia cum impatibilis non sit, immò continuò oportet per se totam alterari, illudq; ratione primarum qualitatum effectricium elementorum, caliditatis uidelicet, frigiditatis, humiditatis, & siccitatis, uicissim inter se agentium, & patientium; necessum est, ut corpora nostra præsidia desiderent, ac auxiliis indigeant: cum, si ex toto integrū, illæsumq; corpus duraret, taleq; quale ipsum ab initio creator fabricatum reliquit, nequaquam

tex.19.& 20.
ca.4. com.27.
eodem cap.4.
cap.4.
cap.14.
cap.7.
cap.10.

nequaquam correctore eguiſſet. at nunc, cum diffluat ſemper, ac diſpereat; aliquo obſeruatore indiget, qui & quod diſsipatur, quantum, qualéque ſit, cogniturus eſt, illicoq; tale, ac tantum uiciſſim reponens, inſtaurabit: &, ut ſemel dicam, quod diſcutitur, atque euaneſcit, ingeri paulatim, atq; reponi opus eſt, ut ait Galenus libro, An tuenda ſanitas ſpectet ad medicum, uel ad gymnaſticum. uelut, ſi eorum ſubſtantia alteratur; indiget aliquo, quod excedentes temperet qualitates, eodemet Galeno teſte libro primo de elemẽtis. Quocirca ars quædam non ab re, quæ medicina nominatur, inuenta eſt, corporis humani gubernatrix. & licet à prima eius conſtituta parte denominetur, ut idem Galenus ait eodem libro ad Thraſybulum; tamen eamet ars, quæ una eſt relatione ad unum intentum finem, qui ſanitas eſt, circa quem omnes artes uerſantur, cum unum in ſingulis artibus, iſq; bonus finis ſit, eodem auctore eodem libro ad Thraſybulum: hanc, inquam, ſanitatem medica ars perpetuò procurat ſiue eam tueatur, ſiue perditam recuperet in humanis corporibus; cum in ſanis, ægrotiſq; una hæc ars medica modo uno uitia emendet, ea uidelicet corrigens, in nullo ſiquidem alio eadem uitia diſcrepantia, quàm ſecundum quantum. At, cum ipſa perpetuò corporũ uitia emendat, ac corrigit; propterea correctrix ars appellatur. Quod, ſi exactè, perfecteq; ualentẽ hoĩem accipiat, in hocq; gradu ipſum cõſeruet, euecticen eã. i. boni habitus ſeruatricẽ uocamus. ſi uerò eos, qui iam morbũ euaſerũt reficiat: analepticen, ſeu refectricẽ, vel inſtauratricẽ. Inter quas ea quoq; collocatur, quæ à medicis ſalubris propriè dicitur ac cõſeruatiua ſimul. Hæ quidẽ tres partes ſub ea medicinæ parte connumerantur, quæ exigua uitia corrigit: inter ſe autẽ ratione maioris, minoriſq; diſsentiunt. Eſtq; inſuper quædam alia prædictæ artis pars, quæ à medicis propriè prophylactice uocatur. Cui ſuccedit illa, quæ magna uitia tollit, quæ propriè curatiua dicitur. Cum ergo cunctæ hæ partes circa unum, ac idem propoſitum finem uerſentur, qui nil aliud eſt, quàm ſanitas, ut uoluit Galenus eodem libro ad Traſybulum; ſequitur, quòd una tantùm ſit ars medica, per quam humani corporis uitia corriguntur in nonnullas partes diuiſa, prout magis, & minus eſt uitium, quod corrigitur: hæcq; præſidia, atque auxilia, quibus indigent, porrigit, relatione tantum ad unum finem, qui, ut diximus, ſanitas eſt: corpori uidelicet, aut aliquid, ut ſuperuacuum detrahens: aut aliquid, quod deficiat adijciens, naturalemq; modum ei comparans, qui nil aliud eſt, quàm ſanitas ipſa. Hinc rectè arbitror ab Hippocrate relatum fuiſſe, quòd medicinæ

cap. 19. cap. 7. cap. ultimo. cap. 13. cap. 29. in lib. ad trans. cap. 25. in lib. de flatib. prope pecti.

medicina est appositio, & detractio: appositio quidem deficientium, detractio autem redundantium. uerùm, sicut non unius artis est opus facere, & alterius uitiatum corrigere, sed eiusdem, ut ait Galenus lib. An tuenda sanitas spectet ad medicum, uel ad gymnasticum; ita nec unius opificis est corpora nostra creare, alterius uerò eorundem corporũ uitia corrigere. Atqui, cum natura primaria sit humani corporis opifex, nos autem ab initio animal creare non potuimus, nec primam eius formationem instituere: ipsaq; iterum natura ægrotis sanitatem comparat, nec alia profectò ratione fœtui in præsentia in lucem edito alimentum suppeditat. quin etiam similiter nunc operatur, alit, digerit, excernit, omniaq;, ut semel dicam, in præsentia ut prius eadem ratione ministrat. ars ergo primaria naturæ est. Qua de re ritè à priscis sapientibus dictum est, naturam in omnibus auxiliari, naturam morbos indicare, naturam morborum esse medicatricem: medicum autem eiusdem esse ministrum: ut testatur Galenus eodem libro ad Thrasybulum. necnon libro primo de diebus decretorijs auctoritate Hippocratis asserit, quòd natura omnino sufficit: pariterq; medicũ ibi appellat naturæ ministrum, nõ pharmacopolã quendam ex triuio, sed re uera medicum. Cum deniq; naturæ morborum sunt medicatrices, ut ait Hippocrates libro sexto de morbis vulgaribus: ac ipsa natura corpus alit, digerit, excernit, & omnino sufficit, ut superius diximus ex Hippocratis, & Galeni mente, eaque est artifex, et animalibus consulit, ut idem Galenus testatur sexto de morbis vulgaribus, cum hoc commentariolo nil aliud dicendum proponam, quàm quot, & quibus medijs, ac quando possit ipsi naturæ à re uera medico, ac ipsius ministro cum oportet opitulari, præcipuè in curandis morbis; prius quid per naturam ipsam intelligendum est, quidq; ea sit, ac quo pacto omnino sufficiat, primùm explanare licebit: deinde quomodo ea pro quibusdam functionibus perfectius obeundis, ac quibus medijs iuuanda sit, dilucidare non grauabor. At, quoniam ad artem maximè necessaria sunt, quæ hic conscribimus, præsertim quia pro tyronibus laborem hunc suscepimus: si qua sæpius repetimus (cum hoc melius sit auctore Galeno in commento aphorismi uigesimisecundi quarti libri) culpandi minimè erimus.

Marginal notes: cap. 26. — cap. 26. — cap. 11. — sec. 5. tex. 1. — sec. 5. com. 1. in 1. de po. na. c. 13

De Natura.

tex.18. *VNiuersam hominis naturam esse sanguinem, pituitam, & bilem geminam, flauam uidelicet, & atram ab Hippocrate, ut supra retulimus, primo de natura humana decretum est: nam, licet, ut diximus, humana corpora ex sanguine conformentur; non tamen ex eo sincero, cum hic prægnantibus nunquam insit, uerùm ut participe utriusque bilis, & pituitæ. Hæc quis inficias ibit corporis plerasq; partes ex semine gigni Galeno apertum esse? nam seminis parua in uterum deiecta moles est, nutriturq;, & amplificatur ex sanguine. Nec uerò id incognitum est, ex sanguine quoque semen genitum esse. qua de re qui ex sanguine corpora humana generari asserunt, at non ex eo mero & aliorum humorum experte, sed ex eo, qui per excellentiam id nomen sortitus est utriusq; bilis, & pituitæ participe, nihil Galeno pugnabit,*
com.17. *ut lucidè uidere licet apud eum libro primo de natura humana. Quam quidem hominum naturam duplicem quoque esse, uidelicet tum omnium*
sec.3. tex.1. *communem, tum cuiusque propriam, ab Hippocrate primo de morbis uulgaribus decretum est. qua de re, cum apud eundem ipsius naturæ essentia in quatuor elementorum temperatione posita sit; sequitur humani corporis naturam idem esse, quod temperamentum, seu temperaturam*
com. 1. *quatuor elementorum, humidi, sicci, calidi, & frigidi, ut patet Gale*
1. de usu par. 9. *no secundo de natura humana, & in commento aphorismi secundi libri iij. & 34. libri. ij. quæ quidem natura, licet quæ opus est, efficiat, ineru-*
sec. 5. tex. cō. 2. *dita, & indocta, ut ait Hippocrates sexto de morbis uulgaribus: tamen à Galeno ponitur eam esse artificem, animalibus consulere, ac uim quandam esse inhabitantem in ipsis corporibus, quæ ab ea reguntur, eo-*
tex. com. 1. *dem libro sexto de morbis uulgaribus: idq; de mente Hippocratis. At quæ sit ipsius naturæ substantia, quæ nos & finxit, & gubernat, ipse Hippocrates non ausus est pronunciare; quãquam nostræ creationis auctorem naturam appellat, prout omnibus hominibus mos est, teste Gale-*
cap. 8. *no, nono de Hippocratis, & Platonis Decretis. at idem Galenus libro de*
cap. 4. *temperamentis tertio, naturam ait esse uniuersam substantiam, ac temperiem, quæ ex primis elementis conflatur, calido, frigido, humido, & sicco. Quod autem hæc eadem natura, quæ humani corporis particulas effinxit, ac sensim adauget, omnino per eas totas sit extensa, ut quæ totas eas per totas non tantùm extrinsecus fingat, nutriat, atque adaugeat, dilucidè*

lucidè idemmet Galenus declarauit secundo de naturalibus facultatibus. hanc cuiusque hominis particularem naturam, ut dilucidius loquamur, subdiuidere licet in totius corporis temperamentum, & cuiusque particulæ eiusdem corporis naturam, seu proprium temperamentum, ipsam quidem gubernans. qua diuisione Galenus utitur in plerisque locis, præcipuè libro primo de compositione medicamentorum secundum locos in principio. uerùm ipsius primæ nostræ naturæ, seu temperamenti tria sunt, quæ substantiam compleuerũt, spiritus scilicet, sanguis, & seminalis humiditas, ut ait Galenus in commento aphorismi. 15. primi libri. Et libro undecimo methodi medendi fatetur, naturam ex tribus partibus constare: ex spiritus uidelicet, & ex solidarum partium substantia, quæ partes ex genitali semine conditæ sunt: & tertio ex carnosa substantia, quæ ex sanguine giguitur. Et, si superius relatum sit à nobis cunctas nostri corporis partes ex sanguine, non tamen sincero, formari, idq; Galeno minime pugnare: distinctius si loqui uelimus, partes, quæ carnosæ magis sunt, ex sanguine: quæ uerò solidiores in primo ortu, ex semine fieri, atque formari fatebimur, prout patet ex Galeni mente libro primo de semine, idq; aduersus Aristotelem concludit. His sic dilucidatis, cuilibet, uel parum in arte medica exercitato patet, quid per naturam tum communem omnium hominum, tum cuiusque propriam, ac demum singularum partium, ex Hippocratis, & Galeni sententia intelligere debeamus. *Verùm, quia superius relatum est, naturam ipsam ab initio fuisse animalis opificem, eiq; demum alimentum suppeditare, digerere, excernere, ac omnino ipsi ministrare, ut patet Galeno ex Hippocratis mente libro nono de Hippocratis, & Platonis Decretis, & libro, Num tuenda sanitas spectet ad medicum, uel ad gymnasticum: nec minus apud Galenum sæpenumero reperimus, calidum innatum hæc eadem in animantibus perficere, ut patet in commento aphorismi. 15. primi libri sub his uerbis, Neque enim aliud quicquam animal ab initio afformauit, sic uti neque rursus adauxit, aut usque ad mortem enutriuit, præterquam iste calor innatus, de quo nunc habetur sermo. hic igitur est omnium operum naturalium causa. Verùm, quoniam in nonnullis locis, ut superius diximus, & pariter in commento aphorismi tertii primi libri asseruit semper naturam, coctionem, alimenti distributionem, sanguinis generationem, adiectionem, agglutinationem, atque assimilationem operari, uelut maximè necessarium; discutiendum uidetur, num Hippocrati, & Galeno, uelut natura, & temperamentum, ut supra retulimus, idem*

cap. 3. 1. de sem. ca. 13. cap. 2. cap. 1. cap. 5. cap. 8. cap. 26. lib. de marc. ca. 3. 6. epid. 5. v. com. 5. 8. de decre. Hip. & Plat. c. 7.

sunt: ita quoque calor innatus, & natura, an in aliquo discrepant. Et, cum ad amussim ostensum sit, quid per naturam sibi uelint; pari ratione succinctè quoad possumus, quid per calidum innatum ex eorum mente intelligendum sit, dilucidabimus: quò facilius quisque discere ualeat, num natura, & calor innatus idem sint, uel in aliquo discrepent.

De calido innato.

NE quis decipiatur, de calido innato pro substantia, ac corpore calido, non autem pro qualitate differere proponimus. appellatur autem hæc substantia innatum calidum ab efficacissima, quæ in eo est, qualitate: ut sentit Galenus in commentario aduersus Lycum. cap.7. *id autem nil aliud est, quàm sanguis, & semen, ut eodem loco ab eo asseritur. necnon ab eodem auctore in commento aphorismi. 15. primi libri, facultas nos gubernans calor innatus appellatur: cuius essentia in spiritu unà cum sanguine, sanguineisq; uisceribus reposita est, ut idem Galenus quoque testatur sexto de morbis uulgaribus,* sec.4. com.25. *& in commento. 15. aphorismi primi libri. Qua de re eius substantia aerea est, & aquea, seu in sanguine, & pituita substitit: qualitate uerò est congruè, ex frigiditate, et caliditate contemperatus, prout Galenus asserit octauo de Hippocratis, & Platonis Decretis.* cap.7. *Hinc Galenus ipse libro de palpitatione, tremore, rigore, & conuulsione,* cap.6. *ipsum calidum innatum essentiam seipsam mouentem, semperq; mobilem esse fatetur. Et, quia semper mobilis est; non intra tantùm, extráue mouetur: sed alius alium motum semper excipit; quoniam, si intra solum moueretur; immobilis otius euaderet: extorsus uerò, si tantùm moueretur; dissiparetur, & periret. nunc autem modicè succensus, ac modicè adauctus perpetuò mouetur. Succenditur quidem ad ima corporis lapsus, quo alatur appetens: obtinet enim & ipse ex sanguine perseuerantiam: quemadmodum ex lignis idoneis, qui in foco, est ignis, eodem Galeno teste libro de curandi ratione per sanguinis missionē.* cap.5. *At auctus, & expansus affatim, fermè extingueretur. quòd autem extrorsus exeat à principio proprio, id obtinuit, quia calidum natura est. at interiorem, & infernum statum possidet, quòd frigoris alicuius sit particeps, quandoquidem mixtum ex calido, et frigido existit. prima itaque caliditatis ratione est sibimet motor. Magnum uerò usum ei frigiditas adiungit: nam nisi frigus obstaret, cum sursum ferri calor aptus natus est; summa peteret, simulq; cum eo alimen-*

ta ferret. hunc ergo motum caloris, ne longius protensus pereat, frigiditas ipsa impedit: dubium nāque esset, ne sua leuitate, & ad superna impetu corpora desereret. quare detinet frigiditas, & impedit, & uehementis elationis impetum moratur. Verùm, cum asseruimus calorem hunc innatum semper mobilē esse, seipsumq; mouere dupli ci motu, tum ad intra ab extra, tum ad extra ab intra; horum motuum quidam caloris innati primus dicitur, teste Galeno libro tertio de causis pulsuum, cap. 9. *cum uidelicet mouetur foras, & extra: secundus uerò eius motus est; cum intro, & in seipsum mouetur. Nec ab re unus istorum motuum primus dicitur: nam à proprio principio, ut diximus; quia calidus natura est, obtinuit, ut foras, sursum, & extra moueatur. Secundus autem motus, propterea secundus appellatur; quia intro, & in se ipsum mouetur: non propter aliud, nisi propter alimentorum confectionem: & non quia calidus natura sit, quinimmo in alimenta conficerentur, ipseq; intus detineretur diu, ubi absolutè succi confecti sunt, neque proprium suum motum primum, quo fertur foras repeteret: intra firmus, immobilis ocius euaderet, cum utrinque esset ociosus, atque ita permanens nil aliud esset, quàm uia ad mortem, ac eius extinctionem: substantiæ enim semper mobili mors est quies. Hinc patet calidum innatum, ex Hippocratis, & Galeni sententia, nil aliud esse, quàm essentiam seipsam mouentem, semperq; mobilem, ut supra retulimus, nec quicquam aliud esse naturam animalium præter hoc calidum secundum* Hippocratis *opinionem, quam Galenus asserit in commento. 15. aphorismi primi libri, & commento aphorismi. 37. quarti libri, ex mente eiusdem Hippocratis asserit, Quæ nostra corpora regit natura, nihil alind est, quàm calor naturalis: qui etiam nil aliud est, quàm sanguinea substātia, simulq; aerea, seu seminalis, unà cum spiritu, ut idem Galenus ait quinto de simplicium medicamentorum facultatibus: quod iterum de natura superius* cap. 9. *dictum est. Qua de re indubitanter nil aliud esse calorem innatum concludamus, quàm naturam, atque animam: immo natura, atque anima, de mente* Hippocratis, *nihil præter ipsum est, ut Galenus asserit libro* cap. 6. *de tremore, rigore, palpitatione, & conuulsione. calidum ergo innatum, naturam, atque animam idem esse ex* Hippocratis *sententia, ut supra ostendimus, nemo asserere uereatur: uelut & corporis naturam, idem quod temperamentum, eodem Galeno auctore libro de natura humana,* 2. de nat. hum. *et libro primo de usu partium, nosq; de eorum intentione illud citra con*com. 1. 1. de usu par. cap. 9. *trouersiam fatemur, & si, ut Christi assecla, & ut rei ueritas est, aliud*

de nostra anima sentiam, quam incorruptibilem, & immortalem firmiter teneo; licet Gal. de ratiocinatricis animæ essentia assertiuè loqui perpetuò ueritus sit.

Quòd ars medica, ac medici necessarii sint.

VERUM, *cum supra relatum sit ex Hippocratis, & Galeni mente, naturam in omnibus auxiliari, naturam morbos iudicare, naturam morborum esse medicatricem: & in summa, naturam summa quadam prouidentia corpori nostro prospicere, ac prorsus sufficere; forsitan quispiam ex his suspicabitur artem medicam, ac medicos ipsos, tanquàm superfluos, tolli debere; cum natura ipsa omnino sufficiat, cuncta administrando seruandi animalis causa, cuius quoq; primaria* sec. 1. tex. com. 1. *hæc est ars, ut diximus. At si quis uerba Galeni perlegerit sexto de morbis uulgaribus; dilucidè percipiet non mendacem esse, qui asserit à medicis morbos curari: nec eum, qui artem medicam laborantium sanatricem esse testatur: eadem ratione nec illum, qui primum languoribus mederi existimat. uerum ergo est dicere, naturam morbis mederi rectè quoque, & artem medicam, ac medicum: uerè insuper, et eius esse ministrum, ac auxilia ipsa congruenti qualitate, copia, & tempore exhibita: cum auxilia in tempore ægrotis adhibere solius medici sit, isq; auctor, ac occasionis inuentor, distinguens optimè per artem, quam didicit salubria, atq; insalubria. Quæ ergo primò languoribus medetur, omnia congruentia in animalium corporibus operans, alens quidem cum alimento opus est, ipsisq; sanguinem præparans, per quem egenas particulas nutriat, cibum in uentriculo conficiens, iterum ut sanguis ipse creari possit: et in summa quæ quatuor facultatibus animal regens, omnia molitur, ac perficit, non modò sanum animal tuendo, sed etiam ægroto sanitatem restituendo, natura quidem est dignitate antecellens cunctas alias sanitatis effectrices causas; cum omnes materiam sibi parent, ac suggerant. Post quam secundo loco dignitate succedit ars ipsa medica, per quam medici fiunt. cuius artis ui medici ipsi utentes, morbos pellunt, ac auxilia ipsi naturæ parant, & ministrant. Tertium locum medicus obtinet: nam ars ipsa medica medicis dignitate præstat, ut asserit* eodem loco. *Galenus eodem citato loco: & propterea dignitate ultimos esse eos, qui medicis ministrant ad sanitatem comparandam: & eos, qui materias præparant, quos herbarios uocant. Hinc concludamus, naturam omnium*

um artium, ac artificum ad medendum primariam, ac potissimam esse; postquam, ut diximus, sequitur ars ipsa medicatiua, quæ naturæ mini stra est. succedit & medicus tertio loco, quem ubique tum naturæ, tum ipsius artis ministrum Galenus appellat, præcipuè primo de morbis uulgaribus, & libro primo de diebus decretorijs: post quem sequuntur ipsorum medicorum ministri materias, atque instrumenta ipsis medicis parantes. hi uerò sunt herbarij, unguentarij, coqui, uenam scindentes, clysteres immittentes, cataplasmata adhibentes, & similes alij. Qua de causa licet superius relatum sit, naturam omnino sufficere, eamq; morborum esse medicatricem, ac ipsius primariam eam esse artem; tamen, quoniam ars ipsa medica in numero est earum, quæ effectrices nuncupantur, reparatricium tamen, ac correptricium, in quibus duo præcipuè inspiciuntur, efficientis causæ uidelicet potentia, & impotentia, & materiæ copia, uel inopia, ut ait Galenus libro de constitutione artis medicæ; rarumq; est artem aliquam effectiuam inuenire nulla alia egentem, quæ aut instrumenta fabricetur, aut materiam operi idoneã reddat. hac de re, licet natura ipsa ut efficiẽns causa sanitatis tum conseruandæ, tum recuperandæ admodum potens esset cuncta perficere, quantum ex se est; indigebat tamen & materiæ copia, quam extrinsecus suscipere debebat; cum in se non haberet. Huic non ab re ipsi naturæ succurrunt & alij ministri, præsertim cum quædam in humanis corporibus fiant, quæ ipsi quidem naturæ, non tamen eius ministris negata sunt: ut superfluæ carnis abscisio, aut luxati articuli repositio. At, cum inter eos, qui naturæ ministrant, quidam sint, qui potius mediatè, quàm immediatè ei ministrare uidentur (ut hi, qui materias tantùm, aut instrumenta parant, potius medicis ipsis immediatè, quàm ipsi naturæ ministrãt.) quidam uerò sunt qui non tantùm instrumenta, aut materias: uerùm qualitatem, quantitatem, occasionem, & utendi modum ipsarum materiarum dignoscentes, ea ratione naturæ ministrant, ut potius auxiliorum, ac occasionum inuentores sint, quàm materiæ auxiliorum: tunc enim auxilia dicimus naturæ ministrare; cum auxiliorum materiæ in tempore, atque, ut decet ab aliquibus humanis corporibus applicantur, Galeno teste undecimo methodi medendi. Hinc non ab re Galenus primo de diebus decretorijs eum medicum appellat naturæ ministrum, qui re uera medicus est: et non qui pharmacopola ex triuio; cum hic tantum absit à iusta appellatione ministri naturæ, ut etiam maximè contrarium nomen ipsi conueniat magis, iniquo uidelicet, & ipsius naturæ, & ægrotantium hoste iurè appel

sec.2.com.45.& 51.1.de dieb.decret.11.

cap. 12.

cap. 1.

cap. 11.

lato. Is ergo, qui re uera medicus est, distinguereq; per artem didicit salubria ab insalubrib. quiq; ui eius artis, ac auxilijs utens morbos pellere ualet; quamuis non primò ut natura ipsa, sed ueluti ipsius naturæ adminiculator, atq; minister; præterea nec ars ipsa medica, nec reuera medicus tolli debent pro humani corporis sanitate tũ seruanda, tũ recuperanda; quanquam ars ipsa, ut diximus, per quam uerè medici fiunt, dignitate prior ipsis sit, ut ait Galenus sexto de morbis uulgaribus. sec.5.com.1. *Cuncti uerò alij, qui medicis ministrant, materias auxiliorum parantes, aut instrumenta idonea, potius medicorum, quàm naturæ ministri appellandi sunt: cùm nec qualitatem, nec quantitatem, aut occasionem, uel utendi modum cognoscant. Quare eis digniores sunt medici ipsi, uelut etiam & auxilijs: medicis uerò ars medicatiua: quæ rursus, ut retulimus, naturæ ministra est, eius uidelicet, qui uel curatur, uel præseruatur, uel conseruatur. Tunc ergo naturæ medicus auxiliatur, ut sæpius diximus; cùm auxilia in tempore, atq;, ut decet, ei porrigit, atque propinat. quòd si importunè oblata fuerint; non amplius salubres causæ, neque auxilia dicentur. Porrò, cùm in his adhibendis nonnullos nostri tẽporis iuniores medicos hallucinari inspiciam, qui intempestiuè materias aliquas auxiliorum naturæ propinantes, ei opitulari se autumant, cũ potius eam impediant, quàm ipsi ministrent, prauosq; errores committunt: non solùm quia intempestiuè auxiliorum materias naturæ propinant, uerùm qui etiam cuncta confundunt: nam sæpenumero alterantia, aut præparantia propinãtes auxilia se naturæ adminiculari in concoctione, uel in digestione opinantur: & contrà coctioni, uel digestioni, cum forte fortuna auxilientur, asserunt se parare expulsioni, aut præter præparationem tantùm alterare putant, rogantibus amicis, ut quando, & quibus auxiliis naturæ opitulandum sit, præcipuè in propulsandis morbis, aut in sola alteratione perficienda, aut concoctione, simul cum ea alteratione, uel digestione, seu præparatione, ac purgatione, dilucidare uellem; subij ut eis gratificarer, libenter hoc onus: simulq; ut ad propositam materiam stylum exercerem. Itaq; de alteratione primò differere decreui, tanquàm quodam communi genere ad cuncta alia: nam absq; alteratione, nec concoctio, nec digestio, nec præparatio, aut purgatio fieri ualet.*

De

De Alteratione.

VELUT, cùm corpus aliquod ab his, sub quibus antea fuit, in nullo est immutatum, quiescere id dicimus, ut Galenus asserit primo de naturalibus facultatibus: ita equidem; si in aliquo ab ijs recesserit, secundum illud id moueri dicimus, & cum nonnullis modis corpus à statu, in quo erat, recedat; pari ratione multis etiam modis moueri dicetur. At, quoniam motum prioris esse habitus mutationem à Galeno asseritur libro primo methodi medendi, ea uerò immutatio dupliciter fit, eodem auctore libro secundo methodi, & libro primo de locis affectis: quorum unus lationis: alter alterationis dicitur. atque ea mutatio, quæ in loco agitur, latio appellatur: quæ uerò in qualitate, alteratio. Latio ergo prioris loci mutatio erit. at alteratio à Galeno secundo methodi medendi asseritur, quòd est generatio qualitatis, aut affectus, seu dispositio, uel mutatio eius, quod prius fuit. hæc autem fit, cum quæ prior in corpore qualitas erat, mutatur, & nunc noua gignitur. erit ergo alteratio mutatio in qualitate, seu demutatio eius, quæ prius fuit qualitatis, prout Galenus asseruit primo methodi medendi. hæ ergo sunt primæ duæ, simplicesq; motus differentiæ; quãquam enim lationis motus prior, simpliciorq; sit, cum auctio, diminutio, & generatio, licet in his quoque motibus prioris habitus sit immutatio, ueluti in prædictis; tamen compositi sunt, & non simplices motus, ut ait Gal. i. de naturalibus facultatib. Verùm in quacunque re alterationes fuerint, in ipso fieri essentiam suam possident: cum, si quis ex albo niger, aut ex nigro fiat albus; is in colore mouetur: &, si quid prius dulce, postea fiat austerum, uel ex austero dulce: eum in sapore motum esse dicimus, amboq; in qualitate moueri: ueluti qui ex calidiori frigidior fit, aut ex frigidiori calidior, uel ex sicco fiat humidus, aut ex humido siccus; eum quoque moueri affermamus, communeq; his omnibus nomen alteratio est. Quoniam uerò corpora nostra, uelut cuncta alia, quæ ortui, ac interitui obnoxia sunt, ut superius retulimus, duabus transmutationibus subiiciuntur: una fit, cùm eorum substantia alteratur, quæ non nisi calfacta, refrigerata, exiccata, & humectata alteratur: nam solæ hæ qualitates totam transmutant per totam substantiam, teste Galeno libro primo de elementis, & libro de constitutione artis medicæ: cuiuslibetq; nostri corporis propria substantia, in supradictarum primarum qualitatum quadam temperie est, ac proinde substantia facultatum, quibus eà reguntur,

cap. 2 · cap. 6. · cap. 5. · cap. 1. · cap. 5. · cap. 6. · cap. 2. · cap. 7. · cap. 9.

cap.3. *guntur, proprietas est temperamenti, prout Galenus asserit libro de multitudine. Altera uerò transmutatio efficitur, fluente eorum substantia, quæ non tantùm per sensibiles excretiones fluit; uerùm & secundum illam, quæ occulta nominatur transpiratio: nimirum si duplici quoque egeant restauratione: una, quæ excedentes temperet qualitates: altera, quæ locum repleat exinanitum, ut superius dictum est.* 1. de elem. ca. 7. *Verùm quæ excedentes qualitates temperat, seu exuperantiam destruit, contraria debet esse qualitas excidenti, atque exuperanti: quæ uerò defectum supplet, non est quidem contraria, sed magis simillima esse debet substantiæ prius euacuatæ: nam uicem illius in animalibus obtinere oportet. hoc uerò efficitur, cum ex substantia deperditæ simili corpora enutriuntur, quam substantiam, alimentum nominamus; licet hæc quoque, quæ corpora nostra nutriunt, ea alterent, atque mutent fere omnia, ut ait* cap 3. *Gale. tertio de temperamentis. hoc autem alimentum à Gal. i. de simpli. medica. facultatibus dicitur esse quicquid substantiam nostri corporis augere potest; quãquam auctore Hippocrate, id tripliciter dicatur:* cap. 1. 1. lib. de alimen. prope prin. *nam nutrimentum ipse appellat, quod nutrit: nutrimentum quoque, quod ueluti nutrimentum est: pariter & nutrimentum, quod nutriturum est, ut ait Galenus primo de naturalibus facultatibus.* cap. 11. *Illud uerò, quod secundum solam qualitatem substantiam nostri corporis alterat, medicinam, seu medicamentum appellamus. quod medicamentum à Galeno primo de simplicium medicamentorum facultatibus, omne id dicitur,* cap. 1. *quod naturam nostram alterare potest, absque hoc, quòd substantiam corporis augeat. &, ut uno uerbo dicam, ea, quæ assimilantur, omnia nutrimenta uocantur: reliqua uerò omnia medicamenta appellantur. Est porrò & horum medicamentorum natura duplex, teste Galeno* cap. 2. *tertio de temperamentis; quippè uel cuiusmodi sunt assumpta, eiusmodi etiam permanentia uincunt, ac corpus mutant. & hæc prorsus tum uenenosa, tum naturæ animalis corruptricia pharmaca sunt. Vel mutationis initium ab animalis corpore consequuta, postea corpus nostrum alterant: quæ multis modis dicuntur, ut patet Galeno eodem libro tertio de temperamentis. nos autem de prima medicamentorum natura penitus loqui non intendimus, nec de cunctis, quæ in secunda medicamentorum natura continentur: uerùm secundam in duas species diuidentes, quarum una est, quæ secundum solam qualitatem substantiam alterans, enutrire tamen animal non ualet, seu substantiam augere, aut exinanitum locum replere, uelut de nutrimento diximus. Altera species est, quæ*

quæ non tantùm nostri corporis substantiam alterat; cum hoc quòd neque exinanitum corpus replet, uerùm de corpore eam educit per quamcunque uiam sensibiliter euacuans: quæ medicamenta purgantia à medicis nominari solent: redundant nanque in corpore quædam in quantitate, & quædam in qualitate, ut Galenus asserit undecimo methodi medendi. Cap. 13. Cùm ergo de alteratione, ac medicamentis alterantibus in hoc capitulo differere proposuimus; de eis loqui intendimus, quæ corpus alterare possunt absque substantiæ diminutione, aut augmento: nam licet nonnullæ aliæ alterationes dici possent: & ea, quæ naturæ in ipsis actionibus opitulantur, alterantia quoque nominari nomine generis: hic tamen de ea, quæ excedentes in corporibus temperat qualitates, absque hoc, quod corporis substantiam augeat, aut minuat, sed eadem manente, ac seruata intelligendum est propriè sumpta, pro mutatione tantùm eius qualitatis, quæ prius fuerat in corpore, & generatione alterius contrariæ, absque hoc, quod assimilet, seu distribuat, dissipet, atque substantiam euacuet. Hæc autem excedens qualitas erit, cum nostri corporis substantia alteratur, refrigerata, calfacta, exiccata, & humectata, aut cum ex harum qualitatum diuersis combinationibus afficiatur. quòd, si unam ualeremus sine substantia qualitatem inuenire; ea sola uteremur, ac eam solam adhiberemus, ubi alterare necessitas urgeret. nunc uerò, cum nec una qualitas sine substantia inueniri possit, ut Galenus asserit libro primo de elementis; Cap. 7. cogimur eas qualitates unà cum earum substantiis corporibus adhibere, ut contraria qualitas in ipsis exuperans ab eis destruatur. Et, si quandoque exuperans ipsa qualitas in corporibus summa sit; corpora accipimus, in quibus contraria qualitas in summo reperiatur, præcepto Galeni tertio de temperamentis. Cap. 5. uelut, si in corpore summa sit superabundans frigiditas; ignem adhibemus. quòd, si superabundans qualitas summa sit caliditas; aquam afferimus. quo tempore elementis pro medicamentis utimur, usumq; ea medicinæ præbent, ut Galenus præcipit libro primo de elementis. Cap. 7. Si uerò à summo paulum recedat, aut plus à summo absit ipsa superabundans præter naturam in corpore qualitas; non amplius ipsis elementis pro medicamentis utimur, sed mixtum aliquod ex eis eligimus. ueluti, si calfacere intendimus; medicinam eligimus, in qua maior sit portio ignis, quàm contrarij elementi: ubi uerò frigefacere uolumus; uice uersa medicinam eligimus, in qua maior sit portio aquæ, quàm ipsius ignis, quæ à summo quidem paulum, uel multum declinans sit ad portionem ipsius re-

cap.5. *cessus, auctoritate Galeni tertio de temperamentis; sæpenumero uerò contingit, quòd utrisque simul opus est, alterare uidelicet, & enutrire tuncq; substantiam quærimus, quæ & alimenti, & medicamenti afferat utilitatem. hæc autem ueluti medicamenta corpus nostrum alterant, ac afficiunt toto eo tempore, quo concoquuntur. at, ubi concocta, ac assimilata sunt; prorsus calorem naturalem augendo, ut alimenta omnia*
Cap 4. *nutriunt, Galeno auctore tertio de temperamentis. Cùm ergo duæ sint*
cap.3. *primarum indicationum differentiæ, vt testis est Galenus tertio methodi medendi, quod secundum naturam se habet, uidelicet sui custodiam indicans, & propterea quæ sibi similia sunt postulans, & quod præter naturam est, sublationem sui, eoq; contraria requirens: perit enim quicquid in contrarium, & à contrario, ut idem Galenus eodem loco, & li-*
Ibidem & 11. Method. Med. cap. 3. *bro undecimo eiusdem; hinc non mirum, si ab Hippocrate hoc aureum, æternæq; ueritatis præceptum recepimus, nempe contraria contrariorum esse remedia: hoc etenim neglecto, omnem medendi methodum con*
Cap. 12. *fundemus, ut eodem libro undecimo methodi medendi Galenus asserit. nã omnia, quæ præter naturam sunt, ab his, quæ ipsis sunt contraria, curantur, siue morbi sint, siue morborum causæ, siue symptomata morbi: quãquàm morbus solus per se subsistens solus quoque curationem propriam suscipit, isq; præcipuè contraria postulat remedia. At, ne quis decipiatur, cum contraria contrariorum esse remedia dicimus; non tantùm ea, quæ potestate contraria sunt intelligi uolumus, uerùm etiã*
Cap.9. *quæ actu, aut ex accidenti sunt talia. & hoc de intentione Galeni undecimo methodi medendi; licet quod potestate, seu secundum potentiam tale sit, præcipuè à medicis audiatur: ueluti, cum febris dicimus perpetuò remedia esse frigida; eoq; ipsam sanare; per frigidum intelligendum est non tantùm aqua frigida, quæ talis est in actu, sed alia, quæ par*
Cap.9. *tim potestate, partim ex accidenti refrigerant, auctore Galeno undecimo methodi. auferuntur ergo, quæ præter naturam sunt omnia à suis*
Ex lib. de flatibus ppe prin. *contrariis, præcepto Hippocratis. uerùm, quoniã quæ præter naturam sunt, cuncta immoderata dicuntur: quæ uerò secundum naturam, moderata; necessum est in omnibus immoderatis à contrariis immoderatis (ut diximus) ad commoderatum regressionem moliri. nam ueluti uiam quandam ire, quod præter naturam se habet, dum ad naturam redit, eandem quidem, sed contrario itinere remeare oportet, ut ait Galenus li-*
Lib. de constit. artis cap. 12. lib. artis. med. *bro de constitutione artis medicæ, & libro artis medicinalis. pariter libro primo de articulis dicebat, Necesse autem est, ut qui in pristinum*

statum

statum rediturus est, is eadem uia, unde est digressus, reuertatur. quod perindè est, ac si dicamus, ut contrarium iter faciat. Eatenus uerò iubet Galenus contraria immoderatione uti pro sublatione eorum, quæ præter naturam sunt: ut tum primum desinas, ubi ad commoderatum perueneris. Hoc insuper communissimum, ac generalissimum Hippocratis præceptum, contrariorum contraria esse remedia, sempiternæ ueritatis est, in instrumentalium partium præter naturam affectibus, ut Galenus fatetur libro de constitutione artis medicæ. Verùm, quoniam non licet ullius artis scientiam nancisci, nisi & methodum quandam habueris; per uniuersalia uocata theoremata, & in particularibus te exemplis exercueris, auctoritate Galeni nono methodi medēdi (cū cuilibet particulari dispositioni præter naturam corporis contraria particularia inueniantur, quibus ea dispositio auferri debet, eodem Galeno teste libro de constitutione artis medicæ, loco præallegato, & libro artis medicinalis) ut in particularibus exerceamur, relictis eis dispositionibus, quæ in instrumentalibus partibus eueniunt; de eis tantùm, quæ in similaribus uerba facientes, dicimus, quòd, cùm calido affectui frigidum auxilium contrarium existat, frigido autem calidum; eodem modo sicco humectans, & humido exicans: pariter calido simul, ac sicco morbo, frigidum & humectans: uelutì frigido & humido, calidum & exiccans contraria sunt. & eadem ratione de cæteris intemperaturis, quæ in uniuersum octo sunt, quibus simplicia corpora sunt obnoxia, ut patet ex Galeno libro nono, & septimo methodi medendi, & primo de temperamentis; his utendum esse censemus pro eorum affectuum curatione, quæ per alterantia propriè dicta perficitur. quem curationis modum Galenus docuit secundo de naturalibus facultatibus & septimo methodi. At cum duplex corporum intemperies sit: alia sanitatis uidelicet, & alia morbi sanitatis quidem, quæ paulùm à media temperie: morbi uerò, quæ longißimè abest ab ea; ut ait Galenus secundo de temperamentis; nos de morbosa intemperie, & non de ea, quæ sanitatis est, hic uerba facimus. Ea ergo alteratione bellißimè utimur in eis præter naturam affectibus, qui amplius ab aliqua causa non fouentur: v. g. in hectica, & diaria febre, quæ tantùm contrariorum auxiliorum adhibitione curantur. nam quæ contraria eis adhibentur, etiam si qualitatem, seu qualitates excedentes transmutent in alias qualitates contrarias; illud tamen perficiunt absq; ulla alia concoctione, digestione, præparatione, seu purgatione. & hoc pacto natura ipsa, siue calor innatus à medico in hisce morbis

cap. 89. primo de arte cu. to. 7.

Ex lib. de flatibus ibidē. cap. 12.

cap. 6.

Lib. de cōst. art. cap. 12. lib. art. med. cap. 89.

9. metho. med. cap. ultimo. & 7. eiusdem cap. 3. tum 1. de tēper. cap 8.

2. de facul. nat. cap. ultimo. & 7. metho. med. cap. 4.

cap. 4.

 adiuuandus

adiuuandus est: quod auxilium propriè alteratio dicitur. hanc autem alterationem per eam molimur, quæ uel tota substantia, uel qualitate una, duabusue contraria sunt, teste Galeno libro de constitutione artis medicæ, & quinto de simplicium medicamentorum facultatibus, suprà dictas quidem qualitates cum suis subiectis, non tantùm ut materias præparando, ac ministrando, sed ut auxilia, prout decet. Quicunque ergo iam facti sunt morbi, & causa, quæ hos creauit, iam abijt, supradictam simplicē primā curationis indicationē habent: uelut & illi, qui alteratis tantùm qualitatibus in partibus morbi fiunt, nempè contrariū: semper enim pro eo, quod exuperat, inducendum eo usque contrarium est, quoad particulam in symmetriam, & naturalem habitum uindicaueris, ut præcepit Galenus septimo methodi medendi. hac insuper alteratione, ac auxiliorum præparatione sæpenumero utimur in febribus, quæ ex putrescentibus excitantur humoribus, quandoque frigidam adhibentes: nanque ipsius febris, prout febris est, aqua frigida pota perpetuò est remedium, ut Galenus undecimo methodi medendi asserit: præcipuè, cùm febris ipsa fuerit ardentissima, & magna, cunctaq; uires ægroti ualentes ac concoctionis notæ planè euidentes sint: tunc nanque frigidam homini putrida febre laboranti tribuere audacter debemus, decreto eiusdem Galeni eodem loco, & Pauli secundo de arte medendi cap. 18. quinimmò id magis audebis; si frigidæ potioni insueuerit, nullaq; laborantis fuerit interna particula, princeps præsertim inflammata, aut imbecilla; præcepto eiusdem Galeni nono methodi: nam, licet tria præcipuè sint, quæ in propositis febribus ob putredinem ortis agendorum indicationem nobis præbeant: una, uidelicet febris ipsa: altera, affectrix eius causa: et tertia, uis ipsa naturalis, ut decimo methodi Galenus decretum reliquit: tamen si intolerabilis ægro magnitudo febris sit, relicta causa, à qua prima sumitur pro earum curatione indicatio (teste Galeno eodem decimo methodi medendi) ad frigidam exhibendam, febrisq; extinctionem acceleramus. quæ, nisi occurras, sui magnitudine præsentem perniciem afferret. At ipse (cum perpetuò in frigidæ exibitione cuncta, quæ requiruntur, haud facilè sit in febricitantibus reperire) si febris magnitudo instet; tutius, cum oportet, aqua hordei utendum esse censerem; cum hæc non tantùm febribus ardentibus accommodatissima sit; quia omni ex parte ei opponitur refrigerans, & humectans: immo, quia sitim magis, quàm aqua sola extinguit, cùm citius digeratur, nonnullaq; alia commoda ipsam sequantur, ut patet ex Galeno lib. de ptisana: est enim

lib. de const. art. med. cap. 19. 5. de simp. med. facul. cap. 18. 13. metho. medeu. cap. 6.

cap. 3.

cap. 9.

loco citato.

cap. 5.

cap. 1.

cap. 1. & cap. 6.

cap. 5.

enim ipsa aqua hordei complicata quædam res ex hordeo, & aqua, cum proba concoctione; uelut ptisana ipsa, licet minus hordei, quàm ipsa ptisana, & plus aquæ assumat: quam Hippocrates pro extinguenda siti summopere siticulosis approbat, quarto de ratione uictus in morbis acutis, & Gal. in eius commẽto. At, cum uniuersi febrium generis intemperies sit calor, ut Gal. asserit undecimo methodi medendi; nimirum, si ea intemperies per frigida sanabitur, non tantùm per ea, quæ actu talia sunt, uerùm per ea quoq; quæ potestate, & interdum per ea, quæ ex accidenti refrigerant, aut etiam omnia simul commixta. Non ab re igitur febre ipsa indicante, ut retulimus, quæ potestate refrigerant adhibentes, eam curamus: quæ curatio alteratio tantùm dici potest quibusdã syrupis utẽtes, qui alterare ualẽt; ut sunt uiolaceus, rosaceus, ex nimphæa, papauere, & eis, qui ex utroq; cichorio domestico, uel agresti parantur quanquam hi extergendi quandam uim habeant, ac constringendi, ut ait Gal. octauo de compositione medicamentorum secundum locos. his siquidem solis; tum quibusdam eorum simul textis, ac sæpenumero quoque frigidam permiscentes, aut quorundam infrigidantium decoctum: quorum sylua satis admodũ apud medicos nota est; hac eadem alteratione interdum utimur, cum aduersus harum febrium causam pugnamus, à qua prima indicatio sumitur. quam causam putredinem esse testatur Gal. lib. decimo methodi medendi, & undecimo eiusdem. ait humorum putredinem antecedentem causam esse ipsius febris. Quare qui febrem curare uolet, necesse est putredinem inhibeat. ut autem cuilibet liquido constet, quo pacto putredinem inhibeamus aduersus eam alteratione tantùm pugnantes; primò de ipsius putredinis natura, secundò de eius speciebus, & causis differemus. Quantùm attinet ad primum, relicta opinione Aristotelis, qui quarto meteororũ textu sexto hoc pacto naturam putredinis exponit, inquiens. Putrefactio est corruptio quædam in unoquoq; humido propriæ secundum naturam caliditatis ab aliena caliditate. hæc autem est, quæ ambientis. ad eam, quæ à Gal. ponitur, definitionem ueniemus: ipsi nanq; tanquam medicorum principi, pariterq; Hippocrati addicti sumus: Gal. ergo .xi. methodi medendi hoc pacto putredinis naturã describit. nempè mutatio totius putrescentis corporis substantiæ ad corruptelã à calido externo: nam, cum geminũ, de intẽtione Hippocratis, ubique fateatur in corpore calidum esse: alterum, quod ingenitum seu innatum uocatur: alterum uerò adscititium, seu non naturale, & alienum; à primo quidem coctiones fieri ubiq; asserit, præcipuè

tex. com. 71.
cap. 2.
cap. 8.
cap. 1.
cap. 9.
cap. 8.

6. epid. 5. 4. com. 25. 2. de diff. feb. cap. 9. pud sexto de morbis uulgaribus, & secundo de differentijs febrium. contrà uerò calor ipse alienus, ac præter naturam habet corrumpere. primùm quidem si in corporibus fuerit excitatus, succos ipsos propter humiditatem, & putrefacit, & corrumpit: spacio uerò tum adipem in
cap. 8. uadit, tum etiam carnem, ut Galenus asserit undecimo methodi, nimirum si putredinem ab aliena, ac externa caliditate oriri diximus: non autem à natiua, cuius munus est concoquere, & non corrumpere. hæc
cap. 6. autem humorum putredo, ut habetur à Galeno libro primo de differentijs febrium, duorum generum est; licet, ut ipse refert, ex horum duorum generum miscella alia tertia euariet. quæ quidem multiplex existit; quoniam & innumerabiles miscellæ modi reperiuntur; cum alterum genus maioris, minorisq; ratione superet, & superetur. Supradictorum autem duorum generum putredinis alterum fit superante natura, alterum uerò superata, & euicta: superante quidem, in inflammationibus, & similibus collectioni tumoribus omnibus pus gignitur: in humoribus autem, qui in uenis, aut arterijs continentur, quiddam, quod puri proportione respondet, subsidens in urinis. Verùm hæc putredo non simpliciter putredo existit, sed aliquid in se continet coctionis: immò, ut dicemus de mente Galeni, potius concoctio, quàm putredo est appellanda; cùm sit putrescentis corporis substantiæ mutatio, potius ad perfectionem quandam, quàm ad corruptelam. Alterum uerò genus putredinis est; cùm uis cõcoquendi adeò imbecillis facta est, ut nullam amplius facere possit in putrescente superfluitate ad optimum transmutationem. in qua superfluitatis putredine secundum substantiam efficitur permutatio, ac multis modis euariat illud, quod putrescit. Tertium uerò genus putredinis est, quod uelut semiputridum appellatur, non quidem superante omnino natura ipsa, ut in primo genere: neque superata, ut in secundo, sed utrisque adhuc cooperantibus, neutro tamen euicto. quod genus putredinis multiforme est, ac multiplex, innumerabilesq; differentiæ, pro eo quòd magis, & minus concoctionem suscipit. Attamen in commento aphorismi. 17. secundi libri, Galenus duo tantùm genera dinumerat: unum, quod potius secundum qualitatem transmutatio appellatur, parua scilicet alteratione ab alieno calore in humoribus ipsis effecta, nondum tamen habente maximè effatu dignam euersionem, ad naturæ suæ contrarium. Aliud uerò genus est, quod tam effatu dignam habet eam, quæ ad propriæ naturæ est contrarium euersionem, ut non possit iterum ex naturæ coctione ad primam eius redire bonitatem, adeo scilicet

imbecilla

imbecilla facta concoquendi ui, ut nullam amplius possit facere transmutationem ad perfectionem. & hæc propriè corruptio ab eo appellatur: nãque non amplius ad habitum naturalem redit. At, quoniam cuncta, quæ putrescunt, ex calido, & humido sic afficiuntur, teste Galeno quarto methodi medendi; ea quoque, quæ putrescunt, tum calida, tum humida esse debent, eodem auctore nono methodi. & insuper tertio de morbis uulgaribus idem Galenus dicebat, Putredinem ex materia gigni humida, ex causa uerò efficiente, extraneo, & præter naturam calore: & propterea quæ omni ex parte sunt sicca, putrescere non uidemus; ut aurum, & argentum: differendum planè est, quo pacto putredo ipsa, quæ causa antecedens est ipsius febris, ut diximus, alterari ualeat simplici alteratione, absque hoc quòd concoquatur, digeratur, seu præparetur putrescens ille succus: hoc tamen prius pro certo habito, nos non de eo putredinis genere uelle loqui, quod uelut corruptela humorum est, ui concoquendi omnino euicta, seu adeò imbecilli, ut ab ea nulla mutatio ad benignum putrescentis excrementi fieri possit. nam talis putredo, seu humorum corruptela euacuanda potius, quàm alteranda est, ut præcipit Galenus nono methodi, & undecimo: nam quod corruptum iam est, id alienum à natura est. quod tale est, id se auferendum dictat, ac quàm primum id educere tentandum est; cum nulla ratione fieri possit, ut naturæ gratiam recipiat, uelut idẽ Galenus asserit quarto de sanitate tuenda. uerùm de altero genere, in quo ueluti semiputrescens, seu semimalus humor est, & in quod adhuc tum innatæ caliditatis, tum alienæ operatio efficitur, unius quidem concoquendo, alterius putrefaciendo, & corrumpendo. hoc ergo genus putredinis, in quo humor ueluti semiputrescens, semimalusq; est, alterandum esse alteratione, quæ alia à concoctione, digestione, seu præparatione sit, intrepidè asserimus: nam, si putrescentes humores, ex quibus febris accenditur, duo hæc indicant immutationem eorum uidelicet manente substantia, & euacuationem, teste Galeno libro artis medicinalis; ab eo, qui has febres curare uolet, inbibenda prius putredo est, quæ antecedens causa earum febrium existit, ut diximus. hæc autem inhibitio, manente tamen humorum substantia, ut perpetuo loquimur, non nisi dupliciter fieri potest: aut adhibitis contrariis qualitatibus ipsius putredinis, aut per aliam immutationẽ ipsum putrescentem succum, non tantùm in contrarias qualitates alterando, ac immutando, uerùm perficiendo quodam modo, ac assimilando. quæ quidem immutatio, seu alteratio concoctio dicitur. & propterea Gale-

Galenus

cap. 5.
9. metho. med. cap. 3. 3. epid. 5. 3. com. 1. & 22.
cap. 10. cap. 8.
cap. 3.
cap. 89.
cap. 13.

nus.xi.methodi decretum reliquit, in humorum putredine & excretionem, & refrigerationem, & uentilationem, & semiputridorum concoctionem ex aduerso respondere. Nunc uerò, cum de prima immutatione loquamur; dicimus, quod cum quicunq; succus putrefit, de mente Gal. calidus præter naturam, & humidus efficiatur, ac à calido, & humido id perpetiatur, ut retulimus; necessum est (communissimi Hipp. præcepti perpetuò ueritate seruata, quòd contrariorum contraria sint remedia) tales succos semimalos seu putrescentes à medico ad contrarias qualitates, manente eorum substantia, immutari. quæ immutatio à frigidis, ac siccis medicamentis ipsi naturæ paratis, & corporibus adhibitis optimè perficitur. Hinc acetositatem citri, succum malorum punicorum acidorum, ac pomorum acidorum limoncelij, & limonum, omphacium, atque acetum, & similia pro ea immutatione perficienda, putredineq; inhibenda, ac pro eius malæ qualitatis transmutatione facienda, eligimus ex dictis nonnulla medicamenta, seu syrupos parantes. quam alte-
cap. 3. rationem aliam à concoctione Galenus præcepit libro undecimo methodi medendi, cùm dixit, Putrescentia, semimalaq; sanare possunt, tum ea quæ alterare, tum ea, quæ concoquere ualent, excitando, ac firmando eius naturæ facultatem, qua naturaliter concoquit. Nec minus uidetur
cap. 85. eundem Galenum libro artis medicinalis, præallegato loco, per alterationem, qua putredo inhibetur manente substantia, duo hæc uoluisse intelligere: & eam uidelicet, quæ propriè alteratio dicitur: & concoctionem, quam tanquàm magis utilem, atque præcipuam immediatè exponit, præsertim cùm cunctæ aliæ præter has alterationes substantiam euacuent, siue digestiones fuerint, siue præparationes seu purgationes, ut infra declarabimus. Hinc patet nonnullos iuniores expositores in expositione supradictorum Galeni uerborum fuisse hallucinatos: nanque autumarunt tantùm de ea alteratione, quæ concoctio appellatur, Galenum intellexisse: cùm, si de ea sola loquutus ibi fuisset, falsum penitus assereret, solam eam putredinem tollere manente substantia: nam hæc alteratio putrescentis succi, quæ per contrarias qualitates putredinis efficitur, idem perficit, ac putredinem, quæ in generatione adhuc est substantia manente, inhibet. Insuper nec illud effugeret, quin de insufficientia damnaretur, aut pugnantia assereret, cum non tantùm putrescens succus concoctione, & euacuatione curetur, immo alteratione alia, ac
cap. 3. infrigidatione, de qua libro undecimo methodi medendi uerba fecit, ut superius diximus. & propterea, ubi græcus codex habet ἀλλὰ τὰ μὲν

εἰρημένοι

εἰρημένον εἶδος τῆς ἀλλοιώσεως, πέψις ἐστίν: quod latinè sonat. Sed dicta quidem alterationis species concoctio est, fortè deprauatus existens, melius diceret, ἀλλὰ τὸ μὲν τῆς εἰρημένης ἀλλοιώσεως εἶδος πέψις ἐστίν. i. sed dictæ quidem alterationis species, concoctio existit. quòd, si uelint per alterationem solam concoctionem eo loco Galenum intellexisse, si ualeant; eum ab insufficientia, aut pugnantia absoluant; quanquàm neque hoc quicquam nostræ opinioni, ac ueritati aduersetur, quæ Galeni auctoritate undecimo methodi medendi fulcita, ac confirmata est. Quidam alij concoctionem cum prædicta alteratione confundentes, frigida, & sicca propriè concoquentia esse asserunt: cũ ea putredinem inhibeant, contrarias qualitates putrescentibus humoribus inducendo. At quantùm isti à ueritate dement, cùm de concoctione tractabimus liquidò ostendemus: frigida enim, & sicca, & si putrescentis humoris qualitatibus opponantur, putredinemq; quodammodo alterando inhibeant; concoquentia appellari haud possunt: nec concoctionem iuuare nisi quodammodo ex accidenti, immutatis uidelicet putredinis qualitatibus, ex quarum immutatione cõcoctrix facultas fortè ualentior redditur. Hinc concludamus putredinem, de qua modò loquimur, à medico alterari posse per immutationem earum qualitatum, quæ ipsi putredini propriè insunt à contrariis qualitatibus, ut dictum est: ac per ea, quæ dictas contrarias qualitates possident, putredinem posse sisti, ac inhiberi manente substantia, in qua ea consistit, cum eis, quæ superius cõscripsimus. quæ alteratio alia est à concoctione, digestione, seu præparatione. Et, si Galenus concoctiones interdum alterationes appellat, & uim concoctricẽ alteratricem; nunquam tamen eas cum prædicta alteratione confundit: quinimmo secundo, & tertio de naturalibus facultatibus, concoctionẽ per alterationem definiuit: tertio etiam artis medicinalis concoctionem alterationis speciem esse dixit. Sed mox obiiciet quispiam, si putredinis occasio una est transpirationis prohibitio; quo pacto ea putredo inhiberi posit per frigida, & sicca, cum ea causam putredinis meatus obstruendo adaugeantur? Cui responsum sit primò, non immoderatum debere esse infrigidantium, & exiccantium usum: secundò, quòd ex his maius sequitur commodum, quàm incommodum. Ad hæc quòd eis uti debemus frigidis, & siccis, quæ acidam qualitatem participãt, tenuisq; sint substantiæ, ac humiditatis multæ admixtionem habeant; qualia sunt ea, quæ supra narrauimus: aut quæ acrimoniam possideant, ut acetum, & non eis, quæ ualde adstringentia sunt terrenæ, ac crassæ corporis

cap. 9.

cap. 4.
cap. 7.
cap. 89.

consistentiæ, seu substantiæ. Qua de re, cum acidus sapor potissimum gignatur, dum quid à calido mutatur incipiente concoquere; non tamen perfectè id superante, ut Galenus asserit quarto de simplicium medicamentorum facultatibus, acidamq; qualitatem frigidum subtile efficiat, tenuiumq; partium sint acida, eodem auctore eodē libro: sequitur, quòd quā primum penetrantia non obstruant, cum hoc quòd putredinem inhibentia maximum comparent commodum, ac ex pauca adstrictione uasa corroborentur, potiusquàm propter osculorum exiguitatem lædantur. Vlterius ea permisceri possunt cum aliquo infrigidantium decocto, aut aliquo, quod liberare obstructiones ualeat, quorum copia magna penes medicæ artis auctores reperitur: & hoc pacto nedum putredinem non adaugent, ac transpirationem prohibebunt, uerùm & causam oppugnabunt, & febrem pariter extinguent: illud, quod sine cunctatione agendum est præcepto Gal x. methodi medendi. quòd, si ea putredo per se sola subsistat, ut sæpius est uidere, ipsiusq; putredinis efficientes causæ non adsint; quid prohibeat prædictis auxiliis [illegible] *pro ea immutanda? nihil sanè. & hæc de alteratione sint dicta satis.*

cap. 15.

Loco citato.

cap. 1.

De concoctione.

cap. 6.

CVm tres in animalibus corporibus fiant alterationes, ut Galenus asserit li. 5. de simplicium medicamentorum facultatibus, quarū una secundum naturam est, cum uidelicet in uentre cibus coquitur, aut in uisceribus, & uasis, qui inibi generatur succus, unde pars unaquæque nutriatur: altera contrà planè præter naturam, nempe in putrescētibus omnibus ab aliena caliditate: tertia media est, ac ex utraque mixta, partim primæ particeps, ac naturalis, partim huius contrariæ, quæ est præter naturam: dictumq; satis in præcedentibus fuit, tam de ea alteratione, quæ præter naturam est mutatio ab aliena caliditate superante, ac uincente, quàm de ea, quæ ex utraque alteratione mixta est, quæ mutatio tam à calore ingenito, quàm ab alieno prouenit, restat modò differere, cum de ea alteratione, quæ secundum naturam est & ab ingenito tantū calore perficitur; quā alteratione cōcoctionem propriè dicimus: tum de alia alteratione, quæ ab ipso etiam calido innato, sed non omnino uincente, uerùm superante quodammodo efficitur: quam etiam alterationem concoctionem nominamus: nempè hæc quoque alteratio à calido innato superante in humoribus putrescentibus perficitur:

& si

& si putredinem eam dixerimus esse, ac inter putredinis species dinume rauerimus; cum in ea actio quædam, quàmuis modica, alienæ sit caliditatis; tamen, quia in ea alteratione naturalis caliditatis actio superat; concoctio potius, quàm putredo appellari meretur, Galeno auctore libro primo de differentiis febrium. cap.6. *Verùm, ut dilucidius loquamur; haud ignorandum est, primò illud quod græci pepsin, quidam abusiuè digestionem uocant: nos, qui per digestionem aliud quoddam Galeno intelligi uolumus, clarioris doctrinæ gratia, pepsin, quod græci dicunt, concoctionem appellabimus. quæ concoctio, licet ab Aristotele quarto meteororum hoc pacto definiatur,* tex. 14. *Concoctio est perfectio à naturali, & proprio calido ex oppositis paßiuis: eaq; in tres species diuidatur, maturationem uidelicet, elixationem, & assationem: ac eis tres insuper species cruditatis, seu in concoctionis contrarias tribuat; nos, cum medici simus; Hippocrati, ac Galeno adhærentes, de ea uelut de cunctis aliis ad eorum mentem differemus. De duplici autem concoctione, quæ in corporibus nostris efficitur à calido innato, Galenum loqui reperi: quarum una est, quæ penes alimenta perficitur, similis quidem existens hepsesi, seu elixationi, & propterea elixatio metaphoricè appellatur: altera uerò, quæ maturatio metaphoricè ab eo dicitur, similis existens pepansi, seu ueræ maturationi. At de prima concoctione, quæ attenditur penes alimenta elixationi simili, Galenus tractauit libro tertio de naturalibus facultatibus,* cap.7. *eamq; hoc pacto describit: quòd nihil aliud est, quàm alteratio in propriam eius, quod nutritur, qualitatem. Verùm luce clarius, de intentione Hippocratis, ab eodem Galeno definitur, secundo de naturalibus facultatibus:* cap.4. *ubi ait, concoctionem alteratione quandam esse, ac nutrientis in propriam qualitatem eius, quod nutritur, mutationem. De altera uerò concoctione, quæ maturationi similis est, Galenus uerba fecit, secundo de ratione uictus in morbis acutis,* com.44. *& libro de constitutione artis medicæ circa finem.* cap.19. *Verùm, cum utraque à calido innato perficiatur; de utrisque simul loquutus est libro primo de morbis uulgaribus his uerbis.* sec.2. com.44. *Concoctio enim naturalis maturatio est morbi. hæc autem concoctio in concoquentis substantiam deductio quædam est eius, quod concoquitur. ergo, ubi corpus benè habet, cumq; ei, quod concoquitur, naturæ intercedit familiaritas cum concoquente, mutatio fit, & alteratio totius concoquendæ materiæ, aut maximæ partis eius, minimumq; superat semicocti. at uerò, quando præter naturam affecta sunt (quod accidit, ubi sint à natura immutantis, & alterantis*

 aliena)

aliena)id, quod aßimilatur, paucum est, semicoctum uerò excrementum multum. Iam, sicut in corporibus sanis coctionem indicant excrementa; non secus in corporibus affectis indicabunt. in quibus uerbis, ut liquidò constat, noluit Galenus utriusque concoctionis conuenientiam, ac differentiam propalare. Nos autem de ea alimentorũ concoctione, quæ
tex.27. *ab Aristotele quarto meteororum elixationi aßimilatur, & propterea metaphoricè elixatio dicitur; hic loqui non intendimus. At, quòd hæc alimentorum concoctio similis sit elixationi; Galenus cum Aristotele*
5.4.com.23. cap.7. *concordat, ut patet apud eum libro sexto de morbis uulgaribus, & tertio de naturalibus facultatibus. Verùm, cùm de concoctione loquimur; de ea intelligere uolumus, quæ maturatio dicitur metaphoricè, per similitudinem eius, quam Græci pepansin dicunt: Latini propriè maturationem appellant: quæ in pericarpiis efficitur, ut patet apud Aristotelem eodem libro quarto meteororum. hæc autem penes excrementa at*
tex.19. *tenditur, ac crudos succos, ex sententia Hippocratis lib. i. de morbis uul-*
5.2.com.44. *garibus, & Galeni eodem loco. Hanc autem maturationem metaphoricè sic appellatam, bifariam in humanis corporibus fieri posse Galenus*
com.44. *asserit, secundo de ratione uictus in morbis acutis. nam aut qui concoquuntur redundãtes succi in corpore, uerè crudi sunt, ut acida, uel dulcis pituita; nec putrefactio in eis magna existit, immò quædam naturæ familiaritas cum concoquente. qui quidem crudi succi existentes reliquum perfectionis à calore innato assequuti, ac prorsus concocti, & exquisitè aßimilati nutrire ualent plus, minusùe pro modo putrefactionis: cum nec ipsi nutrire ualeant, quamuis concocti sint, si omnino præter naturam fuerint, seu à natura alieni, ut testis est Galenus tertio de cau*
cap.2. *sis symptomatum. Verùm harum duarum pituitæ specierum altera faci*
cap.19. *lius concoquitur, ut quæ dulcis est, teste Galeno libro de constitutione artis medicæ. Itaque prædicti succi in bonum sanguinem uersi demum in membrorum substantiam conuertuntur, in toto, seu in parte. & hæc à Galeno propriè maturatio dicitur: natura enim semper nititur suis uiribus utens aßimilare partibus nutriendis, quicquid fieri utile potest: ex*
cap.5. *cernere autem id, quod minimè istiusmodi est, eodem Galeno teste libro secundo de differentiis febrium. Aut quæ redundant excrementa alia à prædictis succis, in corpore: præter naturam affecta sunt, ac à natura immutantis, & alterantis aliena. quæ quidem, licet mutata, atque à natura ipsa euicta sint (cum uidelicet ipsa eis fortior fuerit, ac suo robore ea permutauerit) mutari tamen in substantiam aliti nõ ualent, eoq; maximè,*

ximè, si magna in eis fuerit putrefactio. & si similia ad quendã modum fiant membris solidioribus, uerùm non adeò, ut in substantiam conuertantur, cum non exquisitè aßimilari ualeant: uel quia ex eorum natura aßimilationi exactæ pugnant, ut bilis tum flaua, tũ atra: aut quia susceperunt putredinis qualitatem magnam ab aliena caliditate. Ergo cũ putrefactio magna est in aliquibus succis, aut excrementum natura sua tale, ut assimilari corpori humano exquisitè, ac conuerti in eius substantiam omnino nequeat; id quidem ad quendam modum ab ipso calido innato perficitur, immutatur, ac similis fit aliquo pacto solidioribus membris: uerùm non adeò, ut diximus, ut in eorum substantiam conuertatur, sed à natura ipsa superatum per talem concoctionem aptum redditur, ut expellatur: &, si non propterea, ut expellatur ab ea promptius, aut à medico; id euincere, concoquere, ac aßimilare tentat: sed ut apponatur, ac nutriat. quod, cùm exactè perficere nequeat; uelut superfluum, ac excrementosum secernit, & ad expellendum properat. quæ concoctio, licet etiam maturatio dici poßit; non tamen propriè, ut superius dicta, quæ penes crudos succos attenditur: sed generaliori, ac uniuersaliori uocabulo cõcoctionis utentes. Talis denique naturæ sunt utraque bilis, & qui Græcè ichores dicuntur, teste Galeno secundo de ratione uictus in morbis acutis, in quo causam reddidit, cur neutra bilis in sanguinis substantiam redire ualeat. eiusdem naturæ est pituita salsa ex mente eiusdem Galeni libro de constitutione artis medicæ. Ob id Hippocrates cocta quidem consueuit uocarè huiusmodi excrementa, quæ à natura ipsa euicta sunt: cruda uerò, quæ non sunt euicta. Pari ratione & pus in phlegmonis, quæ concoquuntur, fieri ait; quãquam pars nulla ex pure alimoniam accipiat, ueluti accipit ex crudis iam dictis humoribus appellatis, cùm concocti sunt. eadem ratione & urinas crudas concoqui dicimus; & si corpus ex coctis urinis ali non poßit: Sputum quoq; in pulmonis, seu thoracis affectibus, lippitudines oculorum, & alia similia excrementa, de quibus Galenus mentionem fecit libro de totius morbi temporibus. Concoctio ergo & pro generaliori, ac uniuersali significato, seu propriè sumpta, quam metaphoricè maturationem nos appellamus, ea est apud Galenum, ut diximus. Proinde, cùm hæ quoque concoctiones opus sint naturæ, teste Galeno primo de morbis uulgaribus, & quinto de simplicium medicamentorum facultatibus, necnon prædicti succi semiputridi, seu excrementa talem maturationem à solidis corporibus consequantur, ab ea ui naturæ, quæ per solida corpora

com.30. cap.19. cap.3. 5.2.com.45. cap.6.

protensa

protensa est; nimirũ, si aliquo pacto ea excrementa solidioribus quodam modo assimilantur corporibus, cum ab ipsa natura euicta sunt, & propterea concocta appellantur; licet ex eis corpus nutriri non ualeat: ut pus, ac quod puri similatur candidum sedimentum in urina, aliaq; non
com.vltimo. *nulla, ut disertè declarauit Galenus libro primo prognosticorum. At, quoniam de hac concoctionis specie loquimur, quæ metaphoricè maturatio appellatur, siue propriè dicta, siue uniuersaliori significato sumpta, cum eam dixerimus esse quandam deductionem, mutationem, seu alterationem, ac quodammodo perfectionem; actionesq; omnes, pariterq; & alterationes, in quacunque re fuerint, in ipso fieri essentiam suam*
cap.5. *possideant, ut ait Galenus libro secundo methodi medendi, nosq; perpetuò de ea, tanquam in fieri essentiam suam possidente, intelligamus, & non in alterationis, seu in mutationis termino. his taliter suppositis, licet hæc mutatio, seu alteratio actio sit ipsius naturæ: quoniam in fieri essentiã suã possidet, ut diximus; uidendũ est, an possit iuuari à medico: &, si possit; cum quibus. At, quòd concoctio, licet à calore innato præcipuè efficiatur; ab aliquo tamen exteriorum auxiliorum iuuari possit, satis*
t:x.15. *dilucidè Aristoteles quarto meteororum demonstrauit; & Galenus in commento aphorismi. 22. quinti libri: uerùm quòd una concoctionis species, quæ propriè maturatio dicitur, tum ab ingenito calido, tum ab externo perficiatur, si tamẽ ipsorũ naturæ cõueniẽs, ac familiare fuerit, ut*
cap.11. *caliditas solis penes omnes fructus; clarum est uidere apud Galenũ libro quarto de simpliciũ medicamentorũ facultatibus. At, quòd tum naturales alterationes, quæ ab innato proueniunt calore; elixationi similes, cùm uidelicet in uentre cibus concoquitur, aut in uisceribus, & uasis succus, ex quo rursum unaquæque pars nutritur: tum etiam et maturationes, quas metaphoricè sic appellari diximus, ut quæ uidelicet in mouendo pure efficiuntur, à simili extrinsecus calore pro ea concoctione perficienda iuuantur: ac naturæ medicus in hoc opituletur; cum his*
cap.60. *quæ modicè calfaciant, decretũ reliquit Galenus libro quinto de simpli-*
com.44. *cium medicamentorum facultatibus, & quarto de ratione uictus in mor bis acutis, & libro de constitutione artis medicæ. Non uerendum est er*
cap.19. *go maturationes ex Aristotelis, Galeniq; mente, extrinsecus à medico iuuari posse. Verùm, quoniam concoctioni perpetuò calidum opitula-*
com.39. *tur, ac confert, frigidum uerò renititur, & aduersatur, teste Galeno tertio de ratione uictus in morbis acutis; disserendum planè est, à quibus calidis natura ipsa extrinsecus in maturationibus iuuari possit: Siue*

hæ

hæ fiant in dulci, uel acida pituita: siue in alijs excrementis, uel puris generatione. quod quidem insuper ipsemet Galenus optimè nos docuit eodem libro quinto de simplicium medicamentorum facultatibus asserens, quòd uelut uentris concoctioni conferunt ea, quæ copiam innatæ caliditatis cibos concoquentis adaugent; non tamen qualitatem: pariter illud, quod ad mouendum pus adhibetur medicamentum; talem debet caliditatem possidere, qualis est in naturis temperatis calor natiuus. At, si iusto calidior natura fuerit; in eo corpore medicamen, quod pus mouebit, calidius sit oportet, tantò nimirum temperato calidius, quantò & natura eius temperatam in caliditate exuperat. Hinc concludit, cuiusque singulatim hominis suum proprium esse puris mouendi medicamentum; licet emplasticum quoque eius generis medicamentum esse debeat, eodem Galeno auctore quinto de simplicium medicamentorum facultatibus. Qua de re temperatura eorum auxiliorum, quæ naturam in maturationibus iuuant, commoderata, ac similis ei corpori, cui admouetur, esse debet. Proinde non parum nostri temporis quidam chirurgici decipiuntur, qui cunctis corporibus, naturis, & ætatibus, ac particulis eisdem medicamentis pro iuuanda natura circa puris generationem utuntur: iubente Galeno, quòd hæc medicamenta, quæ pus mouent, cuiusque singulatim hominis propria esse debent. At, cùm nostra natura humida sit, & calida; humida, calidaq; medicamenta huiusmodi esse debent: non tamen corporis natura humidiora, ac calidiora, immò cognatam, ac simillimam corporibus nostris caliditatem, ac humiditatem possidentia. hinc tum cibos, tum fomenta, ac cataplasmata, frictiones modicas, et balnea, quæ mediocriter calfaciant maturationes efficere Galenus asserit primo de morbis uulgaribus. & libro de constitutione artis medicæ ait, Perducunt autem ad concoctionem quies, & calfactio moderata, boniq; succi modicorum esus ciborum, & modicè calfacientis uini potus: at caliditatem modicam efficere possunt frictio mediocris, & commodi aquarum calidarum usus, cibariaq;, & medicamenta, quæ haud magnopere calfaciant: quãquàm eo loco de maturatione propriè dicta loquatur, quæ tum dulci, tum acidæ pituitæ competit. & idem Galenus libro quarto de sanitate tuenda iussit, semicrudos humores tum uino, tum quiete, ac somno concoquere, ac utiles reddere. et eodem libro, nihil esse asserit, quod æquè concoquat ea, quæ concoqui possunt, ut somnus à balneo. Proinde toto cælo hallucinati sunt, qui quibusdam nominatis syrupis concoctioni opitulari asseruerunt

cap. 6.

cap. 6.

ς. 2. com. 44.

Cap. 19.

Cap. 4.

Loco citato.

runt: cùm tantùm ea ad concoctionem conferant, ac quodammodo adiuuent, quæ calorem naturalem uel fouent, uel in substantia augent. at, cùm paucis, aut ferè nullis hoc datum sit syrupis; sequitur, ut pauci sint, aut ferè nulli inter eos, quibus nostris temporibus utimur, qui possint calori naturali ex seipsis aliquod adminiculum ferre pro concoctione, seu maturatione perficienda: nisi fortè is, qui ex corticibus citri conficitur, cum cortex citri concoctioni nonnihil conferat, si ut medicamento eo quis utatur: licet ut alimentum coctioni renitatur, teste
cap. 37. *Galeno secundo de alimentorum facultatibus. alij uerò syrupi, cum quidam calidi ultra, quàm oportet, alij frigidi, alij humidi, uel sicci sint; quidam eorum corpus alterare, quidam præparare, digerere, seu euacuare aut per uentrem, aut per urinam, aut per cutis occultos meatus materiam educentes ualent; quãquàm ex accidenti quidam sint, qui quodammodo coctioni deseruiant: ut hi, qui adstringendi uim possident, aut hi, quibus somnum conciliamus. per se autem, ac uerè, intrepidè asserimus tantùm ea, quæ calidum innatum uel fouent, uel in substantia augent, ad concoctionem conducere: cum hæc actio, seu perfectio solius calidi innati sit. & propterea sola ea, quæ temperatè calida sunt, ut diximus, per se ei opitulantur, ac conferunt: uelut etiam nostris temporibus sunt inter alimenta gallinarum iuuenum, seu gallinaceorum pullorum carnes per elixationem liquefactæ, quod ius consummatum medicorum uulgus appellat. aut fortiter contusæ, alteratæ præcipuè ex hordeacea ptisana simul permixta, ac cum eis decocta, magis, & minus pro naturæ corporum ratione, secundum quam, ut diximus, concoquentia euariari debet: præcipuè cum uires quodammodo imbecilles fuerint: & quæ redundant in corpore excrementa, in substantiam concoquentis mutari non ualeant. Nec minus hallucinati sunt, qui asseruerunt à frigidis concoctionem fieri, siue syrupi sint, ut uiolaceus, rosaceus, ex nimphea, & utroque cichorio, & alii nonnulli similes, siue aqua ipsa frigida; cum Galenus ipse decreuerit, frigidum perpetuò concoctioni ad-*
com. 13. *uersari, libro tertio de ratione uictus in morbis acutis: quinimmò nec humor biliosus ab eisdem concoquitur, ut aiunt, benè alteratur. at hæc alteratio nullo pacto nec concoctio, nec maturatio dici meretur. Verùm, cum supra relatum sit maturationem in acida, uel dulci pituita, seu aliis putrescentibus humoribus ab ea ui naturæ, quæ per solida corpora protensa est, perfici: ac proinde, cum maturantur; solidis ipsis corporibus quodammodo assimilari, nunquid quodlibet, quod eo pacto maturatur,*

ratur, crassius reddatur, quæret quispiam? At cui dubium est Aristotelem quarto meteororũ asserere ex subtilibus semper crassiora fieri; pepansin hoc est, maturationem passa omnia; Pariter & Alexander ait, Vniuersaliter quæcunque pepansin passa, ex tenuibus crassiora reddantur. & Galenus libro primo de morbis uulgaribus ait, Humores, qui tenues sunt, omnes esse crudos: &, ut cõcoquantur, robustam desiderare naturam. & libro de totius morbi temporibus asserit, tum saniem ipsam, tum urinam, tum sputum, lippitudinesúe, quin etiam & humores, qui à cerebro per palatum, & nares defluunt, & deniq; cuncta excrementa in initio aquea, tenuiaq; esse: cum uerò quandam temporis processu concoctionem accipiunt; crassiora euadere, atque pauciora, potissimùm in his morbis, ex quibus ægri seruantur. & libro secundo prognosticorum ferè idem ait, quòd concoctio crassiorem reddit, non solùm urinam, sed etiam deiectionem, item screationem, atque etiam pituitam per distillationes, & grauedines, necnon per lippitudinem, & pus quoque in ulceribus. Ex *quibus omnibus infertur, quòd quæcunq; maturationem suscipiunt, cùm quodammodo solidioribus membris assimilentur; necessariò crassiora, ac pauciora euadunt: non tantùm ex Aristotelis, & Alexandri mente; uerùm etiam Hippocratis, & Galeni. At non statim sequitur cuncta, quæ crassiora redduntur, ea esse concocta: cùm crassitudinis duæ sint causæ, auctoritate Galeni secundo prognosticorum; calidum uidelicet, & frigidum: calidum quidem euaporando, & frigidum adstringendo. cæterùm quæcũque à calido innato crassiora redduntur, ea concocta esse dicimus, & non quæ à frigido, seu non naturali calore: quæ quidem ne dum coctioni opitulantur; immò penitus aduersantur: pariter & ea, quæ ab ipso crassiora sunt reddita. At iterum obstrependo insurget aduersarius dicens,* Si *cuncta, quæ pepansin patiuntur, hoc est, maturationem crassiora euadere necessum est; frustra pituita ipsa, ac succus melancholicus maturantur: cùm crassiores per eam maturationem redditi ad eorum expulsionem ualentius reniterentur, atque aduersarentur. Cui respondemus, pituitam ipsam siue dulcis, siue acida fuerit, quibus propriè pepansis, hoc est, maturatio tribuitur, ex maturatione crassiorem reddi: quoniam pepansin passa, in concoquentis substantiam transire ualet, & hoc pacto solidis membris assimilata, nulli dubium, quòd crassior redditur, præcipuè si in ea putrefactio non sit. Quòd, si in ea aliqua putrefactio magna sit, aut salsa fuerit pituita, uel atra bilis, siue aliud excrementum; licet eis matu*

tex. 19.
Alex. 4 me theore. com. 9.
sec. 1. com. 25.
cap. 3.
com. 33.
com. 38.

ratio propriè non competat: tamen, quia uniuersaliori uocabulo intelligentes ipsam maturationem, dicuntur quoq; hæc maturari, asserimus, quòd quodammodo pepansin passa à solidis ipsis particulis; licet ab earum natura sint aliena, cum nutrire non ualeant: tamen quodammodo eis assimilantur, ac crassiora redduntur: quoniam talia cùm natura ipsa maturat; necessum est, ut euincat: cumq; euicta sunt, maturata uocare consueuimus. &, cū concoctio omnia, ut diximus, cogat, & incrasset, teste Galeno quarto de ratione uictus in morbis acutis; necesse est ea quoque, cùm concoquuntur, ac uincuntur; cogi, & incrassari: alia tamen ratione, cum à calido innato id perpetiantur. uerùm enimuerò, ne quis decipiatur, magnam cum dico putrescentiam, non de ea intelligere uolo, quæ omnino aliena sit, ac nulla ratione possit naturæ gratiam recipere; cum eam, ut suprà retulimus, quàmprimum educere sit tentandū, teste Galeno quarto de sanitate tuenda: uerùm de ea intelligimus, in qua natura ipsa adhuc non est euicta. Magnam autem, & paruam nominamus ratione maioris, uel minoris operationis caliditatis alienæ, nunquàm tamen ipso calido innato euicto, immò semper cooperante, ac demum uincente. Verùm, si ea excrementa taliter alterata, ac crassiora reddita ualentius expulsioni repugnāt, cùm ea in concoquentis substantiam transire non ualeant; ad quid natura, seu medicus huic alterationi uacabit? non propter aliud dicimus, quàm quòd concocta medicari iubet Hippocrates. nec ea crassitudo, quam à calido innato acquirunt, ineptitudinē eius parat expulsioni, uelut ea, quæ à frigido, seu calore immodico: quinimmò taliter alterata, ac euicta cum nutrire non ualeant; ocius secernuntur: nam, ut Galenus asserit, in commento apho. 22. quarti libri, cū cruditas humorū adest; tūc aliquid bene euacuari est impossibile. Cuius rationem reddens ait, Oportere medicum naturæ ministrum ipsam perpetuò imitari. Verùm, cum ipsa non antè humores discernat, quàm prius concoxerit: nec prius expellat, quin prius discreuerit, eodem auctore aphorismo 22. primi libri; opus est, ut bona excrementorum euacuatio fiat, tam ab ipsa natura quàm à medico, ut prius ea ab eadem natura secernantur, ac separentur à bonis succis: quæ segregatio, seu discretio exactè fieri non ualet; si cōcoctio ipsam non præeat. tunc nanque, hoc est, post coctionem naturam ipsam habemus euacuationi adminiculantem: &, cum ipsi euicti sint, ac nutrire non ualeant, tanquam excrementosos, ac alienos ab eo, quod familiare est segregans, expellere tentat. quod quidem prius, cum permixti essent cum familiaribus; infœliciter tentaret: nec id

com. 4.
4. meteorol. tex. 18. & 2. prog. 33.

cap. 3.

esset

esset naturæ, sed casus ratione. nimirum denique si prædicti succi, seu excrementa, licet ut alieni à natura immutantis, ac alterantis, in eius substantiam uerti non ualeant: in ea tamen immutatione, cum ab ea euicti sint; crassiores aliquo pacto redduntur; non enim ut crassiores reddat natura, ipsos immutat, ac alterat: nec medicus ipse, cum ei in hoc opitulatur: uerùm, ut superet, ac euincat, & denique assimilet. quibus superatis, ac euictis cum nutrire non ualeant, nec perfectè assimilari; promptius, ac facilius à familiaribus succis eos segreget, atque discernat, eisq́; segregatis commodius à natura, seu à medico expellantur. quod quidem ægrius, & non absque magna ui, ac noxa ipsius naturæ perficeretur; si prius uidelicet, quàm concocti, ac euicti essent, ac segregati, tentarentur expelli: simulq́; familiarium cum alienis expulsio fieret: ut liquidò quisque percipere ualet, de mente Hippocratis, & Galeni in præallegatis locis. Ex quibus manifestè patet, quantum delirarunt, qui asseruerunt maturationem, seu, ut ipsi dicunt abusiuè loquentes, digestionem in aliquo fieri posse cum eius subtiliatione: cum perpetuò Hippocrate, & Galeno constet cuncta, quæ maturantur, crassiora euadere, ut diximus. Et si de salsa pituita, quam Galenus libro de constitutione artis medicæ purgare iubet, oppugnare quispiam, eam saltem concoqui non debere; Respondemus, Galenum eo loco de maturatione propriè dicta, quæ tum acidæ, tum dulci pituitæ competit, uelle loqui. de qua insuper maturatione propriè dicta uerba fecit quarto de sanitate tuenda, cùm dixit, Crudis, & semicoctis humoribus, qui ante sanguinis perfectionem fuerunt per coctionem: acribus uerò, ac mordacibus, eductionem competere. at noluit eo loco de maturatione communiter dicta intelligere, quæ non tantùm salsæ pituitæ, uerùm non penitus corruptæ, ut idemmet asserit quinto methodi medendi: uerùm & utræq́; bili, ac ichoribus ipsis tribuitur eomet auctore secundo de ratione uictus in morbis acutis. De uitrea uerò pituita, licet frigidior sit acida; tamen, quia acidæ qualitatis est particeps; acida quoque appellari potest. & propterea non est habenda alia ratio, quàm de ipsa acida; licet difficilius concoquatur, quia frigidior est, ut tantùm tria sint pituitæ genera; eodem Galeno teste, secundo de differentiis febrium, & quarto de ratione uictus in morbis acutis. At mox instabit & non ab re aduersarius, dicens, nunquid humores ipsi biliosi, qui cùm calidi, & tenues sint, & ea de re paratissimi ad excretionem, ut Galenus asserit libro tertio prognosticorum, concoctione prius egeant, quàm excernantur. Circa quod digladiantur nonnulli nostri temporis medici, qui-

cap.13.

cap.4.

3.Meth.med.

Cap.14.
2.reg.acu.44.

cap.6.
com.13.

com.23.

dam asserentes concoctione non indigere: nam, cum mordaces sint, calidiores, ac tenuiores; transfluunt ab una parte in aliam, ægrum grauiter infestant, ac quiescere non permittunt. cum ergo ipsi per corpus moueantur, naturamq; ad eos expellendos proritent, priusquàm in aliquam partem decumbant, præcipuè principem; statim euacuandi sunt, concoctione eorum nõ expectata, præcepto Hippocratis, & Galeni apho
sec.2.com. 32. *rismo 22. primi libri, & sexto de morbis uulgaribus. Vlterius, si crassos, atque tenaces humores fluxui paratos reddimus, eos tenuando, ac inciden do, meatusq; reserando, ut patet Galeno aphorismo 24. libri primi, & nono libri secundi; cur biliosos humores, tenues, fluxuiq; paratos existentes, ac nullum lentorem participantes, priusquam purgemus; concoquere tentabimus: cum ex ea concoctione, crassiores reddantur; quibus rationibus concludunt biliosos humores concoqui nõ debere. Quidam ue*
sec.1.com.35. *rò auctoritate Galeni primo de morbis uulgaribus, ubi ait, humores tenues omnes esse crudos, &, ut concoquantur, robustam desiderare naturam, inter quos biliosum succum tum Hippocrates, tum Galenus dinu merat: nec non auctoritate Hippocratis secundo de ratione uictus in mor*
tex.44. *bis acutis, ubi biliosa cruda appellat; non ab re opinantur biliosos succos priusquàm expurgentur, concoqui debere: cum non mouere cruda idem Hippocrates iubeat aphorismo 22. libri primi. Hisce rationibus quidam flauam, seu pallidam bilem, antequam è corpore excernatur; con coqui præcipiunt. Alii, cõcoctione non expectata, statim circa initia pur gare iubent, utrique suam fouentes opinionem Hippocratis, & Galeni auctoritatibus, prout ex prædictis apparet. Verùm, ut tanti quæsiti ueritas dilucidetur; attendenda nonnulla sunt: primò, quòd flaua, seu pal lida bilis, aut in corpore redundans ex una in aliam partem transfluit, nec sedem sibi adhuc firmam statuit: uel in quapiam parte firma decum bit: secundò, cùm eam concoqui dicimus; triplici ratione posse intelligi: aut concoctione, qua familiaria alimenta in corpore cõcoquuntur, quam concoctionem, ut diximus, Aristoteles, & Galenus elixationi aßimilãt, ac hepsesis græcè dicitur: aut de ea concoctione, quæ metaphoricè maturatio dicitur, simili existente maturationi propriè dictæ, quæ in pericarpiis efficitur, eamq; græci pepansin nominãt. &, cum hæc quoque duplex sit: quædam propriè dicta, quæ tantùm dulci, seu acidæ pituitæ tribuitur, ut superius diximus: quædam uerò uniuersaliter dicta, quæ tum aliis succis, seu excrementis, tum ichoribus ipsis tribuitur; pariter bifariam de ea loqui possumus. His prælibatis, asserimus flauam ipsam, seu palli-*

dam

dam bilem,siue in aliquam partem decumbat,siue de una in aliam transfluat,seu turgeat,nullo pacto concoqui debere concoctione, quæ elixationi similis est: cùm ex ea alimenta conficiantur, ac in aliti substantiam conuertantur. pariter nec ullus alius succus, seu excrementum tali concoctione in nostris corporibus concoquitur præter alimenta ipsa, quæ à caliditate, quæ in humido existit, perficiuntur, ex intentione Aristotelis quarto meteororum. Propalamus insuper flauam, seu pallidam bilem in corpore redundantem, siue ex una parte in aliam ea transfluat,siue turgeat,siue in earũ aliqua firmetur,ac decumbat, nullo pacto concoctionem admittere, sumpta concoctione pro maturatione metaphorica propriè dicta: cùm ea, ut sæpius retulimus,tantùm competat his succis, qui mutati, ac euicti à calido innato,reliquumq; perfectionis assequuti, & prorsus cocti corpus nutrire ualent, ac in concoquentis substantiam uerti; ut pituita ipsa dulcis, seu acida. ipsa autem bilis tum flaua, tum atra,cùm una ex sanguine plus calefacto, altera ex eodem assato, atque adusto gignatur, sanguinis substantiam redire non ualent, prout decretum reliquit Galenus secundo de ratione uictus in morbis acutis. qua de re talem maturationem flaua ipsa,seu pallida bilis nullo pacto admittit. Quòd,si de maturatione loquamur generaliter,ac uniuersaliter dicta,secundum quam aliqua cocta,seu maturata uocare consueuimus, cùm ab ipsa natura fuerint euicta, eaq; natura fuerint causis fortior, ac ipsas suo robore permutauerit; licet permutata, ac uicta nulla pars ex eis alimoniam ualeat accipere; tunc aut flaua, seu pallida ipsa bilis intra uasa,aut in alium quempiam locum decumbit sua acrimonia, caliditate,ac tenuitate naturam haud ita proritans,ac impellens, ut ex una parte in aliam expellatur,ac transfluat: & tunc asserimus eam non tantùm concoqui posse, uerùm etiam debere,præcipuè si superari, ac euinci ab ipsa natura posse existimabis, præcepto Hippocratis aphorismo præallegato & Galeni secundo de ratione uictus in morbis acutis.quæ maturatio,eodem teste,eodem loco,nil aliud est,quàm eius à natura euictio. euincit autem,cùm eam permutauerit.quæ permutatio ex flaua,acri,& malè olente,cum cruda præexisteret:cocta postmodum pallidior, & minimum malè olens efficitur.& propterea,licet,quia tenuis paratissima ad expulsionem sit,quia tamen cruda,& tenuis,& quilibet tenuis succus crudus sit, & ,ut concoquatur; robustam natura desiderat, ut Galenus asserit primo de morbis uulgaribus; propterea concoquenda prius est: ut concocta facilius discernatur,ac demum excernatur, uelut de pituita relatum est.

tex.27. com.30. com.44. sec.1.com.25.

est. quam sententiam confirmauit Alexander Trallianus libro primo capite decimosexto, cuius hæc sunt uerba loquens de flaua bile: humor nanque officium facescens, dicta ratione dispositus, coctus, & tanquam subactus, ac domitus minore negocio ab euacuante medicamento profligitur, & exhauritur. Quòd, si denuo aduersarius oppugnabit, asserens flauam bilem ex tali concoctione crassiorem euadere, & sic ægrius expelli posse; ei respõsum uolo, naturam non eò flauam bilem concoquere, ut crassiorem reddat: immò, propterea quòd à natura euincitur, ac quodammodo solidioribus corporibus assimilatur; crassior euadit. nec propterea concoquitur, ut crassior fiat: uerùm, cùm exactè assimilari nequeat post euictionem facilius, ac tutius expellitur: cùm perpetuò uerum sit, ut diximus, naturam ipsam ægrè expellere, si priusquam excernat; non discreuerit: ægriusque discernere, si antea non concoxerit. quod itidem confirmauit Galenus eo commentario, cui titulus est, Quos purgare conuenit, quibus medicamentis, & quando. concoquitur ergo tali concoctione flaua bilis, si in aliquam partem decumbat; quãquàm ea concoctione crassior euadat: nam non propterea concoquitur, ut talis efficiatur: nec propterea quòd talis efficitur; non tutius, & sine corporis noxa purgabitur: cum à calido innato, & non ab immodico calore, seu à frigore eam crassitudinem adepta sit, & ea de re exeretioni non aduersatur: siquidem oportet coctionem præire, subsequi uerò discretionem, & postea euacuationem, ut bona sit crisis, auctoritate Galeni in cõmento aphorismi uigesimi secundi primi libri. asseruitq; humores, qui sunt in aliqua corporis parte firmati, neque oportere aliquo mouere auxilio, neque medicari ante coctionem: tunc enim naturam ipsam habemus euacuationi adminiculantem. Hinc Hippocrates non ab re libro primo de morbis uulgaribus decretum reliquit, Coctiones celeritatem indicij portendere, securitatemq; salubrẽ, easq; coctiones fieri testatur Galenus eodem loco, natura ipsa causas noxias superante. Patet itaque flauam bilem certam sedem habentem, ac in quapiam parte firmatam, inibiq; putrescentem, prædictam cõcoctionem, seu maturationem generaliter dictam admittere. At, si ea turgeat, agitetur, & de loco ad locum moueatur, ac transfluat (quia turgere nil aliud à Galeno dicitur esse, nisi cum humores uehementi motu agitantur, ac ab uno loco ad aliũ confluunt, dolores, & titillationes afferendo, ægrum quiescere non permittentes, ut scriptum reliquit eo commentario, cui titulus est, Quos purgare cõuenit &c. & in cõmento aphorismi

Sec. 1. tex. 45.

mi uigesimi secundi primi libri) eo casu asserimus flauam bilem taliter constitutam, nullam concoctionis speciem admittere : immo mox circa initia eam purgare conuenit : nam, cùm in motu uehementiore sit, ægrum infestans, fastidiens, & quiescere non permittens, priusquàm in aliqua sede præcipuè principi decumbat, naturæ ipsi in expellendo auxi liantes; purgante medicamento utendũ est. quod quidẽ non tantùm Hippocrates, & Galenus in superius allegato aphorismo uigesimosecundo primi, & primo quarti libri nobis præceperunt : uerùm hoc ipsemet Galenus iubet libro quarto de ratione uictus in morbis acutis, sub his uerbis: nam uel statim ab initio, priusquàm in partem aliquam confirmentur humores; medicandum : uel postea, cùm ad maturitatem perducti fuerint, præcipuè si maturari ualent. pariter & commentario, cui titulus est, Quos purgare conuenit, ait. In his autem, qui ægrotant, si diuturnus futurus est morbus; expectanda semper erit cõcoctio: sin breui soluendus inter initia, si modò à concitatis pendeat humoribus, purgare licet. & paulò inferius asseruit. Hos ergo humores euacuare conuenit in motu, agitatione, ac fluxu positos : qui uerò aliqua parte corporis consederunt neque ullo alio auxilio, nec medicamento prius mouendi sunt, quàm concocti fuerint. Ex quibus omnibus lucidè percipimus Galenum sæpenumero flauam bilem concoqui posse, ac debere asseruisse, priusquàm purgetur, concoctione uidelicet generaliter, seu uniuersaliter dicta; prout uidere licet apud eum libro secundo de ratione uictus in morbis acutis, ut diximus : ac de ea flaua bile intellexisse, quæ in aliquã parte decumbit, ac sedem propriam sibi statuit. Interdum autem compertum habemus apud eum calidos, acres, tenuesúe succos turgentes, mox circa initia purgandos esse; cùm nullam propriam, ac determinatam sedem obsederint. qua de re flauam bilem ante concoctionem in his uerbis purgare iubet, prout superius in nonnullis locis, quæ citauimus, instituit: nam, cùm superabundantes humores mouentur, & per totum corpus deferuntur, nondum in aliqua parte firmati; tunc ad eos expellendos natura incitatur, & aliquo indiget manum porrigente, & hunc humorum motum ad aluum deducente, prout patet in commento aphorismi primi libri quarti. Tantæ igitur controuersiæ, his sic dilucidatis, ueritas satis admodum liquet, ac ad mentem Hippocratis, et Galeni determinata est, ac quid ad prædictas opiniones sit respondendum, liquidò constat. At rursus aduersarius instabit, si Galenus in commento aphorismi uigesimisecundi quarti libri asserit, quo in tempore natura à cau- Com. 76. Com. 44.

sis

fis morbum facientibus grauatur, adest autem cruditas humorum; tunc aliquid bene euacuari est impossibile: & in fine eiusdem commenti ait, Cùm in morbi principio semper sint signa cruditatis; mala erit talium humorum euacuatio: cur flaua bilis ipsa, licet turgeat, in principio euacuari ante concoctionem debeat, aut quo pacto bene euacuari possit? Verùm nulli non patet Galenum in præallegatis locis de euacuatione humorum, qui in aliqua parte firmati sunt loqui: & non de eis, qui turgent: quibus, cùm natura incitetur propter eorum motum, titillationem, ac mordacitatem ad eos expellendos; cogimur nos quoque eam iuuando purgationem accelerare; priusquam in aliqua principi sede decumbant; & si nulla concoctio, nec discretio præeat: turgentes enim humores ante concoctionem euacuare in aphorismo uigesimosecundo primi libri iussit Hippocrates. quare flauam bilem si turgeat circa initia, priusquàm in aliqua parte firmetur; nulla expectata concoctione, statim præcepto Hippocratis, & Galeni purgare quispiam non uereatur: uelut etiam interdum, & si non turgeat, sed in quapiam parte firmetur; eam purgare cogimur, ut infrà disertissimè ostendemus de mente eiusdem Hippocratis, & Galeni.

De digestione.

ETSI nonnulli nostri temporis medici ad pauca respicientes nullam faciunt inter concoctionem, & digestionem differentiam; quantum tamen hi à ueritate deuiant, ac quo pacto hallucinati sunt, ex Galeni, aliorumq; bonorum artis medicæ auctorum mente dilucidare decreui: cum id non paruam rei medicæ tyrunculis studiosis utilitatem afferat. sæpe enim quosdam medicos digestione pro concoctione, ac concoctione pro digestione æquiuoca ratione utentes, ipsi cùm audiant; in prauos labuntur errores. At nos ueritatem inuestigantes dicimus, quòd digestio propriè idem sonat, quod distributio, distinctio, seu compositio ordinata. hinc digerere propriè idem est, quod ordinare, disponere, distribuere, uel distinguere. unde id, quod apud Græcos diatatto, seu dieutheto, uel diacosmeo, uel diacrino significat, id latinè sonat, ut retuli, ordino, distinguo, digero, distribuo, guberno, dispono: hinc diacosmisis, digestio, seu dispositio, et diacosmos digestio, distinctio, seu ordinata compositio dicitur, & diacrisis separatio, diuisio, seu discrimen. pariter quoque, quod Græci anadosin dicunt, nos digestionem

nem appellamus, & diadosin distributionem. At hæc digestio, seu distributio penes alimenta propriè attenditur; cùm anadosin cibi distractionem à natiuo calore in proprium corpus propriè appellamus, uelut etiam, & diadosin: quãquàm & hæc inter se quodammodo discrepant ut patet apud Galenum libro secundo de naturalibus facultatibus. hæc autem digestio aliud non est, quàm ordinata alimentorum distributio. Verùm, quòd hæc à concoctione discrepet; patet apud Galenum libro quarto de usu partium, ubi talia profert uerba. Quòd autem animalium uentriculi sedi minimè cohæserint, satis magno indicio est aliud esse oportere coquendi alimenti instrumentum, aliud distribuendi. & parùm infrà asserit, Satis igitur constat aliam quidem concoctionis, aliam autem anadoseos oportuisse esse particulam. & libro, qui inscribitur, Quòd animi mores corporis temperaturam sequantur, loquens de uino ait. Nam re uera si commodè eo utaris; & concoctioni, & digestioni, & sanguinis generationi, & nutritioni confert abundè. & libro tertio de causis symptomatum hanc anadosin, seu alimenti ex uentriculo in iecur, & ex iecinore in totum corpus diductionem, aliam ab alimentorum concoctione disertè confirmauit; licet eam inter naturalia opera dinumeret. Ex quibus cuilibet constat apud Galenum alimentorum digestionem aliud à concoctione intelligi debere. &, si per pepsin digestionem impropriè interdum intelligere possumus; per anadosin tamen nunquam concoctionem significari compertum est: quinimmò hanc digestionem, seu distributionem ab alijs facultatibus perfici, quàm à concoctrice, quia ab expultrice, ac attractrice simul, ut patet Galeno secundo de naturalibus facultatibus; aliaq; esse medicamenta, quæ ad digestionem, seu alimentorum distributionem faciunt: & alia, quæ concoctioni præsidium afferunt: ac alio, & alio tempore exhiberi debere decretum reliquit idem Galenus quarto de sanitate tuenda. Hæc autem digestio, seu distributio hoc pacto libro definitionibus medicis describitur. Digestio est concocti, ac confecti alimenti, & in sanguinem conuersi in corporis particulas omnes attractio, quam natiuus calor molitur. De hac autem digestione alimentorum hic loqui non intendimus; sed de ea digestione, quæ circa humores, seu excrementa, quæ præternaturaliter in corpore, seu parte aliqua corporis detinentur, à calido innato perficitur. hæc autem bifariam fieri potest: una, si quidem cum natura ipsa post concoctionem mouetur; pro digestione, seu distinctione semiputridi, seu semimali præternaturaliter detenti excrementi, & demum per

Cap. 6.
cap. 17.
Eodem cap.
cap. 3.
cap. 2.
cap. 7.
cap. 7.
Ante mediũ.

ſenſibiles canales, ſeu aquæ ductus ſenſibiliter expellit: per aluum uidelicet, urinam, ſudorem, &c. quæ digeſtio, ſegregatio, ſeu diſtinctio propriè appellari meretur: impropriè autem diſtributio. nec minus ea à calido innato perficitur, uelut ea digeſtio, quæ alimentorum eſt medijs naturalibus facultatibus, attractrici quidem ex una, ac ex altera expultrici, hæcq; inſuper alia eſt à dictorum excrementorum concoctione, eiq; ſuccedit, ut dicemus: quã fortè Græci diacriſin appellarent. Altera eſt digeſtio, quæ penes dicta excrementa præternaturaliter quoque in corpore retenta ab ipſa natura perficitur, ac ea excrementa non utiq; ſenſibiliter poſtea excernens uelut in prædicta, ſed per halitum digerens, diſpergens, atque per poros cutis inſenſibiliter diſcutiens. quæ quidem digeſtio diaphoreſis propriè à Græcis appellatur. hinc diaphoreticè idem, quod uis diſcuſſoria ſonat, à uerbo diaphoro, quod idem eſt latinè, quod digero, diſcutio, ſeu diſpergo. & propterea à quacunque cauſa corporis etiam ſubſtantiã propria inſenſibiliter diſſipatur; hanc diſſipationem per halitum digeſtionem appellamus. de qua etiam ueluti de ea, quæ alimentorum eſt digeſtione, loqui pauca paramus. At de ea loquutus eſt Hippocrates libro ſexto de morbis uulgaribus, cum dixit uigiliam edacem: & Galenus eodem loco ait, uigiliam edacem eſſe; quia corpus digerit, ac diſſoluit. & idem de uigilia duodecimo methodi medendi uoluit, quòd corpus digerat. Tantùm ergo de ea digeſtione, quæ à natiuo calore aduerſus excrementa præternaturaliter detenta, ſeu putreſcentiã in corpore perficitur tam ſi intra uaſa, quàm extra: tam ſi circa partes internas, quàm externas uerba faciemus. Verùm attendendum primò eſt, quòd, uelut ea digeſtio, quæ circa alimenta ab innato calido perficitur, ab eorum alimentorum concoctione diſcrepat, ac eam concoctionem, ſi ritè cuncta à natura in conficiendis alimentis perficiantur, ſubſequi debet; pari ratione ea digeſtio, quæ circa corporis excrementa, ſeu putridos humores in corpore præternaturaliter detentos à natura ipſa, ſeu calore naturali paratur, ab ea concoctione, ſeu maturatione, quam circa ea excrementa molitur, ual de diſcrepat. Et, uelut ea digeſtio, quæ alimentorum eſt, eorum concoctionem ſubſequi debet; eadem ratione hæc digeſtio, quæ excrementorum eſt, ſeu humorum putridorum, ſi per ſenſibiles uias expellendi ſunt; eorum maturationem conſequi debet. & propterea Galenus iuſſit, quòd, ut benè aliquid euacuetur; oportet concoctionem præire, ſubſequi uerò diſcretionem, & poſtea euacuationem, in commento aphoris. uigeſimi ſecundi quarti, &

sec.4. tex. com. 20.

cap.3.

22.primi libri. Perficitur uerò hæc digestio, seu segregatio, seu distinctio ab ipsa natura duabus eius facultatibus medijs: post tamen perfectam operationem ipsius concoctricis: attractrici uidelicet ex una, & expultrici ex altera. per primam siquidem quod familiare est, attrahens: at per excretricem id, quod amplius in pristinam naturam redire non ualet, seu in alimentum transmutari, scernens, ac distinguens ab eo, quod familiare est, demum expellere tentat per sensibiles excretiones. quam expulsionem si perficere non ualeat eo tempore, ut infrà dicemus; à medico natura ipsa iuuanda est tum præparatione, tum etiam, si opus fuerit, purgatione. Verùm eam digestionem excrementorum, quæ per halitum fit, natura ipsa confestim nulla præcedente concoctione sæpe molitur. quinimmò prius perficere tentat, per halitum uidelicet digerere. quòd si non ualeat; id concoquere procurat, & demum ea per fecta segregat, ac distinguit, nec amplius per halitum digestionem æquè aggreditur: nam per concoctionem crassiora, ut supra relatum est, excrementa reddita, non amplius utique per halitum facilè digeri ualent, quæ concocta sunt, sed secerni, & demum sensibiliter excerni postulant. & hac de re Galenus libro de inæquali intemperie uoluit esse in cap. 3.
fluxione duplex genus curationis: unum, quòd digeratur quicquid humoris in particulam procubuit: alterum, quòd concoquatur. Verùm digestio, dicebat, optanda maximè est; quoniam concoctionem hæc duo necessariò sequuntur: puris generatio, & eius in aliquod spacium abscessio. ex quibus uerbis palàm ostendit, digestionem per halitum excrementorum maturationem subsequi non debere, sed potissimum eam præcedere. hanc eandem per halitum digestionem primò ante concoctionem exequendam iussit Hippocrates in cura pleuritidis secundo de ratione uictus in morbis acutis in principio. Differendum autem modò à nobis est, nunquid ea digestio excrementorum, quæ eorum concoctionem subse- tex. 1.
quitur, distinctio, seu impropria distributio appellata, iuuari possit ab arte, & à medico: &, si possit; cum quibus. Pro primo asserendum planè est, quòd, uelut alimentorum digestioni quibusdam auxiliis medici opitulantur, ut patet de mente Galeni. 4. de sanitate tuenda, & libro cap. 6. & 7.
Quòd animi mores corporis temperaturas sequātur, & primo de sanita cap. 3.
te tuenda, ac secundo, & quinto eiusdem; pari modo natura ipsa à me- 1. de sani. tuen. cap. 11. 2. de sa-
dico adiuuari potest pro digestione redundantium excrementorum per- ni. tuen. cap. 2.
ficienda; cùm ea ex eadem natura perficiatur, eisdemq́; facultatibus me- & 5. de sani. 5.
diis, ut supra relatum est. Quæ autem auxilia, ac qualia paranda sunt ip

si naturæ à medico pro hac digestione iuuanda non admodum patet:nam interdum reperitur Galenum asserere,idem posse & concoctioni, & digestioni opem ferre,ut de uino enunciat in libro, Quòd animi mores corporis temperaturas sequantur,loco superius allegato. & sexto de morbis uulgaribus sæpenumero idemmet ait, quædam digestionem iuuare, quæ tamen concoctionem impediunt, uelut secundo de sanitate tuenda, de exercitatione disseruit.quæ cùm in corpus digestionem adiuuet; ministrari tamen non debet, nisi alimenta seu succi, qui in uentre, aut uasis continentur, optimè concocti sint: aliàs periculum esset, ne, priusquam per maturam concoctionem utiles sint; in omnes animalis partes rapiantur. & libro quarto eiusdem dicebat post cibum non esse sumenda medicamenta, quæ ad uehementiorem distributionem faciunt: nam tunc non distribui, sed concoqui,quæ sumpta sunt, est utilius. quare melius est eo tempore uti aliquo præsidio ad concoctionem,præcipuè qui egent. ex quibus Galeni uerbis liquidò constat interdum eisdem medicamentis posse & concoctionem, & distributionem à medico iuuari, & sæpenumero diuersis auxiliis.Sed,quò ueritas clarior fiat;haud ignorandum est concoctionem ipsam, ac distributionem, seu digestionem: uelut & alia naturalia opera ab ipso calore innato perfici, ut patet Galeno in commento aphoris.decimiquinti primi libri,& in commento aphoris. septimi secundi libri.qua de re nec quempiam præterire debet ea auxilia, quæ concoctionem insimul, & digestionem adiuuant,talia à medico paranda esse, ut calidum innatum, seu naturam ipsam roborent, atq; adaugeant, uel saltem non dissipent, sed seruent. nec minus sciendum est aliquem succum, seu excrementum promptius ex sui natura posse & concoqui, & distribui, seu digeri: aliquem uerò ægrius. His sic dilucidatis, constat cuiq;,quòd ea excrementa, quæ in corpore redundant, si facilioris sint maturationis,ac digestionis ex sua natura,uiribus ipsis non admodũ imbecillioribus existentibus; poteſt à medico eisdem auxiliis iuuari calidũ innatum pro eorum concoctione,seu digestione perficienda. & propterea Galenus libro de constitutione artis medicæ, pro dulcis pituitæ, ac acidæ concoctione perficienda modicè calefacientis uini potum laudabat.de quo itidem uino, ut diximus, libro, Quòd animi mores corporis sequantur temperaturam,sic scriptum reliquit. nam re uera, si commodè utaris;& concoctioni,& digestioni, & sanguinis generationi, & nutritioni confert abundè. Pariter ergo & ipsius dulcis,seu acida pituitæ digestioni uinum ipsum opitulabitur: cùm eius concoctioni opem ferat.

cap. 3. sec. 4. com. 20. cap. 2. cap. 7. cap. 19. cap. 3.

quòd

quòd si uires ipsæ quodammodo imbecilliores fuerint, ac calor innatus non multus, simulq; excrementa ipsa redundantia, ex eorum natura ægrè & concoctioni, seu maturationi, & digestioni obsequentia; non uerendum esse puto aliis auxiliis digestionem iuuari, & aliis concoctionem: nam, cùm ea excrementa uehementiori egeant digestione, ac ipsa natura non admodum robusta existit; eis indigent medicamentis, quæ ad uehementiorem digestionem faciant, ac calidum innatum roborent, & augeant. hæc autem calidiora esse debent, quàm ea, quæ concoctionem adiuuant. cuius generis sunt frigidiora: ac propterea crassior pituita, & atra bilis. Ex quibus patet, quomodo Galeni uerba intelligi debeant, cũ ait, Idem posse, & concoctionem, & digestionem iuuare: & quo pacto intelligi debeant eiusdem uerba; cum asserit, quædam digestionem iuuare, non autem concoctionem, immò eam impedire. Nec mirum est, si ea, quæ corpus humanum excalfaciunt, calorem innatum augendo, aut saltem fouendo, ueluti alimentorum digestionem, seu distributionem; ita quoq; excrementorum, seu redundantium putridorum succorum digestionem, seu secretionem procurent: nam teste Aristotele, pariter & Alexandro quarto meteororum, Caloris natura est homogenea cogere, ac in unum copulare: quæ uerò heterogenea sunt secernere, ac separare. cum uerò redundans putridus succus partes habeat heterogeneas; post eius concoctionem innatus secernere tentat, quod familiare est, attrahens: quod uerò alienũ, excernens. ueluti in conficiendis alimentis in uentriculo, quicquid ueluti terra, aut lapides in eis continetur, segregat: quod uerò ueluti palea, & furfur in hepate exemplo peritorum præparãdi tritici, qui si quid terræ, aut lapidum, aut syluestrium seminum admixtum sit, quæ perniciosa corporibus esse solent, aut paleæ, & furfuris utiliter purgant, pro ut Galenus asserit libro quarto de usu partium. Hæc autem operatio perficitur à calido innato, quatenus calidum innatum est, & quatenus calidum. & propterea à calidis medicamentis auxiliari potest, quæ tamen non admodum temperamentum excedant: quia, si multum excederent; imbecillum reddentia innatum calorem digestionem potius impedirent, quàm iuuarent: nam, licet cuiuslibet calidi sit heterogenea segregare; non tamen cuiuslibet est secernere putridum humorẽ à non putrido: sed tantùm hoc opus innati caloris est. possunt tamen ei opem ferre & ea, quæ ipsum calidum fouent, & quæ ipsum augent, siue in substantia, siue in qualitate. Verùm ea, quæ in qualitate augent, sunt uehementius digerentia. qua de re eis utimur, ubi uehementiori digestione

4. mete o. tex. & com. 1.

cap. 1. & 3.

gestione opus est, quāquàm hæc quoque calida non tantùm calfacere debeant, ut ipsum innatum calorem ualeant in igneam qualitatē transmutare: calor enim adauctus uehementius alterat; modò tamen non eò incrementi perueniat, ut iam colliquet: tunc nanque ad omnia est inutilis, auctore Galeno tertio de causis symptomatum, & si hæc quoque
cap. 3. *caliditas ignea possit extenuare, ac dissoluere, ut patet Galeno in commento aphorismi uigesimi sexti secundi libri, & aphorismi quinquagesimi septimi quarti libri. Ex quibus patet, quo pacto auxilia iuuantia digestionem redundantium putridorum excrementorum interdum ab eis, quæ maturationem adiuuant, non discrepent, & sæpe numero calidiora, quàm ea, quæ concoctionem adiuuant; esse debeant, prout maiori, uel minori digestione natura egeat pro digerendis succis prædictis semimalis. Insuper & quæ uehementius digerant, calidiora esse debent, quàm quæ concoquunt: nā in digestione, uel secretione semimali succi nō una tantū facultas operatur, ueluti in cōcoctione cōcoctrix, sed duæ naturales facultates eodēmet tempore, attractrix ex una, ac expultrix ex alia. Cum autem; cunctæ hæ à calido innato perficiantur, si temperatè calida adhibeantur; admodum imbecilla erit earum facultatum operatio: cum non satis sit pro duabus facultatibus eomet tempore uehementer suam actionem perficientibus tanta caliditas, quanta soli concoctrici operanti abundans esset: uerùm maiori indigent, ut supra retulimus. proinde segregatio absq; ualido calore peragi nequit, ut Galenus testa-*
Cap. 13. *tur quinto de simpli. medicamen. facultatib. horum autem medicamentorum materiæ admodum medicis notæ sunt, ex quibus tum decocta, tum syrupos, tum electaria, tum alijs modis sibi talia auxilia præparant. Est ergo hæc digestio, seu secretio opus duarum facultatum naturalium, et propterea à concoctione discrepat, quæ concoctricis tantùm opus est: iuuaturq; ut plurimum ab aliis auxiliis, quàm ab eis, quæ concoctioni opem ferunt, præcipuè cùm uehementiori indigemus digestione. eaq; alio tempore adhibenda sunt; quia post concoctionem, si ritè natura à talibus auxiliis iuuanda sit, & præcipuè eo tempore, quo sæuiora cuncta symptomata apparent, ac ægri grauiter se habent, natura separante à bonis mala, & ad excernendum præparante, iuxta Hippocratis, & Galeni sententiam aphorismo. 13. secundi libri, si unica expulsione morbi causa pellenda sit. si autem non; eis utendum est toto morbi tempore, quo concoctio apparet, ut eis adiuta natura, illud, quod concoxit, facilius secernat. Differt autem hæc digestio, quæ excrementorum est,*

ab

ab ea, quæ alimentorum: cùm in hac attractrix, non ita ut in illa ope retur ualidius, sed expultrix. De diaphoresi autem*, hoc est, per halitum digestione pauca admodum differemus; cùm à nonnullis abundantissimè scripta reperiatur: tum quia ex his, quæ supra retulimus, et quid ea sit, patet, & quibus auxiliis perficiatur, quia calidis: quãquàm & hæc tepentem calorem obtinere debeant; ut lini semen, ac chamæmelum, auctore Galeno undecimo methodi medendi. nec minus à balneo* cap. 16. *somnus malos succos per halitum digerit, ut idem Galenus asserit quarto de sanitate tuenda, & eodem libro, oleum describit, ex floribus po* Cap 4. *puli, quod sine ulla morsione per halitum digerit. pariter & ex chamæ* cap. 8. *melo, & anetho medicamenta describit, quæ per halitum digerere possunt. quæ cuncta tepentem calorem possident, ut diximus; quãquàm & prædictis calidiora quoque reperiantur, quæ calfacere, exteuuare, dissoluere, ac ualenter digerere ualent. his denique, ac similibus utendum est pro hac digestione iuuanda, quæ per halitum dicitur. at, quo tempore eis utendum sit, superius relatum est. In quo uerò ab eis, quæ concoctioni opitulantur, discrepent, Galenus quinto de simplicium medicamentorum facultatibus, perbellè declarauit. & hæc de digestione sint dicta.* cap. 8. & 9.

De Præparatione.

C*V M ergo in hac excrementorum digestione, secretione, seu distinctione, quæ mala sunt à bonis separans, ad excernendum natura præparat, ut sentit Gal. in commento aphoris. decimi tertij secundi libri; consentaneum est disserere, quo pacto medicorum ope possit humorum excernendorum præparationi opitulari, & quibus auxilijs: sæpe enim redundans uitiosus succus exiguis canalibus, per quos expelli debet, crassior, ac uiscosior existit. quare ab ipsa natura expelli nequit, ni canalium, siue foraminum hostia, per quæ debet purgatio fieri, reserentur, crassities tenuetur, ac uiscositas eius, quod debet euacuari, incidatur. Hinc corporis præparationem, teste Galeno in commento aphoris. uigesimi quarti primi libri, nil aliud esse affirmamus, quàm aliquod corpus purgationi imparatum paratum facere. boc autem esse imparatum bifariam præcipuè fieri potest: aut ex parte succorum redundantium, qui purgandi sunt: aut ex parte uiarum, per quas redundantes succi expellendi sunt, ac à pharmaco trahendi. si ex parte*

succo-

succorum; erit aut eorum craßicies, uel tenacitas, siue lentor, uel utraq; simul. at ex parte foraminum, seu meatuum una tantùm causa esse poteſt, uidelicet eorum obstructio, quæ omnia purgationem impediunt. & propterea non immeritò eodem aphorismo. 24. primi libri iussit Hippocrates, Raro in acutis paßionibus in principijs medicinis purgantibus uti; nam, cùm in ipsis morbis acutis facultas nobis non detur circa eorum principia præparandi corpora; raro circa ipsorum initia purgationes in bonum usum nobis uenient: opus namque est, ut purgatio omnibus rectè procedat sine torminibus, uertigine, fastidio, difficultate, seu ægrorum dissolutione, corpora quidem prius fluida facere, præcepto eiusdem Hippocratis aphorismo nono secundi libri. quod quoque paßim Galenus decretum reliquit eo commentario, qui inscribitur, Quos purgare conuenit &c. Verùm, quòd medicorum auxilijs compluribus hoc perfici poßit, cunctis equidem patet: nam, si nil aliud est corpora fluida facere, hoc est, purgationi præparare, quàm crassos succos tenuare, uiscidos incidere, ac foramina, per quæ huiusmodi succi pertransire debent reserare, ut patet Galeno in commento supradicti aphorismi noni secundi libri, & sexto de morbis uulgaribus: nonnullaq; inter medicos comperta sint auxilia: quibus medijs possumus talia in corporibus, cum opus sit, operari; sequitur medicum humorum in corpore redundantiũ præparationi absque dubio opẽ posse ferre. qua de re sexto de morbis uulgarib. præcipit ante epotum ueratrum lauare, ac cibum sumere; ut celerius purgatio fiat. hanc eandem sententiam reliquit aphorismo decimotertio quarti libri. Et Gal. in commento aphorismi uigesimiquarti primi libri non tantùm hanc facultatem præparandi medicis tribuit: immo nonnulla ibi dinumerat, ex quibus ipsi medici occasionem arripere possunt pro prædicta præparatione facienda. & insuper eodem commento, postquam declarauit, quibus indiget is, qui purgandus est; asserit, quia oportet eius humores quàmmaximè fieri poteſt, esse fluxui paratos, hoc est, tenues, nullum lentorem participantes, & aperta esse foramina, (nam & nos ista antea paramus, cùm quempiam sumus purgaturi) & ut uno uerbo dicã; hæc præparatio contrario modo se habet cum concoctione, seu digestione: nam illa ex natura præcipuè, et nõ arte fit: hæc uerò ab arte potius, quàm ab ipsa natura. præparationi ergo ars medica, & medicus opitulatur, nemine contrarium sentiente, siue per uomitum, siue per alui subductionem purgare uelis. immò huius præparationis auctor præcipuè medicus est, ipsi naturæ auxilia pro

sec. 2. com. 32.

sec. 5. tex. com. 29.

ea

ea perficienda porrigens, sine quibus ipsa fortè perpetuò omnino non assequeretur: at, cùm quibus, nondum liquet. Verùm, si præparatio penes redundantes succos, crassos, & tenaces attendatur; eis, quæ tenuant, ac incidunt, utendum est: de quibus libro de attenuante uictus ratione tadem protulit sententiam. Si quid igitur olfactui, aut gustui, aut utriq; simul acre, & mordicans, & calidum apparebit; scito id facultatem habere tenuandi, ac incidendi: pariter & quæ eidem olfactui odorem bonū inferunt, & gustui aromatis speciem repræsentant. & demum subdit. Incidunt præterea, & quæ saporem habent quendam nitrosum, aut salsum. nec minus his amara, tenuandi facultate sunt prædita. at eorum facultas aceto, & melle intenditur. Ex quibus colligo tum acria, tum salsa, nitrosa, tum etiam & amara facultatem habere crassos humores, ac uiscidos tenuandi, ac incidendi, de mente Galeni. quorum si quis uelit catalogum inspicere tum olerum, tum seminum, tum ipsarum arborum, germinum, ac aliorum; supradictum Galeni librum de attenuante uictus ratione perlegat. Quædam uerò summatim in commento. 24. primi libri annotauit; ut in melicrato decoctum hyssopi, origini, tragorigani, thymi, uel pulegii. Et octauo methodi medendi nonnulla quoque dinumerat tum in alimentorum, tum in pharmacorum ratione; ut ptisanam, mulsam, calamintham, hyssopum, origanum, serpillum, apium, pariter in mulsa incocta. Verùm inter omnia præcipuè in febribus, ut quod nec febrem accendat, oxymel summoperè extollit: quãquàm & hæc pariter obstructiones liberent. & libro undecimo eiusdem summoperè ptisanam, aquã mulsam, ac oxymel approbauit. In immodica tamẽ febris caliditate, omnibus relictis, confugit ad ptisanæ cremorem. quam ptisanam & detergere, & dissecare, ac resoluere decretum reliquit quarto de sanitate tuenda, & primo de ratione uictus in morbis acutis: & in eo commentario, quem de ptisana compilauit. talia de ptisana uerba retulit, Sanè ne ullum quidem alterum datur inuentu, quod siue ut medicamẽtum, seu tanquam nutrimentum exhibeatur, quod horum amborum compos sit præter ptisanam: incisionis uidelicet, & humectationis. præterea eodem commentario dicebat, Febribus ardentibus ptisanam esse accommodatissimam: incidit enim, ac detergit, cum hoc quòd frigida sit, & humida. Hac ergo, consulo, ut medici in ardentissimis febribus utantur; cùm redundantium succorum præparatione egent. nec minus tanquam præcipuo medicamento rogo, utantur oxysaccharo ipso: secundo loco, oxymelite, uel aqua mulsa, præcipuè febre non existente ualida: tertio

cap. 3.
cap. 4.
cap. 9.
cap. 4.
1. de rõne uict. com. 18. lib. de ptisa. cap. ulti.
cap. 5.

loco supradictorum aliquo decocto, aut solo, aut cum ptisana, mulsaue, prout morbus requirit, ac eius causa. & si eorum facultas intendi uelit; acetum addatur; & mel, praecepto eiusdem Galeni libro de attenuante uictus ratione loco supra allegato. haec quo ad praeparationem, quae penes redundantes purgandos succos attenditur, dicta sufficiant. Reliquum est de eis medicamentis, quae praecipuè detergunt, poros repurgant, ac in fractu liberant, & hoc pacto foramina, uias, uasorumq; oscula reserāt, disseramus. quae à Galeno quinto de simplicium medicamentorum facultatibus bifariam considerantur: quaedam nanque poros repurgantia medicamenta appellantur ab eo, ut patet eodem libro. & haec in duo subdiuidit, genere quidem substantiae minimè diuersa, uerùm ratione maioris, minorisq; discrepantia sunt: nam utraque calida sunt, tenuium partium nitrosa, ac amara. Horum autem medicamentorum quaedam in superficie sordem auferunt, quae extergentia, siue rhyptica nominantur: quaedā uerò abstergendo etiam poros repurgant, quae quidem supradictis subtiliorum sunt partium, emplasticis contraria. proinde haec phractica, & cathartica quasi expurgantia, & farctu liberantia dicas, appellantur. Quaecunque ergo nitrosa, amaraq; sunt, ea ad purgandos meatus omnes ualere noueris: quae uerò ulcerum sordes, ac cutis uniuersae extergunt, non tantùm haec, sed & uiribus minora auferre possunt, ut dulcia tenuium partium, puta mel: ex cerealibus faba: ex fructibus amygdalae, quae edendo sunt. quaedam uerò, licet meatus intus assumpta purgare ualeant, porosque extergere: cuti tamen apposita, quia eis quaedam adstrictio adiuncta est; repurgare non possunt: nam composita sunt ex amara, acerbaq; facultate, ac occluditur meatuum exiguitas ab eorū adstrictione; priusquàm in altum abstergens substantia recipiatur, ac probè meatus expurgentur: ut absinthium. at quaedam sunt, quae utrunque perficiunt & intus sumpta, & foris imposita; ut erui, ac lupinorū farina: si amara fuerinit; amygdalae amarae, urticae semen, scylla, & iris, &c. quaedam uerò huius generis medicamenta, praeterquam quòd detergunt, ac infarctu liberant, uim quoque habent extenuandi, ac incidendi crassos, lentosq; humores: ut serifon & abrotanum. quorum medicamentorum poros purgantium, ac abstergentium, & ea de re obstructiones soluentium, ac infarctu liberantium mentionem fecit Galenus octauo methodi medendi: quo loco asserit uniuersale documētum, quòd quae detersoriam habent facultatem tum intus sumpta, tum foris admota obstructiones soluunt; quāquam & ibi quoque nonnulla dinumeret,

cap. 3.

cap. 12.

cap. 4.

quae

quæ cum hoc quòd obstructiones soluunt, tenuant, ac incidunt crassos, ac lentos humores, de quibus suprà mentionem fecimus: nec minus & quinto de simplicium medicamentorum facultatibus; loco superius alle gato innumeraq; talia comperiuntur apud alios artis medicæ auctores. quare particulatim, ut ea hic dinumerẽ, non est necesse. Quædam autem poros, foramina, seu meatus reserantia à Galeno appellantur, quæ pari ter in duplici sunt differentia: nam quædam cutis meatus reserant, quæ rarefacientia, seu areotica nuncupantur: quædam uerò uasorum oscula reserant, quæ aperientia, seu anastomotica appellantur. quorum medicamentorum contraria diuersam etiam sortiuntur appellationem: nam quæ poros contrahunt, condensantia: quæ uerò uasorum oscula occludunt, occludentia; constringentia, contrahentia, seu obstruentia appellantur. differtq; rarefacientium natura ab ea, quæ est aperientium: nam rarefacientium natura, & modicè calida est, tum minime desiccans tenuiũq; partium: aperientium uerò tum crassarum partium, tum acris, ac mordax natura est. Hæc uerò cuncta licet quodammodo prædictis quæ extergere, incidere, obstructionesq; delere diximus, uicina sint: nõ tamen undiquaque similia sunt: ut cuilibet ex eis, quæ retulimus patere potest. uerùm rarafacientis quidem naturæ sunt chamæmelum, semen lini, althæa, et alia huiusmodi: aperientis uerò facultatis sunt, quæ acria, simulq; terrena existunt: ut cyclaminus, allia, cæpe, & huiusmodi. quæ omnia à Gal. 5. de simp. medic. facultatibus facilius est uidere; cum hic uniuersalem quandam methodum inueniendorum medicamentorum, ac alimentorum, quibus naturæ in prædictis auxilia præbeamus, scribere intendimus, & non cuncta particulatim: & si qua descripsimus, gratia exempli habeantur. Præter autem hos præparationis modos alter ab Hippocrate ponitur, qui laxantibus, ac mollius corpus reddentibus, humoresq; fundentibus perficitur, quem præparationis modum decretum reliquit sexto de morbis uulgaribus, & aphorismo decimotertio quarti libri. quibus locis iussit ante epotum ueratrum, ut facilius, ac celerius fiat purgatio; corpora præhumectanda esse cibis, ac balneis, & quiete. uerùm, quoniam laxantium remediorum non simpliciter una est species, ut patet Galeno quinto de simplicium medicamentorum facultatibus; ea breuitatis causa relinquo: sufficiat tamen, auctore Hippocrate, prædictis posse uti; ut corpora idonea ad purgationem reddantur (præcipuè si uiolentissimo medicamento utendum sit, ut ueratrum est, de quo Hippocrates utrisq; locis mentionem fecit.) in reliquis uerò, si humores pur

[Marginal notes: cap. 12. — cap. 14. — sec. 5. ex com. 29. — cap. 11.]

gandi crassi, ac tenaces fuerint; antedictis attenuantibus, & incidentibus, uel similibus utendum est. Meatus uerò, per quos ipsi purgādi sunt, ac humores transmittuntur, & à medicamentis trahuntur, quæ uim purgatoriam habent; repurgandi, ac reserandi sunt cum his, quæ hanc facultatem possident, quorum methodum superius demonstrauimus, ac ita purgatio in cunctis rectè procedet. Ex quibus patet, in quo differant ea, quæ præparandi facultatem obtinent ab eis, quæ concoctioni, aut digestioni opem ferre possunt. Sed mox quæret quispiam, nunquid in flauæ bilis redundantia, saltem si ea non turgeat; præparatio ante eius purgationem competat, ut ea citius, ac facilius è corpore educatur. Iuniores quidam in arte medica, ac in Hippocratis, & Galeni doctrina oppidò quàmeruditissimi, atque exercitatissimi respondent, quòd, cum flauæ bilis uacuatio facilis sit, pituita uerò, ac potissimum eius, quæ crassior, & glutinosior est, itemque nigræ bilis difficilior auctore Gale- cap. 17. *no decimoquarto methodi medendi; ea de re præparatione haudquaquam indiget. Insuper eorum opinio corroborari potest alia Gale-* com. 23. *ni auctoritate tertio prognostic. quo loco asserit, humores corporis calidiores, tenuioresq; paratissimos esse ad excretionem, cuius naturæ sunt biliosi succi. qua de re præparatione non egent. Verùm, pace tantorum uirorum dixerim, ipse ex Hippocratis, & Galeni mente aliter sentio. ea de re, non quidem contradicendi studio, sed ut ueritas pateſiat, quæ mihi uidentur, de ea re proferre non grauabor. Bifariam, ut diximus, corpus potest fluidum reddi, ex mente Galeni, (Illud, quod Hippocrates iussit, ubi quispiam corpus purgare uoluerit,) aut humoribus extenuatis incisis, ac abstersis: uel omnibus meatibus reseratis. cùm ergo incisio, ac extenuatio succis crassis, ac glutinosis, seu lētis competat, ut patet Galeno undecimo methodi medendi, & in commento a-* cap. 13. & cap. 8. *phorismi noni secundi libri, ac plerisq; aliis locis: biliosus autem succus haud talis sit naturæ, seu essentiæ; consequens est, ut talis præparatio ei præberi non debeat. At, cum ipse Galenus iubeat in commento prædicti* cap. 19. *aphorismi noui secundi libri, & undecimo methodi medendi, singularum particularum meatus, qui his ad superuacuorum emissionē sunt proprij, fluxiles reddere, ut intestino, uentriculo, mesenterio, & concauis iecinoris, intestinum rectum: renibus, uesicæ, iecinoris gibbis, uenæ cauæ, arteriæ magnæ, & omnibus, quæ in lumbis habentur, eum, qui urinis est delegatus: pulmonibus, & pectori, ipsam asperam arteriam, & fauces: cerebro, & eius inuolucris eum, qui per palatum, & nares descendit,*

scendit; consonum erit hanc saltem fluxibilitatem foraminum, ac meatuum, reserationem in ipsa flauæ bilis redundantia, ubi non turgeat, saltem medicum parare posse, ac debere. At hæc Galenus in commento aphorismi uigesimi quarti primi libri in acutis morbis, cùm materia turg t; n on n gat aliquem medicum posse arripere occasionem in primis diebus dicta corpora præparandi, priusquàm usurus sit medicamen to purgante. in q ibus quidem morbis propter temporis angustiam, ac morborum prauitatem saltem hæc facultas præparandi nobis non datur, immò nec concoquendi, ut iußit Hippocrates aphorismo uigesimosecundo eiusdem primi libri. ergo à fortiori, non negabitur nobis hæc facultas præparandi in his morbis acutis, in quibus ipsa flaua bilis non turget. Vlterius, si in instrumentali morbo, qui obstructio est, contraria est reclusio, seu reseratio, ut patet Galeno undecimo methodi medendi, cap.13. *quodlibetq; præter naturam suo medicetur contrario, cùm pariant obstructionem, ut Galenus asserit octauo methodi medendi, & undecimo:* cap.4.& 11.metho.8.& 13. *tum humorum craßitudo, tum lentitia, tum præter hæc & abundantia; sequitur redundantiam flauæ bilis obstructionem parientem uiarum reclusione, seu reseratione indigere pro eius purgatione. sed hæc una est præparationis species, ut superius ostendimus. Quare nemo est, qui eam eo casu negabit, præcipuè si ea flauæ bilis multitudo non ad tantam peruenerit magnitudinem, ut statim circa initia medicum ipsam euacuare cogat, ut infrà dicemus. Rursus, si ea non turgente iusserunt Hippocrates, & Galenus ante eius purgationem concoqui debere, saltem concoctione generaliter dicta, ut patet secundo de ratione uictus in morbis acutis:* com. 44. *nam ea euicta, ac permutata à calido innato facilius educitur; quantò fortius negandum non sit uias, ac meatus, per quos transmittenda est, ac à medicamento trahenda recludendos, ac reserandos esse, præcipuè cùm Hippocrates uniuersaliter iubeat aphorismo nono secundi libri, Quæ purgantur corpora cuncta prius fluida fieri debere, priusquàm purgentur. at non ita iußit concoctionem; cùm perpetuò turgentiam materiæ ab ea exclusit. Verùm, ut cunctis ueritas hæc pateat; placuit uerba Galeni octauo methodi portare, quæ talia sunt. Cernimus enim* cap.4. *aliquando etiam, quod multum est, cùm simul totum confluit, obstruendo hærere, infigiq; non minus, quàm ea, quæ glutinosa sunt, & craßa: quòd, si per meatus angustos est transitus; multò profectò magis retineri. Si denique quod multum est, præter id, quod glutinosum sit, ac craßum obstruit, hæret, infigitur, ac in uiis retinetur; quis adeo erit*

insulsus,

insulsus, ut pro eius faciliori purgatione, seu euacuatione, repurgatione, ac reseratione eorum meatuū, per quos purgari debet, prius non utatur, & si flauæ bilis fuerit talis redundantia? nec minus placuit, ut quæ proposuimus ex Galeni mente, ueritas pateat, eiusdem uerba in libro de
cap.2. *purgantium medicamentorum facultatibus in medium afferre, quæ talia sunt. Ducat aliquis ad me quempiā sine febre, cui in uniuersum corpus amara bili redundauerit, spectetq; post aliquos dies, cum hominem præparauero, mihiq; iam tempus instare uisum fuerit exhibendi medicamenti alicuius, quod bilem expurget; quo pacto naturalem corporis habitum eiusmodi potione ipsi restituam? In quibus uerbis disertè Galenus in flauæ bilis redundantia præparatione usus est ante purgationem. hanc*
cap.14 *quoque sententiam confirmauit libro primo de sanitate tuenda circa finem, cùm dixit. Quòd, si uel crassitudinis, uel abundantiæ, uel lentoris excrementorum uitio obstructi meatus sunt; tenuatoria uictus ratio his apta erit. & paulò antè dicebat. at flaua bile retenta, siquidē obstructionis culpa id accidat; eo, qui extenuat, uictu utendum. præcipit ergo Galenus his, quæ hic asserit uerbis, tenuatoriam uictus rationem; si flaua bilis propter obstructionem præternaturaliter detineatur; quo uictu præparationem molimur, ut diximus. ultimò, quis negabit eam præparationem, quam Hippocrates commendat in præallegatis locis: corporum uidelicet præhumectationem, ac laxationem, quæ quiete, alimentis humectantibus, ac dulcis aquæ balneis perficitur, ut facilior ueniat purgatio, ac rectè procedat? nemo inquam, qui mentis sit compos. Redundante deniq; flaua bile, modò non turgeat, sed obstruendo aliqua corporis parte hæreat, ac retineatur, siue per uniuersum corpus, liquet ex Galeni sententia, ut facilius purgetur, ac à medicamento trahatur, eam præparationem parari debere à medicis, quæ se tenet ex parte meatuum, seu foraminum, per quæ transmittenda est, ea quidem recludere, reserare, seu extergendo repurgare. nec minus & purgandi corporis præhumectatione, ac laxatione Hippocratis decreto, maximum ei compa-*
Cap. 17. *ratur commodum. At eam autem auctoritatem Galeni, quam afferunt decimoquarto methodi medendi, facilis est responsio: ait. n. flauæ bilis uacuationem facilem esse relatione ad pituitam, & nigram bilem: nec propterea ante euacuationem præparationem interdicit: immò, si ea præeat; facilior fiat uacuatio: aut ex sua natura, quia substantiæ, ac essentiæ tenuis est, facilè quidem uacuatur: nec ea ratione incisione, seu attenuatione indiget. at, quoniam sua multitudine ualet obstruere, hæret, ac infigitur,*

infigitur, & in uiis retinetur; ea præparatione indigebit, quæ penes meatuum reserationem, ac repurgationem se tenet: si ea multitudo uinci, ac superari ab ipsa natura ualeat. Et eadem ratione alteri Galeni auctoritati respondetur, cùm ait tertio prognosticorum, Humores corporis calidiores paratissimos esse ad excretionem: nam, licet flaua bilis ex sui natura, cũ calidior, ac tenuior sit, paratissima ad excretionem fiat: tamen, quia sui redundantia, ut diximus, obstruit, & in uiis retinetur; hac de re priusquàm purgetur, prædicta præparatione indiget. & propterea ad purgationem ineptos non tantùm eos, qui multa cruditate laborant, aut ilia extenta habent, censet Galenus in commento 24. aphorismi primi libri: uerùm & quibus ignea, ac supra modum calida existunt. nec paratos tantùm existimat, ubi humores fuerint tenuati, ac incisi, uerùm etiã ubi aperta sint foramina, ac nullam habeant obstructionem, per quæ purgatio fieri debet. Verùm statim quæret aduersarius, quibus medicamentis talem præparationem in flauæ bilis redundantia parare ualeamus; cum ferè cuncta, quæ talem facultatem obtinent, ut suprà annotauimus calida sint, eoq; flauam bilem adaugeant. Cui responsum uolo, quòd, licet quandoque calidis uti possumus Gal. decreto in commento apho. 24. primi libri: tamen, ut unius id exequamur, nonnulla in arte medica reperiri, quæ quidem facultatem habent extenuandi, & abstergendi uias, seu poros repurgandi, ac reserandi, & citra calorem obstructiones liberandi: nam quæ detersoriam facultatem obtinent, obstructiones soluunt, teste Galeno octauo methodi medendi. inter quæ primo in alimentorum genere ptisana est, ut patet Galeno suprà allegatis locis. at inter medicamenta, utrunque est cichorium, quod à Galeno octauo de compositione medicamentorum secundum locos summopere extollitur pro extersione, ac reclusione osculorum, uenarum præcipuè, quæ circa hepar, siue syrupi, siue decocta, siue quouis alio modo ex eis medicamenta parentur. & non est mirum; nam amaram qualitatem participant, cum hoc quòd frigida sunt, dictumq; est auctoritate eiusdem Galeni quinto de simplicium medicamentorum facultatibus, quæcunq; reperiuntur tum nitrosa, tum amara ad purgandos meatus omnes ualere. & septimo de simplicium medicamentorum facultatibus decretum reliquit, Cuncta ferè amara abstergentia esse, ac expurgantia in iecinore prouenientes obstructiones. Et pariter eodem libro octauo de compositione pharmacorum secundum locos, ac iecinoris expurgationem, & meatuũ operationem citra manifestam calfactionem, aut refrigerationem, ueluti optimum

com. 23.
Cap. 4.
cap. 8.
cap. 12.
cap. de calamintha.
cap. 8.

mum pharmacum, filicem laudauit, tanquàm prædominantem qualitatem habentem amaram qualitatem. Ad hæc à Dioscoride libro secundo cap. 123. pariter à Galeno libro secundo de alimentorum facultatibus, & octauo de simplicium medicamentorum facultatibus, semina peponum, ac cucumerum uim quandam habere extergendi, cuius beneficio urinam ciunt, ponuntur. Idem pariter sentit Paulus *Aegineta libro primo de arte medendi cap. octauo, communisque usus practicantium est hodiernis temporibus eis uti. Nec minus meo iudicio inter cuncta, quæ narrauimus, pro ea præparatione perficienda eligendi sunt syrupi, tum acetosus simplex, tum oxysaccharum, quod præ omnibus tum syrupis, tum decoctis, tum aliorum generum medicamentis præferendum censeo. Quòd, si cutis meatus referandi sint; aquæ dulcis balneis, paritérq; medicamentis rarefacientibus, extergentibusq; utendum est. quam uim moderatè tum calida, tum & nonnulla frigida possidere haud difficile est reperire & apud Galenum, & apud alios artis medicæ auctores. His denique auxiliis flaua bile redundante, si non turgeat, purgandi corporis præparatio à medicis paranda est; ut in eis purgatio rectè procedat: cùm his, quæ non tantùm præparant, quin immò & causæ aduersantur, paritérq; & morbis ipsis, qui ex flaua bile gignuntur. hinc est, quòd alterabunt, & digestioni opem ferent, ac præparationi: ueluti & nonnulla, quæ superius annotauimus alterationi, & præparationi præstant auxiliũ, insimulq; nutriunt, ac concoquunt, ut ptisana. Quædam concoctioni, digestioni, & præparationi insimul opitulantur; ut uinum modicè calfaciens moderatè bibitum: ad hæc nutrit, sudorẽ, urinamq; promouet, ac somnum conciliat, teste Galeno 4. de sanitate tuenda: non tamen; si crassum sit, & nigrum. Alia alterant, digerunt, & præparant cum extenuatione, & incisione, ac excretionem promouent; ut aqua mulsa, & oxymel: eòq; magis, si in eis, & præcipuè in mulsa concoquantur hyssopus, aut calamintha, origanum, apium, serpillum, aut iris. Verùm perpetuò menti tenendum, priusquàm obstructionibus liberandis uacaueris; cum his, quæ uehementer aperiunt, aut detergunt, studeas uacuare redundantis succi maiorem partem: ac demum ualenter aperientibus, uel detergentibus utaris, alioquin ipsas magis impingens, præcepto Galeni octauo methodi medendi. & si febris adsit, præsertim ualida, pro liberandis obstructionibus utaris his, quæ citra calorem liberare obstructiones ualent, eiusdem Galeni præcepto undecimo methodi medendi. At quo tempore pro expellendis excrementis,*

cap.4. — cap. de cucu. — 4. de san. tuen. cap.4. — cap.4. — cap.10.

tis,ac redundantibus succis præparatione utendum sit,nondum liquet ex dictis . uerùm hoc perpetuò obseruandum est,si ante concoctionem purgandi sunt,ut si turgeant,quocunque tempore medicus potest , eam occasionem arripere,ac exequi præcepto Galeni in commento aphorismi 24. primi libri.quòd, si concoctione prius egeant, quàm expurgentur ; illud perficere,priusquam concoctionis inditia appareant,minime tentandum est : nam nec natura ipsa, nisi post concoctionem,secernens à bonis mala ad excernendum præparat,auctoritate Galeni in commento 13. aphorismi secundi libri supra allegati . & hæc de præparatione satis sint.

De Purgatione.

HActenus quo pacto ante purgationem paranda sint corpora, ut eis facilius ueniant , ac rectè purgationes procedant, uerba fecimus ; restat modò de purgatione,ac purgantibus medicamentis disserere,ut eis quoq; rectè uti ualeatis. Quàm necessariæ autem, ac perutiles sint quibusdam corporibus purgationes, purgantiaq; medicamenta , cunctis liquet : at quo pacto à uenæ sectione discrepent , bellissimè à Galeno in eo commentario , quem aduersus Iulianum compilauit,auctoritate Chrisippi,Theophrasti,Hippocratis, Platonis, ac Aristotelis demonstrauit. cap.vlt. *Insuper libro de purgantium medicamentorum facultatibus,nec minus ab eodem Hippocrate aphorismo secundo primi libri, &* cap.2. *secundo,& tertio quarti libri , quiuis percipere potest. Galenus quoque eodem libro de pugnantium medicamētorum facultatibus asserit, quàm* loco citato. *admiranda opera à purgantibus medicamentis absolui.quare de eorum medicamentorum necessitate , ac utilitate , scribere non me intromitto. Verùm primò de eis disserendum est,cur purgantia dicantur medicamenta.quod quidem non propter aliud , ut Galenus asserit libro de purgantium medicamentorum facultatibus,quàm quòd sanguinem à redundantibus in eo humoribus,seu excrementis purum constituant, quouis modo* cap.1. *illa excrementa expurgent , ut patet quinto de simplicium medicamentorum facultatibus . & propterea in commento aphorismi secundi primi,& quarti libri purgationem esse humorum,qui sua qualitate molestant,euacuationem asserit. Qua de re cunctarum euacuationum , quæ* cap.10. *per pharmaca purgatoria fiunt , unam esse communem intentionem retulit : ut humor uidelicet redundans euacuetur . hinc Hippocrates eis, qui salubritatē corporis habent, omnino medicationes,seu purgationes*

L probibuit

prohibuit aphorismis. 36. & 37. secundi libri: nam purgans medicamentum proprium attrahere humorum appetens; cum is nō adsit, sanguinē, ac carnes colliquat, ut ex ipsis proprium attrahat humorem. & propterea Galenus in commento aphorismi 15. tertii libri decretum reliquit, purgantia pharmaca non nisi ualde indigentibus, et ex longis interuallis utilia esse. Verùm liquet Hippocratem, & Galenum in aphorismo 47. sexti libri, corporibus paratis incidere in morbos, quãuis nondum in eos inciderint; redundantis succi purgationem præcipere, præcipuè in uere, uelut & uenæ sectionem his, qui plenitudinis passionibus subiiciuntur. insuper & hoc idem ostendit Galenus in eo commentario, qui inscribitur,
cap. 7. *Quos purgare conueniat, quibus medicamentis, & quando: & libro de curandi ratione per sanguinis missionem, in quibus locis, ex uobismet ipsis potestis inspicere, quibus corporibus paratis in morbos incidere, ineunte uere: & quibus in fine ueris, purgatio, uel uenæ sectio adhibenda sit, ut ab eis morbis præseruentur, in quos incidere parati sunt. nam non cuncti, qui ab aliquibus præter naturam affectibus uere præseruantur, eodē tempore purgandi sunt, aut eis uena incidenda est: ut quidam iuniores nostri temporis medici ad pauca respicientes indifferenter præcipiunt, ac non parum in hac re hallucinantur. His ergo corporibus paratis in morbos incurrere pro ratione redundantis succi, priusquàm actu ægrotent; purgantibus medicamentis utendum est, si aliquid aliud non prohibeat. Quæ uerò purgationes prohibeant, satis dilucidè à Galeno præsertim*
cap. 10. & 13. 1. ad glau. cap. 14. *libro nono methodi medendi, & libro primo de arte curatiua ad Glauconem ostensa sunt. quare eadem hic enarrare superfluum est. Insuper quòd ægris corporibus sæpenumero aliquo redundantes succo, seu putrescente*
tex. 11. *purgationes quoque competant, patet apud Hippocratem libro secundo*
tex. 76. & 64. *de ratione uictus in morbis acutis, & quarto eiusdem & aphorismo 29. secundi libri. 2. primi & 18. quarti, ac nonnullis aliis in locis. patet etiam*
cap. 2. *Galeno in commentariis prædictorum aphorismorum, & libro de purgantium medicamentorum facultatibus, & eo commentario, qui inscri-*
cap. ult. *bitur, Quos purgare conueniat &c. ac in libro aduersus Iulianum, & sexcentis aliis in locis. Qualitas autem medicamenti eligenda est pro ratione redundantis succi: ut, si flaua, uel pallida bilis redundet; quæ flauam, uel pallidam bilem purgant, adhibenda sunt pharmaca: si pituita; quæ pituitam. pariter de serosis humoribus, succo melancholico, uel atra bile dicendum erit. Quòd uerò quibusdam purgantibus pharmacis facultas quædam attractrix insit, qua media quemlibet sibi proprium, ac familiarem*

miliarem eligunt succum, & attrahunt; licet aliquibus, ut Erasistrato, ac Asclepiadi, incognitum fuerit, satis perlucidè à Galeno libro de purgantium medicamentorum facultatibus, & libro tertio, & quinto de simplicium medicamentorum facultatibus, & ab eodem Galeno simul et Hippocrate libro primo de natura humana ostensum est. At perpetuò, quod ad fieri possit, purgans eligendum est medicamentum, quod præter id, quòd redundantem eliciat humorem, aliis, quæ præter naturam sunt, aduersetur: illud, quod Galenus præcipit primo de arte curatiua ad Glauconem capite de cura tertianæ bis uerbis. Semper enim oportet contrarias qualitates opponere his, quæ præter naturam inualuerint: cùm hoc multò melius sit, quàm quomodolibet euacuare. & libro decimo methodi medendi loquens de febrium putridarum curatione ita retulit. Ac siquidē in idem consentiant, et quæ febrem extinguunt, & quæ causam oppugnant, in quod utraque conspirant; cum unum sit, sine cunctatione agendum est. Illud, quod perpetuò in omnibus morbis ipse (uelut in febribus iubet Galenus) quoad fieri possit exequēdum censeo: nam contrariorum perpetuò contraria esse auxilia omnium, quæ præter naturam sunt præceptum commune est, ut sexcentis in locis de mente Hippocratis apud Galenum compertum est, præcipuè undecimo methodi medendi, & commento aphorismi. 22. secundi libri. Nec minus purgantia medicamenta, quoad fieri ualet, eligenda sunt, quæ malæ qualitatis sint expertia: quorū ampla sylua apud Græcos, Arabes, ac Latinos facilè reperitur, præsertim apud iuniores, quibus in notitiam deuenere nonnulla purgantia medicamenta prauæ qualitatis expertia, quæ quidem apud antiquos penitus incognita fuere; ut myrabolanorum plura genera, cassia fistula, tamarindi, rhabarbarum, & fortè manna, nonnullaq; alia, quæ breuitatis causa relinquo. Quòd uerò magni etiam momenti sit, si purgantis medicamenti quantitas bona coniectura uiribus accomodetur; patet ex Hippocrate aphorismo. 3. ac. 23. primi libri: nihil enim æquè artem medicam in agendo coniecturalem efficit, uti cuiusq; remedii quantitas: nam quòd laboranti præbendum sit medicamentum, aut bilem flauam, uel atram, pituitam, aut serosum excrementum euacuans, exactè quidem nouimus. Cæterùm, quantum præberi debet, nescimus teste Galeno libro de curandi ratione per sanguinis missionem. at intentio quantitatis euacuationis non solùm humorem respicit superabundantem, sed & hominis uires, qui euacuari debet; qualis enim fuerit eius natura, qui debet perferre purgationem, ad hoc ducere conuenit: & interdum usque ad animi de

lib. de purg. me. fa. cap. 2. 3. de simp. med. fac. cap. 25. 5. eiusdem cap. 20. 1. de natura hu. com. 27.

cap. 1.

cap. 12.

cap. 12.

sectionem, si æger tolerare possit, eodem Hippocrate auctore aphorismo eodem uigesimotertio primi libri, in his præcipuè præter naturam affectibus, qui à Galeno narrantur in commento prædicti aphorismi. & hoc non tantùm in uenæ sectione, uerùm in purgatione seruare oportet; licet tutius in uenæ sectione, quàm purgatione illud exequamur. proinde præter eos præter naturã affectus, qui ualde urgent, ut uidelicet adurentẽ febrem, uehementißimũ dolorem, ac maximã inflammationẽ, aut similes, perpetuò suaderẽ, si purgans medicamentũ competat; potius, secundo, & tertio repetere, quàm semel euacuare priori purgatione minus uacuãdo, quàm humor redundãs, ac ægroti uires postulant. uelut de uenæ sectione, nisi quid urgeat, iussit Galenus eodẽ libro de curandi ratione per sanguinis missionem loco superius annotato: & in his quoque raro exquisitißima uterer purgatione. nam quod semel in uentrem deuoratum est medicamentum, quo minus omne deuoratum non sit, fieri non potest. Neque poßibile est, ubi plus, quàm conueniat, iam purgetur homo, partem ablati auferre, adeo ut propter id incorrigibilis sequeretur error, ut uitare non poßis, aut eius, qui purgatur maximum detrimentum, aut interitũ. illud, quod non tantùm non comparatur, ex paulo minoris quantitatis, quàm redundans humor, ac uires exigant, euacuatione. uerùm maximum uiribus eius, qui euacuatur, accedit commodum: nam minore iam facta materia, natura facilius supra reliquum aggreditur, quod concoquendum est concoquens: quod uerò excernendum excernens. at, si id perficere non ualeat; repetenda purgatio est, quo modo tutius curabitur. id quod fieri à medicis debere iußit Galenus decimoquarto methodi medendi, & secundo de ratione uictus in morbis acutis. quanquàm, si quis etiam propter ætatem, uel timiditatem permittere se medico ad sanguinem ullo modo detrahendum nolit; huic quoque deiicienda largius aluus est, si id quoque suspectum non habeat, auctoritate Galeni quarto de sanitate tuenda. Artificiosa denique coniectura quantitas purgantis medicamenti cognoscitur, uelut singulorum aliorum præsidiorum. Verùm eius uiri est de quantitate præsidiorum optimè conijcere, qui uires omnium, quæ in arte sunt, didicerit, memoriæ mandauerit, atque diligentia omni adhibita sese in operibus artis exercuerit, ut Galenus præcipit secundo de ratione uictus in morbis acutis. et propterea idemmet Galenus eodem secundo libro de ratione uictus in morbis acutis de quantitate purgationis in pleuritide ita asseruit. Quibus igitur dare medicamentum purgans quadrabit, his medicamenti

cap.12. (beside "nisi quid urgeat")

cap.13 com.11. (beside "to methodi medendi")

cap.4. (beside "tate Galeni quarto")

com.37. (beside "cuerit, ut Galenus")

com.11. (beside "et propterea idemmet")

tantum

tantum propina, quantum in plurimis mediocriter uacuari tum nouisti tum sis expertus. Quo pacto ergo quis quantitatem purgantium medicamentorum optimè coniicere possit, planè ostendimus: restat modò de tempore pauca differere; quia ad rectè medendum plurimum temporis occasio confert, teste Galeno primo de arte curatiua ad Glauconem circa principium. Verùm, cùm præ omnibus cognitu sit difficillima; uides plerũque medicos non uulgares modò, sed præexcellentes aberrare; hanc enim præcipitem apud Hippocratem *esse constat, ac uelut quantitas cuilibet est propria. Sed, cùm nihil proprium possit sermone explicari; de communi tum quantitate, tum temporis occasione scribere tentaui: cum ad rectè medendum plurimum conferre uideantur. adeò enim, ut diximus de mente Hippocratis, occasio non tantùm purgantium medicamentorum; uerùm omnium ferè medicorum operationum penes corpora humana momentanea, ac admodum præceps est, & angustissima, ut ob id difficulter sit cognoscibilis: nec quisquam eam agnoscere ualet, nisi qui diu fuerit in hoc exercitatus. nam materia, circa quam ars medica uersatur, dico corpus humanum, continuè fluit mutationibus, ac alterationibus, seu momentaneis, ut ita dicam, transmutationibus obnoxium, faciliterq́; non ab extrinsecis modò, uerùm etiam ab intrinsecis causis alteratur. at, ut uos iuuenes studiosi plus aliquid, quàm qui arte carent, de temporis occasione assequi ualeatis; ad ea, quæ communia sunt scribenda, confugimus. erit autem opportunum purgantis medicamenti tempus, quò rectè eo uti possumus; si materia turgeat confestim circa initia, pro ut decretum reliquit* Hippocrates *decimo aphorismo quarti libri: nam, cùm superabundantes humores mouentur, & per totum corpus deferuntur nondum in aliqua parte firmati; natura ad eos expellendos irritatur. quare indiget aliquo auxilio, quo medio natura ipsa ualeat hunc humorum motum ad aluum deducere, ac eos foras propellere. Vt autem hoc ritè perficiatur; nullum aliud præstantius est, quàm purgans medicamentum propinare: aliàs aut robur uirium dissoluetur, uel febris caliditas augebitur, aut timor adest, ne in aliquod princeps membrum decumbant hi, qui per corpus uagantur humores. Sũt itaq; mox à principio turgẽtes humores medicamẽto purgante educendi; si natura eos nõ ualeat foras propellere. Quòd, si nõ turgeãt, sed aliqua in parte sint humores firmati; nõ opus erit circa initia purgante medicamento uti. Si quidẽ quæ* Hippocrates *dinumerat incommoda quarto de ratione uictus in morbis acutis, necessariò eueniẽt, ut qui crudi sint,*

cap. 1.

sint, purgationibus nõ cedant. hac de re idẽ Hippocrates iussit eos medicari nũ debere ante concoctionẽ, si euinci, ac superari ab ipsa natura posse cogitabis: tunc. n. præter id, quod purgationi cedunt redundãtes succi, naturã ipsam habemus euacuationi adminiculantẽ: siquidẽ ea uidetur post concoctionẽ humores discernere, & demũ eos expellere, ut superius diximus. Quòd, si ubique locorum tum apud Hippocratem, & Galenum, cunctosq; alios artis medicæ authores liquet ipsius naturæ medicum imitatorem esse debere; liquidò constat eo tempore, quo natura superfluitates utiliter expellit, si imperfectè ipsa moueatur, purgante medicamento medicum uti debere, ac id, quod deficit, supplere medicando: ut ex utroque noxii humoris euacuatio rectè fiat, natura quidem expellente, medicamento uerò attrahente, prout Galenus asserit in commento aphorismi uigesimisecundi primi libri. Hinc patet, quòd, cùm rarò humores ab una parte ad aliam transfluant, seu turgeant, frequentiusq; quietem habeant, ac in aliqua parte consistant, in qua toto morbi tempore concoquuntur; rarò in principijs utendum esse purgantibus medicamentis: præcipuè si redundans succus ualeat ab ipsa natura concoqui, ac euinci: at sæpenumero, & frequentius post concoctionem. Est ergo princeps scopus, qui penes temporis occasionem purgantium medicamentorum perpendendus est, ipsius morbi concoctio; si eius causa non turgeat, aut quiduis aliud non urgeat. Aliud insuper æquè præcipuum eodem Hippocrate auctore aphorismo nono secundi libri est purgandi corporis præparatio. propter quod uerebatur ipse etiam in acutis passionibus medicinis purgantibus in earum principiis uti; quia non dabatur medico facultas ista præparandi corpora aphorismo uigesimoquarto primi libri: aliàs præparatione ipsa neglecta, siquis alui subductionem procurauerit; difficiles non sine torminibus, uertigine, fastidio, dissolutione, ac difficultate purgationes uenient. Quo autem pacto, ac cum quibus purgandorum corporum præparatio procuranda sit, suprà retulimus. Hæ ergo duæ præcipuè communiter penes tempus purgationum conditiones pensitandæ sunt tam in præseruatione, quàm in curatione, si materia non turgeat, aut quiduis aliud non urgeat, ut infrà dicemus. at particularia, quæ medicum perpendere oportet, longè plura sunt. quæ cum à Galeno nono, & undecimo methodi medendi, & eo commentario, qui inscribitur, Quos purgare oportet &c. & libro de arte curatiua ad Glauconem primo, alijsq; plerisq; locis fusissimè tractentur; ea permittere uisum est.

cap. 10.
Cap. 9.

Quæstio

Quæstio, an in principiis morborum materia non turgente purgante medicamento utendum sit.

QVæret autem quispiam, an perpetuò seruandum sit, quòd materia non turgente ea medicanda non sit, neque in principiis, nisi post concoctionem, ac corporum præparationem. Iuniores quidam artis medicæ, inq; Galeni, ac Hippocratis doctrina admodum eruditi ex eorum intentione in plerisq; locis tueri conantur, nullo pacto ante concoctionem, ni materia turgeat, utendum esse in morborum principiis purgante medicamento: etiam eo, ex quo materia diminuitur: quod quidem hodiernis temporibus minoratiuum medicamentum appellant. illudq; cum auctoritatibus, tum rationibus contendere non desinunt. At ipse nonnullis Hippocratis, *& Galeni auctoritatibus, rationibusq; impulsus contra sentire cogor. Verùm, ut dilucidius rei quæsitæ ueritas pateat; primò quid sentiam propalabo: secundò rationibus, ac auctoritatibus, quæ à supradictis in contrarium ducuntur, responsiones tribuere conabor. Quantum ad primum attinet, cum Hippocrate uigesimoquarto aphorismo primi libri dico in morborum principiis, si utendum sit medicamentis purgantibus, illud cum præmeditatione faciendum esse, diligenti uidelicet examinatione præsertim, siue ægroti præparatione, siue recti iudicii expectatione, quibusdam eorum, uel omnibus simul apprime perpensis, prout Galenus in commento eiusdem aphorismi declaratum reliquit. non enim periculum minimum est uti purgante medicamento in principiis acutorum morborum: sunt enim purgantia medicamenta ut plurimum potentia calida, febremq; augent, ut idē Galenus eodem commento optimè declarauit. & propterea quarto de ratione uictus in morbis acutis iussit, rem istam secundum aphorismorum mentem definiri oportere, scrutariq; quādo in principiis purgatione utendum sit, & quando morbi concoctio expectanda. hinc Hippocrates aphorismo uigesimonono secundi libri decretum reliquit, cum morbi inchoāt; si quid uidetur mouendum, moue: cùm uerò consistunt, ac uigent; melius est quietem habere. diligens ergo examinatio in morborum initiis à medico facienda est; si debeat eo tempore uti purgante medicamento, aut non. quam diligentem examinationem summatim per capita in cunctis morbis faciendam præcepit Paulus secundo de arte medica capite secundo*

com. 22. & 38

do. nam, si morbus ipse ex toto genere exitialis fuerit; nihil nec eo tempore, nec alio mouere oportet: deplorati enim curandi non sunt, sed eis morbi finem prænunciare licet. in quo enim desperata omnino salus est, imprudentis consilii fuerit apud uulgum infamare præsidia, quæ multis fuere causa salutis. quam sententiam reliquit Galenus undecimo methodi medendi, asseritq; ibi tempora, præsidiaq; his, quos saluari spes est, scribere. Et insuper, si diligenti examinatione cunctorum, quæ oportet, rectum, ac perfectum iudicium in morbo aliquo acuto expectatur, uiresq; morbo præualere, eumque superare medicus minime ueretur absque ullo eius auxilio, præterquàm conuenientè ratione uictus instituta; abstinendum à medicamento purgante in eorum morborum initiis censerem: nam frustra id tentaretur; cum natura ex se absque ullo alio auxilio sufficiat uincere: longe enim præstantiorem esse salubrem uictum uniuersum, quàm medicinam, auctor commentarii, quod Præsagium experientia confirmatum inscribitur, circa finem scriptum reliquit. et libro de medicinis expertis compertum est optimè nos debere laudare uirum, qui curat per cibum, quàm illum, qui curat per medicinam. si quis autem uelit huiusmodi causam discere; eodem loco reperiet. Pariter, si morbus fuerit diutinus; nullo pacto in principio medicamento purgante utendum est: nam in longis morbis semper oportet expectare coctionem, ex sententia Galeni in commento prædicti aphorismi uigesimiquarti primi libri. Reliquum ergo est, ut in his morbis acutis purgante medicamento circa eorum initia utendum sit: qui, & si haud periculo uacant; tamen non sunt ex toto genere perniciosi; uerùm spes est, quòd exonerata natura à purgante medicamento, quod relinquitur, facilius poterit & concoquere, & expellere, quod concoquendum, ac expellendum erit. at id non nisi in principiis perficiendum esse censent tum Hippocrates, tum Galenus; priusquàm robur corporis dissoluatur, uel febris caliditas augeatur, aut ad aliquod princeps membrum decumbant, qui in corpore redundant humores; præcipuè si per corpus uagantur, ac turgent: est enim eo tempore naturæ impetus, aut in toto corpore, uel saltem in partibus principalioribus ad superfluorum excretionem. quare iuuandus erit hic motus naturæ medicamento purgante. age igitur Hippocrates propterea in quorundam morborum initiis præcepit debere uti medicamento purgante: nam eo neglecto timor esset, ne ui morbi temporis processu robur corporis dissolueretur, uel febris caliditas augeretur, aut ad aliquod membrum princeps redundantes

cap. 9.

In ultimis uerbis.

In ultimis uerbis.

tes decumbant humores, ut disertißimè Galenus commento aphorismi decimiquarti libri declarauit. At, quoniam in quibusdam morbis acutis à diuersis causis hæc pericula impendunt; omnium uoluit Hippocrates proferre sententiam: & , cum nouißet præcipuam causam, propter quam in prædictis morbis ea nocumenta timenda eßent, humorum turgentiam eße in his morbis, in quibus materia turget; illud primò, ac præcipuè decretum reliquit aphorismo uigesimosecundo, & uigesimoquarto primi libri: pariter, cum non ignoraßet ex aliis causis, licet non æquè ut ex prædictis, poße prædicto pericula in quibusdam aliis morbis imminere, ni in eorum principiis ægri purgentur, ne in neceßariis in arte deficeret, immo eam totam exigeret; iußit aphorismo uigesimonono secundi libri, in reliquis acutis morbis, in quibus eadem pericula impendunt, circa eorum initia medicum debere uti aut uenæ sectione, aut purgatione, prout morbus, ac eius causa expostularent. uerùm, cur illud in principio exequendum eße præcipiant; aphorismo. 30. sequenti Hippocrates declarat. Galenus autem in commento prædicti aphorismi uigesimi noni præter eam, quam Hippocrates aßignat, aliam addit causam, propter quam melius est circa quorundam morborum initia euacuare: nam minorem iam factam materiam ait, Facilius morbo consistente natura concoquere ualet. ut autem coctio citius eueniat, bonum est circa principia euacuare. Ex quibus Galeni uerbis facilè quilibet percipere ualet ex eius mente Hippocratem eo aphorismo aliorum morborum sententiam protulisse, quàm eorum, quorum materia turget: cum turgens materia nullo pacto quoad turgeat, concoqui ab ipsa natura poßit: nam quæ concoquuntur, quieti permittenda sunt, præcepto eiusdem Hippocratis, ac Gal. libro secundo de ratione uictus in morbis acutis. si ergo turgens materia concoqui ab ipsa natura non ualet, & propterea statim medicanda circa initia est præcepto eiusdem Hippocratis, tum aphorismo uigesimosecundo primi libri, tum decimo quarti libri; frustra Galenus retulisset: propterea circa principia euacuandum esse, quò minorem iam factam materiam facilius poßit natura concoquere, cùm concoqui ea non poßit, nec ualeat. Ad hæc, si sententia Hippocratis eodem aphorismo uigesimonono, de turgente tantùm materia uerificaretur; superfluus siquidem fuisset aphorismus: cùm id præcepisset dísertè uigesimosecundo aphorismo primi libri, & uigesimoquarto eiusdem ex Galeni mente, & decimo aphorismo quarti libri. Insuper, si mens Hippocratis fuisset tantùm, cùm materia turgeat, aphorismum

ueritatem habere; cur nullam de turgentia mentionem fecit, prout in supradictis aphorismis? aut saltem, cur Galenus nec illud explicuit, pro ut disertissimè explicuit in commento aphorismi uigesimiquarti primi libri, in quo Hippocrates ipse uerbum nullum de turgentia fecerat? cùm ergo nec Galenus de turgentia quicquam protulerit; audacter asserendum est, de alijs morbis eos uoluisse intelligere in prædicto aphorismo 29. quàm de his, in quibus materia turget. hi autem sunt, qui aut ex multitudine, aut praua humorum qualitate, aut in præcipua aliqua parte fiunt: consentaneum nanque erat; postquàm in his quoque uerendum est, ne robur uirium eis uigentibus dissoluatur, febrisq; caliditas augeatur, aut in aliqua parte principe decumbant redundantes succi, circa eorum morborum initia uacuandos esse. dico medicamento purgante; si morbus ex multitudine fiat aut propter ætatem, uel timiditatem, aut quiduis aliud, permittere se medico ad sanguinem ullo modo detrahendum nolit, aut ualeat, præcepto Galeni quarto de sanitate tuenda, et quinto eiusdem: uel si exuperans quantitas fuerit, quæ purgatione auferenda sit; cum non omnis uenæ sectione auferatur: eo nanque neglecto circa initia talium morborum quisnam mentis compos non uerebitur in eius morbi incremento, aut summo uigore, uel uirium dissolutionem, aut febris augmentum, uel in aliqua principe parte decubitum? Eadem quoque ratione si ex mala, seu praua qualitate humorum redundantium morbi gignantur, & circa eorum initia quis purgante medicamento non utatur; paria, ac forte maiora pericula impendunt, ex eaq; citius robur uirium dissoluetur, spiritus quidem primo, & humores: secundo loco pinguedinem, & carnes: tertio solida membra corrumpendo. & propterea Galenus nono methodi medendi, quod corruptum est, cum id alienum à natura sit; mox auferendum esse præcipit. & libro quarto de sanitate tuenda asseruit, quod igitur omnino alienum est, nulla fieri ratione potest, ut id naturæ suæ gratiam recipiat; sed educere id quàm primum est tentandum. Idem efficiet; si absq; nimia multitudine, aut praua qualitate aliquis succus circa quampiam principem partem, aut in earum aliqua decumbat. quòd, si hæc tria, aut duo simul hominem infestarent; purgationem circa initia præcipere quis uereatur? & propterea in horum morborum initiis purgante medicamento (licet materia non turgeat) utendum esse censeo: uelut in eis, in quibus turget, cùm eadem pericula impendant, aut forte in eorum aliquo longè maiora, & citius expectanda sunt. quæ omnia inspiciens Hippocrates in aphorismo 29. superius

cap. 4.
cap. vltimo.
cap. 1.
Cap. 3.

superius allegato, purgationes circa initia præcipere noluit, simul atq; Galenus in eius commento: nam de turgentibus, & prius loquuti erant & posterius mentionem facere debebant aphorismo uidelicet decimo quarti libri. Ad hæc, si de morbis, in quibus materia turget, tantùm aphorismus ipse intelligatur, ipsiusq; Hippocratis, *ac Galeni mens esset, in hisce morbis tantùm utiliter purgare, circa eorum initia præcipere; purgantia utiq; assereret* Hippocrates? *nanque secundo de ratione uictus in morbis acutis decretum reliquit,* In *pleuritide cùm sub septo transuerso partes dolor infestat; uentrem uel nigro ueratro, uel peplio mollire: cum hæc dolorem sedant. Sedant quoque & alia, quæ ex purgant medicamenta. At nemini dubium est, cùm Hippocrates pro pleuritidis cura ad uenæ sectionem, seu purgationem deuenit; prius fomentis usum fuisse pro materiæ eius in halitum digestione: quibus si dolor non diminuatur; non propter aliud id effici Galenus declarauit in commentario primi textus eiusdem secundi libri de ratione uictus in morbis acutis, nisi propter humorum redundantiam, quæ in toto corpore est. & propterea corpus totum insigni aliqua euacuatione præuacuandum est. quæ in morbis acutis, ut ipse asserit, aut per uentrem, aut per uenæ sectionem fit. Ex quibus tum Hippocratis, tum Galeni uerbis liquet in acutis morbis ex multitudine dependentibus, absque hoc quòd materia turgeat, circa initia debere uti purganti medicamento; cùm timor adsit eorum, quæ suprà retulimus: uelut de pleuritide, in qua materia non turget, sed ex multitudine, seu humorum redundantia gignitur, Hippocrates ipse decretum reliquit. At dicet quispiam, proptere rea Hippocratem purgationem præcipere: nam & in ipsa pleuritide materia turgens est. cui responsum uolo longè hoc ab Hippocratis, Galeniq; mente abesse, ac à ueritate: nam humores turgere Galenus appellat octauo de compositione medicamentorum secundum locos eos, qui nondum firmam aliquam inclinationem, ac stationem ad unam partem habeant. & libro, Quos purgare conuenit, quibus medicamentis, & quando, ait. Tunc humores turgere, ac concitatos esse; cùm motu uehementi agitantur, ac ab uno loco in alium confluentes hominem uexant doloresq;, ac titillationem afferendo ægrum quiescere non permittunt. quod quidem secus esse in pleuritide, quis inquam non lucidè inspiciat? est enim ea inflammatio subcingentis membranæ, in qua humor decumbit inclusus in uno loco, ac circumscriptus, non transfluens, ueluti in inguinum inflammatione Galenus asseruit libro primo de differentiis fe-*

tex. 11. cap. 1. cap. 5.

M 2 brium, &

brium, & secundo de arte curatiua ad Glauconem circa principium in-
cap. 1. *flammationem fieri dixit sanguine ad particulam aliquam uniuersim fluente, atque ob multitudinem ibi conculcato. qua de re nemo audebit humores in aliqua corporis parte firmatos, conculcatos, ac præter naturam detentos; cùm ex eis aliqua determinata pars afficitur, asserere, quòd turgeant: quinimmo ipsis turgentibus de facto pugnant. Et si aphorismo uigesimoquarto primi libri raró inßerit in principijs acutorum morborum medicinis purgantibus uti; non propter aliud est, ut Galenus in eius commento declarauit, nisi quòd omnia id generis medicamenta sunt potentia calida, febremque augent. At nostris temporibus nonnulla eius generis reperiuntur, & remißè calida, & frigida, quæ febrem augere non ualent, ac ab Hippocrate, si superstes eßet; minimè damnarentur. & propterea, cum tale non afferant nocumentum in febribus; uitanda non sunt, ubi eis uti oportet. Sunt præterea corpora adeo ingluuiosa, ac eò mala uictus ratione hisce temporibus utuntur homines: ut, si eos circa initia acutorum morborum, qui ex multitudine, seu praua qualitate, aut in aliqua præcipua parte fiant, non purgabis; uerendum sit, ut diximus, ne eorum uires ui morbi dissoluantur, aut in aliqua parte principe, qui in eorum corporibus redundant succi, præcipuè si uitiosi fuerint, protinus decumbant. Præterea idem Galenus in pestilenti aeris statu corpora, in quibus superfluitates redundabant, sanabat purgationibus, nulla quidem concoctione præcedente,*
cap. 4. *ut ipse testatur primo de differentiis febrium. & quinto methodi meden*
cap. 12. *di aßeruit, ex pestilentia propterea fuiße quosdam facilè sanatos, quòd præexiccatum his, repurgatumq; totum corpus fuerit; quippe cum & uomuerint ex his nonnulli, & omnibus uenter profluxerit. Qua de re non uerendum est in eorundem morborum initiis utendum eße medicamento purgante, præcipuè cum ualde periculosi sint, atque admodum mortiferi: & ni taliter eis circa initia succurratur; natura prorsus succumbet, prout optimè Galenus declarauit in commento 13. aphorismi secundi libri. Vtendum est ergo medicamento purgante in aliorum morborum initijs, in quibus, & si materia non turgeat; aut multitudo, aut mala qualitas manifesta, seu occulta, ut in nonnullis putridis febribus est: aut circa aliquod princeps membrum decumbit, prout Hippocratis, & Galeni auctoritatibus optimè, ac nonnullis rationibus superius demonstrauimus. Et scilicet illud experientia comprobare, ipse, qui sexdecim ferè annos medendis ægris uacaui, adeo nullum ex huiusmodi*

purgationibus

purgationibus in prædictis morbis, si quid aliud non prohibuit incommodum, reperi, quòd maximum perpetuo commodum eis comparaui, præcipuè in putridis, ac malignis febribus, quæ saltem circa inflammationem ex putredine ortum habent. Nec minus illud expertus sum in maximis doloribus, nulla concoctione præcedente, præcipuè uentriculi, & intestinorum, adhibito prius diligenti examine, quòd purgatione, & non sanguinis mißione indigebant, purgans propinando medicamentum; & si eius materia minime turgeret. ex quo maximam perpetuò utilitatem ægro adeptus sum: instructus si quidem à Galeno in commento 23. aphorismi primi libri. At, quoniam in morborum initiis purgantia medicamenta adhibenda esse diximus; non de momentaneis, & absq; latitudine eorum initiis intelligendum esse uelim: sed de eis intelligendum est, quæ partes sunt totius morbi, præfiniunturq; à manifestis, ac perfectis signis concoctionis, de quibus Hippocrates intellexit aphorismo uigesimonono secundi libri, prout Galenus disertè exposuit libello de totius morbi temporibus. uel de principio intelligendum est, ut Galenus intellexit in commento aphorismi uigesimiquarti primi libri, ut se extendit ad primum, uel secundum diem. Illud quoque uel me tacente uos percipere uelim; cùm hic de purgante medicamento mentionem fecimus, de eo, quod per aluum, seu inferiorem uentrem, & non per alias corporis partes, quocunque modo redundantia excrementa purgat; intelligendum est: quod quidem quid sit, supra definitum est. Restat modò cùm ad auctoritates, quibus iuniores isti medici suam hæresim tueri conantur respondere: tum eorum rationes diluere. cap. 2.

Prima, quam in medium afferunt auctoritatem, Hippocratis est libro de medicamentorum facultatibus ubi habet, quòd his, qui ualidis, ac magnis febribus corripiuntur, medicamenta purgantia danda non sunt. Cui responsum sit me nunquam præcipere ea medicamenta purgatoria in morborum initiis, quæ usu erant tempore Hippocratis; erant nanque ea ualde calida, & propterea non tantùm in magnis febribus, uerùm & æstiuo tempore sub cane, & ante canem ab Hippocrate erant interdicta: nam in febribus, præcipuè magnis necessum erat ab ignea eorum caliditate eas augeri; uelut æstiuo tempore naturam ab hisce medicamentis purgantibus adeò lædi, ut non ualeret eorum acritudinem ferre, ut dilucidè Galenus declarauit in commento uigesimiquarti aphorismi primi libri, & quinti quarti libri. Verùm ea approbo, quæ adeò aut remißè sunt calida, aut frigida, &, si calida sint; adeò à frigidis, & uersus finem.

dis, &, cùm frigidis sint; quodammodo alterata, & permixta, ut febris caliditatem augere non ualeant. huiusmodi autem generis sunt manna, caßia fistula, tamarindi, succus rosarum, uel uiolarum, aut aqua, in qua ea diluta, seu infusa fuerint, myrabolanorum nonnulla genera, rhabarbarum in aliqua frigida aqua infusum, ac cum prædictorum aliquo permixtum. Quod quidem (licet ab aliquibus ualde improbetur) perpetuò ipse in morborum initiis, in quibus oportet præcipuè in putridis, ac malignis febribus, utendum censeo, ac consulo: est enim purgans absque uiolentia, cuiuslibet magni excessus expers, nisi quòd calidum est, & siccum. at mixtione, & infusione aliorum infrigidantium id corrigitur adeo, ut ab eo febris non augeatur. ab eoq; præter purgationem illud habetur, quòd nec uentriculo, aut alicui alij principi membro nocumentum aliquod comparatur, prout à quibusdam describitur, ac experientia compertum est: quin potius prædictæ partes ab eo roborantur sua adstringendi ui, qua pollet; nec eius purgandi uis ex infrigidantium mixtione labefactatur, aut imbecillior redditur, ut quidam malè sentiunt: nam à tota substantia, & non quia calidum purgat, uelut nonnulla alia medicamenta purgantia. Insuper & trifera est, quam persicam nominamus, ac ipsum diacatbolicon inter composita pharmaca. hæc sunt ea purgantia medicamenta, quæ aut frigida sunt, aut modicè calida, præsertim si cum frigidis misceantur. quibus cum febris ipsa non augeatur, ubi oportet; in morborum initiis salubriter purgare præcipimus. nec Hippocrates ipse si nouißet; ea damnaßet utique; cum ex eis febris, ut diximus, non augeatur, maximumq; ægris paretur commodum: nam si Hippocrates, & Galenus sua tempestate in quorundam initiis morborum acutorum purgantia medicamenta, quæ calida, & aeria sunt, propinabant, non uerentes, quòd febribus comparabatur detrimentum pro maiori utilitate percipienda ex humorum uidelicet noxiorum euacuatione; quantò magis, quæ supra notauimus, cùm tali periculo uacent, non prohibuißent? imò sæpius uti iußißent.

tex. 41. *Secunda Hippocratis auctoritas est quarto de ratione uictus in morbis acutis, quæ talis est. Quibus principio urinæ, & nebulosæ, & crassæ existunt, hos annuentibus ex cæteris purgare conuenit. quòd, si urinæ inter mitia tenues fuerint; tales non purgabis. at, si uideatur; clysterem exhibebis. Cui responsum uolo primò Hippocratem his uerbis uelle, cum urinæ tenues fuerint, inter initia, si quid aliud non urgeat, ac concoctio in futurum expectabitur; tales non purgabis. nec ego contra*

rium sentio. at, si multitudo, mala qualitas, uel locus instet; hos purgare consulo: nam ex noxiorum humorum euacuatione maior fiet utilitas, quàm id, quod possit ex purgante medicamento sequi detrimentum de quibus morbis nequaquam Hippocrates ibi intelligere uoluit. Ad hæc eo loco per morborum initia noluit intelligere de eis, quæ totius morbi sunt pars una, quique præfiniuntur à manifestis, ac perfectis indiciis concoctionis. hoc autem eius uerba ostenduut, cum dicat, Quibus principio urinæ, & nebulosæ, & crassæ existunt; per quas urinas, eas Galenus intelligit, quæ albas habent nebulas, quæ concoctionis notæ existunt. hæ autem concoctionis notæ, seu albæ nebulæ in morborum principiis apparere non possunt, sumpto principio, prout unum est de quatuor morbi temporibus, ut patet Galeno tum in commento duodecimi aphorismi primi libri, tum libro primo de crisibus. pariter in commento uigesimisecundi aphorismi quarti libri circa finem asserit semper in morbi principio esse signa cruditatis: sed per principium primos dies ægritudinis intelligere uoluit, quos primus præfinit quaternarius. quòd autem principium possit hoc modo sumi, patet Galeno libro primo de crisibus. Iubet ergo Hippocrates in primis morbi diebus eos purgari debere, quibus urinæ & nebulosæ, & crassæ existunt: tanquàm transacto uniuersali principio, ac concoctione præcedente. quibus autem circa primos dies tenues fuerint urinæ tanquàm summè crudo existente morbo, iubet non purgare: sed concoctionem expectare, eorumque corpora quieti permittere, ungere, & æqualiter contegere; quò possit natura facilius concoquere. Immò hæc sententia attestatur sententiæ secundæ partis aphorismi 29 secundi libri dicentis. Cum uerò consistunt, ac uigent; melius est quietem habere: quo enim tempore natura concoquit, aut uacare concoctioni debet, superfluum est euacuare: immo concoctioni uacare debemus, & post concoctionem euacuare; si à natura non iudicentur, aut indicata fuerint integrè, quæ concocta sunt. Et, si cruditatis indicia in morborum initiis apparere possint, immò perpetuò appareant, ut superius diximus; tamen Hippocrates in textu præallegato quarti de ratione uictus in morbis acutis de principio non loquitur, ut est unum de quatuor morbi temporibus: aliàs, cum ipse asserat quibus principio urinæ, & nebulosæ, et crassæ existunt &c. falsum esset, quod Galenus asserit semper in morbi principio esse signa cruditatis: & quòd perfecti principij manifestum, & firmum est signum coctio manifesta, ut patet apud eum libro primo de crisibus. Nec consonum

cap. 17. & 19.

cap. 19.

cap. 19.

sonum est in uno, eodemque textu nos instruens, quando purgare conueniat, & quando non, diuersa ratione de principio loquutum fuisse. at, ut ego sentio, talem Hippocrates uoluit proferre sententiam, in quibus circa initia, hoc est, primos morbi dies, transacto tamen uniuersali principio, urinæ crassæ, & nebulosæ existunt, (quoniam concoctionis notæ sunt) cæteris annuentibus purgans medicamentum propinandum est. quibus uerò circa primos morbi dies urinæ fuerint tenues; quia cruditatem summam indicant, morbi hi purgandi non sunt, sed quieti permittendi &c. hoc est, naturæ pro morbi concoctione auxiliandum est; si eum concoqui posse sperabis. ita quòd Hippocrates uelit interdicere purgationes in primis diebus eius ægritudinis, in qua summa inest cruditas: cùm si eo tempore, quo natura uacare concoctioni debeat, purgans adhibebis medicamentum, præcipuè si summè crudus sit morbus, præter id, quòd ab eo æger non iuuabitur, maximo erit impedimento: nempe corpus uehementer mouens, ac humores agitans concoctionem impedit. at, si adiuuanda erit natura aliquibus externis auxiliis; ea esse debent, quæ coctioni opitulantur. & hoc modo Hippocratis auctoritas erit extra propositum. Vel, si forte eius auctoritas de principio uniuersali morborum esset intelligenda, quod expressè negamus; dicendum erit, Hippocratem prohibere purgationem, quibus inter initia morborum urinæ fuerint tenues, hoc est, in quibus summa inest cruditas. & hoc modo illud exponit Galenus in commento sequentis textus, in quibus morbis neque ipse in morborum principiis purgans medicamentum exhiberem: fiunt nanque hi ex crassis, frigidis, ac lentis humoribus: quales sunt suapte natura pituita, & nigra bilis, in quibus semper oportet coctionem expectare; uelut tenues, si fuerint, & aquosi; inter initia euacuandi sunt, decreto Galeni libro, Quos purgare conueniat &c. & si supra retulimus hos quoque concoquendos, ac præparandos quodammodo esse, cùm in aliqua parte fuerint firmati; illud profectò intelligendum erit, ubi ipsa natura ualeat eos concoquere, ac euincere: secus autem ubi non ualeat.

com. 44.

tex. 21. *Tertia Hippocratis auctoritas est quarto de ratione uictus in morbis acuti, quæ talis est. quicunque autem ea, quæ inflammantur, statim morborum inter initia medicamento soluere conantur, hi non solùm ab intensa, inflammataque parte nihil adimunt, cùm non cedat, obsequaturque, quæ adhuc cruda est affectio; uerùm quoque & quæ morbo aduersa, & sana sunt, absumunt, contabefaciuntque: ductoque ad imbecillitatem*

cillitatem corpore morbus superior euadit: qui, ubi morbus uicerit; remedium non habet. Cui auctoritati, si quispiam Hippocratis, & Galeni uerba in eodem textu, ac praecedenti inspiciat; facillimè respondere ualet. nam, cum Hippocrates in praecedenti textu catalogum conscripsisset omnium praeter naturam effectuum, pro quorum curatione sanguinis mißione, ac purgatione indigebant, uenaeque sectio purganti medicamento erat praeferenda: sancissetque post sanguinis mißionem purgans medicamentum porrigendum esse; mox in praeallegato texu subdit. Quòd, si quis relicta uenae sectione purgatione inter initia eorũ morborũ utatur; ea incommoda, quae ipse narrat, necessariò expectabit: nam in his, priusquam sanguis mittatur; purgationes interdicere oportet, prout optimè Galenus in fine commenti illius textus declarat, hancque fuisse Hippocratis mentem in textu superius dicto asserit. Hinc in expositione eiusdem textus rectè ait, Ad sanguinis missionem proprius deuenire praecipit Hippocrates; ubi uitiosi aliqui humores in partem aliquam confluant, atque in ea aceruentur. demum concludens asserit, in tota dictione Hippocratem praecipere ad sanguinis mißionem esse ueniendum, deinde ad medicamentum: aliàs praedicta incommoda, quae ab ipso narrantur, absque dubio aegris euenient. Erit ergo haec Hippocratis auctoritas extra chorum, cùm nos purgationes inter initia non his morbis adhibendas esse, quibus praeferenda est uenae sectio, ea neglecta, praecipimus: sed eis, quibus aut tantùm purgatio confert, aut, si utrunque auxilium competit; ipsa uenae sectio prius fuerit exhibita: non enim nos praeterit Hippocratem hoc loco, ac Galenum sexto de morbis uulgaribus praecipere, quòd, si utroque auxilio quispiam indigeat; à uenae sectione incipiendum sit, idque notissimum esse retulit. Quòd autem haec fuerit mens Hippocratis, licet ex Galeni uerbis in eiusdem textus expositione admodum liqueat; si quis tamen rectè inspexerit eiusdem Hippocratis uerba libro secundo eiusdem de ratione uictus in morbis acutis; facilè percipere ualet: nam pugnantia utique assereret, si hic uoluisset in cunctis inflammationibus inter initia medicamenta interdicere; cum ipsemet dolore partes sub septo transuerso infestante in pleuritide circa initia purgationem, & non uenae sectionem praecipiat, eodem loco secundi de ratione uictus in morbis acutis. At, si pleuritis ipsa inflammatio est succingentis membranae, cui uenerit in dubium Hippocratem uno loco in inflammationum initiis purgantia medicamenta damnare, & alio loco tanquàm utilia praecipere, & ita pugnantia assereret? Quòd, si

Sec. 1. com. 6.

tex. 22.

tex. 11.

N simpliciter

ſimpliciter de cunctis inflammationibus Hippocrates ſermonem protuliſſet, damnaßetque in earum initiis purgantia medicamenta (quod tamen pro falſo habemus) quiſnam negaret in eorum morborum initiis, qui aut à multitudine, aut à mala qualitate dependent, eorumque cauſa in aliquo loco citra phlegmonem aceruata, ac firmata, & præſertim in quibuſdam putridis, ac malignis febribus, purgationes ipſas, cùm ex eis ea pericula, quæ in inflammationibus ab Hippocrate narrantur, nòn immineant, cauſa ipſa non adeò ualenter incluſa, ac circunſcripta, ut purgationibus omnino non aßequatur, uelut in inflammationibus tenaciter non detinetur: de quibus Hippocratis ſermo tantùm ibi eſt, uide licet de inflammationibus ipſis? quòd autem putridus humor in una quapiam parte citra phlegmonem contineri poſſit, ac ueluti in foco quodam principium febris eſſe, patet Galeno libro undecimo methodi medendi.

cap. 4. *Ad quartam Hippocratis auctoritatem, quam in medium afferunt, & eſt aphoriſmus uigeſimus ſecundus primi libri, Concocta uidelicet medicari &c. ex his, quæ ſupra retulimus, facilis eſt reſponſio: nam, licet Hippocrates in ea ſententia purgationem præcipiat in initiis morborum in quibus materia turget, tanquàm in his, in quibus præcipuè exhibenda ſit, non tamen negat in initiis aliorum quoque morborum, in quibus medico mouere uidetur, ſeu purgare, purgatione uti. in quibus & ſi materia non turgeat; ſuperari tamen, ac euinci ab ipſa natura non ualet: immo, ni medicus ei circa initia opem ferat; prorſus ſuperabitur, ut patet aphoriſmo uigeſimonono ſecundi libri. nec dictæ ſententiæ ſibi ipſis aduerſantur, immo ambæ ueritatem obtinent: nam eadem ratione, ut diximus, qua turgens materia in morborum initiis euacuanda eſt, in quibuſdam aliis morbis, in quibus eadem pericula impendunt, uerificari debet: in his uidelicet, quos ſupra narrauimus, de quibus noluit quoque Hippocrates ipſe ſententiam ferre eodem aphoriſmo uigeſimonono ſecundi libri: cùm ibi de turgentia uerbum nullum nec Hippocrates, nec Galenus in commento faciat. non ſunt ergo dictæ ſententiæ una, nec ſibi inuicem aduerſantur. quare ambæ ſempiternæ ueritatis. Parem ſimilitudinem quoque in Hippocratis aphoriſmis eſt inuenire: nam in eodem aphoriſmo uigeſimoſecundo primi, Concocta medicari præcipit: at aphoriſmo nono ſecundi libri iubet, ubi quiſpiam corpora purgare uoluerit; ea prius præparanda eſſe. non eſt idem concoctio, & præparatio, non ſibi ipſis aphoriſmi iſti aduerſantur. quare ambæ ſententiæ ueræ ſunt. Ad hæc non eſt dicendum, Hippocratem prædicto aphoriſmo*

uigeſimo

uigesimo secundo primi libri, quæ fieri non ualent, præcipere. Cùm ergo nec in morbis, qui à multitudine fiunt, nec in his, quæ à mala, seu praua qualitate dependent, aut in ualde periculosis locis gignuntur, natura ipsa eorum causas concoquere ualeat, ni prius ab ea, qua premitur uelut sarcina quadam, purgante medicamento leuetur, quin potius succumbet, nec prorsus eosdem morbos superare ualebit; consonum est in eisdem morbis aphorismum ueritatem non habere, cùm dixit Concocta medicari: nec de eisdem morbis Hippocratem uoluisse proferre sententiam, sed tantùm de his, quorum materia à natura ipsa concoqui, ac euinci possit.

Insuper quandam afferunt Galeni auctoritatem quarto de sanitate tuenda, quæ incipit. At si in eodē homine reliqua eadem sint, cæterùm in lapso corpore sanguis bonus exiguus sit, crudi humores plurimi; huic nec sanguis mittendus, nec alui deiectio &c. Cui responsum uolo, primò Galenum eo loco non de morborum curatione, sed spontanearum lassitudinum loqui, in quibus corpora nondum sensibiliter læsa sunt, nec à solitis munijs impedita: nos autem perpetuò de ipsorum morborum curatione uerba facimus. Secundò quis non percipiat, eam auctoritatem extra propositum esse; cum Galenus supponat in eodem homine sanguinem bonum exiguum esse, crudosq́ue humores plurimos? quo casu nec ipse sanguinem mittere, aut purgare auderem: immo præcepto eiusdem libro duodecimo methodi medendi, in crudorum humorum copia præcipuè cum oris uentris offensione, nec sanguinis mißionem, nec purgationem præciperem; cùm eas non sustineant, nec ferant. tertiò quis adeo imbecillis erit ingenij, ut non percipiat Galenum per crudos humores plurimos pituitosos uoluisse intelligere: cùm paulò superius dixißet, uno uocabulo appellare licere, uel crudum succum, uel pituitam, quæ ex nondum perfecto sanguine gignitur? eiusq́ue innumeræ sunt particulares differentiæ, ut ipse retulit. Cum ergo multa copia crudorum humorum, hoc est, pituitosorum in aliquo reperiatur corpore, sanguisq́; in eo bonus, ac exiguus sit; nulli in dubium ueniet nec sanguinem mittendum esse, nec aluum deiiciendam. at, si tenues, & biliosi fuerint; inter initia euacuandi sunt, eiusdem Galeni præcepto libro, Quos purgare oportet &c. præcipuè si eorum multitudine, aut praua qualitate concoqui, ac euinci ab ipsa natura non ualeant.

cap. 5.

cap. 3.

Alia auctoritas est Galeni eodem libro, Quos purgare conuenit, quæ talis est. Qui uerò humores aliqua parte corporis consederunt, neque ullo

alio auxilio, neque medicamento prius mouendi sunt, quàm concocti fuerint. cui breuiter dicamus uerum esse, quod Galenus præcipit, si humores, qui in aliqua parte fixi sunt; crassi, frigidi, ac uiscidi fuerint: non autem, si tenues, & biliosi eorum multitudine, seu mala qualitate, aut utroque modo infestantes, qui uerè crudi appellari non possunt, uelut nec propriè cocti, cum à natura fuerint euicti. Vel clarius dicendum est, Galeni sententiam ueram esse, cùm medicus certò sciat naturam eos succos, qui in aliqua parte fixi sunt, ac consederũt, posse, et ualere concoquere, seu euincere; hi enim neque ullo alio auxilio, neque medicamento prius mouendi sunt, quàm concocti fuerint, segregati, ac præparati, ut supra, cùm de digestione, concoctione, & præparatione uerba fecimus; ostensum est. at, si percipiat artificiosa quadam coniectura naturam ipsam prius succumbere, quàm eos succos concoquere poßit; nullus equidem uerebitur eos in morborum principio purgare, Hippocratis oraculo instructus, cùm morbi inchoant; si quid uidetur mouendum; moue. tales etenim purgationes non tantùm, ut isti asserunt, concoctionem non impediunt; immo ipsi opitulantur ex Galeni mente in commento prædicti aphorismi uigesimi noni secundi libri. &, si naturam eo tempore non admodum euacuationi adiutricem habemus; maius tamen ex hisce purgationibus, quibus, & quando oportet, noxiorum humorum euacuatione ægris commodum comparatur, (cùm ex hoc mortem euitemus) quàm incommodum ex aliquorum fortè bonorum succorum simul eductione. &, si Galenus libro primo de arte curatiua ad Glauconem in exquisitæ tertianæ febris curatione parum purgantia medicamenta probaret; licet & hæc quoque probet; non propterea dicendum erit, purgationes eas non esse probandas in prædictorum à nobis morborum aliquo: hæc etenim febris ad summum in septem periodis præfiniri solet: causamque eius natura ipsa, præsertim si à medico parum fuerit adiuta, facilè & concoquere, & separare, ac expellere potest. quorum neutrum perficere ualet in prædictis morbis; si ea circa eorum initia, cum oportet, purgante medicamento non exoneretur. At mox obiiciunt dicentes, si non tantùm in morbis, in quibus materia turget, uerùm & in his, qui ex multitudine, aut mala qualitate, aut loco aliquo satis periculoso fiunt, utendum sit circa initia medicinis purgantibus: non rarò, ut Hippocrates præcipit aphorismo uigesimoquarto primi libri, sed crebrò eis uti deberemus; cùm sæpißime hi morbi gignantur. Dicimus nos rarò, immò per quàm rarißimè in principiis morborum acutorum

cap. 9.

eis

eis medicamentis purgantibus uti debere, quæ tempore Hippocratis usu erant: cùm ea ualde calida existentia, propterea febrem augerent. hanc enim causam reddit Galenus in commento prædicti aphorismi, cur rarò utendum sit in principiis acutorum morborum medicamentis purgantibus. At, si talia reperiantur, ut præter id, quòd febrem non augeant, fœliciter purgarent; ut sunt nonnulla nostris temporibus approbata, ac experta, de quibus supra mentionem fecimus; nesciò, cur eis utendum non sit in his acutis morbis, quos supra narrauimus, cum tale nocumentum non inferunt. uana est ergo hæc eorum ratio.

Alia ratio est, quòd medicamentum materiam diminuens, cùm imbecille admodum sit, atque adeo crudis humoribus, ac copiosis existentibus; eis præualere non possit: aliàs à debiliori in fortius fieret actio, quod naturæ impoßibile est, ideoque illos tantùm mouet, & non educit. Cui dicendum erit nos non adeò imbecille medicamentum purgans in morborum initiis probare, ut aduersus copiosos humores præualere non poßit: uerùm adeo ualens sit, ut humoribus ipsis præualere poßit, ac eorum partem aliquam purgare. nec adeò crudis, ac copiosis succis existentibus illud præcipimus, cùm hi, ut diximus perpetuò, prius concoquendi, & præparandi, ac demum purgandi sint: uerùm in his crudis, ac copiosis humoribus inter initia illa probamus, qui non uerè crudi, sed nondum euicti ab ipsa natura sunt; impropriè crudi appellari merentur: ut est ipsa flaua, seu pallida bilis. nec dicendum erit aduersus eos quoque, si copiosi sint; medicamentum præualere non poße: nam, ut asseruimus, licet hoc medicamentum minoratiuum, ac diminuens esse debeat; tamen artificiosa quadam coniectura tanta quantitas adhibenda erit, quanta poßit aduersus eos humores præualere, ac eorum partem aliquam educere, eam uidelicet quam promptius, & expeditius educere ualet; cùm non æqualiter, & eodem tempore in totam redundantis humoris molem agat. quod quidem medicamentum materiam diminuens, utero gerentibus si febre corripiantur ex uitiosis succis; Galenus in commento aphorismi quinquagesimiquinti quinti libri approbare cuique liquet. Insuper medicamentum ipsum purgans efficacius, ac ualentius est, ut trahat, quàm trahatur; aptiora enim, ac ad hoc efficaciora sunt purgantia medicamenta auctoritate Galeni tertio de simplicium medicamentorum facultatibus. &, cum ait, esse impoßibile, ut à debiliori in fortius fiat actio; miror equidem tantùm uirum; cum Galenus tertio de simplicium medicamentorum facultatibus uelit, quòd cap.25. cap.8.

minus

minus calidum à magis calido calidius euadat, & quod magis calidum à minus calido contra afficiatur. & libro tertio de temperamentis ait, acutißimum ferrum manifestè obtusius fieri, si toto die, ac nocte mollissimam ceram incidas: ut quod patiatur ab ipsa cera. agit igitur id, quod debilius est in id, quod fortius, Galeno auctore in prædictis locis.

cap.4.

Alia eorum ratio est, quòd, si, cùm crudi adhuc sunt humores; eos purgatione dimouere tentes; nihil auxilii à natura expectes: cùm ipsa post concoctionem secernat, ac post secretionem excernat, ut patet Galeno in commento aphorismi uigesimisecundi primi, & quarti libri. Cui rationi ex prædictis responsio patet: nam, licet parum admodum ipsam naturam adminiculantem habeamus, cum non nisi irritata à purgante medicamento auxilietur; tamen ex horum humorum purgatione in prædictis morbis, ubi oportet, maius sequitur commodum; cum mortem euitemus (quæ quidem ea neglecta euitari non posset) quàm incommodum; quia à natura parum, aut nihil auxilietur, seu quia quorundam forte bonorum humorum simul cum eis eductio fiat.

Insuper asserunt aliam noxam ad huiusmodi purgationes necessariò sequi; cum indicationes, concoctionesque ab eis impediantur, cæteraq; naturæ auxilia tollantur: illudque probare tentant auctoritate Hippocratis quarto de ratione uictus in morbis acutis. Cui pariter ex prædictis liquet responsio; nam eo tẽpore purgationes, iudicia, ac concoctiones perturbant, quo natura ipsa maximè concoctioni uacat, ac iudicia tentat. at, cum in initiis morborum nec iudicia, nec perfectæ concoctiones ab ipsa natura fiant; ea à purgantibus medicamentis perturbari, ac impediri non poßunt: quinimmò ualde opitulantur, dicente Galeno in commento aphorismi uigesiminoni secundi libri, ut concoctiones citius eueniant; melius est circa principia euacuare: quò minorem iam factam materiam facilius poßit natura concoquere. morbo autem consistente, cùm iam natura concoquit; superfluum est euacuare. qua de re ualde absurdum est, ac Galeni dictis maximè pugnat, dicere purgationes in morborum initijs (cum medico uideantur) coctiones, ac indicationes impedire: & si Galenus in commento præallegati textus quarti de ratione uictus in morbis acutis dicat, Purgationes contrarias existere coctioni humorum; intelligendum est, si propinentur eo tempore, quo natura maximè concoctioni uacat. id autem est transacto uniuersali principio: nam eo tempore ab his motionibus, quæ à pharmaco fiunt, cessare debemus, præsertim in summo uigore; cùm corpus uehementer

tex.44.

com.44.

moventes

mouentes frangant, exemplo aßumpti, atque deuorati in uentrem alimenti, quòd ut optimè concoquatur, à cæteris motionibus cessare corpus debet, ut soli concoctioni uacet. &, si imbecillis fuerit facultas concoquendi; eo tempore aliquo externo auxilio iuuanda est, ut Galenus eodem loco præcipit. Vel dictum Galeni ueritatem habet in morbis, in quibus summa inest cruditas, ut ipse exponit in commento præallegati textus: in quibus nec ipsi, nisi post concoctionem, ac præparationem purgationem probamus; cum fiant hi ex frigidis, craßis, ac lentis humoribus, ut diximus. At, si quis aliter eius dicta exponere tentabit, cùm in commento aphorismi uigesiminoni secundi libri contrarium sentiat; in eius dictis pugnantiam soluat Apollo: quãquàm Galeni dicta aliter intelligere, seu exponere deprauati sensus, ac intellectus sit. loc. cit.

Aliam quandam rationem in medium afferunt, quæ talis est. si in initiis febrium purgantia medicamenta exhibentur; aut febres ipsæ sunt diutinæ, aut acutæ: si diutinæ; per cõcoctionẽ, aut per abscessum finiunt. quare non medicamẽtis purgantibus præcipuè in initiis curari debent. Si acutæ, licet excretiõibus finiãt; illud tamẽ multis modis eße poterit aut sanguinis è naribus fluore, aut sudoribus, uel uomitibus: paucæ uerò sunt, q̃ per uentris solutionẽ iudicãtur. cũ itaq; rarò natura in febribus, et acutis aliis morbis uẽtris deiectionem efficiat pro eorum curatione; rarò etiã hanc ipsam purgantibus medicamentis medicus procuret. qua de re noxium est febres ferè omnes alui deiectionibus persanare uelle. hæc ipsi. At nos facillimè respondemus aßerentes in principiis diutinarum febrium nunquàm uti debere medicamentis purgantibus, ut sæpius diximus. In acutis uerò, in quibus aut multitudo, aut mala qualitas, uel locus instat, & si natura per alui excretionem eas non finire debeat; tamen utendum esse medicamentis purgantibus: eò magis, si soluenda erit febris ipsa per alui deiectionem: nam, licet iudicium per alias corporis partes futurum sit, ut illud celerius, ac promptius ab ipsa natura fiat, eo tempore quo decet; optimum erit ipsam exonerare, illudque non nisi in principiis. alleuiata enim natura ipsa ualentius poterit per quãcunque uiam iudicia procurare: quæ tamen nunquàm in morborum initiis criticè procurat. Nec nos per hæc medicamenta purgantia omnino febres ipsas perfectè persanare intendimus; sed naturam ipsam, ut retulimus, per ea alleuiare: quò magis poßit, ac uehementius causam morbi aggredi, eamque superare, ac per quamcunque regionem sibi magis conuenientem euacuare. Impedirentur autem iudicationes ex alui deiectione

ne per purgans medicamentum, si eo tempore, quo natura indicat, propinaretur. absit tamen, ut illud præcipiamus: scimus enim hoc Hippocratis sententiis aduersari aphorismis 20. & 21. primi libri. procuramus autem præcipuè uentris deiectionem: cum hæc uniuersalior sit, ac expeditius in cunctis talibus, salubriusque à nobis perfici queat. Quod uerò de febre pestilentiali asserunt, cauendum uidelicet esse, ne per alnum medicus euacuet, quòd is motus naturæ instituto ex diametro pugnet, utpote quæ uenenatos humores non per aluum, sed per cutem potius excernere studet. quapropter medicus motum hunc per ea, quæ sudorem eliciunt, adiuuabit, & non per alui deiectionem: eadem quidem uia refellitur: nam, licet quo tempore natura in febre pestilentiali per cutem excernere studet, medicus per eandem uiam adiuuare debet; illud tamen efficiendum erit eo tempore, quo natura criticè expellit. Illud autem esse non poterit ante secretionem, ac concoctionem. at neutrum istorum in earum initiis natura ipsa criticè perficere tentat, teste Galeno in com. 22. aphorismi quarti libri. ubi habet, Quòd, quando aliquis incipit morbus, si quid excernitur; nihil tunc excernitur naturæ ratione, sed sunt omnia hæc casus præter naturam earum, quæ sunt in corpore dispositionum: quo enim in tempore à causis morbum facientibus natura grauatur, adest autem cruditas humorum; tunc aliquid bene euacuari est impossibile. hæc ille. purgationes ergo in initijs febrium pestilentialiũ exhibitæ non tantũ naturæ opus nõ distrahunt, atq; impediũt; immò eã summopere adiuuant: cũ nec ipsa eo tẽpore ad partes cutis expellat. &, si expellit; illud erit symptomatis ratione, & propterea purgationem non impediet. neque tunc per eam uiam iuuanda est, cùm in medicationibus talia educere oportet, qualia sponte prodeuntia utilia. quæ uerò contrario modo prodeunt, cohibere oportet Hippocratis decreto secundo aphorismo quarti libri. Proinde in eis quoque febribus, in quibus crisis omnino ad partes cutis expectanda est, uelut in his affectibus, quos medicorum uulgus uariolas, & morbillos appellant, circa initia, priusquàm apparere cœperint, si admodum multa, uel uitiosa materia uideatur, ut à natura ipsa superari, ac euinci non possit; cunctis purgationi consentientibus purgare medicamento audacter censeo eorum aliquo, quæ supra approbauimus: cùm ex eo non modò nullum sequetur incommodum; immo natura ipsa exonerata promptius, & expeditius crisim aggredietur, & perficiet. Sed statim instabunt, si naturam in morborum initiis aliquid bene euacuare est impossibile; ergo & medicum.

medicum. Huic autem responsum sit, quòd, licet natura id eo tempore criticè non tentet; tamen, cùm medicus sit eius auxiliator; ut ea suo congruo tempore possit perfectè operari, in morborum initiis exonerare debet: illudque non nisi purgante medicamento: minorata enim materia, facilius suo tempore poterit ipsa natura & concoquere, & expellere in his uidelicet morbis, in quibus oportet.

Ex quibus, studiosi iuuenes, liquet, quanti sint roboris, & momenti auctoritates, rationesúe, quibus hi eruditißimi uiri suam hæresim tueri conantur, in morborum uidelicet initiis purgantia medicamenta non esse probanda, ni materia turgeat. patet insuper, quàm perpetuæ ueritatis existat, ac quibus ualidißimis auctoritatibus & rationibus nostra opinio firmata sit, quòd scilicet non tantùm utiliter in initijs morborum, cùm materia turget; medicamentis purgantibus utendum sit; uerùm & in quibusdam, in quibus uel multitudo, uel mala qualitas, uel locus urgeat: pariter & in maximis doloribus præcipuè uentriculi, & intestinorum, qui euacuatione per purgationem indigent, priusquàm robur uirium dissoluatur. in multitudine siquidem, quòd ea purgante medicamento minoranda sit, patet ex Galeni mente in commento aphorismi uigesiminoni secundi libri. nec ualet quicquam, cum dicunt, de turgentia ibi Galenum loqui; cùm de ea ne uerbum quidem unum proferat. idem & quarto methodi medendi. At mala qualitate urgente, Cap.6. *ut in pestilentijs uidere licet, quòd purgationibus utendum sit, patet Galeno libro primo de differentiis febrium, ubi habet. At in quibus su-* cap.4. *perfluitates redundabant, hæc purgationibus sanabamus. & libro no-* cap.10. *no methodi medendi talia profert uerba. Si igitur cum uiribus imbecillis corruptela incidit, utique quod affectus remedium est, id cum uirtutis custodia pugnat. Siquidem affectus uacuandum esse præcipit, idq; uel uena incisa, uel purgatione. harum autem neutrum ferent imbecillæ uires: quoniam igitur in omnibus eiusmodi repugnantiis incerta succurrendi ratio est; aliàs insanabilis omnino affectus relinquetur, aliàs spatio, & ægre: idque si magnum nactus sit medicum; sanari poterit: oportet namque, ubi indicationes ita sibi ipsis aduersantur, & paulatim, quod uitiosum est euacuare, & paulatim, quod salubre est, pro eo reponere. uocant medici eiusmodi uitiosi succi curationem Græcè epicrasim. Quid clarius, quòd in corruptela humorũ, cũ uiribus imbecillis præcipuè paulatim quod uitiosum est, euacuare Galenus præcipit? ea de re nulli in dubium uenire debet in humorum corruptela circa initia minorante me-*

dicamento uti poſſe, prout Galenus hic iubet; etiam ſi uires imbecilles fuerint. & quarto de ſanitate tuenda hoc idem præcipit ſub his uerbis. Sin uires imbecilliores debortantur; ſanguis mittendus haudquaquàm eſt, ſed deiectio mediocris adhibenda. & Paulus libro tertio de arte medendi capitulo primo redundantibus uitioſis ſuccis pro alopeciæ cura iubet uti euacuatione primitus, quæ medicamentis purgantibus ſit Galenum ſectatus, qui hoc idem iuſſit libro primo de compoſitione medicamentorum ſecundum locos. Quòd autem locus poſſit adeo urgere, ut circa initia medico utendum ſit purgante medicamento, patet ex Hippocrate tum ſecundo, tum quarto de ratione uictus in morbis acutis; cùm de cura pleuritidis uerba facit. idemque Galenus aſſerit in commento prædicti textus 2. de ratione uictus; cùm uidelicet febris uehemens non fuerit, hominiſque naturam noueris; ad medicamenti purgantis potum te conferes, ſi dolor ſub thorace fuerit, ualdeque infeſtauerit. Et, licet in hac purgatione, cum loco redundantia quoque humorum de euacuatione indicet; præcipuè tamen ex loco purgationem neceſſariam eſſe Hippocrates indicationem ſumit. At, ſi in pleuritide partes ſub ſepto tranſuerſo infeſtante adeo locus urgeat, ut in initio medicamento purgante utendum ſit; eò magis urgebit, ſi materia in loco quopiam magis principe detineatur; ut in corde, cerebro, ſeu iecinore: eaque non uenæ ſectione, ſed purgante medicamento uacuanda ſit. Inſuper, quòd maximus dolor, præcipuè circa uias communes interdum adeo urgere poſſit, quòd purgatione inter initia utendum ſit, non tantùm diminuente ut in prædictis, ſed ualentiori, patet Galeno in commento uigeſimitertij aphoriſmi primi libri, & libro ſecundo de ratione uictus in morbis acutis. Quinimmò nec in his tantùm doloribus, uerùm etiam & aliis interdum inter initia purgatione uti debemus, uelut in capitis dolore præcipit Paulus libro tertio cap. 4. ſub his uerbis. Quòd, ſi modum qualitas potius tranſilierit; purgatorio utamur medicamento. & idem Galenus tertio de morbis uulgaribus commenta. 3. quàmprimum hominem uacuare iubet, ſi dolore afficiatur ex plenitudine genito, quam uacuationem, aut per uentrem, aut per uenæ ſectionem eo caſu fieri præcipit libro ſecundo de ratione uictus in morbis acutis in principio. Non immeritò ergo tum hiſce rationibus, ac auctoritatibus, tum aliis ſuperius annotatis in hanc promoti fuimus ueritatem, aſſereréque in aliis pleriſque præter naturam affectibus circa eorum initia, & ſi materia non turgeat; purgantibus medicamentis utiliter utendum eſſe,

c. p. 4.
cap. 2.
tex. 11.
tex. 76.
tex. com. 11.
com. 76.
com. 2.

eſſe, eis præcipuè, quæ ſupra notauimus. Quapropter non uideo, quin magnopere non extollam ſaluberrimum uſum, quem noſtri temporis eruditiſſimi medici Neapolitani quotidie exercent, medicamenta purgantia, ea præcipuè, quæ ſupra approbauimus adhibentes non tantùm in initijs morborum, in quibus materia turget, uerùm & in aliis, in quibus multitudo, mala qualitas, aut locus urget: pariterque in maximis doloribus, qui curari per purgationem debent. illudque peculiariter obſeruant in initiis acutarum, putridarumque febrium, quæ à multitudine, aut mala qualitate humorum fiunt (dico autem in ea multitudine, ut ſupra retulimus, quæ per purgationem reſcindenda eſt) adeoque in his nullum obſeruant ægrotis incommodum, ut perpetuò ferè maximam utilitatem ipſis comparent. Illud tamen tacere non poſſum, quin improbem, quòd nonnulli eorum, iuniorum præcipuè, in eiſdem medicamentis purgantibus in initiis morborum adhibendis, perpetuò quartum obſeruant diem: cùm neque inter morbi initia aliquod remediorum huiuſmodi ægris adiungere oportet deſumpto à numero dierum ſcopo. Qua de re Galenus quarto de ratione uictus in morbis acutis & com. 75. *prima interdum die, & ſecunda, & quarta, interdum quinta, & non in quarta ſolùm, quomodo iſti obſeruant, medicamenta dediſſe aſſerit. Cùm ergo in principijs morborum purgantia medicamenta exhibenda ſint à ſupradictorum aliquo impulſo; non perpetuò quartus dies obſeruandus erit: cùm id à Galeno damnetur. ſed, ſi poſſibile eſt, in prima, uel in ſecunda die, prout decretum reliquit idem Galenus in commento aphoriſmi uigeſimiquarti primi libri. quòd, ſi id poſſibile non erit, in quarta, uel in quinta die præcepto eiuſdem in loco ſuperius citato tribuendum erit, dummodò uniuerſale morbi principium adhuc præfinitum non ſit.*

FINIS.

DONATI ANTONII
AB ALTOMARI MEDICI
AC PHILOSOPHI NEAPOLITANI
De Sedimento in Vrinis.

TRACTATVS.

AD IOANNEM FILIVM.

VM nonnullos inſpexerim non modò iuniores, uerùm etiam ueteres medicos poſt Galenum uariè de urinarum ſedimentis conſcripſiſſe, quorum ne ullus quidem uiſus eſt hucuſque (ut mea fert opinio) Hippocratis, ac Galeni ſententiam percepiſſe: & tu quoque non ſemel duntaxat, ſed ſæpius hortatus eſſes, ut meam de eis ſententiam conſcriberem; ob id non ab re uiſum fuit, quicquid cum eiſdem de hac re ſentiam, paruo hoc in tractatu, & quoad potuerim ſuccinctè pertractare: potiſſimùm cum hæc diſceptatio non minus perutilis, quàm neceſſaria ſit tibi, cæteriſque neotericis noſtri temporis medicis: etenim nedum in ſanis corporibus, uerùm etiam & in morbis ipſis præſertim acutis cum febre, ac reliquis quibuſcunque febribus, quæ ex putreſcentibus ſuccis generantur aſſiduè urinas obſeruantes de eis, ac earum ſedimento loquuntur, atque bonam, aut malam coctionem ſignificare fatentur; quid ſedimentum ſit, ac quomodo generetur cum in ſanis, tum in ægris fortaſſe non intelligentes. Cum itaque & ualde utilis, ac non minus neceſſaria ſit medicis ipſis ſedimentorum notitia tam pro ſanitatis conſeruatione, quàm pro morborũ præſertim acutorum prognoſtico, ac curatione; quinimmo tanta eſt uis ſignorum ab urina in morbis acutis, ut & ſolis ipſis credendum ſit, ut liquet 6. de morbis uulgaribus. Idcirco uolentes de ſedimento uerba facere; quoniam ſimul cum urina excernitur, nec citra ipſam conſpicere, ac de eo quicquam exactè proferre ualemus, ut eiuſdem exquiſita habeatur notitia; primùm quid ſit urina, & quomodo generetur, ac ſecernatur, oſten-

ostendemus: deinceps quid per sedimentum intelligendum, ac quid sit, quis modus generationis eius, quæue causæ, ac quo loco gignatur tum in sanis, tum in ægris declarabimus. Quòd uerò urina (quam Græci οὖρον appellant) serum sit humorum in uenis contentorum Hip. auctoritate, Galenus libro tertio de morbis uulgaribus scriptum reliquit: quemadmodum quòd ea ut excrementum aceruetur in uenis, & arteriis: quale in lacte concreto serum ab eodem Galeno primo de sanitate tuenda decretum est: quod deinde renes à sanguine secernentes ad uesicā ipsam transmittunt. Cùm primùm uerò alimentum in chylum à uentriculo immutatum est, atque concoctum per uenas à iecinore ortas uenæ portæ dictæ ramo; ex eodem uentriculo ad iecur deducitur: utitur nanque iecur eisdem uenis ueluti manibus quibusdam, quæ ex uentriculo ei cibum afferant, ut 5. de loc. affec. scriptum est. eumque non solum attrabunt, sed ipsi quodammodo hepati præparant: quippe, cum natura sint eidem asimiles, & primum germen ex illo ducant, ut liquet 4. de usu partium: cumque iecur id nutrimentum susceperit ab eisdem uenis ueluti famulis quibusdam quodammodo præparatum, & ueluti rudem quandam delineationem, obscuramque sanguinis speciem referens; eidem postremum inducit ornatum ad sanguinis exacti generationem: quo tempore distributus à uentriculo ad ipsum χυλὸς à uisceris caliditate, ueluti uinum musteum feruet, concoquitur, ac alteratur in sanguinis boni generationem. in qua ebullitione excrementum, quod in ipso reperitur fæculentum, ac crassum subsidet: innatat uerò, quod tenue est, & leue. Quibus secernendis natura instrumenta præparauit: splenem uidelicet, qui crassum, & limosum attraheret: uesicam uerò bilis, ut quæ leue, & flauum exciperet. Postquam uerò qui apparatur in hepate χυμὸς, hoc est, succus ad animalis nutrimentum, prædicta duo excrementa deposuit, & ab innata iecoris caliditate coctionem exactam est adeptus; ruber iam, & purus sursum ad gibbas eiusdem iecinoris partes ascendit. excipit autem ipsum illic uena quædam maxima ex gibbis eiusdem hepatis enata (caua uena appellata) quæ ad utranque animalis partem fertur superiorem simul, & inferiorem. diceres sanè ipsam esse ceu aquæductum quendam plenum sanguine, riuos quàmplurimos habentem magnos, & paruos in omnes animalis particulas distributos. In qua etiam uena adhuc humore quodam tenui, & aquoso plenus est sanguis: etenim neque ex uentriculo in uenas commodè transumi poterat chylus iam ex cibis factus, neque facilè pertransire uenas, quæ sunt in hepate, & multæ

ter. epid. sec. p. com. 5.

Pri. de sanitate tuenda cap. 12.

quinto. de loc. aff. cap. 7.

quarto de usu part. cap. 2.

multæ, & angustæ nisi tenuis quædam, & aquosa humiditas tanquam uehiculum fuisset ei admixta; hunc etenim usum præstat animalibus aqua Gal. teste 4. de usu part. siquidem ex ea nulla particula nutriri potest, neque distribui ex uentre, quod nutriturum est: poterat, nisi deductum fuisset à quopiam ita liquido. Qua de re non absque ratione Hipp. humorem hunc tenuem, & aquosum ὄχημα τροφῆς nuncupauit, hoc est, uehiculum nutrimenti simul cum appellatione usum quoque eius ostendens. Cum uerò tenues hi, & serosi humores suo functi fuerint officio; nec amplius oportebat in corpore eos permanere, tanquam onus alienum uenis futuros: non enim egebat amplius sanguis ipse sanè multo hoc uehiculo, ut qui tum per amplas uias illinc feratur, tum fluxilis magis à natura redditus sit primum ab hepatis: deinde cordis calore: proinde renes à natura fabricati fuere ad eorum attractionem, ac sanguinis ab eis expurgationem, utrinque ipsi cauæ uenæ adiacentes paulò infra iecur. Attrahunt autem humorem hunc per ampla quædam orificia, perquæ neque purus, neque syncerus trahitur serosus hic humor, sed alterius cuiusdam diuersi generis admixtione adulteratus, sanguinis uidelicet humidioris, & tenuioris existentis, ac ipsius flauæ bilis, quæ si nō admodū crassa fuerit; cum urinis etiam ad uesicam permeat. at sanguis cum eodem seroso humore permixtus, ubi ad renes peruenit; ipsorum carni aspergitur instar fæcis cuiusdam, & inde paulatim uaporis modo in totam ipsam dispergitur, adhærescit, unitur, atque demum alimentum fit renibus. & propterea, ne simul cum urinis quemadmodum tenue, biliosum excrementum, sanguis hic humidior, ac tenuior existens è renibus elaboretur; densum fuisse eorum corpus præstitit Gal. teste. 5. de usu part. Trahunt itaque renes serosum hoc, ac tenue excrementum à uasis ipsis simul cum humidiori, ac tenuiori sanguine permixtum tanquam eorum proprio, ac familiari nutrimento: qui cum ad renes (ut dictum est) peruenerit; sanguis pro eorum nutrimento detentus per totam eorum substantiam dispergitur. At serosus hic humor tenuis ui renum à sanguine segregatus per meatus quosdam prælongos, ac fortes (οὐρηθῆρας Græci appellant) ad uesicam delegatur. quo fit, ut urinæ (ut inquit Galenus eodem libro 5. de usu part.) ui renum à sanguine segregentur, & illinc per οὐρηθῆρας iam dictos ad uesicam emittantur, indeque excernantur, quo tempore ratio ipsa iusserit. Verùm, licet, cum primùm sanguis in cauam uenam assumatur; confestim per riuulos quosdam ab eadem ortos, satis amplos existentes à dicto tenui, ac seroso humore

quarto. de usu part. cap. 5.

quinto. de usu part. cap. 7.

quinto. de usu part. cap. 5.

so humore ui attractricis facultatis renum, ad quos inseruntur, expurgetur propter eas, quas aßignauimus causa: tamen nonnihil etiam illius retinetur, quò reliquus quoque sanguis non modò per uenas in omnes corporis partes pertinentes traducatur; uerùm etiam per arterias media eadem caua uena, quæ sursum ascendens ad dextrum cordis uentriculum inseritur. Quapropter renes ipsi non solas purgant uenas ab eo excremento simul cum tenuiori sanguine ipsum attrahentes, sed arterias quoque alias (ut inquit Gal. 5. de usu part. aduersus Erasistratum) non conueniebat arterias renibus insertas magnitudine fuisse uenis æquales ad cauitatem eorum diuisas, haud secus ac uenas. Propterea itaque quòd arterias adeò magnas, ac uenas natura renibus inseruerit; causam nullam dicere poterimus, ut inquit Galenus citato loco, nisi quòd ipsi serum sanguinis omne non modò ex uenis, uerùm etiam ex arteriis per uniuersum corpus distributis media eorum attractrice facultate expurgant. Qua de re idem Galenus primo de sanitate tuenda (ut diximus) non ab re scriptum reliquit hoc excrementum serosum in uenis, & arteriis aceruari: quale in lacte concreto serum, quod deinceps renes ipsi à sanguine secernentes ad uesicam transmittunt: nam ui renum à sanguine segregatur; cum ex uenis ueniat, in renibusque percoletur urina, ac in uesica aggregetur eodem Galeno auctore commento aphorismi 77. 4 libri. & propterea eorum duntaxat humorum, qui in uasis continentur, nota est urina. neque eorum ullum planè nec manifestum, nec euidens signum habemus præter solam urinam, ut idem Galenus quarto de sanitate tuenda fatetur; quanquàm ex accidenti indicia quoque esse possint urinæ aliarum dispositionum, ut liquet secundo prognostico. & tertio de morbis uulgaribus com. 3. Quapropter urinæ semper inspiciendæ sunt in uentris, thoracis, pulmonis, ac neruorum affectibus: nam bonæ si apparent; multum ualent ad salutem: contrà, si prauæ amplificant simul ægri periculum, ex sententia eiusdem Galeni citato libro tertio de morbis uulgaribus com. secundo. Cæterùm animaduertere oportet, quòd, licet renes ipsi aßiduè iam dictum excrementum ex uniuersis cum arteriis, tum uenis attrahant; non tamen adeò expurgare ab eo sanguinem ualent, ut nihil eius supersit ita, ut, cum primùm è uasis excidit sanguis, ac singulis animalis particulis apponitur; syncerus fuerit, & omnino ab hoc seroso excremento (quod pro uehiculo ei permiscetur) expurgatus, sed simul cum eodem sanguine nunc functum officio humidum; tenueque superest aliquod, quale nimirum serosum illud iam dictum,

quinto. de usu part. cap. 5.

primo de sanit. tuenda cap. 12.

quar. de sanita. tuenda cap. 4.

2 prog. com. 26

3. epid. sec. 3. com. 83.

ter. epid. sec. 2. com. 6.

dictum, quod ex uasis, idest, uenis, & arteriis in uesicam defluit, ex sententia Galeni citato primo libro de sanitate tuenda. Huic excremento nullus certus à natura præscriptus meatus est; expellitur tamen facilè partim in speciem halitus ab insito calore solutus, partim uiolento motu confertim erumpens. appellant uerò, quod ita excernitur, sudorem. & hæc est illa pars una alimenti, uelut serosa, & humida, quæ ipsi etiam gratia distributionis admiscetur; cum primùm alimentum singulis animalis partibus apponitur, ut liquet commen. apho. 15. 3. lib. Omnem etenim qualitatis alimenti mutationem alterum crassius, alterum tenuius excrementum sequitur, quæ etiam per uniuersum corpus semper perueniunt, ut tertio methodi medendi scriptum est. & propterea qualiscunque fuerit in corpore redundans succus (ut inquit Gale. quarto de sanitate tuenda) tale necesse est, ut appareat serum, ac sudor quidem succorum, qui in uniuerso corpore abundant, nota est urina uerò eorum tantùm, qui in uasis continentur. Eadem itaque est materia sudoris, & urinæ, serosa siquidem alimenti pars. Verùm, dum intra uasa consistit à renibus segregata; urina appellatur: cum à uasis simul cum sanguine excedit, qui cunctas animalis particulas nutrit; sudor nuncupatur, si in halitum non fuerit à calore soluta, sed per exiguos corporeæ molis, ac cutis meatus excernatur. Eiusdem quoque generis existit tenue illud excrementum, quod in cauis ulceribus semper colligitur à Græcis ἰχὼρ appellatur, à latinis sanies dicitur. ex quo cum ulcus semper humidum reddatur nec tempus ullum erit, quo exiccantibus non indigeat medicamentis ex Galeni sententia eodem 3. methodi medendi. Hæc quò ad ea, quæ de urina pertractare polliciti sumus; conducunt etenim non parum ad eum, quem intendimus de sedimentis tractatum. Reliqua uerò, quæ faciunt pro exacta urinarum notitia tam consistentiæ, quàm coloris earundem à ueteribus græcis, ac iunioribus quibusdam latinis, qui de eisdem fusius scripserunt, petas, potissimum à Leone Rhogano nostræ ætatis iuuene eruditissimo, & Hip. & Gale. doctrinæ æmulatore laborioso.

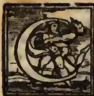
pri. de sanitate tuenda cap. 12.

ter. meth. med. cap. 3.
qua. de san. tu. cap. 4.

ter. metho. medendi. cap. 3.

CAPVT

CAPVT SECVNDVM.

ONSVEVERVNT Hippoc. ac Gal. ea, quæ craßiora, ac corpulentiora in urinis consistunt (& nos contenta uocamus) communi appellatione παραφισάμενα: propriè uerò pro ratione diuersitatis loci, in quo permanent, diuersimodè appellare. Nam, si in fundo uasis hoc resideat; ab eis ὑπόςασις nuncupatur: latini sedimentum appellant. Si uerò desuper in urina supernatet; ab eisdem νεφέλη dicitur, à latinis nebula, seu nubecula. At, si neque in summis eius, neque in fundo uasis, sed in media sede sublime uel exquisitè medium, uel deorsum potiusquàm sursum existat, id consueuit Gale. ἐναιώρημα nominare, ut secundo prognostico ab eodem scriptum est; latinè autem sublimamentum, aut suspensum dicitur; quanquàm Hippo. eodem modo consueuerit nominare sublimamentum, seu suspensum, & nebulam, seu nubeculam, ut idem Galenus fatetur citato libro secundo progno. licet alicubi ipse Hippo. sublimamentũ genituræ simile dixerit. ita ut è duobus alterum sit: aut ut generalioris rei nomen existat ἐναιώρημα apud ipsum, sectionem habentis in nubeculam, & id, quod genituræ simile est: aut nunquàm nubecula ab eo sublimamentum appellatur, ut liquet ab eodem Galeno ibidem. Hanc quoque nubeculam aphoris. 71. 4. libro ἐπινέφελον uocauit. uerùm, quoniam hæc tam si ægris corporibus, quàm sanis existentibus generentur; eundem habent generationis modum, eandemque causam efficientem, ac materialem, & locum, ubi generantur (ut dilucidius infra patebit) secundum multitudinem, aut paucitatem, tenuitatem, ac crassitiem materiæ, ac perfectiorem, uel minus perfectam actionem causæ efficientis eorundem duntaxat dißidentia. Propterea quicquid de sedimento dicemus, de suspenso, ac nubecula subaudiendum erit. Nanque in sanis corporibus urina nullo pacto sedimentum habebit, si tenuiter: copiosum uerò, si largius: exiguum uerò, si modicè uiuitur. &, si id, quod naturæ subterfugit coctionem, ab eadem exactè quodam modo euictum sit; in fundo uasis residet: si autem non ita exactè; sublimamentum aderit. at, si minus exactè; nubeculam in urinis inspiciemus. Etenim, cum à calore omnino quod concoquitur, non superetur; id, quod humidius in eo existit, ac tenuius, in flatum uertitur, qui eidem commixtus sub-

2. prog. com. 26.

2. progn. co. 26.

flantiæ eam subleuat, ac impedit, ne sua grauitate deorsum descendat: & pro ut maior, uel minor quantitas ipsius flatus commixta fuerit, eò in suprema, uel media regione idem excrementum consistit. similis quoque ratio ferè est in ægris: nam sedimentum habet urina copiosum, quoties morbus ex humoribus crudis fatiget: nullo uerò modo aut omnino minimum, quoties ex biliosis. sed satis est, si habeat nebulam, aut suspensum Gale. teste primo de cris. & secundo prognostico. Pauca etenim portio humorum crassorum, ac crudorum, ubi à calore superantur in fuliginosum uaporem uertitur, multa autem remanet crassa, quæ per urinam excernitur. At, ubi biliosi fuerint humores redundantes; contrarium euenit propter causam contrariam, ut dicemus. Verùm, si in uno, eodemque morbo eadem contentorum differentia inspiciatur; eidem causæ efficienti, quæ magis, uel minus materiam superauerit, diuersitatis causa tribuenda erit: Nam quæ minus euicta est, maiorem habebit flatuosi spiritus permixtionem: & sic in suprema parte, si mediocriter circa mediam regionē. Si uerò perfectè fuerit euicta; in infima parte, seu in fundo uasis residebit. quod igitur exquisitè concoctum, secretumque est æquale, ac similare, utpote nullum habens flatum in fundum descendit uasis urinam continentis: quod uerò permixtum est aereo quodam, & uaporoso flatu id subductum ab eo, quod proportionale sit quantitate subducentis, minusque, & magis sursum fertur, ut secundo prognostico à Galeno scriptum est. Et, ut uno uerbo expediam, quæ urinis probè innatant, quantò inferius subsident, tantò magis laudantur ex Pauli sententia cap. 13. libri secundi. Per sedimentum itaque intelligendum est id in urina contentum, quod corpulentum existens neque in summis eius, neque in media sede, sed in fundo uasis permanet. Hoc in corporibus sanis, de quibus primò pertractare intendimus, nihil aliud est, quàm ea alimenti pars, quæ in sanguinis generatione naturæ refugit confectionem: neque ut sanguis ab ea commutata, neque ut pus præter naturam causæ particeps Gale. aucto. primo prog. Verùm pro notitia generationis eius est animaduertendum primò tres fieri in corporibus nostris in tribus diuersis locis alterationes, seu concoctiones (prout sæpe sæpius in Gale. doctrina scriptum reperitur præsertim libro primo progn. & tertio de cau. sympt. lib. de cibis boni, & mali succi 8. metho. med. ac alijs plerisque in locis) quarū prima in uentriculo perficitur, in qua cibi ad idoneum sanguini humorem commutantur: Secunda uerò in iecore, ac uenis, in qua humor ad sanguinem transmutatur.

primo de cris. cap. 12. secun. progno. com. 26.

2. progn. co. 36.

1. prognostic. com. ultimo.

1. progn. com. ult. 3. de sympt. cau. c. 1. lib. de bon. et uit. suc. cap. 5. 8. meth. med. cap. 2.

mutatur. Tertia, ac ultima in singulis animalis partibus; cum alimentum ipsum singulis nutriendis partibus apponitur, agglutinatur, atque aßimilatur. communis autem scopus uniuscuiusque partis, seu instrumēti alimentum alterantis, ac concoquētis est, ut sibi ipsi aßimilet id, quod alteratur, ac ad propriam eius naturam deducat appropinquantē humorem, ut liquet ex Gal. eod. 1. prog. & 4. de usu par. Quapropter chylus ex uentriculo assumptus ex ipsa ueluti carne iecinoris alteratur, paulatimq; in illius naturā trāsmutatur, ac in sanguinē uertitur. Nā secundū eius carnē, quæ est proprium ipsius corpus, primū sanguinis gignendi est organum, & uenarum principium. & propterea uenis, quæ ad uentriculum, & uniuersa intestina pertinent, inest facultas quædam sanguinis effectrix, qua succum, qui ex cibis distribuitur, eisdem in sanguinem mutare naturale est; priusquam is ad hepar perueniat; licet ea sit ueluti rudis quædam delineatio, obscuramque sanguinis speciem referens. Inducit autem postremum ei ornatum ad sanguinis exacti generationem iecur ipsum, ut eodem. 4. de usu par. scriptum est ita, ut quicquid ad iecur perueniat alimenti ad sanguinem immutetur, nec quicquam remaneat inalteratū omnino, atq; immutatū. Verū pro diuersa alimentorū ratione, ac pro diuersitate partiū alimenti quædā magis, quædā minus ad sanguinis formam immutantur. insuper & quædam deteriores reliquiæ alimenti cum sanguinis formam suscipere non ualeant, alterationem quandam adhuc ab eo suscipientes, in excrementorum naturam mutantur. Nam & hæ quoque partes, seu alimenti excrementa consonum est, ut alterationem quandam ab eo suscipiant; cum tota substantia alimenti, quæ ad ipsum iecur peruenit, ab ipso alteretur, atq; immutetur: postquam officium uniuscuiusq; partis animalium (ut diximus) est ad propriam deducere naturam propinquantem humorem. Ex quibus liquet, quòd si hæ alimēti partes, quæ dum in iecinore concoctio fit, excrementorum naturam habentes aliquam suscipiunt alterationem, ac mutationem ab ipso iecinore, & non omnino immutatæ remanent, licet in sanguinem conuerti non ualeant; quòd nec reliquæ, quæ non adeò à sanguinis natura alienæ sunt (ueluti excrementa ipsa bilis uidelicet flaua, ac nigra) omnino inalteratæ, ac immutatæ permanere possunt: potissimum cum simul cum sanguine commixtæ, & ipsæ ad gibbam iecoris perueniant, ac cum eodem per cauam uenam distribuantur. Quapropter toto (ut inquiunt) cœlo aberrarunt, qui urinæ sedimentum dixerunt esse particulam illam, quæ ex massa ptisanaria assumpta in uenis, sua in specie manens euasit omnino insanguificata:

1. progn. com. ultimo. 4. de usu par. cap. 12.

4. de usu part. cap. 3.

eata:impoßibile nanque est,ut eadem per uenas permeans ad iecur adeò à natura sanguinis sit aliena,ut primò ab eis non aliquam suscipiat alterationem,& demum ab ipso iecinore; cum semper alterata ex dictis uenis ab ea facultate,quam ab hepate suscipiunt,ad ipsum perueniat:ac demum in eo permanens ab eodem saltem quodammodo immutetur,ac assimiletur:quamuis in uerum sanguinem commutari non ualeat. & propterea quicquid in sanguinis generatione naturæ subterfugit, confectionem dixit Gale. in urinis subsidere, addens neque, ut sanguis ab ea commutatum,hoc est,non adeò perfectè euictum,& assimilatum,ut sanguis, & non quòd omnino inalteratum,ac insanguificatum (ut quispiam dixerit) permaneat:aliàs aut non alimenti,sed medicamenti omnino rationem obtineret,eius præsertim,quod uenenosum est,ac animalis naturam

3.de temp.c.3. *corrumpit,deleterium dictum,ut liquet. 3 .de temperamentis saltem relatione facta ad iecur.aut omnino nulla poterit assignari causa,cur uelut cætera duo excrementa in iecoris cauitate non secernatur, sed ad gibbã cum reliquo sanguine ascendat, atque ad cauam perueniat uenam; cum neque propter transitus celeritatem id quoque fieri posset. Etenim, ne breuissimo tempore in hepate mansisset succus,qui ad ipsum ex uentriculo fertur,neque ipso distributionis impetu raptus celeriter totum uiscus perunderet,sed in eo diutius moraretur,ut perfectius alteraretur,transituum angustias molita est naturâ.& proinde uenas, quæ sunt in hepate omnium,quæ spargintur in uniuersum corpus,tenuißimas fabricata est*

4. de usu part. cap. 13. *ex Gal sententia. 4 de usu par. Nisi quispiam temerè absque ullo pudore fateatur, hãc chyli partem habere alas,& ideò uelocißimè iecoris uenas pertransire,ac insanguificatam permanere.Secundò animaduertendum,ac mente reuoluendum est id,quod ex Gal.sententia.3.meth. med.*

3. metho. med. cap. 3. *supra adnotauimus,uidelicet quòd omnem qualitatis alimenti mutationem,alterum crassum,alterum tenuius excrementum sequitur : idque in singulis alimenti mutationibus luce clarius inspicies,exorsus ab ea, quæ in uentriculo fit;in hac etenim crassum illud exerementum (quod quidẽ existit ueluti in tritico lapides,ac terra)secernitur, paulatimq; impellitur per omnia intestina usq; ad rectum, ac deinceps per aluum expurgatur.reliquus autem cibus humido liquori percocto iam, & prius elaborato aßimilis,indigenti autem adhuc perfectiori concoctione per tenues, ac exiguas uenæ portæ soboles ex uentriculo,ac intestinis sursum ad hepar fertur,ut paulo antè diximus.& propterea id,quod humidum,ac tenue,& aquosum,seu serosum in eo existit (eius sanè generis, ex quo uri-*

na,

na, sudorq; proueniunt, secerni haudquaquam necesse erat: praestat etenim ipsi chylo eundem, quem diximus usum; neque enim ex uentriculo in uenas commodè transumi poterat, neque facilè pertransire uenas, quae sunt in hepate, nisi tenuis quaedam, & aquosa talis humiditas tanquam uehiculum fuisset ei admixta, quemadmodum supra adnotauimus ex Gale. sententia. 4. de usu part. Cumque peruenit ad iecur, similem quoque iterum ipsum infert alimento purgationem, ac perfectiorem concoctionem: in hac etenim concoctione, quae in iecore fit, aliud tenue excrementum; quale est, quod florem in uino appellant: aliud crassum; quale, quod faex dicitur, etiam consequitur. attrahitur primùm à uesica, quae iecinori subijcitur, quod leue, ac flauum est, & bilis flaua appellatur: alterum uerò, quod crassum, & graue est, à liene, & nigra bilis faex sanguinis, seu melancholicus succus nuncupatur, eodem Gale. auctore citato lib. 4. de usu part. & lib. 1. de sani tuen. Haec sunt illa duo excrementa, quae necessariò consequuntur ad eam alimenti mutationem, quae in iecinore perficitur, hoc est, sanguinis generationem. Quapropter longè à ueritate, ac Gale. doctrina deuiant qui in hac concoctione, hoc est, sanguinis generatione, praeter iam dicta duo excrementa quaedam alia gigni confitentur; cū neque plura, neq; pauciora, quàm nuper dicta duo ex Gal. reperies, neq; etiam ueritati consonum sit plura in hac concoctione excrementa animaduertere, quàm in reliquis. Nam & in tertia quoque alimenti alteratione, cum uidelicet alimentum ipsum singulis animalis partibus apponitur, ac assimilatur; similia duntaxat duo excrementa consequuntur: quorum unum tenue existit, alterum uerò crassum, ut ex eodem Gale. liquet citato lib. 1. de sani. tuen. & commen. apho. 1 5. 3 lib. Verùm de tenui superius uerba fecimus, cum de urina pertractauimus. Id uerò, quod crassum existit, seu semicocta quaepiam reliquia alimenti, quae assimilari nutriendae parti nequiuit, & uelut fuliginosa superfluitas est, quae in pluribus cibis deterioribus continetur, & naturae operationem subterfugit, ut neq; assimilari corpori, quod nutritur, neque agglutinari ualeat: huic nullum publicè nomen est, quod uidelicet nec uulgo est cognitum: uerùm eius nōnihil transpiratione, seu perspiratione insensibili excernitur. & ubi expelli nequeat; ab eodem pili originem ducunt, ac sordes, quae circa cutim semper aceruantur, ut liquet ex Gale. praecitatis locis. Huius quoque generis est & illud crassum excrementum, quod in cauis ulceribus semper colligitur, & sordes etiam nuncupatur, à quo sordidum ulcus redditur. & propterea nec tempus ullum est, in quo expurgantibus medi-

4. de usu part. cap. 5.

4. de usu part. cap. 5. 1. de sani. tuen cap. 12.

1. de sani. tuen. cap. 12.

medicamentis non indigeat, quemadmodum & de exiccantibus supra dicebamus, ratione tenuis excrementi. quo fit, ut cauum ulcus semper exiccantia, ac expurgantia medicamenta desideret; quoniam nullum adest tempus, in quo non ambo hæc in eo colligantur excrementa ex Gal. sententia. 3. metho. med. Verùm, quoniam non exiguam quoq; suscipit alterationem, seu immutationem alimentum ipsum, dum intra uasa continetur, non solùm siquidem ab ea facultate, quam à iecinore suscipiunt uenæ, sed ab eorundem uasorum propria; propterea & in hac quoq; alimẽti immutatione, quæ est eorum propria, duo illa excrementa, quorum unum tenue, alterum crassum existit, secerni necesse est; si Gale. sententia, quam supra adnotauimus, sempiternam debeat habere ueritatem. At de tenui excremento nemo ueretur, quòd in eisdem uasis aceruetur, & quòd uenarum, & arteriarum excrementum sit, ac tale, quale in lacte concreto serum, ut ab eod. Gal. scriptum est citato lib. 1. de sani. tuen. id que renes facillimè ad sese trahunt simul cum tenui, ac aquoso sanguine permixtum, à reliquo sanguine synceriori, ac crassiori existente secernẽtes ipsis uidelicet eundem attrahentibus, & uasis retinentibus in seipsis crassiorem sanguinem: cum primùm quidem sanguis ab innata iecoris caliditate coctionem exactam fuerit adeptus, ac ruber iam effectus, & à duobus excrementis purus sursum ad gibbas partes hepatis ascenderit, ac deinceps ad cauam uenam peruenerit: tunc etenim à sanguine idẽ serosum excrementum tanquam suo functum officio, ac onus uenarum, & arteriarum existens, secernere decens erat; quanquam nonnibil adhuc eiusdem remaneat intra uasa cum sanguine propter eundem usum, ut superius dictum est. Quamobrem putandum est non absq; forti ratione Hippoc. dixisse urinam esse serum humorum in uenis contentorum, & Galenum nos docuisse. 5. de simp. medi. facult. ea peculiariter, & uerè urinam ciere, à quibus sanguis non extenuatur duntaxat, sed & funditur, ac secernitur, non secus atq; lac, quod coagulatur, seroso uidelicet, & tenui seorsum segregato: crasso uerò in sese coeunte. Siquidem quò facillimè ad se attrahant renes, quod in sanguine aqueum, tenueq;, ac serosum est, utraq; hæc conferunt: nempè totius sanguinis primùm fusio, deinde segregatio, quorum neutrum absq; ualido calore peragi queat. Cæterùm sanguis hic rubeus, ac ab excrementis purus, quem uena caua ex gibbis iecinoris partibus excipit, etiam ubi fuerit à seroso humore expurgatus non omnino homogeneus, ac similaris existit. ita quòd singulæ alimenti partes sint à iecinoris caliditate innata æqualiter euictæ: sed quædam

3. metho. med. cap. 3.

1. de sanit. tu. cap. 12.

5. de simplici. me. facul. c. 13.

quædam magis, quædam minus perfectè in sanguinis substantiam, ac colorem sunt commutatæ prout magis, uel minus consentientes, ac similes fuerunt in ipsa sanguinis generatione: quæ partes alimenti minus euictæ, ueluti semicoctæ, quædam reliquiæ existentes aßimilari omnino, ac perfectè in sanguinem commutari nequiuerunt: idq; non propter aliud, quā ratione prædictæ partis alimenti, quæ suapte natura, licet quodāmodo ab ea facultate, quæ sanguinem gignit, dum sanguis ipse generatur, uincatur, ac superetur; tamen ex ea perfectus sanguis generari non ualet. Hæc, inquam, alimenti portio sic imperfectè euicta (in sanguinis generatione) simul cum eo per uenas, ac arterias distribuitur familiaritatem quandam, ac similitudinem cum ipso habens, quo in tempore à facultate alteratrice ipsorum uasorum propria, quæ in eorum tunicis consistit, ex proprio eorum temperamento orta, & non ea, quam à iecore participant uenæ insimul cum eo sanguine, qui ab ipsis pro eorum nutrimento conficitur. aßimilatur etiam quodammodo & hæc alimenti portio quādam suscipiens ab eis in colore præsertim, ac etiam substantia aßimilationem. Verùm, cum in earum nutrimentum omnino uerti nequeat; quoniam in sanguinis generatione non potuit omnino, ac perfectè in sanguinem commutari, sic quodammodo in colore, ac substantia tunicarum dictorum vasorum aßimilata (habent enim commutatricem hanc facultatem propriam, vt liquet. 6. de Hip. ac Pla. decr.) præter eam, quæ ex iecinore ad uenas prouenit: eadem tanquam superflua, ac aliena ab eorum facultate expultrice ueluti onus eorum existens, excernitur; postquàm agglutinari, ac omnino aßimilari pro eorum nutrimento non ualuit; licet fuerit eisdem apposita, & quodammodo (vt diximus) aßimilata. Et, quoniam alia conuenientior, ac magis congrua non aderat via, quàm ea, quæ ad renes, & vesicam tendit; ea de re, quo tempore renes excremētum illud serosum à singulis iam dictis vasis attrahunt, & ipsa quoque vasa excrementum hoc excernunt, velut onus quoq; eorum existens non minus, quàm tenue, ac aquosum illud excrementum. quo fit, vt simul cū vrina ad uesicam descendat, ab ipsis quoq; renibus tanquam superfluum quoddam expulsum. & propterea album apparet, ac in vrina subsidet, simulq; cum ea excernitur sedimentum intra vasa, & non in iecinore in 3. ac nouißima concoctione, & non in secunda genitum: quo tempore sanguis pro arteriarum, ac venarum nutritione apponitur, agglutinatur ac aßimilatur in earum propriam naturam, & non eo, quo sanguis generatur, cuius propria materia est quædam illius semicocti alimenti portio,

6. de Pla. hip. & plat. cap. 8.

tio, quæ omninò in verum, ac perfectum sanguinem commutari non valuit; dum ipse generaretur. Hæc nanq; simul cum sanguine per venas, ac arterias permeans (vt diximus) ab eorundem caliditate innata quodãmodo euicta, ac assimilata sedimenti suscipit formam, & quæ ad eam cõsequuntur colorem. s. ac figuram, quæ prius in iecinore suscipere non poterat, vt quidam falsò opinati sunt decepti ex Gale. verbis. 1. prog. cum dicebat; Quòd quantum alimenti in sanguinis generatione naturæ confectionem subterfugerit, in vrinis subsidet, neq; vt sanguis ab ipsa commutatum, neq; in generatione, vt pus præternaturam causæ particeps; licet id quoq; generationem obtineat, quæ puri proportione respondeat: nam per hæc uerba Gale. noluit vrinæ sedimentum generari in sanguinis generatione, quæ fit in iecore; cum eius naturam subterfugerit; sed dixit id alimenti esse, quod subsidet in vrina tanquam materia; neque enim alia est materia generationis eius, quàm hæc. verùm propriam eius generationem, ac formam, & colorem sedimentum in venis, ac arterijs suscipit. Nam propter eandem causam subsidet candidum in vrina sedimentum (vt ipse inquit eodem loco) propter quam pus candidũ efficitur. sed hoc propterea est eiusmodi, quia quodammodo solidioribus corporibus assimilatur. ergo & sedimentum propterea in vrina subsidet candidũ; quia eisdem solidioribus corporibus, hoc est, tunicis venarum, & arteriarum quodammodo assimilatur: etenim semicocta excrementa similia subinde fiunt corporibus, quæ aluntur, quorum. s. sunt excrementa, vt liquet. 6. de Hip. & Pla. decre. Hoc itaque est illud crassum excrementum, quod in hac alimenti alteratione generatur nullam participans in eius generatione causam præternaturam: veluti pus, & sedimentũ, quod in ægris corporibus gignitur, vt in sequentibus fusius pertractabimus. Simul itaque cum Gal. concludimus sedimentum in vrinis sanorum nihil aliud esse quàm eam alimenti partem, quæ in sanguinis generatione naturæ subterfugit confectionem, adeo vt perfectè in sanguinem commutari non ualeat: id nanque per venas, & arterias distributum ab earundẽ calore innato alteratum modo, quo dictum est, sedimentum efficitur, ac earundẽ crassum excrementum existit; quicquid alij de eius generatione sentiant: nam, velut in reliquis animalis partibus singulis ex ipso, vnde aluntur succo excremẽtũ quoddã crassũ nascitur ceu semicocta quæpiã reliquiæ quæ assimilari nutriẽdis partibus nequiuerũt, vt superius adnotauimus ex Gal. sen. p. de sani. tuen. ita quoq; necesse est, quòd in venis, & arterijs ex ipso, vnde aluntur succo, eiusmodi crassum sequatur excrementũ, ceu semi-

1. progn. com. ultimo.

6. de Pla. hip. & plat. cap. 6.

1. de sanit. tu. cap. 12.

semicoctæ quæpiã reliquiæ, quæ oĩo eiusdem nutriendis partibus nequiue runt aßimilari; cum non aliter, nec ex alia materia nutrimentum susci- piant, quàm cæteræ animalis partes; quinimmo, cũ hæ eædem semico- ctæ reliquiæ, quæ aßimilari nutriendis partibus nequeunt, simul cum sanguine pro earum nutrimento distributo per eadem uasa permeent, consonum rationi existit partem quampiam in eorum nutritione simi- lem quodãmodo reddi corporibus eorundem, ac semicoctam etiam per- manere, & simul cum urinis excerni tanquàm excrementum. idque non aliud est, quàm quod sedimentum appellatur. Differt autem à pituita, quæ simul etiam cum sanguine per uasa permeat hoc excrementum, quod sedimentum appellamus: nam, licet illa à Galeno ueluti ex dimi- dio coctum alimentum 2. de nat. facult. esse dicatur, quemadmodum & sedimentum non esse fatemur, tamen ea alimenti pars, ex qua in sangui- nis generatione pituita gignitur consentiens magis, ac similis existit pro sanguinis perfecti generatione, quàm ea, ex qua demum sedimentum o- ritur: & propterea illa per ulteriorem coctionem in sanguinem muta- tur, hoc neque in sanguinem exquisitè elaboratum, neque in uasorum nutrimentum, cum ex deteriori, ac crudiori alimenti parte fuerit geni- tum, commutari ualet. Et propterea quibus corporibus semicoctæ ali- menti reliquiæ, quæ perfectè in sanguinem commutari non ualent, nec in alimentum uenarum, & arteriarum plures fuerint, plus etiam sedi- menti cum urinis excernitur; quemadmodum in pueris ferè omnibus, & perfectam ætatem habentibus, qui ociosam uitam degunt, aut quouis alio mõ pleni sunt, conspicere licet: nam pueris ob uoracitatem, & ob id, quòd una uentriculi operatio non potest duobus simul sufficere augendo scilicet & alendo antequàm in ipso sufficienter alimentum coctum sit, ip sum ad se corpus trahit. atque hinc fit, ut plurimum crudi humoris coa- ceruet. huius quoque concausa existit, quòd à cibo ludentes, prosilien tesque mouentur, ut liquet prim. de cris. & 6. de morb. uulga. Nihil enim (ut idem Gale. inquit lib. de cibis boni, & mali succi) in cibarijs omnibus ad boni succi generationem tam pertinet, quàm si probè in uen- triculo concoquentur: namque hæc & alteram, & tertiam concoctio- nem facilius admittunt. at, cum non probè in eo cibi concoquantur, ut in pueris propter aßignatas causas, neque in secunda concoctione, quæ in iecore, & uenis: neque in tertia, quæ singulis partibus efficitur, per- fectam concoctionem admittent; propter has itaque causas in pueris, semicoctæ reliquiæ alimenti plures superstites sunt, atque adcò urinæ eo-

2. de facul. nat. cap. ult.

primo de cris. cap. 12. 6. epid sect. 3. com. 15 lib de cibis boni, & mali succi. c. 5.

rum satis multam habent subsidentiam; quàmuis eorum alteratrix facultas robustior sit, quàm in cæteris ætatibus, ut liquet 2. & 3. Prognostico. & 3. de cau. sympt. in reliquis uerò plus aggregatur huius semicocti alimenti, aut propter satietatem, aut propter desidem uitam, ut eodem primo de cris. scriptum est. quemadmodum contrà qui multum laborant, & pauciori cibo uescuntur, eoque facilis coctionis, & boni nutrimenti, cum paucum sit, quod semicoctum relinquitur, paucum etiam habebunt in urina sedimentum, & interim nullum, sed aut suspensum, aut nebulam. liquet insuper ex iam dictis, quòd quantumcunque corpora fuerint optimè constituta, & temperata uictus ratione utantur: fieri tamen nequit, ut in eorum urinis non aliquid subsideat, aut pendeat, aut supernatet; cum perpetuò ex ipsa alimentorum natura aliquid semicocti remaneat alimēti in singulis corporibus: erit tamē in eiusmodi corporibus quātitate, et qualitate moderatū, ut 1. de cris. et. 3. art. medic. à Gal. scriptum est; quāquàm in eisdē ēt corporibus, si urina mingatur in primo tempore coctionis sanguinis multam habebit subsidētiam si ea perfecta minus subsidebit, ut idem Galenus inquit: nam, dum adhuc sanguis coquitur, multæ supersunt alimenti reliquiæ, quæ licet ægrè coquantur; possunt tamen in toto reliquo coctionis tempore in sanguinem commutari: eadem uerò perfecta, pauciores sunt, quæ relinquuntur partes semicocti alimenti, ac illæ duntaxat, quæ omnino assimilari, ac in sanguinem commutari nequiuerunt propter ineptitudinem earum, ut supra adnotauimus. id quoque intelligere uoluit Galenus eod. primo de crisibus per humorem, qui crudus nominatur, cum dixit.

2. prog. cō. 33. 3. progn. com. 34. 3. de ca. sym. cap. 3.

1. de cris. ca. 12.

1. de cris. ca. 12. & li. de ar. med. cap. 85.

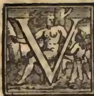
1. de cris. ca. 12.

1. de cris. ca. 12.

In optimè sanis corporibus, si nunc mingatur in primo tempore coctionis sanguinis subsidentiam habere albā leuē, & æqualem, sed multam, quoniam plus de humore, qui crudus nominatur, cum ea excernitur, licet coctionis sit signum exquisitum, si talis urina colorem etiam exquisitè seruauerit.

CAPVT

CAPVT TERTIVM.

ERVM De eo sedimento, quòd in ægrotantium urinis uisitur, non adeò simpliciter sentiendum, nec eodem modo, quo sedimentum in sanis ipsum generari cum Gale. censemus. sed, quoniam in febribus, quæ fiunt ex putrescentibus intra uasa humoribus magna ex parte sedimentum animaduertimus, ac ab eo coctionis, aut cruditatis signa sumimus. Hanc ob rem primò de hoc sedimento institui uerba facere. Id uerò nil alind est (ut ex Gale. colligitur 1. de diff. feb. & 3. de præsa. ex pulsibus) quàm pars quædam eiusdem putrescentis intra uasa succi, puri proportione respondens, superante tamen natura: nanque (ut ipse refert) non simpliciter hæc putredo existit, sed aliquid in se continet coctionis remanente adhuc ui coquendi uasorum, à qua interim qui putrefit humor, ad talem peruenit alterationem; cum non rarò etiam eueniat, quòd eadem natura sit superata, quod quidem alìud genus putredinis est. ex quorum duorum generum miscella alia tertia secundum speciem euariat; quoniam & innumerabiles miscellæ modi in eo, quod magis, & minus reperiuntur: de quibus duobus putredinis generibus, ac de subsidentijs eorum pertractare non intendimus, sed de eo sedimento, quod fit humoribus putrescentibus intra uasa, natura tamen superante: habita nanque huius notitia haud ægrè etiam de reliquis haberi poterit: pro quo animaduersione dignum est, quòd licet putredinis natura (ut inquit Galenus 11. methodi medendi) sit mutatio totius putrescentis corporis substantiæ ad corruptelam à calido externo; tamen, dum quispiam humor putrescit; confestim duas suscipit alterationes contrarias: quarum una est præternaturam caloris ipsum corrumpentis, ac alienum à natura reddentis: reliqua est ab eo, qui innatus, seu secundum naturam calor existit, putrescentem humorem ad contrarium alterans, ipsum perficiens, ac concoquens. At hæ duæ actiones, seu alterationes non semper æquales existunt; sed interim una, interim altera actio reliquam uincit, atque exuperat. Quandoque uerò magis, aut minus una reliquam superat, aut ab eadem superatur. Et propterea triplex putredinis genus in uniuersum resultat; quanquàm ex tertio genere ferè innumerabiles miscellæ modi reperiantur, ut liquet eodem libro primo de differ. febr. Cæterùm, quia (ut ibidem scriptum est) quæcunque in abscessibus putredinis

1. de diff. fe. ca. 6. & 3. de præsa. ex pul. c. 7.

11. meth. med. cap. 8.

1. de diff. fe. c. 6.

sunt differentiæ, totidem in febribus, quæ ex putredine accenduntur, sunt eorum, quæ in urinis apparent formæ. Propterea nos quando sedimentum diximus fieri superante natura; intelligere uolumus ipsum fieri ab utrisque caloribus: quoniam eius materia putrescens humor existit: Verùm quòd adeo exigua sit præternaturam caloris actio in eius generatione, quòd ipsa natura, seu calor naturalis omnino eam superauerit, atque euicerit: & propterea dißidet hoc sedimentum ab eo, quod subsidet in urinis sanorum; quoniam in illius generatione nullo modo ingreditur præternaturam caloris actio, ut liquet primo prognost. uelut in eo, de quo modò uerba facimus ex Galeni sententia citato libro primo de differentiis febrium. quo loco asseruit id, quod subsidet in urinis puri proportione respondere, superante tamē natura. qua de causa talis putredo (ut ipse inquit) non simpliciter putredo existit, sed aliquid in se continet coctionis. quare fit, ut, si pus præternaturam sit causæ particeps; similiter & hoc sedimentum eiusdem particeps erit. Ex quibus patet error eorum, qui tenent sedimentum hoc esse homogeneum, ac eiusdem speciei cum eo, qui in sanis generatur: differunt nanque secundum efficientem eorum causam; nam illud caloris duntaxat naturalis opus existit: hoc, licet ab eodem superante integrè extraneum fiat; tamen non adeo superatum est, ut nihil in eius generatione operetur; quanuis minima, ac exigua sit eius actio. & propterea semper ad unam speciem terminatur hoc sedimentum, unumque suscipit colorem, odorem, ac consistentiam. quò fit, ut urina optima, quæ ex tali putrescente humore coctionem à continente uase suscipiente perficitur, sit, quæ album, lene, & æquale, & minimè fœtidum sedimentum habeat: pessima autem, quæ in omnibus maximè contrario modo se habet. quæ uerò intermedia existit, quantò propiùs ad alteram accesserit, tantùm aut melior, aut deterior erit, ex Galeni sententia eodem libro primo de differ. febr. Cum itaque humorum putredo, quæ fit in uasis, similis sit ei, quæ in inflammationibus, atque abscessibus accidit, aliisque collectionibus; hanc ob rem cum Gale. tenemus sedimentum hoc esse partem quandam putrescentium intra uasa succorum: nam, quemadmodum in eis ex materia putrescente, superante tamen natura fit pus, quod pars existit materiæ facientis inflammationes, seu abscessus; eodem modo ex materia putrescente intra uasa natura superante fit id, quod in urina subsidet sedimentum, ut citato primo libro de differ. feb. scriptum est. At quòd pus fiat ex tali materia putrescente, Gale. uerba ostendunt apho. 47. 2. lib. cum

1. prognostic. com. ultimo.
1. de diff. fe. c. 6.
1. de diff. fe. c. 6.

lib. cum dixit. Pus ex sanguine ortum habet, qui semimalam, ut quispiam dixerit, habet transmutationem: nam mala simpliciter cum putrefactione fit olida, sicuti quæ simpliciter bona est ipsa nutritio partium animalis. At quæ pus generat, medium inter has obtinet locum, neque à solo calore extra naturam, neque à solo secundum naturam procedens: mixtus enim quodammodo ex utrisque est calor inflammationis. Quibus ex uerbis liquidò infertur nedum sedimentum urinæ portionem quãdam esse putrescentium succorum intra uasa, uerùmetiam ipsum cum à calore præternaturam, tum ab eo, qui secundum naturam existit, procedere, ueluti ipsum pus, eo tamen, qui secundum naturam est, uincente. atque iterum patefit error eorum, qui uolunt hoc sedimentum esse eiusdem speciei cum eo, quod sanorum est, & quod non sit uelut pars humorum, sed quædam eorum superfluitas illis commixta, quæ quidem fuit illud ex cibis, ut ipsi fatentur, quod aut nunc, aut in præteritis diebus refugit sanguificationem: longè etenim hac eorum chimerizata (ut quispiam dixerit) opinione à Galeno sententia, ac ueritate recedunt; cum non modò differant secundum efficientem eorum causam, uerùmetiam & secundum materiam. neque sedimentum hoc superfluitas existit (ut ipsi fatentur) sed pars quædam putrescentis succi. nam, quemadmodum ex quadam ueluti ebullitione, atque exustione sanguinis, ubi is ex toto exustus fuerit, residuum eius fit pus ceu ex lignorum exustione cinis (ut liquet ex Galeni eodem commen. apho. 47. 2. lib.) ita quoque ex quadam ueluti ebullitione putrescentium intra uasa succorum ex ambobus caloribus, ut diximus, tandem ubi naturalis calor materiam superauerit; id, quod tenue in ipsis existit, fumosum, aut fuliginosum, natura expiratione, & contractione arteriarum expellit: quod uerò crassum, & ueluti cinericiũ puri simile non perinde cũ crassum sit, põt excernere; sed per insignes quosdã meatus educit. & id est urinæ sedimentũ ex Gal. sent. li. 3. de præs. ex pul. Nõ ab re igitur sedimentũ habet copiosũ urina, quoties morbus ex humorib. crudis fatiget, seu ex ocio, et repletione febricitet quispiã; nã in his exiguũ est quod tenue existẽs, ac fuliginosum possit expiratione, cõtractione arteriarũ excerni: multũ uerò, quod crassum, & ueluti cinericium. Contrà uerò euenit, quoties morbus ex biliosis humoribus fiat, seu ex inedia, seu ex labore quispiam febricitet; minimũ etenim, aut nullo modo sedimentum habebit, sed satis erit, si habeat sublimamentum, aut nebulam propter contrarias causas. Hic itaque est modus generationis sedimenti in corporibus laborantibus

3. de præsag. ex pulf. cap. 7.

borantibus febre orta ex humorum putredine intra vasa. cuius causa materialis putredo, seu putrescens succus existit: efficiens verò calor præternaturam, insimulque naturalis, vincente tamen naturali, qui pro tensus est per solida corpora, hoc est, vasorum tunicas. Locus autem, vbi generatur, sunt ipsa eadem vasa. Verùm, nunquid pars sit eius causæ febris, quam coniunctam appellant, an eius, quam antecedentem nuncupant; nondum liquet ex dictis. id verò clarum fiet ex dicendis, facta prius sectione putridarum, ac continuarum febrium, quæ quidem in Galeni doctrina. 11. metho. meden. 2. de different. febri. ac. 2. de cris. & alijs plerisque locis, in duplici differen. existunt. Nam quædam vnam duntaxat habent accessionem à principio ad finem vsque: quædam plures. In eis, quæ vnam habent accessionem; quoniam in his nulla est corporis pars, quæ præcipuè sit offensa, sed humores duntaxat, qui in maximis, ac calidissimis continentur, ob putrefactionem feruentes: & propterea vniuersum tempus earum in vna consumitur accessione (ex Galen. decreto secundo de differen. feb.) quod excernitur sedimentum, nulli in dubium venit, quòd pars erit eorum putrescentium humorum, qui talis febris immediata causa existunt, quam coniunctam appellant; cum aliam non habeant remotiorem causam antecedentem; eo quia vniuersi eodem tempore putrescentes eiusdem febris causa fuere, nec ab eisdem reliqui humores dispositionem talem participant, vt demum & illi iterum putrediñe participantes alteram faciant accessionem. In reliquis verò continuis, quæ plures accessiones habent, cum duas obtinent internas causas, quarum vna totius morbi causa existit, & antecedentem nuncupant: altera verò cuiuslibet particularis accessionis, quam coniunctam vocant; in dubium venit cuiusnam causæ sedimentum pars existat. cui responsum volo, quòd eius, quæ putredinis particeps est. &, quoniam ea actu putredine participat, ac putrescens est; quæ particulares efficit accessiones, cõiuncta à medicis vocatur: nos verò antecedentem magis propinquã vocamus. nam Gal. 11. meth. med. humorum putredinem antecedentẽ quãdam febris causam nuncupauit. propterea eiusdem pars sedimentũ erit, & non eius, quæ antecedens, ac magis remota causa est, non particulariũ accessionum, sed totius morbi; quoniam eadem licet quandam aptitudinem suscipiat ad futuram putredinem capiendam semper ex ea portione, quæ actu putrescit, ac particularem efficit accessionẽ; nõ tamen prorsus putrescentem eam quispiam dixerit. & propterea sedimentum, quod quidem pars putredinis, seu putrescentis succi existit, vt superius cum Gal.

11. metho. med. cap. 4. 2. de diff. feb. cap. 2. 2. de cris. cap. 6.

2. de differ. feb. cap. ulti.

11. metho. medendi. cap. 9.

Gal.conclusimus, nullo modo excerni potest ex ea causa, quam ipsi antecedentem nuncupant: neq; vt pars eiusdem, neq; vt superfluitas, vt quibusdam falsò visum est: cum adhuc actu ipsa non putrescat, nec putredinem habeat, neq; ab eadem natura adeò euicta sit, vt ex ea sedimentum excerni possit: nam roborandas esse vires præcipit Gal. 11. metho. med. quò putredinem superantes succos concoquant. quare non prius succos concoquit natura, quàm putredinem superauerit: etenim hæc iugiter, & magis ipsam infestat. neq; eidem causæ antecedenti ex aduerso respondet concoctio, sed vacuatio, si multa sit: extenuatio, si crassa: & detersio, seu dissecatio, si glutinosa: humorum autem putredini, & excretio, & refrigeratio, & ventilatio, & semiputridorum concoctio ex aduerso respondent, vt idem Gal. inquit. Id verò luce clarius experientia comprobat; cũ non modò continentes febres, quæ vnam duntaxat habent accessionem, sed etiam eas continuas, quæ plures habent, sæpenumero inspiciamus per vrinas iudicare. Atqui iudicari haudquaquam possent nisi per eas, quæ putrescit, causa earum excerneretur: idq; non aliud, quàm sedimentum est. amplius Gal. citato lib. 11. meth. med. decretum reliquit expellenda esse ea, quæ putruerunt per aluum, sudorem, atq; vrinas, & interim per vomitum: quotidieq; illud in curandis febribus ex putredine ortis obseruamus. Frustra itaq; Gal. id instituisset, ac nos exequeremur, nisi quæ putruerunt, per vrinas excernerentur. Ad hæc propter quid Gal. lib. 3. artis med. in febribus, quæ ex putrescentibus accenduntur succis coctionẽ dixisset esse, quæ putredinem finit, seu quiescere facit manente adhuc substantia: & eodem. 11. metho. meden. putrescentes humores concoquere inter alia iussisset, vt ipsos sanes, nisi natura eorundem putrescentium humorum coctionem præcipuè intenderet. ex quibus demum, cum fuerint ab eadem superati, atq; euicti, sedimentum excernitur modo, quo diximus. Est itaq; pars putrescentium intra vasa succorum vrinæ sedimentum; cum ipsi à natura fuerint superati, atq; euicti: & non eorum, qui adhuc putrescentes non sunt ipsarum febrium putridarum antecedentes (vt isti dicunt) causæ existentium, qui ab eadem adhuc superati, neque euicti sunt. neq; est superfluitas quædam eorundem, vt quibusdam placuit, velut ex iam dictis liquidò constat. & propterea nil mirum, si in principio dictarum febrium sedimentum in vrinis non appareat tam in eis, quæ vnicam habent accessionem, quàm in eis, quæ plures: etenim natura adhuc putrescentem humorem haudquaquàm superauit adeò, vt crassiorem partem putrescentium humorum manifestè, ac notatu dignã per

11. metho. med. cap. 9.

11. metho. med. cap. 13.

11. metho. med. cap. 9.

lib. 3. art. medi. cap. 89.

11. metho. med. cap. 9.

per vrinas valeat excernere,& proinde in eis quidpiam subsidere;quanquam id,quod tenue est,fumosum,aut fuliginosum natura existens, quodammodo expiratione,& contractione arteriarum in nonnullis earum expellat.& hanc ob rem maximum(vt inquit Gal.)putridarum febriū indicium existit vrinæ cruditas;quanquam etiam debilis concoctio proprium earundem indicium sit:etenim proprium, ac inseparabile huic febrium generi est,vt vrinæ primæ vel omnino crudæ, vel debiliter coctæ principio associentur,vt liquet lib.1.de diffe.feb. Hanc eandem sententiam videtur arabum princeps confirmare cap. 7 .lib.4.fen prima tracta.2.cum dixit,quòd vrinæ in febribus acutis non habent in principijs earum sedimen:deinde fiunt habentes sedimen,& quòd sedimen laudabile aliquid aliud non est nisi humor faciēs ægritudinem, qui iam digestus est. Sed mox obijciet quispiam asserens, si vrinæ sedimentum in continuis febribus ex putrescentibus humoribus ortis est pars eius putrescentis succi,qui particularem efficit accessionem; quomodo indicabit supra vniuersum morbum in ijs febribus,quæ plures accessiones habent? Seu quomodo nobis ostendet eam,quæ est totius morbi,causam,ac antecedēs vocatur à medicis,esse coctam si eiusdem pars non existit?Cui responsum sit,quòd ea portio putrescentium humorum,cuius pars sedimentum existit(vt superius adnotauimus)licet actu putrescat;ab antecedente, quæ est totius morbi causa,secreta est, quando particularem efficit accessionem.& vbi eadem in summo feruore existit, quod huic continuum est, adeò calfacit,ac disponit,vt,dum remiserit eius calor, ac feruor idem iterum incalescat,putrescat,atq; efferuescat, quousq; summum feruorem obtineat.eoq; rursus deferuescente, & reliqua pars continua paulatim succenditur,ac efferuescit,seruaturq; circuitus hic, quòad vniuersa totius morbi antecedens causa(quæ vt talem suscipiat alterationem, aptitudinem habet)fuerit consumpta, ac in parte superfluitates generante idem seruatur effectus,vt liquet ex sententia eiusdem Gal.1.&.2.de differ.febri. Cùm itaq; ea humoris pars,quæ particularem efficit accessionem,in similem eius naturam alteret,atq; disponat, antecedentem, quæ est totius morbi causam,& potissimùm,ac magis id, quod sibi continuū est,& id reliquum.propterea,quia semper ad continua dispartitam continet caliditatem,suoq; contactu vicinos humores ad putredinem trahit quod natura putrescere aptum est:atq;ordo hic (prout diximus) seruetur,quousq; morbus iudicetur,nec deferuescere desinit vnquā pars una, quin altera s. bi continua non succendatur,atq; efferuescat, aliās continua

1.de differ. feb. cap. 7.

1.de differ. feb. ca.5.& 2.de differ.feb.cap.ulti.

nua non esset febris;non sine forti ratione potest vrinæ sedimentum co-ctionem significare causæ antecedentis,ac totius morbi : cùm sedimentũ pars sit putrescentis succi,& putrescens succus pars antecedentis cau-sæ.Qua de re qualis naturæ erunt partes,eiusdem quoq; & totum esse cõ uenit.Et ob hanc rem Hip.vrinam optimam esse dicebat non solùm si se dimentum haberet candidum,& leue:sed,si æquale esset per omne tem-pus,dum morbus iudicaretur:hæc nanq; sedimenti æqualitas cum eius-dem albedine,& leuitate est:quæ vniuersum morbum,vniuersamq; eius causam antecedentem concoctam,atq; euictam esse à natura indicat:si-militer,si sedimentum non æquale semper appareat, sed interdum tale, quandoq; diuersum existat;signum erit,quòd alius concoctus, deuictus-que à natura conditus in conceptaculis humor:alius incoctus existat. & propterea morbus diuturnior erit,vt ex eiusdem Hip. & Gal.sententia liquet.2.prog. Siue igitur antecedens illa causa, quæ vniuersum efficit morbum fuerit homogenea,seu similaris,siue eterogenea, seu dissimila-ris;semper sedimentum indicabit,nunquid cocta sit,vel semicocta : cum eandem necessariò participet dispositionem,quam in ea,quæ actu putre-scit,& particulares efficit accessiones,pars eius existens per sedimentum vrinæ animaduertimus,potissimum vbi non vnum duntaxat inspexeri-mus sedimentum, sed plura. id quod considerandum præcipuè iusserunt Hippo. & Gale. Verùm quid de intermittentibus putridis febribus sen-tiendum sit, non ab re quæret quispiam, num sedimentum anteceden-tis causæ (ut ipsi dicunt) pars sit, uel coniunctæ, hoc est, eius, quæ pu-trescens est, & particulares efficit accessiones : quam nos cum Galeno antecedentem etiam uocamus causam, sed magis propinquam ipsius fe-bris putridæ continentem (quam ipsi dicunt coniunctam) non admitten-tes. Respondebimus nos, quòd, cum in intermittentibus febribus putre-scens humor, qui particulares efficit accessiones, haudquaquam intra uasa existat : propterea ex eo sedimentum excerni minimè putamus. Nam, cum id necessum sit cum urina excerni, & urina nota sit eorum duntaxat succorum, qui in uasis continentur, non modò secundum con-sistentiam, & colorem, sed etiam cum his, quæ in ea pendent, aut sub-sident (ut inquit Galenus 4. de sanitate tuenda) reliquum est, ut supra reliquos humores, qui extra uasa continentur, significare non possit : potissimùm quia notitiam eorum per reliqua signa habemus partim ex sudore, ac colore : partim etiam ex temperamento, ætate, anni tempo-re, anteacta uita, & reliquis huiusmodi. Consonum itaque est idem se-

2. pro. com.16.

4. de sani. tuen cap.4.

dimentum in quibusuis febribus intermittentibus ex humorum putredine ortis ab ea causa secerni, quæ antecedens, ac remotior febris est, & intra uasa continetur: nam, cum hæc putredinis particeps non sit, à calore duntaxat naturali alteratur, euincitur, ac quodammodo concoquitur, & aßimilatur prædictis tunicis uasorum, qua aßimilata quodammodo, atque euicta, si de numero eorum humorum sit, qui in eorum nutrimentum commutari omnino non ualeat; confestim ab eisdem uasis uelut superfluum existens repellitur, ac simul cum urina excernitur tanquàm pars quædam eorundem humorum intra uasa redundantium à calore naturali uasorum quodammodo euicta. Non tamen negamus interim (quanquam ex accidenti, & raro) partem quampiam putrescentis humoris extra uasa particulares acceßiones efficientis posse per urinas expurgari, uelut eiusdem sedimentum existens à superante calore aliarum partium solidarum, quàm tunicarum uasorum euictam, atque aßimilatam, ac puri similem redditam: nam interdum per uesicam, & renes omne animal expurgatur, aut partium aliquarum in eo excrementa quædam incidentia uenis purgato sanguine de renibus excernuntur; quemadmodum etiam & abscessus quoque sæpenumero per urinam ex-
2. prog. co. 37. *purgantur, ut liquet ex Gal. 2. progno. utplurimum autem sedimentum, quod in urinis uisitur in eiusmodi febribus ex ea causa antecedente, quæ intra uasa continetur, & non ex ea, quæ extra uasa putrescit, tanquam pars eiusdem secernitur: potest uanq; eadem à naturali calore uasorum concoqui quodammodo, ac per urinam excerni; cum non magnopere, ac continuè ab hac putredine extra uasa existente natura molestetur, quemadmodum ab ea, quæ intra uasa consistebat. Eadem quoque ratio existit in corporibus non iuculpatam sanitatem habentibus; haudquaquam tamen ægrotantibus, ubi humores in eis redundarint: nam, si in toto habitu contineantur; per alia signa, quã per urinas, & earum sedimenta dignoscemus. At, si intra uasa redundantes detineantur; per urinas: & num ijdem cocti, uel crudi sint, per sedimenta simul cum ipsis urinis animaduertimus earum etiam consistentia, atque colore perpensis. Verùm dißidet quoque sedimentum hoc ab eo, quod in sanis corporibus secernitur: nam illud est pars alimenti (ut diximus) hoc uerò est pars redundantium succorum intra uasa; quanquàm in efficiente causa communicent: nam utriusque natura, seu calor naturalis uasorum efficiens causa existit nullam ferente opem extraneo, ac præternaturam calore: quoniam in eorum generatione eius actio prorsus non ingreditur.*

ingreditur. Cæterùm non ab re quispiam hanc nostram opinionem impugnabit asserens, si sedimentum in ægrotantibus corporibus alterius sit speciei, ac diuersæ naturæ ab eo, quod in sanis generatur; quomodo, ac qua uia ualeamus in eisdem ægrotantibus corporibus distinguere, quando sedimentum ipsum sit pars putrescentis humoris, aut etiam non putrescentis; si in eisdem citra putredinem intra uasa redundet, & quando sit ueluti reliquia quædam semicocti alimenti, quemadmodum diximus in sanis corporibus generari. Nam & in his quoque semper aliqua alimenti portio in sanguinis generatione naturæ subterfugit confectionem: uel dicendum erit unum in eisdem corporibus sedimentum excerni compositum ex utrisque. Pro quo animaduertendum, quòd in dictis corporibus licet ex reliquiis semicocti alimenti quotidie sedimentũ aliquod ex naturali uasorũ facultate generetur; tamẽ, si idẽ cum putrescentibus intra uasa succis, aut etiam citra putredinem redundantibus, qui ab eodem innato calore euicti sint, misceatur; certum est, quòd in eorum naturam vertitur, potissimùm cum ipsum exiguum sit, humores verò redundantes multi. Qua de re vnicum erit sedimentum, quod erit velut pars eorundem redundantium succorum euictorum iam ab ipsa natura, qualiscunque fuerit redundans succus; etiam si putredinis, aut non putredinis particeps sit. Nam impossibile est suã seruare naturã; cũ primũ iã dictis humoribus redũdantibus cõmixtũ sit: quinimo confestim in eorũ naturã mutetur. Verũ, si cõtingat sedimẽtum ipsum (qđ diximus) ĩ sanis secerni ex semicoctis alimẽtis haudquaquã cũ humoribus intra uasa cõtẽtis permisceri (id qđ fieri poterit, si in quibusdã vasis ipsum genitũ sit, & in reliquis quibusdã humores putrescentes, aut nõ putrescentes cõtineantur) putamus ipsum interim secerni posse diuersum ab eo, quod ab iisdem redundantibus succis excernitur. Qua de re tenemus duo sedimentorum genera in eisdem corporibus modo iam dicto affectis secerni posse: quorum vnum pars erit redundantium intra vasa succorum tam si putridi, quàm non putridi extiterint. Reliquum verò portio quædam semicocti alimenti: immo quicquid in sanguinis generatione naturæ confectionem subterfugerit, modò intra vasa consistat alia ab eis, in quibus redundantes succi continentur, & cum vrinis excernatur. Sed porrò non ab re adhuc quispiam quæret, qui fieri possit, vt vnum ab altero sedimento in hisce corporibus distinguere valeamus. Huic responsum sit, quòd notitia habita qualisnam naturæ sint redundantes succi, ac quantum fuerint ab ipsa natura euicti, cuius item consistentiæ, ac coloris sit vrina,

qua cum sedimentum excernitur, ac quale sit sedimentum ipsum, similiter quale, ac quantum fuerit alimentum assumptum; haud ægrè quispiã distinguere poterit, non quod excernitur sedimentum, ex humoribus redundantibus, vel ex semicoctis alimentis fuerit genitum. Nam, si quantitate, & qualitate assumptis alimentis proportione respondeat, sitque consimilis consistentiæ, ac coloris vrina ipsa tanquam pars semicocti alimenti; ipsum secerni putandum est, potissimum si neque eiusdem sedimenti consistentia, nec color proportione respondeat qualitati, ac dispositioni, & naturæ tum morbi, tum etiam redundantis succi. At, ubi sedimentum ipsum naturæ, ac dispositioni redundantium succorum, ac morbi cõsimile sit tam consistentia, & quantitate, quàm colore: sitque eiusdem rationis urina colore, & substantia; nulli in dubium uenit sedimentum hoc tanquam partem eorundem redundantium humorum à natura euictorum excretum esse. Nec cuipiam à ratione alienum uideri debet, quòd interdum mingatur urina, cuius sedimentum sit ex semicoctis alimentis exortum: interim uerò cum sedimẽto, quod pars sit redundantium succorum intra vasa; cùm neque Hippo. *& Galeno alienum uisum sit, interdum alium concoctum, atque deuictum à natura conditum esse in uasis humorem, alium uerò incoctum. & propterea interdum in urinis sedimẽtum apparere candidum, ac leue: interim uerò lõge diuersum existat ita, vt aliquis hanc ob rem possit vna die vrinam inculpabilem: altera verò*
com. 16. *sequenti nocte, uel die culpabilem emittere, vt liquet. 2. progno.* Similiter *quoque non inconuenit, quòd in ægrotantibus corporibus quandoque vrina cum sedimento, quod pars sit redundantium humorum, mingatur: interdum verò cum eo, quod ex alimentis secernitur: cum in diuersis vasis, & ab alia quoque materia, alioque tempore utrunque generetur. Eadem quoque ratio habenda erit de nubeculis, ac suspensis, si cum vrinis eadem excernantur, & non sedimenta: aut si interim vnum, quandoque alterum in urinis inspciatur. Neque obiter hæc animaduertenda erunt, sed peraccuratè perpendenda: nam sæpenumero euenit, vt etiam non vulgares medici in hac re ualde cæcutire videantur, ita vt sedimentum ex alimentis secretum putent partem esse humorum in uasis redundantium, ac eorundem coctionis signum existere. Qua de re in prædictionibus ualde decepti sunt, ita vt quos prædixerant ægrotos euasuros; non sine maxima eorum ignominia quandoque interire conspexerint.* Hæc *de sedimentis sanorum, ægrotorumque corporum cum* Hippocra. *& Gale-*

le. sentimus intelligentes de eis, quæ secundum naturam, & vera sedimenta existunt, & non de his, quæ æquiuocè, & præternaturam sedimenta appellantur, veluti ea, quæ similia sunt farinæ craßiori, squamosa, seu furfuracea, aut, vt quispam dixerit, arenulosa, ac orobo similia, & reliqua huiusmodi. nam de his aliter cum eisdem auctoribus sentimus, neque de eis pertractare nunc proposuimus: dabitur tamen fortasse de his, & aliquando scribendi locus; quanquam de eorum generatione nulla ferè adsit differentia inter auctores, qui de eis uerba fecerunt. Si qua verò hoc in tractatu studiosi sæpius repetita animaduerterint; nos consultò illud fecisse putent: res etenim perutilis, ac ad Artem necessaria, & cum Tyronibus agenda erat: quod neque Hippocrat. neque Gal. in similibus veriti sunt facere.

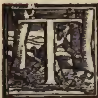
DONATI ANTONII
ALTOMARI
TRIVM QVAESITORVM NONDVM IN GALENI DOctrina dilucidatorum compendium.

PRIMVM. Quòd Functiones Principes iuxta Galeni decreta Anima non in cerebri finibus, sed in ipsius corpore exerceat.

SECVNDVM. Quòd Naturalis spiritus in Galeni doctrina admittatur, & non omnino sit dimittendus, vt quibusdam visum est.

TERTIVM. Quòd exquisita Tertiana ad eiusdem Hipp. & Galeni sententiam in genere acutorum morborum contineatur.

QVOD FVNCTIONES PRINCIPES, iuxta Gale. decreta Anima non in cerebri finibus, sed in ipsius corpore exerceat.

5. de pla. hip. & pla. c. 7. 7. eiusdem. c. 3.

RES *Esse animæ partes Platonis auctoritate Galenus. 5. de Hipp. & Platonis Decre. & 7. eiusdem scriptum reliquit substantijs, naturis, facultatibus, ac functionibus non tantùm differentes, sed corporis sedibus. quò fit, vt tres quoq;, quæ uitã nostrã gubernant, facultates, ac tria principia sint in tribus diuersis corporis sedibus, uelut apertè ex eiusdẽ sent. liquet. Horũ principiorum unum in capite collocatum esse asserit: idque munus habet per se quidem, ut imaginationem, memoriam, intellectionem, cogitationemque causet: per aliud uerò, ut sentientibus animalis membris sensus,*

ijs

ijs autem, quæ per appetitionem mouentur, motus originem præstet. Alterum in corde situm esse uoluit, eiusque opera, ut ex illius sententia constat, sunt animæ tenor, quem Tonon dicunt, & in his, quæ ratio iusserit inuicta constantia. Eiusdem in perturbationibus est quasi feruor quidam insiti caloris; cùm anima uindictam de eo sumere cupit, qui uidetur offendisse, quæ ira appellatur. per aliud etiam id efficit, ut membris sigillatim omnibus calorem, arteriisque illam micationis pulsus agitationem suppeditet. Reliquum, & tertium principium, seu facultatem in iecore sedem obtinere dixit uniuersam in animali nutricationem procurans, cuius maxima pars & nobis, & sanguineis omnibus sanguinis est procreatio. Ad eandem hanc facultatem pertinent iucundarum rerum fruitio, in qua cùm uehementius, quàm par est, mouetur; incontinentiam, intemperantiamque efficit. In hoc tamen hæ facultates, seu uirtutes inter se discrepãt, quòd prima rationalis, aliæ uerò duæ irrationales appellantur: & quòd quæ in irrationalibus partibus existunt uirtutes, habitus quidam tantùm, & potentiæ sunt: in rationali autem non habitus modò, ac potentia: sed scientia etiam est uirtus: cum hæc sola animæ pars scientiæ capax, particepsque habeatur, reliquæ uerò potentias quidem, & habitus siue bonos, siue malos possunt acquirere: scientiam uerò, quoad rationis fuerint expertes, minimè possunt. At relictis irrationalibus partibus, seu potentiis ad eam, quæ rationalis est, accedemus. huius sedes ad Galen. mentem in cerebro existit, atque ob id inter tria principia principalißimum est: huic enim natura tribuit imperare, dominari, corpusque hominis regere, cùm opus est, uelut liquet. 3. de Hip. & Plato. decre. (& si alia quadam ratione cor principatum obtineat, ut patet 5. de lo. aff.) quàmuis utrum in eo tan quam in domicilio, seu arce, an tanquàm corporis forma ab ipso inseparabilis hucusque decretum non reperi, ut dicemus, nisi quòd cerebrum continet in se ipso rationalem animam, ueritus perpetuò, quid esset eius substantia, quam tanquàm inuestigari non neceßariam pro his, quæ dicturi sumus adhuc nos subticentes ad ea, quæ tractanda petijsti, deueniemus: An s. principes animæ functiones iuxta Gale. doctrinam in una cerebri parte, uel diuersis perficiantur, seu in uno, uel diuersis sinibus, aut uentriculis. Pro huius dilucidatione animaduertas, oportet principes functiones propterea appellari (Gale. teste lib. artis medic.) non quòd initiatæ in cerebro aliis committantur partibus; ut motrix, & sensibilis operatio: sed, quoniam à solo principio proueniunt; has quoque pro-

3. de pla. hip. & plat. c. 5. 5. de lo. aff. c. 1

li. de ar. meden. cap. 12.

2. de loc. aff. ca. ulti. 7. de pla. hip. & pla. c. 3. & ulti. *proprias ipsius cerebri. 2. de lo. aff. nominauit, ut quæ à nulla alia parte, ut instrumento fiant. & 7. de Hip. & Plato. decre. has functiones asseruit esse per se munera eius principij, quod in capite collocatum est, cùm non per aliud eas causet, uelut motum, & sensum. Harum uerò differentiæ & si quàmplures ab Auic. & Auer. ponantur; quia tamen nec cum his barbaris, nec aliis quibuscunque etiam græcis, seu latinis, sed cum Gale. tantùm res agenda erit, ut petijsti; ideo ad eius mentem tres statuendæ sunt, ut patet 7. de Hippo. & Plat. de lib. artis medic. & lib. de diffe. Sympt. quarum unam phantasiam, seu imaginationem, alteram cogitationem seu intellectum, & tertiam memoriam appellat. Has functiones cùm in sua propria sede, hoc est, in cerebro anima ipsa perficiat (ut dictum est) citra aliam partem, seu organum, ipsumque cerebrum in plurimas discriminatum sit partes, nonnullosque in se contineat sinus, ac uentres, duos quidem in eius anteriori parte, unum in media, & reliquum in eius postrema parte; ausi sunt quidam, licet temerè, asserere ad Gale. mentem animam in diuersis sinibus operari; utpotè in anterioribus cerebri sinibus, seu eius anteriori parte imaginationem, in medio cogitationem, ac intellectum, in postremo memoriam. At nos quàm parùm hi Gale. doctrinam gustarint, qui talia fatentur, ostendere conabimur, supponentes prius, quòd per imaginationem nil aliud uelit Gale. intelligere, quàm specierum, seu formarum receptionem à sensibus repræsentatarum, siue præsentibus ipsis, siue absentibus obiectis sensibilibus. & propterea nullum modò facio discrimen in eius doctrina inter sensum communem, & imaginatiuam; licet perspicatiores quidam uelint eò discrepare, quòd sensus communis recipiat præsentibus obiectis sensibus: phantasia autem seu imaginatio conseruet absentibus ipsis. pariter per cogitatiuam intelligo discursum, seu raciocinationem, qua mediante anima discurrit, ratiocinaturque componendo, seu diuidendo ea, quæ in phantasia seruata sunt, nullum similiter discrimen faciens modò inter cogitatiuam, & intellectum: per memoriam uerò intelligens illam formæ, seu speciei reuocationem hactenus impressæ, seu sigillatæ in ipsa phantasia, seu imaginatiua, siue ea fuerit perfectè sigillata, & impressa: & proinde promptè reuocetur; siue amissa ferè, & abolita, ut ægrè reuocetur, ex quacunque causa illud fiat, quàmuis Aristot. unam memoriam, alteram uerò reminiscentiam appellet, intelligens per memoriam tantùm reuocationem illius formæ, seu speciei hactenus in phantasia impressæ, ueluti pictura quædam, à qua*

7. de hip. & plat. pla. c. 3. idem li. art. medi. ca. 12. de differ. simp. cap. 3.

qua paßionem quandam recipiens ipsa imaginatiua sigillatur, uelut cera à sigillante anulo. huius autem paßionis habitum memoriam appellat Aristo. asserens, memoriam esse phantasmatis habitum, ea uerò est præteritorum, sed non præsentium, seu futurorum. Hac facultate etiam participes sunt (ad eius sententiam) alia quædam animalia præter homines, inter quos quidam non ab re difficulter memorantur, aut immemores sunt, ut ratione ætatis diuersæ, pueri, & senes, utrique propter motum: tamen illi in augmento, hi uerò in decremento multo sunt. Et proinde his humidioribus existentibus, tanquàm in aquam fluentem incidente motu, & sigillo, non manet phantasma in anima, inquit ipse: illis uerò propter esse frigidos, ac duros non inest impreßio, nec tangit; licet eam accipiant. At per reminiscentiam, eam animæ functionem intelligit, qua ad uenandam formam mouetur hactenus in phantasia impressam, uerùm nunc oblitam. &, cum magna ex parte hoc difficile sit, potißimum si longum fuerit interpositum tempus; propterea ut à simili, uel à contrario, aut propinquo, ac uelut quodam utens syllogismo reminiscitur: est enim, ut ipse inquit, reminisci, ut syllogismus quidam. hoc autem eis solis accidit, quibus & deliberatiuum inest natura. Reuertendo igitur ad id, unde digressa oratio est, dicimus cum Gale. tres esse principes animæ facultates, quarum munera, ut diximus, sunt imaginari, cogitari, & memorari. at, cùm ipsarum operationes circa phantasmata sint, quæ quidem in organis habent describi propter eorum cum materia dependentiam; necessariò has facultates organis perfici existimandum est. Qua de re non immeritò de hoc ipsarum organo in dubium uenit, non siquidem utrum sit cor, aut cerebrum; quoniam luce clarius est apud Gale. cerebrum esse, ut retulimus, sed an diuersis, uel uno cerebri sinu, aut in ipsomet corpore cerebri perficiantur. Pro quo iterum animaduertas, oportet, ratiocinatricem animam, siue ea in cerebro sit tanquàm in arce, seu domicilio, siue uelut quædam eiusdem corporis forma, seu ipsiusmet cerebri temperamentum, cui fortè sententiæ potißimum adhærere uidetur Gale. eo libro, qui inscribitur, Quòd animi mores corporis sequantur temperaturas, cum plures habeat facultates, seu efficaces causas, eas medio animali spiritu perficere, qui neque est eius substantia, nec eiusdem quasi domicilium, ut Stoici senserunt, sed primum eius instrumentum; nam qualiscunque sit animæ ratiocinatricis substantia, siue corporea, siue incorporea; eius habitaculum est in ipso cerebri corpore, ut eidem Gale. placuit. 7. de Hippo. & Plato. de-

lib. quòd animi mores. conseq. tempera. corp. cap. 3.

7. de pla. hip. & plat. cap. 3.

cre. Spiritus autem animalis eius est primum instrumentum pro sensibilibus, ac uoluntarijs motibus perficiendis, ut ipse testatur. & proinde, si exinanitus fuerit; minime animal uita priuat, sed stupidum, sensu, motuque erepto tantisper reddit, quoadusque collectus restituatur. Is, si animæ esset substantia, fieri nullo modo posset, quin simulatque ipse esset euacuatus, continuò quoque animal non interiret. est denique animalis spiritus non animæ substantia, ac uelut domicilium, sed eius primum instrumentum ad Galeni sententiam, qua ratione & animalis dicitur, qui ex uitali spiritu perfectius concocto (ut Gale. uisum est eod. 7. de Hippo. & Plat. decr.) oritur. Oportuit nanque ipsum exquisitissimam omnium immutationem adipisci, quò aptum fieret animæ instrumentum. qua de re non immeritò natura cùm è uitali animalem hunc spiritum efficere studeret; reticularem quendam contextum, quem græci πλέγμα δικτυοειδές dicũt, quasi uarium quendam labyrinthum iuxta cerebrum ad eius basim fabricauit; uelut propriis oculis non semel dum eius anatomen administraremus, inspexisti; & si quidam falsò contrarium senserint. Construxit, inquam, hunc plexum quadam non parua portione soporariarum arteriarum assumpta, ac in tenuissimas partes discissa, cancellatis fibris ad retis formam. Ex hac textura iterum tàm magnum exoriens arteriarum par, quantum id, quod è soporarijs processerat, à principio in cerebrum ingreditur, & cum alias partes, tum uentriculorum ambages multis ramulorum implicationibus inuestit: quibus & in uentriculos ipsos, ac in eiusdem cerebri corpus elaboratus iam uitalis spiritus distribuitur, ac in animalem uertitur: eius nanque generatio materiam habet propriam uitalem, inquam, spiritum, prout Gale. testatus est. 9. de usu partium. Nam quoad in arteriis continetur, uitalis est, & dicitur, prout idem Gale. scriptum reliquit. 7. de Hippo. & Plat. decre. uelut is, qui in cerebro animalis est, & dicitur: ipsius nanque ueluti fons cerebrum existit, ut patet 12. metho. medendi. rigaturque hic spiritus animalis, ac alitur non tantùm ex eo, quem reticularis plexus suppeditat. uerùmetiam & ex aere inspirato, ac per nares attracto, ut patet libro de usu pulsuum & de utili respir. qui uerò spiritus cerebri uentriculis incidunt prioribus, denuo conficiuntur, ac præparantur in eis noua quadam præparatione præter eam, quam fieri in reticulari plexu diximus: ac tum primùm incipit nomen animalis spiritus subire; quamuis imperfectus adhuc is sit, ac incoctus. ea de re conficitur prius in eius, ac præparatur, & demum à posteriori sinu excipitur

7. de pla. hip. & pla. cap. 3.

9. de usu part. cap. 4.

7. de pla. hip. & pla. cap. 3.

12. metho. medendi. cap. 5.

li. de usu pulsuum cap. 3. lib. de utili respir. cap. 5.

per medium

per medium meatum, seu uentriculum ipsum transsumens, ut Gale. placuit. 8. de usu partium. & ita demum exquisitè elaboratus animalis is spiritus primùm existit rationalis animæ instrumentum cùm in sensibilibus actionibus omnibus perficiendis, tum in his, quæ à consilio, & uoluntate prodeunt, prout patet 7. de Hippo. & Plato. decre. & 4. de lo. aff. quàmuis potissimùm eo utatur spiritu, qui in postremo uentriculo continetur tanquàm exquisitius elaborato, & eo, qui in medio, ut liquido constat. 3. de lo. aff. cùm dixit, animam in sensibilibus actionibus omnibus, ac in bis, quæ à consilio, & uoluntate prodeunt, spiritu uti animali tanquàm primo ipsius instrumento, qui in uentriculis, maximèq; postremo continetur; quàmuis non contemnendus sit medius uentriculus, perinde quasi non principalißimus, seu ualentißimus sit: multis enim rationibus inducimur, ut hunc amplectamur: duos uerò anteriores deseramus. Ex quibus Gale. uerbis constat, quòd, quàmuis anima ratiocinatrix pro instrumento utatur animali spiritu contento in cerebri sinibus, dum sensum, & motum perficit; tamen eo maximè utitur, qui in posteriori continetur uentriculo, ac medio, utpote qui perfectior, ac maioris facultatis existat, eo posthabito, qui in anterioribus tanquàm impuro adhuc, ac imperfecto existente, & materiali magis, ac ad eius usum inepto; cum in eis elaboretur, ac purgetur, ut diximus. quo fit, ut posterior is cerebri uentriculus merito anterioribus minor factus sit, ut idem Gal. asseruit. 8. de usu par. Insuper propter hoc, si cerebrum ipsum quomodocunque incidas, non prius sensum, & motum amittit animal, quàm ad aliquem uentriculum uulnus penetrauerit: quin etiam patet, quòd postremi quidem uentriculi uulneratio maximè omnium animal lædit: secundo loco medij, et minima ex anterioribus utrisque noxa contrabitur, eodem Galen. auctore. 7. de Hippo. & Plat. decre. illud quod etiam experientia comprobauit in adolescente in Smyrna Ioniæ, qui suscepto uulnere in altero anteriorum uentriculorum superstes tandem euasit, ut tum. 8. de usu part. tum commen. apho. 18. 6. lib. testatus est. Hic denique usus habetur ab eo spiritu, quem arteriæ à retiformi plexu exortæ in cerebri sinus eructant. At, quoniam nonnullæ earum progerminationes præter prædictas ad tenuem membranam per cerebri corpus penetrantem inseruntur; ad bas quoque partes portionem non minimam uitalis illius spiritus prius in prædicto plexu elaborati eas deferre censendum est, ut ẽt testatus est Gale. 9. de usu part. & 7. de Hippo. & Plat. decre. illudque liquidò in dissectionibus specta-

8. de usu part. cap. 11.

7. de plac. hip. et plac. cap. 3. 4. de lo. aff. cap. 2.

3. de loc. aff. cap. 7.

8. de usu part. cap. 12.

7. de plac. hip. & plat. cap. 3.

8. de usu part. cap. 10.

9. de usu part. cap. 4. & 7. de pla. hip & plat. cap. 3

ri poteſt. Ea de re animale quoque ſpiritum in ipſo cerebri corpore contineri alienum à ratione non eſt: nam, cùm primùm ex arterijs decidit in cerebri corpus; non amplius uitalis, ſed animalis eſt, & dicitur: cum ille in corde, & arterijs tantùm locum habeat: hic uerò in cerebro ut paulò ante retulimus. Nec id quoque Galenum latuit, cùm 8. de uſu par. talia protulit uerba. Poſtea uerò quàm in toto cerebri corpore, non in ſolis eius ventriculis, quemadmodum alibi demonſtrauimus, ſpiritus animalis multus continetur: exiſtimare oportet plurimum etiam in cerebro poſteriore ipſum contineri, ut quod omnium, qui in totum corpus diſtribuuntur, neruorum futurum erat principium, mediaq́; illa interualla, quæ partes eius connectunt, ſpiritus eſſe uias. Ex quibus Gal. verbis conſtat, ſpiritum animalem, eumq́; multum in cerebri corpore contineri præter eum, qui in eius ſinibus habetur, de cuius uſu nullam vſque adhuc habemus prolatam à Gal. ſententiam: & ſi perpetuò compertum ſit apud eum ſpiritum animalem primum eſſe animæ inſtrumentum: & quòd eo, qui in cerebri ſinibus continetur, ipſa utatur pro ſenſibus, & motu perficiendis. at huius, quem in toto cerebri corpore eſſe fatetur, hucuſq; uſum ab eo declaratum non reperi, præter id, quod in prædictis uerbis habetur, de quo quid ſentiam in his, quæ conſequenter dicemus, pronunciabo. nunc autem tempeſtiuum eſt ventriculorum omnium cerebri uſus propalare, & demum ad propoſitæ rei ueritatem accedere, inter quos anteriores iuxta Gal. doctrinam. 8. de uſu part. præter id, quòd ſpiritum animalem conficiunt, ac præparant ipſi cerebro, inſpirationem, & expirationem, efflationemq́; efficiunt, atq; etiam infernis ſuis partibus, quæ ſpectant ad nares, ſimul quidem ſunt olfactorium inſtrumentum, ſimul etiam ueluti ductus quidam, ac canales ad ſuperfluorum effuxionem accommodi: ex partibus nãq; ſibi propinquis neceſſariò excrementa affluentia, cum loco inferiori ſint ſiti, ſæpenumero excipiunt. at, cur eos duos eſſe oportuit; eodem citato loco à Galeno declaratum eſt: nos verò, ut breuiloqui ſimul ſimus; derelinquimus modo. Eius autem uentriculi, qui in poſteriori parte exiſtit, munus eſt ipſum ſpiritum animalem ante iam in anterioribus ventriculis confectum tranſumere, ſimulq́; ſpinalis medullæ principium eſſe. Et, cũ non liceret duas in animali facere ſpinas, neque duas ſpinales medullas; propterea duplex eſſe non potuit, uelut anteriores duplices eſſe oportuit. Et ſi Herophilus, cui aſſentire uidetur Ga. omnium uentriculorum exiſtimarit hunc eſſe principaliſſimum: cum maiorum uirium, maioriſq́; facul-

8. de uſu par. cap. 13.

8. de uſu par. cap. 10.

facultatis materias contineat: licet omnium sit minimus: prædictos au tem spiritus in prioribus finibus elaboratos nequaquàm transumere po terat, ni inter ipsum, & eos meatus quidam esset, per quem, cum spiritus fieret in ipsum transumptio: tum cerebrum cum parencephalide, seu cerebello communicaret, & esset connexum: cum unum ab alio crassæ meningis duplicatione diremptum sit, necessariumq; esset aliqua parte cerebrum cerebello coniungi. Talem ergo præstat hic meatus usum, siue meatum ipsum, siue quartum totius cerebri ventriculum, siue per forationem duorum uentriculorum anteriorum nominare uelis. Excipiens enim hic spiritum ex anterioribus uentriculi parencephalidi, ac posteriori uentriculo transmittit, simulq; cerebellum ipsum cum cerebro connectit. His ita iactis tanquam fundamentis firmis, reliquum est eorum opinionẽ diruere, qui ad Gal. sententiam asserere, ausi sunt principes facultates in cerebri finibus perfici, easq; nec in uno tantùm: sed diuersis in anterioribus uidelicet imaginationem, in medio cogitationem, & in postremo memoriam, simul etiam nostram opinionem, ac ueritatem iuxta Gal doctrinam statuere. ignoro equidem, quo pacto Galeno illud adscribere non erubescant: cum ubique locorum uelit cerebri uentriculos spiritu animali plenos esse, quo ratiocinatrix anima utitur ad sensus perficiendos, ac uoluntarios motus. quòd, si in ipsis talis contineatur animalis spiritus, pro prædicto usu, continuèq; eius portio aliqua dissipetur, quæ regenerari desideret, (qua ratione, ut diximus alimentum ei suppeditatur, & per inspirationem, & per plexum reticularem) quo pacto loca esse possunt principum facultatum, dissipato, ac denuo genito assiduè alio, & alio animali spiritu: cum nec species sigillari, nec memorari possunt, nec super eas ratiocinari anima ualeat propter con tinuum eorum motum? Adde, quòd nec idem spiritus à Gal. ponitur instrumentum animæ pro his principibus facultatibus obeundis, sed pro sensu, & motu perficiendo, ut liquet quouis loco, quo de his uerba facit. nec ualet, si dixerit quispiam citra hos spiritus animales in prædictis finibus prædictas functiones perfici: cum perpetuo his spiritibus pleni sunt, neq; anima ipsa quicquam operatur citra animalem spiritum quam primum eius instrumentum semper Gale. appellat. & hac ratione animalis dicitur, ut patet. 4. de lo. aff. & 7. de Hip. & Plat. decre. non ergo perficiuntur in cerebri finibus principes animæ facultates. at, si quispiam uelit non in eorum cauitate, sed corpore, seu substantia eas perfici; quid aliud quæso erit dicere, quàm quòd perficiautur in cerebri

4. de locis aff. cap.2. & 7. de plac.Hip.& Pla. cap.3.

bri corpore: cum uentriculorum substantia alia non sit, & diuersa à reliquo cerebri corpore: nec maior ratio erit de hac, quàm de tota reliqua cerebri subst.ntia? id quod probare intendimus. Amplius, si animalis spiritus propterea talis dicitur (ut Gal. uisum est. 7. de Hip. & Plat. decr.) quia primum est animæ instrumentū; cùm non tantùm is in cerebri uentriculis contineatur, uerùm & in toto eius corpore Gal. teste 8. de usu part. superfluus hic esset, si principes facultates in cerebri sinibus perficerētur: nam eo uteretur anima, uelut in aliis sensibilibus, & motricibus functionibus utitur. Verùm, cum ipsam frustra in cerebri corpore contineri erroneum sit asserere; decēs erit fateri, quòd eo pro obeundis principibus operationibus utatur anima. & sic non in cerebri uentriculis, sed in ipsius corpore eas perficit, animaliq; spiritu in eo contento utitur pro primo instrumento, uelut in externis functionibus utitur eo, qui in uentriculis est, & reperitur: cùm non alia ratione hic animalis dicatur, quàm is, qui in uentriculis est, nec alium possit præstare usum ipsi cerebro. Nam pro alimento innati spiritus eius abundans est, quæ per uenas substantia ad ipsum distribuitur: & inspirationis usus, uelut pro eius symmetria seruanda ea, quæ per arterias suppeditatur. Adhuc. 8. de usu part. Gal. aduersus Erasistratum, qui propter uariam cerebri compositionē, ac magis perplexam uolebat homines cætera animantia mēte, & ratiocinatione superare, dixit eū non rectè sentire: nam & asini habent cerebrum admodum perplexum, quos oportebat simplex omnino, ac sine ullo plexu, & uarietate habere, si uerum esset, quod Erasistratus asserebat. Et exinde aduersus eum concludens ait quòd melius fuisset existimare intellectum sequi non compositionis uarietatem, sed corporis, quod cogitat, atq; intelligit (quodcunque id sit) bonam temperiem: neq; enim bonitas, ac perfectio intellectus multitudini spiritus animalis potius uidetur attribuenda, quàm qualitati. Ex bona ergo temperie corporis, quod cogitat, atque intelligit, ac spiritus animalis qualitate optima sequitur intellectus, & bonitas, & eius perfectio. quare & in corpore cerebri perfici, & intellectum, & ratiocinationem, ac medio animali spiritu, qui in eo continetur. his verbis concludit Galen. de hoc animali spiritu, qui in toto cerebri corpore continetur, cum Erasistrato verba faciens. Sed quid clarius, quàm quod ipsemet Gal. testatur. 3. de loc. aff. asserens, sanè cùm ea, quæ per dissectiones apparere solent, accuratè consideraremus ē rationi consonum videbatur, animam in cerebri corpore sedem obtinere, atque

7. de plac. Hip. & Plat. cap. 3.

8. de usu par. cap. 13.

8. de usu par. cap. 13.

3. de loc. aff. c. 7.

in

in ipso,& rationis vim,& sensibilium imaginum memoriam residere, ac primum instrumentum ipsius cum in sensibilibus actionibus omnibus, tum in his,quæ à consilio,& voluntate prodeunt;spiritum esse, qui in ipsius ventriculis,maximèque postremo continetur . in quibus verbis sole clarius patet,principes animæ facultates,ac earum functiones Galenum velle in cerebri corpore residere,& perfici,& non in ventriculis.Et hoc non sine valida ratione:cum & ipsa anima rationalis, vt eidem Gal.placuit,in prædicto cerebri corpore collocetur,ac sedem obtineat,cuiuscunque ea fuerit substantiæ:ventriculi verò ipsi fabricati sunt pro gignendo, ac continendo eo animali spiritu, quo tanquàm instrumento ipsa anima vtitur ad obeundas reliquas eius functiones:sensibiles videlicet, & motrices uoluntarias.Vt verò quilibet hanc Gale.sententiam percipiat, eiusdem verba prout in codice græco iacent,inspiciat: nam nos breuitati indulgentes hic ea transcribere recusauimus. Idipsum confirmauit. 4. de lo.aff.dicens,quòd,si aliquando tota anterior cerebri pars afficiatur;necessum est,& quæ existunt circa supremum ipsius ventrem compati : lædi autem discursiuas ipsarum actiones. quibus verbis ostendit Galen.(si quis ea sano modo intelligere velit) quòd affecto toto cerebro : anteriori videlicet,& postrema eius parte,necessum est, quòd discursiuæ eius operationes lædantur:cùm iuxta eius sententiam in ipsius corpore resideant. quare & eo affecto & eas affici necessarium erit, prout ipse in prædictis verbis concludit.Nec quispiam decipiatur,quòd per hæc verba voluerit Gal.prædictas functiones principes perfici in supremo cerebri ventre;cũ non propterea dixerit lædi discursiuas operationes: quia supremus venter afficiatur:verùm quia,cùm læsa est tota anterior cerebri pars,& reliqua posterior consentit,cerebrumq; ipsum propterea totum affectum; necessum est discursiuas quoq; functiones lædi:hæ enim partes, quæ sunt circa supremum uentrem,posteriores sunt cerebri partes.Nec idem Gale.asseruit,quòd necessum sit lædi supremum ventrem:propter quod quispiam fortè cõiectari potuisset,eo loco prædictas functiones principes perfici: uerùm dixit necessum esse ea, quæ sunt circa supremum ipsius ventrem,compati:ea autem posteriores cerebri partes sunt,in quibus supremus venter fabricatus est,vt cuique in Anatome experto patere potest. At,vt quilibet percipiat hanc esse Gal.mentem;græcum codicem perlegat:nam nos,ut breues simus, eadem græca verba hic transferre noluimus. Libro quoque artis medicinalis,cum de cerebri signis verba facit; loquens de his,quæ ex principibus sumuntur operationibus,retulit virtutem,

4.de lo. aff.c.2.

lib.ar.me.c.10.

tem, & vitium earum esse scorsum inditia tantummodò ipsius principij scilicet, cerebri, cùm à solo ipso principio proueniant. & addidit. Promptitudo intellectus, seu ingenium quidem igitur subtilem cerebri substantiam indicat: tarditas verò intellectus crassam. Discendi verò facilitas formarum facilè susceptiuam, memoria autem stabilem, ac firmam: sicut & discendi difficultas formarum non facilè susceptiuam, & obliuio fluidam. Ex quibus Gal. verbis duo ad eius sententiam excipere licet. Primũ quòd cùm principes operationes, earumque virtutes, & uitia tantummodo indicent supra ipsum cerebrum, eius videlicet indicantes subtilem, vel crassam substantiam, mollem, uel duram, cùm à solo ipso principio proueniat; in ipso quoque, ac ipsius corpore exerceri, non autem in eius sinibus, velimus, nolimus annuere, opus est: cùm supra substantiã, ac temperamentum arguant corporis totius, & non uentriculorum cerebri, prout eius uerba sonant. Secundum, quòd, si veritatem eius dicta habere debeant; cogimur fateri neque in diuersis sinibus eas perfici posse, & si in eis quispiam assentiat fieri. Nam, si discendi facilitas indicat substantiam cerebri facilè formarum susceptiuam, & per consequens subtilem: memoria uerò eius substantiam crassam, & propterea stabilem, & firmam: velut tarditas quoque intellectus iterum crassam indicat cerebri substantiam; necessariò sequitur ad eius dicta, quòd qui facilè discunt, difficulter memorantur: & qui difficulter discunt, promptè memorantur prout etiam Aristote. uisum est libro de memoria, & remi. quanquàm velit ipse has facultates manifestari tãtùm in cerebro, initium autem habere à corde, uelut de reliquis quoque sentit animalibus functionib. at hoc ueritatem nequaquàm habere posset, ni supponerent ambo in eodem loco, ac sede, hoc est, in cerebri corpore, uel in uno, eodemque uentriculo prædictas principes facultates perfici: nam pone in diuersis perfici uentriculis, utpotè in anterioribus imaginationem, ut isti uolunt, in medio cogitationem, in postremo memoriam; non ne simul compati possent facilis disciplina, & stabilis memoria: cùm in anterioribus uentriculis subtilitas, & mollities, in postremo crassities, & duritia seruari posset: pariter, & instabilis memoria cum discendi difficultate, oppositam scilicet seruantibus prædictis uentriculis temperaturam, ac substantiam: nullus inquam hoc formidaret, ut uerum, ac possibile admittere. Reliquum est ergo, ut ueritas uerborum Gale. & Aristo. seruetur; principes animæ functiones in cerebri corpore perfici: aut saltẽ, si qui uelint, quòd in eius uẽtriculis fiant (& si falsum sit) uitare non possunt, quòd in uno tantùm omnes,

Arist. lib. de memo. & remi. ca. ultimo.

nes, & non in diuersis perfici debeant: aliàs falsa omnino Aristo. & Gale. asſererent, ut oſtendimus. Quin etiam libro. 2. de motu muſcul. idem Gale. inueſtigans cauſam, cur pleraſque actionum uoluntariarum mente nō aſſequamur, aſſerit, quòd, ſi inſignes impreſſiones rerum in imaginationibus ſuſcipiat; anima eas perpetuò conſeruat: ſin obſcuras, & ſuperficiarias penitus; non conſeruat: atque illud eſt memoria tenere, alterum uerò obliuiſci. & demum concludens cauſam dixit eam eſſe: quia nō intenti actionibus tota mente fueramus. & propterea earum non recordamur: nam quod phantaſiatur animæ, quodcunque utique ſit, hoc idem & memorari uidetur. At, ſi quod phantaſiatur animæ, hoc idem memoratur, nec de ulla re præterita, qualis naturæ ſit, conſiderare poſſumus, ni eius meminerimus: & illud nequaquàm fieri liceat, niſi prius conſeruetur quis noua dogmata introducens, uelit fateri has functiones in diuerſis partibus, ac ſinibus perfici: cùm eiuſdem animæ ſint munera: immò illud idem ipſius quod phantaſiatur etiam, & memoretur? cur vnum uelit in anterioribus uentriculis ipſam, alterum in poſtremo exercere, quæ tradenda eſt diuerſitatis locorum cauſa? nulla inquam, quæ alicuius momenti ſit. non ergo perficiuntur prædictæ functiones in diuerſis cerebri uentriculis. Vlterius, nec in ipſis anterioribus uentriculis imaginatio fieri poteſt; cùm dictum ſit eos ad Gale. mentem inſpirationem, efflationemq́ue ex cerebro efficere, ac animalem ſpiritum cōficere, & præparare: quomodo phantaſmata in eis excipi, ac ſeruari ualent, ſi perpetuò inſpirationem, & expirationem operentur, ac nondum confectum ſpiritum animalem ſuſcipientes conficiunt, ac præparant. Si per eos quoque notatu digna excrementa ex cerebro ſuſcepta ad nares expurgantur, ac ſuis infernis partibus, quæ ad nares ſpectant, olfactorium ſint inſtrumentum; ignoro, quo pacto quiſpiam ſibi perſuadere ualeat, & qua ratione audeat illud Gal. adſcribere: qui cùm tot horum ſinuum conſcripſiſſet uſus in pleriſque locis, & præſertim 8. de uſu part. nec per ſomnium talis uſus meminiſſe hucuſque compertum eſt. Satius denique erit dicere, cùm eum uſum eis Gale. non tribuat; ipſo carere, quàm temerè aſſerere, & de inſufficientia Gale. damnare: aut quòd nunquam ipſe ſomniauit ei falsò adſcribere. &, ſi libro de oculis illud ſcriptum reperiatur; quiſnam ignorat eum eiuſdem auctoris non eſſe, ſed falsò ei adſcriptum: cùm nec phraſim ſapiat Galenicam, ut cuique patere poteſt ex eiuſdem commentariorum lectione: & quædam reperiantur, quæ eius doctrinæ ſunt aduerſa, & præſertim ea, quæ de prædictis functioni-

2. de motu mus. cap. 6.

8. de uſu par. c. 10. 11. & 12.

bus, ac cerebri uentriculis ibi conscripta sunt? At, quòd nec in postremo uentre adsit memoria, ac perficiatur, eiusdem uentriculi situs demonstrat: cùm in cerebello, & non in cerebro collocetur. cumque anima in cerebro, & non in cerebello habitet iuxta Gale. mentem: tunc non ex se ipso cerebrum hanc functionem perficeret, sed medio aliquo; cerebello uidelicet, & eius sinu. qua de re memoria princeps functio dici non posset; cùm non à solo principio proueniret, cerebro uidelicet, sed ex eo medio cerebello, ac eius uentriculo, aut ex cerebello duntaxat tanquàm principio: quorum utrunque & falsum est, & Galeno pugnat.

Lib.art.me.c.12. *accedit ad hæc, quòd idem Gal. libro artis medicinalis ex his principibus functionibus non supra cerebelli, sed cerebri temperamentum uoluit arguere, ut ex intellectu eorum uerborum cuique patere potest. Unde frustra de memoria disseruisset ex ea sumens inditia pro cerebri temperamento, tanquàm eiusdem facultate principi, si in postremo perficeretur sinu. Adde, quòd, cùm hic sinus in parencephalide situs spinalis medullæ sit principium, receptaculumque animalis spiritus, prius in anterioribus elaborati, quo anima ipsa pro sensibus, & uoluntarijs motibus obeundis utitur (ut prius dictum est) memoria in eo perfici nequit, utpote semper prædicto animali spiritu pro motu, & sensu consumpto, & recenter alio genito. nec quispiam alius usus præter iam dictos postremi uentriculi à Gale. unquàm scriptus est. quare nullo modo ad eius sententiam dicendum erit ipsum esse memoriæ sedem, nec cuiusuis alterius principis facultatis. &, si quis hoc asserere audeat; iterum aut de insufficientia Gale. accusabit, uel temerè ei id, quod nunquàm passus est, adscribet. Quòd autem in medio uentriculo, seu meatu cogitationis, aut intellectus munus obire anima nequaquàm ualeat, facile erit intelligere, si eius usus animaduertantur; est nanque uia, seu meatus, per quem spiritus in anterioribus uentriculis confectus in postremum transmittitur. &, quia cerebellum à cerebro media crassæ meningis duplicatione erat diremptum (ut diximus) necessumque erat ea connecti; cerebrum quoque is meatus parencephalidi connectit. transitus ergo, uia, seu meatus est hic sinus animalis spiritus, quo assiduè pro sensu, & motu perficiendo anima, ceu instrumento utitur. quare cogitatio, discursus, seu intellectus in eo nequaquàm perfici potest propter continuum motum prædicti animalis spiritus, ac eius assiduam, recentemque renouationem, & instaurationem. quòd, si talem præstaret usum, cùm alios huius uentriculi usus Galen. conscripsisset. 8. de usu part. 3. de loc. aff. &*

8 de usu par. locis cita. &. 7. de plac. Hip. & Pla. cap. 3.

& 7. de Hippo. & Plat. decre. ac alijs plerisque locis; cur talem perpetuò subticuit, & si sæpius de cogitatione, & intellectu uerba fecerit? cogeris uelis, nolis, fateri, aut insufficientem fuisse, aut usum hunc non nouisse, uel, quod rectius est, talis sententiæ nequaquàm fuisse. Ex his constat, quàm parum Gale. doctrinam gustarint, qui eius decreto, ac ipsum in patronum sibi ipsis adhibentes ausi sunt asserere principes animæ facultates in cerebri sinibus perfici, earumque munus animam in diuersis uentriculis obire, utpote in anterioribus imaginationem, in medio cogitationem, seu intellectum, & in postremo memoriam sedibus, atque instrumentis ipsas sciungentes. simulque liquet nostra opinio, & ueritas; cum satis admodum ostensum, ac probatum sit iuxta eius sententiam nec in sinibus, nec eisdem diuersis eas perfici posse, sed in ipsomet cerebri corpore, in quo & ipsa resìdet anima, cuiuscunque substantiæ fuerit ad mentem eiusdem Gale. siue incorporea quædam res sit, & in eo uelut in domicilio, seu arce resideat, siue corporea: & si corporea, siue sit ipsius cerebri insita caliditas, aut insitus spiritus, aut tota eius constitutio, quodcunque denique sit anima, ipsa in ipso cerebri collocanda corpore est in Gale. doctrina (ut sexcentis in locis scriptum reliquit) in ipsoque eodem cerebri corpore has functiones operari liquet 3. de loc. aff. Valeant ergo, qui has functiones secundum diuersas sedes seiunxerunt, opinantes hanc fuisse Galen. sententiam. Valeat insuper Auer. qui in suo colliget, & libro de memo. & remi. hoc idem sentit, potissimùm si illud ad mentem Aristot. uel Gal. fateatur: nam neque ipse Aristot. secundum diuersas cerebri sedes eas perfici, seu manifestari nullo in loco asserere ausus est: quinimmò eodem libro de memo. & remi. oppositum sentire constat, uelut suprà ostendimus. Non ergo perficiuntur facultates principes in cerebri sinibus, eisque diuersis, sed in ipsomet ipsius corpore, in quo & ratiocinatrix anima residet iuxta Ga. sententiam, ut abundantissimè probatum est. At, si qua constituenda esset determinata ipsius cerebri pars, in qua prædictæ omnes functiones perficerentur, ut quibusdam uisum est, autumantes se Galenum in patronum habere, & si (mea quidem sententia) nulla forti ratione freti, aut auctoritate illud sibi ipsis persuaserunt; erit tamen ea unus uentriculus, & non diuersi, in quo omnes perficerētur. at propter assignatas à me causas nec posterior, nec āteriores esse potuerūt; probabilius proptere a uideretur esse medius, utpote qui minores habeat causas prohibēdi, ne in eo perficiant ur. Ex diuersa insuper eius cōstructione, ac uaria illud

3. de loc. aff. cap. 7. Auer. 2. coll. ca. 20. de memo. & rem. cap. 2.

quoq; cõiectari posset, cũ et corp' psalloidis, conariõ, uermiformis epiphysis, & duo glutia circa ipsũ appareãt. Idq́ue denuò foueri posset ex uerbis Gal. qui 3. de Hippo. & Plato. decre. & 3. de loc. aff. hunc uentriculum principalißimum appellauit. Adhuc persuaderi id quoque posset ex his, quæ à Gal. habentur. 4. de lo. aff. cùm dixit. Quòd, si aliquando tota anterior cerebri pars afficiatur; ea, quæ sunt circa supremum ipsius uentrem, ei consentire necesse est, atque discursiuas quoque actiones uitiari. quo loco per supremum cerebri ventrem medium ventriculum intellexit, ad cuius læsionem uidetur istis, qui hæc asserunt, quòd discursiua cerebri operationes lædantur. quare quòd in ipso perficiantur, non erit omnino absonum credere. at nos quo pacto hæc Gal. sententia intelligenda sit, suprà ostendimus. Vlterius persuaderi hoc idem posset ex his, quæ Gal. asserit eodem. 4. de lo. aff. cùm de sopore uerba facit, qui priuatio est sensus, & motus spirandi facultate manente illæsa. dixit enim eum quandoque prouenire posse, cùm quis inter perforandum membranam negligenter, ac ultra quàm res postulat meningo philace. i. meningis custode premendo uiolauerit ita, ut os caluariæ uehementer attritum cerebri uentriculos comprimat, maximè q́ue medium. Ex quibus uerbis iterum patet medium uentriculum esse principalissimum inter cerebri uentriculos, hoc autem esse: quia in eo principes perficiantur operationes, alienum à ratione non erit credere. Hæc itaque opinio, & si (ut retuli) non sit ad Gal. mentem, ut ipse sentio: probabilior tamen esse uidetur, quàm ea, quæ uult animam prædictas functiones in diuersis cerebri finibus obire: hæc nanque penitus absona, ac aliena à Galeni doctrina est, ut supra probauimus: & tanquam erronea, & omninò falsa abijcienda erit. quam opinionem cur quidam fortè ad Gal. mentem tãquàm ueram sibi persuaserint, post pauca declarabimus: ea autem, quàm nos pro uera, ac firma statuimus, iuxta Gal. decreta habenda erit: huic nanque eius dicta uidentur esse consona, ut ex ueris, ac lucidissimis assumptionibus, & auctoritatibus locuple tius supra demonstratum est. Huius autem dißidia in Gal. dictis causa, quòd uidelicet in corpore cerebri, aut in medio uentriculo principes perficiantur operationes, nulla alia esse poterit, quàm quòd nullibi in eius cõmentarijs reperiatur liquidò suam explanasse sententiam: fortè quia nõ satis illud perceptum, ac cogitatum ei fuerat, nec linealibus demonstrationibus confirmare potuisset. quare sine ulla demonstratione illud confirmare indecens erat, ac philosophi grauitate, auctoritateq́ue indignum: ut enim de ipsius animæ ratiocinatricis substantia ubique locorum ueritus

3. de pla. hip. & pla. c. ulti. 3. de lo. aff. ca. 7. 4. eiusdem cap. 2.

4. de lo. aff.

tus est firmam proferre sententiam; pari ratione de eius principibus facultatibus: cum, si incorporea ea sit, ac in cerebro uelut in arce resideat; eas functiones alio modo operari fortè cēsendum esset, quàm si insitus calor, uel spiritus, aut tota ipsius cerebri constitutio, uel temperamentum sit. Qua de re indubitãter asserere audeo, quòd, si anima incorporea quædam substantia sit, ac in ipso cerebri corpore ueluti in domicilio habitet ad Gal. sententiam; in ipso quoque cerebri corpore, ut diximus, eam principes operationes operari, & cum incorporea res quædam sit, pro præcipuo organo ad eas obeundas; quia circa phantasmata operatur, quæ dependentiam quandam cum materia habent, eo utitur animali spiritu, qui in cerebri corpore dictus est contineri per ipsum principes facultates cerebri corpori dispensans, ueluti eo, qui in uentriculis continetur, utitur (ut supra retulimus) pro sensibus, & uoluntarijs motibus perficiendis in proprijs eorum instrumentis, ad quæ facultatem transmittit: consonum nanque est hunc spiritum animalem, qui in cerebri corpore cōtinetur, otiosum non esse, ac non alia ratione animalem dici, quàm quod eius sit primum instrumentum: velut millies declarauit Gal. nec insuper animam eo vti oportet pro externis operationibus: cùm abundans is sit, qui in uentriculis habetur ad perficienda hæc munera destinatus, aptius siquidem existens instrumentum, ac promptius pro ipsis obeundis, quàm is, qui in cerebri corpore existit. Reliquum ergo est, quòd pro obeundis principibus functionibus anima hoc utatur spiritu animali, qui in cerebri corpore continetur, uelut primo eius instrumento, si incorporea ea sit, ipsáque functiones in eodem cerebri corpore perficiat, quo loco habitat. at, si corporea quædam res ipsa existat, & hæc aut insita caliditas, uel spiritus cerebri, aut tota ipsius constitutionis species, seu temperamentum ex seipso has facultates habens, in semetipso quoq; prædictas functiones principes operari censendum est: cùm nulli alteri parti eas initiet, atq; committat (ut priùs diximus) & ita pro obeundis ipsis nullo indiget animali spiritu, nec etiam eo, qui in ipsomet corpore cerebri continetur: suscipit nanque phantasmata in seipso, quæ & memoratur in eomet, & super ea discurrit absque alio animalis spiritus auxilio; cùm eo non indigeat pro facultatis uehiculo, uelut indiget in reliquis functionibus externis: habet nanque eas in semetipso in propria eius constitutione, seu temperamento. & propterea ex se operari potens est, prout operatur citra alicuius animalis spiritus subsidium. At mox instaret quispiam spiritum asserens animalem in cerebri corpore consistentem otiosum fore necessa-

riò,

riò, si eo anima non indigeat pro obeundis principibus functionibus. Cui responsum sit, non propterea supernacaneum, ac otiosum esse, quia pro perficiendis prædictis functionibus principibus nullā fert opē, si aīa corporea quædam substantia sit; nam eo utetur anima pro sensibus perficiēdis cum longo tempore, aut uehementer ipsos in proprijs instrumentis operatur, & eo, qui in cerebello utitur in diuinis, ac uehementissimis motibus uoluntarijs: quod quidem olfecisse uidetur Gal. 8. de usu par. cùm aduersus Erasistratum de uaria cerebri constructione, ac perplexu uerba fecit. Quare, licet eo spiritu animali, qui in uentriculis residet, pro obeundis prædictis externis functionibus tanquàm primo instrumento utatur anima, ut ubique locorum testatus est Gal. non tamen propterea indecēs erit, quòd in huius defectu, cùm .s. uehementer ipsa sensum, & motum uoluntarium operatur ad eorum instrumenta facultatem transmittens, quòd hoc quoque animali spiritu, qui in cerebri corpore est, tanquam instrumento utatur. Illud, quod nec unquam uisus est Gal. negasse, mediaq; illa interualla, quæ partes tum cerebri, tum cerebelli cōnectunt, eiusdem spiritus esse uias, ut idem Gal. testatur. 8. de usu par. Nec insuper hoc quicquam pugnat his, quæ supra diximus de huius spiritus usu: cum, si incorporea sit anima, eo præcipuè tanquàm primo instrumento ad exercendas principes iam dictas functiones in cerebri corpore utatur: interimq; eo pro externis operationibus perficiendis abutitur; licet eo primo, qui in cerebri uentriculis continetur, pro instrumento utatur, ut prius diximus. at, si anima res quædam corporea sit, & eo non indigeat pro obeundis principibus functionibus, cum cerebrum in seipso has habeat facultates, ac in semet eas perficiat; reliquum est, ut hoc spiritu animali, qui in eo residet, pro reliquis eius operationibus externis exercendis utatur: nam propterea animalis dicitur, quia animæ instrumentum existit. & quāuis eo primo utatur, qui in cerebri ventriculis continetur, pro uehiculo facultatum ad externa organa sensus, & motus, ut Gal. uisum est: quia tamen sæpenumero euenit, ut hic in uehementioribus, ac diutinis sensibilibus; & motricibus operationibus consumetur, ac ei paruū nutrimentum ex inspiratione, & plexu reticulari suppeditetur: ea de re tunc hoc, qui in eius corpore est, pro eodem usu uti alienum à ratione non est. Hic ergo tribuendus erit usus huic animali spiritui, qui in cerebri corpore continetur, tam si incorporea, quàm si corporea quædam res sit anima iuxta Galen. doctrinam, quæ principes operationes, cuiuscunque fuerit naturæ, seu substantiæ in cerebri corpore (ut relatum est) operatur

8. de usu par. cap. 13.

8. de usu par. lo. cit.

tur: quod satis rationibus, & auctoritatibus, tanquam uerum, ac Gal. decretis consonum, abundantissimè fulcitum est, si qua tamen coniectari seu constitui possit ipsius cerebri pars, in qua eas perficiat, illa, quòd medius sit uentriculus: opinari non satis præter rationem est Galeni placita supponentibus nobis de anima nostra: quanquàm de ea perpetuò, quod de foris corpore organizato adueniat, quodq; ei delegata à Deo benedicto immortalis, & incorruptibilis creata sit, & credam, & firmiter teneam. Persuaserunt uerò sibi quàmplurimi, ut dictum est, ex Galeni sententia, has principes facultates secretas, ac locis, sedibusq; seiunctas esse, decepti quidem ex his, quæ de earum operationum læsione asserit: cum etenim audissent phantasiam aliàs lædi posse salua, ac constante ratione, & memoria: aliàs uerò aut rationem, aut memoriã conturbari, reliquis duabus illæsis, atq; ualentibus: statim concluserunt isthæc prouenire non posse, nisi quæ effectrices earũ sunt facultates locis, ac sedibus disiungerentur. Quòd verò una earum lædi possit altera illæsa permanente, phrenitidis exemplo. 4. de lo. aff. idem Gal. confirmauit. cuius 4. de lo. aff. c. 2. *duas conscripit species, seu simplices differentias, ex quibus deinceps tertia componitur, ut ipse asserit: in quarum una imaginatio tãtum deprauatur, ut non modò in aliis, uerùm in seipso expertum fuisse testatur: cùm nãq; æstate febre ardente laboraret, putaretq; festucas atri coloris ex cubili eminere, & floccos similiter in vestibus esse, eos auferre, dum properaret nihil sub digitis eductum inueniẽs, accuratius rursus, uehementiusq; id efficere conabatur. cumq; amicos audisset, qui secum aderant dicentes eum floccos euellere, & festucas colligere, illæsa in eo manente adhuc ratiocinandi facultate; respondit eos rectè dicere. proinde, ut ei auxilium ferrent, rogauit: ne phrenitis ipsum arriperet, adhibitisq; auxiliis curatus fuit. In altera uerò phrenitidis differentia accidit, quòd cogitatio, seu rationalis discursus à naturali iudicio aberret: ueluti Romæ cuidam, qui cum lanifico puero continebatur, euenisse scriptum est. hic intus ianuis obseratis à cubili surgens ad fenestram accessit, per quã & ipse uideri, & prætereuntes uidere poterat. ex uitreis itaque uasis singula ostendens, interrogauit, imperarent ne, ut ea proiiceret. illi uerò ridentes annuebant. tum ipse deinceps proiecit omnia: cumq; interrogaret iterũ, ne puerũ proiici iuberent, eoque illi iusso, et illũmet proiecit. huic nec imaginandi functio erat oblæsa, cũ singula uasa propriis nomenclaturis probè nominauerit, neque nominũ memoria erat deleta. tantum ergo cogitandi functio erat deprauata. Quòd autem ex his duabus*

differen-

differentiis tertia componi possit, licet exemplo non comprobauerit; eo tamen loco asseruit Gale. confirmauitque libro de differentiis sympto. cùm dixit. Accidit plerunque, ut delirium ambas actiones obturbet, ut neque benè procedat imaginatio, neque debita fiat ratiocinatio. Interdum una duntaxat læditur, ueluti Theophilo medico ægrotanti euenit, cui imaginatio tantùm oblæsa fuit: ac illi, cuius historiam suprà narrauimus de lanifico scilicet puero, iterùm ibi facta mentione, cogitationem, seu discursum duntaxat aberrasse asseruit. Cæterùm, quòd memorandi facultati idem quoque accidere possit, Thucididis testimonio eodẽ loco confirmauit: qui nonnullos è pestilentia seruatos, adeò omnium, qui antea nouerant, fuisse oblitos commemorat, ut non solùm suos familiares non agnoscerent, sed ne seipsos quidem. Ex his denique omnibus sibi ipsis fortè persuaserunt quidam ex Gale. sententia in diuersis sedibus, atque locis prædictas functiones principes ab ipsa anima exerceri: cùm una lædi, altera illæsa permanente fieri haudquaquàm poßet; si in uno duntaxat loco cerebri perficerentur. Verùm, cùm nos aliter sentiamus; rationes quoque aßignare conabimur, quomodo, & si prædictæ functiones in una, eademque sede perficiantur (uelut supra probauimus) poßit interdum una lædi, quæuis earum sit, alijs permanentibus illæsis, in ducẽ tamẽ, atq; patronum Gale. perpetuò adhibentes. Pro huius ergo dilucidatione illud pro cõperto in eiusdem Gal. doctr. habẽdũ erit, quòd siue corporea res quædã, siue incorporea sit ratiocinatrix aĩa eius functiones principes, cũ in cerebro ab eadem exerceantur ex quauis eiusdem cerebri intemperie lædi possunt, siue ea per essentiam sit, siue per consensum, quinimmò non tantùm ex eiusdem intemperie, uerùm ex quouis alio uitio in prædicto cerebro exorto: et, ut summatim dicam, à quibusuis ferè malis ipsius cerebri. Hoc non tantùm percipi potest ex his, quæ Gale. dixit lib. de diffe. Sympto. de phrenitide, & 4. de loc. aff. ut supra annotauimus, per ea, quæ asserit de sopore, uerùmetiam lib. 2. de cau. Sympto. circa finem, & lib. Quòd animi mores corporis sequantur temperaturam prolixo sermone illud comprobauit, cùm dixit. Porrò à corporis malis uim animæ afferri, luce clarius in melancholijs, & phrenitidibus, & furoribus apparet: nanque ui morbi neque seipsos, neque necessarios agnoscere. quod Thucidides quoque pluribus usu uenisse ait, & in morbo pestilente non multo iam annos desæuiente, quam uel ipsi uidimus. proinde esse uidebitur, atque ob oculorum sordes, seu suffusionem facultate ipsa uidendi nequaquàm perpexa, non

li. de diff. symp. cap. 3.

locis cit.

8. de symp. causis cap. ulti. lib. quòd animi mores seq. temper. corp. cap. 5.

non cernere, ac pro unò tria uidere: ipsius uisoriæ facultatis non mediocris affectus est. id quod phrenitidi est similis. Quod quidem Hippocratis, Plato. & Aristot. auctoritatibus confirmare non piguit, ueluti per otium quilibet uidere poterit; Hippocratem uidelicet lib. de aere. regio. & aquis, & in aphorismis quàmplurimis. Platonem uerò in Timeo præsertim, ac in alijs eius libris: Aristot. libro de parti. anima. ac de eorundem historia; & si Aristot. in sanis tantùm corporibus fortè loquatur. Hippocratis tamen, atque Platonis dicta tàm in sanis, quàm ægris ueritatem habent, ut ex eorum decretis quiuis percipere poterit. Immutantur denique animæ functiones à cerebri uitiis præsertim principes, ac quouis modo non tantùm uitiantur, uerùm, si eius uitia supra modum augeantur; ualent ipsam, si incorporea res sit, à corpore seiungere, & tandem dirimere. Si uerò quoddam cerebri temperamentum sit, quæ ratiocinatur anima, cùm eius facultates ex eiusdem cerebri essentia, seu substantia consequantur, oblæso ipsius temperamento; necessariò principes uitientur functiones, oportet. &, si criminum affectio creuerit; destrui omnino temperamentum est necesse, deleri facultates, & interitum sequi: ut idem Galen. preallega. lib. Quòd animi mores corporis sequantur temperaturas, decretum reliquit. At quid in hoc testes adhibere Hippo. Plato. Aristot. Galen. opus est: cùm id quotidie obseruare experientia liceat: conspicimus enim quolibet ferè die à diuersis corporum malis diuersas quoque noxas, diuersimodèque principes animæ functiones lædi, ipso præsertim cerebro quomodolibet affecto: interdum una, sæpenumero duabus, & quandoque cunctis oblæsis, & si quidam eruditi uiri aliter sentire uideantur: nam & imaginationem, & memoriam lædi posse affirmant, nondum ratione deturbata. uerùm quòd ratio lædi poßit, seu ratiocinatio, constante cum memoria, tum imaginatione, nequaquàm consentiunt: cùm neque argumentatio ulla, ut ipsi fatentur, neque euentus ullus, nec ulla prorsus experientia illud commostret. Quomodo nanque fieri poterit (inquiunt) ut mens ratiocinando labatur, atque uacillet, nisi commentitia quædam illusio ab imaginibus irrepat, quæ illam obturbet? quòd, si afferatur phreniticus fictilia uasa ab alto detrudeas; dicunt, quòd hic si læsa mente malè ratiocinabatur; neceße simul erat eundem perperam phantasia comprehendere: nam quo ordine, qualie connexione in ueram rerum cognitionem; similiter etiam in turbulentos errores, falsamque opinionem inducimur, atque rapimur, si qua horum efficiens causa non præcesserit:

lib. quòd animi mores. conseq. tempera. corp. cap. 3.

rit: non igitur fieri potest (ut isti inquiunt) quòd ratiocinatio, seu mens offendatur, quin primus communis sensus, qui omnium interiorum primus, ac infimus est, seu phantasia turbetur, seu lædatur. Atqui, cur in hanc ipsi sententiam proruperint; non parum miror: cum eius oppositum & ratio, & auctoritas, & experientia commostret. Ratio quidem: nam, licet hæ operationes quendam inter seipsas ordinem obtineant, utpote qui ratiocinari non ualeamus, ni imaginatiuæ opus præcedat: discurrit nanque mens, seu intellectus super ea, quæ in phantasia seruata sunt phantasmata, tam si ualeat, quàm si non; interdum tamen discursus oblædi potest in sua propria essentia; cùm actio, & facultas sit separata, atque seiuncta à communi sensu, & phantasia, nulla suscepta offensa ab ipsius imaginaturæ oblæsione, nec à falsis imaginibus illusa, seu decepta: nam quid quæso obest, quòd imaginatio rectè procedat in apprehendendis simplicibus, ipsa uerò mens, seu intellectus diminutè, seu deprauatè, aut nequaquàm circa ea operetur eius propria facultate læsa, & non à fictis simulachris, seu imaginibus illusa: uelut accidit, cùm primò imaginatio læditur, & ei discursus consentit: depēdet enim mētis operatio à phātasia eò uidelicet, quòd ratiocinari nequit, nisi super ea, quæ in imaginatiua detinētur phātasmata, discurrat. at, quòd benè, uel malè illū perficiat discursū, ex se ipsa habuit primò: nā, cū ualet; benè: cū uerò malè afficitur, nō rectè ratiocinatur īterdū p se, sæpenumero uerò secūdariò oblæsa nulla prsus offēsione suscepta à cōi sēsu, seu phātasia; cùm facultas, & actio sit (ut diximus) separata omninò, ac seiuncta ab ipsa imaginatiua. Nec, propterea quòd omnium interiorum sensuum primus, & infimus sit communis sensus; perpetuò is priùs debet turbari, ac offendi, quàm mens, & discursus: nam, quamuis in uera rerum cognitione, cùm hæ facultates ualent, ac naturaliter operantur; is seruetur ordo, ac connexio, ut ratiocinari quicquam nequeat mens, ni phantasia priùs operetur, ac in seipso phantasmata, & simulachra detineat: in morbosis tamen affectibus perturbari potest hic ordo, ac connexio solui cum ex offendentium causarum, seu affectuum diuersitate, tum ex maiori, uel minori prædictarum facultatum præparatione. ex quibus fit, ut modò una, modò altera, aliàs uerò cuncta functiones lædantur, ut paulò pòst declarabimus. Testatur hoc idem Gal. in quàmplurimis locis, potissimùm lib. de diff. Sympto. quòd f. ratiocinandi functio lædi possit imaginandi, & memorandi facultatibus illæsis permanentibus. id quod phrenitici exemplo, qui obseratis ianuis singula uasa per fenestram protulit, comprobauit.

3. de diff. symp. cap. 3.

bauit.at,si uelint,quòd huic quoq; imaginandi actio fuisset oblæsa; Gal. eodem loco oppositum sentit inquiens. Illi phrenetico neque imaginandi functionem fuisse læsam,neque nominum memoriam deletam: cùm singula uasa proprijs nomenclaturis probè nominauerit.quibus uerbis, & id quoque destruitur,quod ipsi asserunt,quòd uidelicet, cùm quispiam malè ratiocinatur de eisdem;saltem opus est sensum communem, seu phantasiam non rectè fingere;licet de alijs rectè imaginari contigerit: nam Gal. prædicto loco dicebat,quòd prænarrato phrenitico circa illa, quæ malè ratiocinabatur,imaginandi functio non erat læsa, nec nominum memoria deleta.quo fit,ut circa eadem iuxta Gal. decreta contingat quempiā non rectè ratiocinari,memoria,& imaginandi functione permanentibus illæsis. Ad hæc.3.de lo.aff.cùm de memoria deperdita,ac stultitia verba facit;asserit stultitiam esse intellectus,seu discursus amissionem:& quòd interdum accidat,ut uitiata ratione,memoria quoq; lædatur, uelut læsa memoria rationem quoque interdum lædi contingit: Nam utraque affectio ex frigida cerebri intemperie ortum habet. Quibus uerbis liquidò ostendit Gale. rationem duntaxat posse interdum uitiari,quandoque simul cum memoria,imaginandi functione nequaquàm oblæsa, ut in stultitia,quam etiam in numero affectuum cogitandi functionem lædentium libro de Sympto.differentijs connumerauit,& non imaginationem. Hāc eandem sententiam scripsit Aetius tetrablibijs sermone,& cap. 2. tractans de phrenitide,dum dixit.Differentiæ autem phrenitidis plures sunt sed tres principalissimæ:aut enim imaginatiua facultas solùm læsa est,seruatur autem ipsis ratiocinatiua,& memoria:aut ratiocinatiua solùm læsa est,seruatur autem imaginatiua,& memoria: aut etiam imaginatiua læsa est,seruatur autem memoria.Quid clarius,quàm ratiocinatiuam solùm lædi posse in quibusdam phrenitibus,imaginatiua,& memoria illæsis permanentibus,ut testatur Aetius? quod quidem etsi nulla ratio, uel auctoritas commostrasset; quotidiana experientia comprobat: uidimus etenim nos non semel,uelut & alij quidam non uulgares medici frequenter obseruarunt,in ægris non paucis mentis læsionem,imaginatiua haud quaquàm.nec memoria affecta,nuperque,dum hæc conscriberem,ijs,qui mecum aderant, obseruari feci in quodam Francisco Raimo nobili Capuanæ: cui cum ratiocinatio omnino propter febrem deprauata esset; nulla in imaginatione offensa aderat:cùm simplicia cuncta rectè comprehenderet.Quòd,si ratio,auctoritas,ac experientia non imaginatiuam dūtaxat,aut memoriam,verùm & rationem,seu discursum solum affici in

3. de loc. aff. cap.5.

li.de diff.symp. cap.3.

V 2 terdum

terdum posse commostrent: quoniam cunctæ hæ functiones iuxta Galen. sententiam in una, eademque sede perficiuntur, in ipso uidelicet cerebri corpore, ut probatum est; non ab re in dubium uenit, qua ratione id fieri queat: cùm sedibus non seiungantur. Cuius quidem cùm non facilè sit rationem tradere; non mirum, si nonnulli non uulgares profectò, sed eruditi uiri prædictas facultates ad Galen. mentem locis, sedibusque seiungere ausi sunt, ut prius diximus. At nos ex eiusdem Galen. monimentis edocti conabimur huius rei causas assignare; quàmuis eodem loco, eademq; sede prædictæ functiones perficiantur in memoria rursus reuocantes primò, quòd ex cerebri uitijs (ut probauimus) eædem facultates lædi possunt interdum una, interdum altera, quandoque duæ, uel omnes simul: cùm ab ipso solo principio proueniant, in eiusque proprio temperamento consistant, uelut cunctæ aliæ functiones eius (& si non tantùm ab eo perficiātur) cuiuscunque substantiæ fuerit anima. proinde nihil aliud esse facultatum essentiam, seu substantiam, quàm temperamenti proprietatem, quæ quidem cuilibet parti propria, ac peculiaris inuenitur, à Gale. scri-
lib. de mult. c. 3. / 5. de lo. aff. c. 7.
ptum reperitur libro de multitu. & lib. 5. de loc. aff. quo fit, ut, si contingat hanc peculiarem temperiem à quauis causa, potissimum ex una octo intēperaturarum perturbari; ipsis quoque uiribus noxam accidere necessariò oportet, magisque peculiarem offensam uiribus excitari, prout
5. de loc. aff. c. 7. / 3. de cau. symp. ca. 1. & 2.
illi debetur intemperantiæ; quemadmodum Gale. 5. de lo. aff. & 3. de ca. Sympto. docuit. proinde euenit, ut, quàmuis in una met alicuius partis temperamenti proprietate plures sint facultates, ac eas strenuè exerceat, ubi temperatissima fuerit, & malè fungatur, ubi intemperata fuerit pars: & eatenus malè, quatenus intemperata fuerit, uelut
1. de præsag. ex pulsi. c. 4.
patet primo de præsagitione ex pulsibus; uidere tamen liceat non omnes illico offendi; cùm intemperata pars efficitur, uerùm sæpe unam, interdum aliam, quandoque plures lædi conspicimus: quemadmodum in naturalibus quoque facultatibus cuiusuis partis quotidie obseruamus: una uidelicet, uel duabus affectis alijs illæsis permanentibus. Cuius rei testi-
5. de loc. aff. c. 7. & 6. eiusdē. c. 3. / 3 de cau. symp. cap. 2.
monium pariter reddit Gale. eodem 5. de lo. aff. cùm de iecinoris affectibus uerba facit. & 6. ubi de renum affectibus, & propriè de diabete pertractat, & magis uniuersaliter 3. de ca. Sympto. Illud quoque mente concipiendum, quòd, licet quædam facultates, cùm ualet pars, cuius sunt propriæ, quodam ordine, quadamúe connexione, diuersis temporibus ab ea exerceantur, ut uidere licet in naturalibus ipsis uiribus: nam primò pars utitur familiarium attractione, deinceps eorundem re-

tentio-

tentione, & alteratione, ultimo loco, quod alienum est, excernit; peruertitur tamen ordo sæpenumero, soluiturque connexio, cùm eadem pars intemperata reddita sit. quod quidem effici posse nequaquàm arbitrandum est, nisi propterea quòd, cùm ex diuersis causis ipsa affici queat; pro ratione maioris, uel minoris præparationis dictarum facultatum, ac pro causarum diuersitate modò unam, modò alteram, uel plures lædi contingit: uelut non tantùm in facultatibus ipsis, uerùm etiam in febrium subiectis quotidie obseruamus: nam, quàmuis spiritus paratiores sint, quàm humores, partesque solidæ ad calorem præternaturam suscipiendum; cùm tenuioris sint substantiæ: omnisque tenuis substantia prõptius alteretur, quàm crassa, primo de diffe. feb. & insuper humores, quàm membra: non tamen perpetuò, quæ incipit febris diaria est, sed putrida; interdumque hectica esse potest, ut eodem primo de diff. fe. patet. cuius euentus causa aßignatur prædictorum subiectorum maior, uel minor præparatio; cùm magis lædi possit ab una, uel altera causa, à qua primùm homo cœpit febrire. Pari modo nec illud mirum uideri debet, quòd cerebro diuersimodè affecto, quamuis in eodem loco, eademque sede principes eius facultates perficiantur, in proprioque eius temperamento consistant, unam interdum, aut alteram, uel plures earum lædi contingat. &, quàmuis cum ipsum cerebrum ualet, imaginandi functio præcedat, subsequaturque ratio, & memoria, paratiorq; sit imaginatio, ut lædatur; non propterea, cùm intemperatum redditur; neceßariò à quauis causa imaginandi functionem primò lædi oportet: uerùm indifferenter (ut de naturalibus facultatibus diximus) possunt una, uel altera, aut plures lædi, prout paratior una facultas inuenitur, ut lædatur magis ab una, uel altera causa. Pro maiori ergo præparatione unius, uel alterius facultatis ad hanc, uel illam offensionem suscipiendam, ac pro lædentis dispositionis uarietate contingit unam modò, uel alteram plures, aut omnes principes facultates lædi; quàmuis in una, eademque sede perficiantur, ut diximus. Concomitatur insuper hæc diuersa ipsius cerebri pars, quæ primò afficiatur: nam omnium principalium uirium animæ affectus in cerebro consistere apud omnes medicos in confesso est, uelut 3. de lo. aff. testatur Gale. Et, ne tyrãnorum ritu hæc affirmare uideamur citra eiusdem Galt. auctoritatem ad ipsum confugiemus. Is. 3. de lo. aff. dinumeratis quibusdam capitis, ac cerebri affectibus, ex quibus diuersæ principes functiones turbantur, dixit eos differre tum pro diuersitate dispositionis, aut eo quòd magis, uel

1. de diff. fe. c. 1.

1. de diff. fe. c. 8.

3. de lo. aff. c. 5.

3. de lo. aff. c. 5.

uel minus eædem intenduntur: uel uarietatc mixtionis dictarum dispositionum, & hoc totum ex parte efficientium causarum, ac lædentium morborum; nanque ex infrigidantibus cerebrum causis, eiusque intemperie frigida memoriam lædi contingit; & si eædem uehementius intendantur, simul cum memoria læditur ratio, quæ affectio stultitia nominatur. Similiter quoque accidit in lethargo, ac omnibus soporosis affectionibus; & si ex his imaginationem quoque ueluti resolui contingat: consueuit nanque (eodem Gale. auctore) frigida intẽperies animales actiones torpidas efficere. id quod animalia, quæ per frigora latere cogũtur, haud obscurè declarant, ac in frigidis medicamẽtis, & cibis uidere licet. Ex quibus cõcludo ad Gal. sentẽtiã stultitiã, & obliuionem ã frigore ortum habere: cũ uidelicet ex his cerebri corpus refrigeratum est, ut idẽ testatur 2. de ca. Sympt. Verũ, si nõ uehemẽtius intẽdatur frigiditas; obliuionẽ causat, memoriãq; lædit: si autẽ intẽdatur; stultitia oritur: atq; mẽs, seu cogitãdi fũctio ĩpeditur, ac torpida efficitur, eodẽ auctore 3. de lo. aff. ex oppositis uerò causis calfaciẽtibus uidelicet, uelut oppositi morbi in cerebro excitãtur, ipso ĩmodicè calfacto, ita et opposita uitia ut uigiliæ, deliria, phrẽitides, diuersimodèq; prĩcipes fũctiones lædũtur: non tantùm quia ex calidis afficiuntur dispositionibus, sed etiã quia leuiores, aut uehementiores existũt. Nanq; ex biliosis succis febrem ardẽtem generãtibus, si uapores ad caput ascendant nõ multi, nec admodũ acres; deliriũ oritur, eaq; princeps facultas potißimũ læditur, quæ minorẽ habet oppugnãdi uĩ, ut lædatur. hæc uerò phãtasia est. quare imaginãdi functio tunc offenditur. At, si multi, acresque, & uitiosi fuerint; non imaginatio, sed cogitatio aberrabit. Quòd, si multi, ac admodùm acres sint; utræque deprauantur. Nec diuersa quoque ratione orta phrenitis non nũquam mitior est, utpote cùm à pallida bile ortum habuerit, imaginandique facultas turbatur, ceu promptior, ac paratior, ut à leuioribus causis lædatur, præsertim calfacientibus. At, si uehementior fuerit, cùm uidelicet flaua bilis eam parit; promptius mens, seu ratio uitiatur, utpote magis apta, ut ab hac offensionem suscipiat. ubi uerò fuerit uehementißima ex eadem flaua bile excitata, adeò tamẽ acri, & calfacta, ac ferè præ assata, ut uelut ferina sint deliramenta; euenit, ut tum imaginatio, tum cogitatio deprauentur. Ex his denique dispositionibus calidis non modò aliæ, atque aliæ facultates læduntur principes, eo quòd magis, minusque intenduntur, & secundum quòd magis, minusque obnoxiæ sunt hæ facultates his lædentibus causis: sed ipsarum læsionis modus alius est ab eo, qui à dispositi-

2. de sympt. cau. cap. ulti.

3. de lo. aff. c. 5.

dispositionibus frigidis excitatur: ex ipsis nanque minus intensis memoria primò.quòd,si intendantur,ratio quoq; læditur(ut diximus) ac imaginatio interdum,ut in ueterno,& lethargo, læsionisque modus uelut deficiens est torpidus,seu resolutus. At ex calidis dispositionibus non siquidem uehementer auctis imaginandi facultas primò, & si intendantur mens,& ratio:ac,si uehementius intendantur;utraque afficiuntur, eritque earum læsionis modus non deficiens,& resolutus,sed deprauatus, & errans.& proinde cerebrum,ubi in morbosam intemperiem incurrerit; necessariò symptoma,quod intemperiei familiare est,inducit(ut.4.de præsag.ex pul.patet)nec tantùm ex oppositis,seu dispositionibus diuersis cerebrum offendentibus contingit diuersas principes functiones lædi, easq; diuersimodè(prout promptius,aut ægrius quæque earum parata est) offensam suscipere.quinimmo ex uarietate mixtionis prædictarum causarum,quæ cum multiformiter commisceri queant;uaria cerebri uitia parient pro mixtionis modo,uarias insuper ex ipsis noxas contrahunt functiones principes:nam modò una;modò altera uno,uel alio modo pro earundem etiam diuersa præparationis ratione lædi conspicitur. quæ quidem abnegare extremæ esset dementiæ: cùm in dies illud quiuis in ægris curandis etiam parùm exercitatus obseruare ualeat.Et,quamuis hæ functiones principes(ut diximus)in ipsius cerebri corpore perficiantur:non exigua tamen oritur in earum læsione differentia:cùm uidelicet cerebrũ ipsum secundum diuersas eius partes primò afficitur.Cuius rei non immemor Galen.3.de loc.aff.testatus est cerebri affectus non tantùm inter se differre mixtionis uarietate,aut eo quòd magis, minusúe intenduntur eorum causæ;uerùm etiam,quia uentriculi cerebri interdum afficiuntur interdum eius uasa uniuersa,interim humiditas,quæ per eius corpus dispersa est,aut cum ipsummet cerebri corpus intẽperatum redditur: nõ enim uerendum est,quòd pro ratione diuersarum cerebri partium primò affectarum possint & ipsius uaria oriri uitia,ac diuersæ functiones lædi; quãuis hæ in ipsius cerebri corpore ab anima exerceantur:nam alia ratione consentit cerebri corpus:cùm eius uentriculi primò afficiuntur,alio modo cùm eius uasa,seu humiditas,quæ per ipsum dispersa est. Diuersa quoque ratione ipsæ functiones læduntur,si ipsius cerebri corpus præternaturam primò afficiatur.qua insuper ratione euenit,ut interdum una,interdum alia noxam suscipiat;& si sedibus non seiungantur. Ex quibus satis admodum demonstratum esse censeo Galen.duce,atque auctore, qua ratione

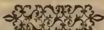
4.de præsag.ex pulsi.c.8.

3.de lo. aff.c.5.

tione contingat unam interdum, uel alteram functionem principem turbari, aut quouis modo offendi altera illæsa permanente; quamuis in uno, eodemque loco consistant (ut diximus) ac ab ipsa anima in cerebri corpore exerceantur. quæ cùm hucusque à quibusdam percipi non potuerint; conati fuerunt ad Galeni mentem, ut ipsi fatentur, licet falsò, prædictas functiones locis, ac sedibus seiungere, maximam Galeno iniuriam inferentes: cum id apud eum scriptum nullibi reperiatur, quinimmò ab eiusdem monumentis alienum, eiusque sententiæ pugnans omnino est, ut ex his, quæ suprà diximus, liquidò constare potest.

DONATI ANTONII
ALTOMARI

QVOD NATVRALIS SPIRITVS In Galeni doctrina admittatur: & non omnino abolendus sit, ut quibusdam uisum fuit.

VI Naturalem spiritum in Galen. doctri. tanquam non necessarium abnegant, hac prima ratione id probare conantur. Spiritus naturalis (inquiunt) si necessarius sit non propter aliud utique, nisi ut uehiculum naturalium facultatum existat (altricis præsertim) ad membra ipsa. Atqui hæ cognatæ cunctis partibus sunt, ueluti magneti lapidi uis, qua ferrum attrahere potest, 1. de loc. affect. cap. ulti. *Gale. auctore primo de locis affect. circa finem. quare, ut eis ab aliqua parte uis hæc influat, superuacaneum est. Non ergo spiritus naturalis ad partes ipsas naturales facultates suppetit: & propterea neque necessarius existit.* lib. art. med. cap. 9. *Potest & hæc eorum ratio corroborari Gale. auctoritate lib. ar. medi. ubi de partium differentijs loquutus quasdam dinumerauit, quæ nec aliarũ gubernationi præsunt, nec aliunde gubernãtur: cum insitas habent à natura potentias, à quibus reguntur: ut cartilago, membrana, os, ligamentum, &c. At, si spiritus naturalis nutriendi uim ad corporis partes deferat; nulla daretur prænarratæ differentiæ pars, & Gale. tanquam superflua ponens condemnãdus esset. Insuper, cùm partium essentia permanens non sit, sed cõtinuè difflet, ac mutetur, uenis, & arterijs (Gale. teste primo de lo. aff.) indiguerunt, ut nutrimentum* 1. de lo. aff. cap. ulti. *eis deferatur, ac innati caloris temperies seruetur. At per uenas nutrimentum eis distribuitur, per arterias caloris symmetria seruatur. nullo ergo alio tertio, nec spiritu naturali opus erit. Deficit quoque materia pro spiritus naturalis generatione, ut hi opinantur: Nam, si qua esset materia, ex qua naturalis procrearetur spiritus; ea uitalis spiritus esset,*

ex quo etiam animalis gignitur. Huius *uerò generatio prima in corde fit, & ab eo in uniuersum corpus per arterias diffunditur. qua de re, cùm multò plures sint nostri corporis partes, quæ ui egent naturali quàm quæ animali; necessarium utique esset magnas, immò maximas arterias ad iecur peruenire tantam uitalis spiritus copiam suppeditantes, quæ pro naturalis materia sufficere posset. At per corporum dissectionem, & Gale. 4. de usu part. constat ad simas tantùm iecinoris partes, & eas quidem ualde paruas, arterias inseri, per quas tanta spiritus uitalis copia, ut ex ea naturalis gigni posset, non defertur: quam tamen multam esse oportuisset, si ex ea naturales spiritus gigni deberent. At, si quispiam dixerit non hanc esse spiritus naturalis materiam, sed sanguinem, qui in iecore fit: eum esse non posse arguunt, cum is crassus, ac turbulentus, nec dum ab alijs humoribus emundatus sit, ut idoneus fiat ad eius generationem; deficit ergo materia. Sed nec locum in iecinore esse, in quo possit naturalis spiritus generari, utpote cùm nulla in eo sit cauitas, ueluti in corde, & cerebro, manifestè cernitur. qua de re deest & locus pro eius generatione. Præterea nec canales, seu meatus suppetunt, per quos, ubi genitus iam fuerit; ualeat ad membra deferri: Nisi quispiam dixerit per uenas una cum sanguine spiritum transire. quod tamen nec corpus uenarum patitur unica tantùm tunica contentum: nec motus, seu pulsus indicat, qui uenæ non secus, ac arteriæ adesse deberet. Vltimo loco non dari spiritum naturalem probant; cùm nulla uia pateat aeri quo is nutriri ualeat, ueluti animalis, & uitalis. deficeret ergo unus eius nutrimenti modus. Qua de re, cùm nec finis adsit, ob quem eum gigni oporteat: nec materia, ex qua uel generari, uel conseruari possit: nec locus idoneus, in quo gignatur: nec uia, per quam ad membra mittatur; ex prædictis probabilibus rationibus iure ommitti, ac negari ad eorum mentem potest. Vt autem rei propositæ dilucidius ueritatem assequi ualeas; quid per spiritum intelligendum sit animaduertas oportet. Est autem is ad Gale. mentem corpus quoddam calidum, tenuissimæ, ac leuissimæ substantiæ, ex aere, & tenuissima, leuissima, ac synceerissima parte sanguinis, seu seminis genitum. Quòd corpus sit calidũ, patet 5. de Simpl. med. fa. quo loco innatũ spiritum calidũ appellauit: & cõmentario aduersus Lycum. ita de alijs dicẽdũ, cùm ab eo calidaq; materia originẽ ducãt. At, quòd substãtia eius sit leuissima, ac tenuissima, apud eundem auctorẽ patet. 3. de nat. facul. ubi asseruit omniũ, quæ ĩ corpore sũt leuissimũ, tenuissimũq; esse spiritũ.*

[Margin notes: 4. de usu part. cap. 13. — 5 de simp. med. fac. ca. 9. — lib. aduersus lycum cap. 7. — 3. de pot. na. cap. 14.]

Quòd ex aere, ac sanguine halituoso et tenui gignatur, decretũ reliquit Ga.6.de usu par.11.ac.12.met.me.ac sexcẽtis aliis locis. Quòd uerò ex semine.14.de usu part.& li.aduersus Lycum, patet. Huius spiritus duæ primæ differentiæ iuxta eiusdem auctoris sententiam aßignari possunt: nam quidã fixi, ac stabiles sunt, qui innati ab eo appellantur.5.de Simp. medi.fa.quidam uerò uagantes, ac errantes sunt, & influentes. Hi uerò spiritus, qui insiti, ac innati dicuntur: cum in omnibus animantis partibus contineantur, non tamen undequaq; similes ueluti nec etiam sanguis adeo in simplicibus, ac primis, solidisq; animalis partibus fixi, ac implantati sunt (ex sanguinis, ut diximus, & seminis leuissima, ac tenuissima parte geniti) ut toto uitæ curriculo ijdem permaneant: & si eorum substantia quolibet ferè momento tum minor, tum maior conspiciatur, nunquam tamen in totum dissipatur. Nec parua eorum substantia in spatiis inanibus dictarum partium inest: immò potius ea ueluti materia quædam, leuißimam etiamnum mutationem exposcens est ad innati spiritus qualitatibus suis absoluti generationem. poterit autem hæc substantia spiritus innatus appellari: cum admodum ad naturalia opera perficienda conducat, prout.5.de simp.medi.facu.Gal.uisum est. Hunc spiritum innatum in semine contineri, spumosoq; corpore, elemento stellarum proportione respondentem, primumq; fœtus principium esse Arist.2.de genera.anima.scriptum reliquit. At Gal. ut qui non tantùm semen effectiuum generationis fœtus principium uoluit esse, sed & materiale, sic nec sanguinem menstruum materiale principium, sed effectiuum quoque licet ualidißimum sit in semine effectiuum, materiale paucißimum: in sanguine contrà, quod ad materiam spectat plurimũ, quod ad vim, & facultatem imbecillimum. Hunc innatum spiritum non tantùm ex seminis parte leuissima, ac tenuissima, uerùm & sanguinis menstrui simili substantia gigni uoluit: licet ex semine magis. qua ratione sæpe apud eum reperies (ut primo de sani.tue. & 2.de natu.facul.) semen opificis rationem obtinere, sanguinem verò materiæ ab eo, quod in eis præualet ipsis principii denominationem tribuens. ita ut ex utrisq; simul permixtis velut unum fiat agens, vnum motus principium seu effectiuum, ut utrunq; in unum motum conspirent, ac principium motus sit idem: ut patet ex eius mente tum.2.de Sem.tum 14.de usu part.quanquã hæc uis, seu facultas in semine magis principatum obtineat, ut diximus: est nãq; ipsius animæ instrumentum primum, & si stoici ipsius substantiam esse autument. Hic spiritus est, qui omnes actiones

6. de usu part. cap.17.11. method.cap.3.12. meth.med.c.5.
14.de usu par. cap. 9. & 10. lib. aduersus lycum.c.7.
5. de simp. me. facul.cap.9.
5.de simp. me. facul.c.9.
2.de gene. anima.cap.3.
1.de sani. tuen. ca. 2. 2.de po. na.cap.3.
2.de sem.cap.1. 14. de usu part. cap.8.

naturales adauget, qui, cũ in pueris copiosißimus sit, caliditate symmetrus ab Hippo. Apho. 24. pri. lib. calor innatus appellatur: & si is uere in triplici substantia contineatur: ea, quam diximus, ac reliqua tum sanguinea, ex qua carnosæ partes generantur: tum serosa seminis parte, ex qua solida fingũtur. Quapropter Gal. hoc innatum calidum, quod ἀρχήγονον, id est, primogenitum uocare Hip. consueuit, nil aliud esse, quã sanguinem menstruum, semenq́; retulit lib. aduersus Lycum asserens se nihil nouisse præter hæc tertium. & propterea iis, qui crescunt, plurimus inest: & iis, qui consenuere, minimus. Errantium autem spirituum differentiæ à Gal. 7. de Hip. & Plat. decretis duæ conscribuntur: una quarum uitalis spiritus: altera animalis dicitur. Vitalem appellat eum, qui in corde, & arteriis continetur: est enim cor eodem auctore. 6. eiusdem, sicuti arteriarum, ita & uitalis spiritus, feruentisq́; sanguinis principium, & fons, quo spiritu uitali medio cor, ceu fons (ut diximus) insiti caloris facultatem quãdam singulis partibus transmittit: per quã & earum possit intimi caloris temperies seruari, cuius gratia spiritus is à corde confluit caloris delator. Quanquam & alia quoq; ratione pulsu uidelicet prædictum innatum partium calorem custodiat, prout patet lib. de usu. pulf. Proinde actiones suas perficiunt singulæ partes peculiari cordis temperie, qua pereunte ipsarum quoque actiones perire necesse est: prout ipse 5. de lo. aff. testatur. Alia differentia animalis appellata, non quòd substantia animæ sit (ut Stoicis placuit) sed quòd primum eius instrumentum in cerebro continetur, præsertim in eius uentriculis posteriori, & medio: hoc siquidem cum ipsa uoluntariis actionibus unà cum sensibus præsideat, ad sensus omnes tum ad eos motus, qui à consilio, & uoluntate prodeunt, utitur ad prædictorum instrumenta eo medio facultatem suppeditans. An uerò tam uis, seu facultas, quã substantia ad prædicta sensus, & motus instrumenta influat, uel uis tantùm, aut ad quædam uis, ad quædam uerò & substantia, & facultas, cum ad rem propositam scire non conferat; iure prætermittam. At lib. 12. method. meden. cum de prædictis spiritibus uerba fecisset; asseruit, quòd si naturalis quoque aliquis est: utiq; is in iecinore, & uenis continebitur. Quo loco & si ipsum dari non affirmet, nec omnino negauit; locum tamen signauit diuersum à prædictis: iecur uidelicet, & uenas, si daretur: est nanq; & ipsum inter tres principes partes dinumeratum, quibus animal gubernatur, altricis facultatis principium, & ueluti fons, sicut cor caloris, & cerebrum sentiendi, atque mouendi ab electione, Gal. teste cum

lib. aduersus Lycum cap. 7.
7. de pla. hip. & pla. cap. 3.
6. de pla. hip. & plat. cap. 8.
lib. de usu pulf. cap. 3.
5. de lo. aff. c. 1.
12. meth. med. cap. 5.

cum.9.meth.med.tum.5.de lo.aff.& 7.de Hip.& Plat. decr. De hoc ergo principio altricis, seu naturalis facultatis in dubium uenit, nunquid instar aliorum duorum principiorum: cerebri uidelicet, & cordis aliis corporis partibus spiritum aliquem suppeditet loco, & usu ab animali, & uitali diuersum, genere tamen eis consimilem, ut qui uagans, & errans dicatur, qua ratione ab innato discrepet, naturalis appellatus, ut qui à principio naturalis facultatis genitus, iecore uidelicet, per eiusdem proprios canales, uenas, scilicet in totum corpus diffundatur, quo medio naturales partium potentiæ, seu facultates, conseruentur, quemadmodum à vitali à corde transmisso intimus earum calor in symmetria conseruatur. Quòd autem spiritus hic naturalis tanquam necessarius in Galen. doctrina concedendus sit, ex infra dicendis, cuiuis nō tantùm tibi, si admodum duræ ceruicis non fuerit, probare conabimur, præsupposito prius eo, quod Galen. 11. meth. meden. decretum reliquit, Naturam ex tribus partibus constare: spiritu, substantia carnosa, et ex iis, quæ verè solidæ dicuntur: singulaq; istarū trium propriam habere pro sua natura cum qualitatem, tum quantitatem. ac qualitas earum ex congrua temperie calidi, frigidi, humidi, & sicci consistit: quantitas uerò solidarum partium par semper manet numero duntaxat bis, qui inaugentur. qui uerò absoluti sunt etiam magnitudine, sed carnosæ substantiæ magnitudo uariatur; etiamsi animal non augeatur: pari modo & ipsius spiritus substantia tantùm non quolibet momento tum minor, tum maior conspicitur. Virtus quoq; dictarum partiū, uel in his tribus simul enumeratis additur, uel in eorum proprio temperamento consistit perpetuò sui custodiam requirens: custodia uerò similium exhibitionem indicat, uelut sublatio contrariorum. Proinde uirium substantiam, quæ ex spiritu (ut diximus) carnosa specie, ac solidis ipsis completur, si eam custodire uelimus; ex his, quæ similia sunt moliri cuiq; suam custodiam conuenit: nempe ei, quæ terrea est, eorum, quæ magis sunt terrea: & ei, quæ humida, eorum, quæ sint humidiora. ad eundem modum & ei, quæ magis aerea, eorum, quæ plus huius substantiæ in se habent, ut propria cuiq; mensura seruetur, adbibenda sunt, Galen. auctoritate eodem. xi. meth. med. Ad hæc nulli in dubium uenit (prout primo de sanit. tuend. & 12. meth. Gal. scriptū reliquit) fieri non posse, ut continuo nostri corporis substantiæ quicquam non uacuetur, aut immutetur, ueluti nec ullo alio generabili corpori contingit. Proinde medici officium est, ut quæ substantiæ portio defluit, eam apponendo resarciat: quod alterascit

9.metho. med. cap.10. idem.5.de loc. affe.cap.1. 7.de plac.hip.& pla. cap.3.

11.metho.med. cap.1.

11. meth. med. cap.3. 1.de sani. tuen. cap.3. 12.met. meden.ca.5.

ſcit in debitam temperiem per contrariam alterationem uindicet,utrorunq; materiam naturæ propriam ſubminiſtrans. Harum porrò trium ſubſtantiarum nulla prorſus & alterationi, & diſſipationi promptius ſubeſt,quàm ea,quæ ſpiritus,ut quæ tenuior,& halituoſior ſit.qua de re ſi aſſiduè ex ipſo calore aliqua portio digeritur, ſimulq; ab aliis cauſis, & alteratur; ſimili corrigenda uenit ſubſtantia: aliàs uerendum eſſet, ne aßiduè diſsipata,nec per aliquod ſimillimum ſubſtantiæ prius euacuatæ,uel alterata, & in debitam temperiem per contrariam alterationem non deducta, ut tum quantitas,tum qualitas, quò ad fieri licet, naturaliter ſe habeat,uirium eſſentia,quibus corpus regitur totum, & quæuis eius pars uitietur, ac animal pereat, uel pars aliqua deperdatur. Ea de re lib. 11. meth. Gale. ſpirituum cuſtodiam moliri ex reſpiratione,ac tranſpiratione: & qui ex ſanguine attollitur uapore, uel eius attenuatione,ſeu in halitum ſolutione,& quaſi aeratione,inquit,tanquã hæc ſit eorum ſpirituum omnium ſubſtantia ſimillima. Particulatim autem vitalis ſpiritus irrigatur, ac alitur, ſiue nutritur ex inſpiratione, & ſanguine: animalis verò ex inſpiratione,ac ſanguine tenuiori,quem reticularis plexus ſuppeditat,prout. 12. method. patet. & 7. de Hippo. & Plat. decre. dixit,ſpiritum animalem ex uitali perfectius concocto oriri. Ac. 6. de uſu part. hunc animalem ſpiritum aſſeruit exhalationẽ quandam eſſe ſanguinis benigni. Ex quibus patet,quòd, quamuis ex reſpiratione,ſeu tranſpiratione,ſimulq; & ſanguinis exhalatione (ut ita dixerim) ſpiritus quicunq; gignitur,nutritur,ac cuſtoditur; præcipua tamen eius cuſtodia,ac nutritio eſt ex eiuſdem ſanguinis attenuatione,ſeu aeratione, in quo (mea quidem ſententia) tum inſiti, ſeu innati, tum uagantes omnes, ſeu errantes ſpiritus, quodammodo conueniunt: cum hæc ſit maximè ſimilis, ac familiaris eorum materia,potiſsimum innati: unumquodq; enim ea ſubſtantia,qua primum genitum eſt, ali etiam perpetuò conſueuit,prout Gal. aſſeruit libro primo de ſemi. circa finem; licet ex aere eorũ qualitas æquè,uel fortè magis cuſtodiatur. quod uoluit Hippo. innuere lib. de alimento, dum dixit. Principium alimenti ſpiritus,os,guttur pulmo,& alia reſpiratio. Nec te præterit innatũ ſpiritum uelut in aliis corporis partibus, ita in iecinore contineri: non. n. fas eſt in aliis, et nõ in iecinore reperiri, eiuſq; iecinoris naturã, facultatẽq; in hoc potiſsimũ ſpiritu cõſiſtere, uelut de aliis partibus ſupra relatũ eſt. Quinimo cõſonũ eſt iecur ipſũ uelut altricis,ſeu naturalis facultatis principiũ unũ ex tribus corpus noſtrum gubernantibus,multam copiam ſpiritus innati in

11. meth. med. cap. 3.

12. meth. med. ca. 5. 7. de plac. Hip. & Pla. c. 3. 6. de vſu par. cap. 17.

1. de ſemi. c. 16 hip. lib. de alimento. quod refert Gal. lib. de util. reſp. c. ulti.

ti in ſeipſo continere: non enim ſibi ipſi duntaxat gubernando dat operam, ſed tanquàm principium obtinens aliis partibus materiam ad alimentum idoneam procurat. Amplius ſcio te non ignorare, quòd innatus hic ſpiritus tam in iecinore, quàm in aliis corporis partibus aſſidua cuſtodia egeat: cùm tota moles animalium in perpetuo fluore ſit, & ,ni ſimilis altera ſubſtantia pro ea, quæ defluxit, reſtituta ſit (ut diximus) ac Gal. 1. de ſan. tuen. teſtatur; euaporabitur certè, atq; diſsipabitur uniuerſa, præſertim ſubſtantia hæc ſpiritus, quæ promptè propter ſui tenuitatẽ euaporat, ac diſsipatur. Verùm eius non tantùm in quantitate iuſtus modus ſeruandus eſt, ſed etiam in qualitate, quæ ſimilis eius temperiei ſubminiſtrari debet, quoad fieri poſſet. & , ſi quale erat ipſum, quod effluxit, tale prorſus adiũgere, agglutinareq; ei per totum liceret; optimum id, ſaluberrimumq; planè eſſet. Hic autem iuſtus ſeruandi modus non aliter fieri ualet Gal. teſte primo de ſani. tuen. quàm cibi, potionis, reſpirationis & arteriarum motus ope. Vltimò non te fugit, quòd, licet cor ueluti principium, & fons (ut prius diximus) innati caloris mediis arteriis ab eo ortis aliarum partium innatum calorem ſeruet, non tãtum earum arteriarum motu, uerùm etiam mediis ſpiritibus, in ſiniſtro eius uentriculo ortis, qui ueluti uehiculum caloris à corde confluunt, Gal. auctore lib. de uſu pulſ. ex his tamen ſpiritibus calorẽ uehentibus nullũ aliud commodũ partes, ad quas defertur, ſuſcipiunt, quàm ut intimi caloris temperies in eis ſeruetur. Hæc cuſtodia non tantùm pulſu, uerùm etiam ex abundante naturæ gratia à prædictis confluentibus ſpiritibus fit: nam propter hoc naturam in partibus inſeruiſſe arterias Gal. oſtendit. 4. de uſu part. Quare non ab re eundem uſum præſtabit hic ſpiritus uitalis innato ſpiritui, & non alium ipſum in propria temperie ſeruans, ac qualitate decenti. & propterea uoluit. 7. de Hipp. & Pla. decre. eo probè concocto animalem ſpiritum generari, & non innatum. Immò. 6. de uſu part. propterea purum ſanguinem inquit, ac tenuem in arteriis contineri oportuit: quoniã ſpiritui animali, & non aliis partibus alimentum erat ſuppeditaturus. Excipiendæ ſunt tamẽ fortè partes quædam, quamuis pauciſsimæ, ut pulmo, qui uaporoſiori, ac tenuiori ſanguine pro eius nutrimento indiguit. Is nanq; ſanguis ſpirituoſus, & feruens in corde genitus, non ẽt, uelut qui è iecore ortus eſt, in alimentum proficiſcitur omnibus corporis partibus. 6. de Hip. & Plato. decre. pari ratione nec uitalis ſpiritus, qui ueluti cordis caloris uehiculum, partium, ad quas defertur ſymmetriam proprii calidi cuſtodit: & proinde innati ſpiritus earum, in quo potiſsimùm eſſen-

1. de ſani. tuen. cap. 2.

eodem li. ca. 3.

li. de uſu pulſ. cap. 3.

4. de uſu part. cap. 15.

7. de plac. hip. & pla. c. 3.

6. de uſu part. cap. 17.

6. de plac. Hip. & Pla. c. 6.

essentiam habent, in alimentum non perficiscitur, sed eum contemperando seruat animalis tantùm materia, ac alimentum iuxta Gal. sententiam præcitato loco. nec solùm ipsius innati spiritus, sed carnosarum, ac solidarum partium caloris symmetriam conseruat, à corde transmissus.

loco præcita. 7. de plac.

Nec quispiam fateri audebit animalem spiritum à cerebro diffusum in innati spiritus alimẽtum transire: nam hic (ut calles) primũ animæ instrumentũ est, ad Gal. mentẽ. 7. de Hip. & Pla. dec. tũ ad sensus oẽis, tũ ad motus, qui ex appetitione fiũt perficiẽdos. Reliquũ est præter eam, quam ex aere habet custodiam instus spiritus, ut aliqua substantia ei quàm simillima reperiatur, postquàm ea, quæ est uitalis, aut animalis spiritus non est, uelut animalibus spiritibus inuenta est. nec minus & ipsius uitalis spiritus materia, ac simillima substantia inueniri debet, ex qua præter aerem gignatur, ac custodiatur. His iactis fundamentis pro spiritus naturalis necessitate, talis prima potest erigi ratio. In quacunque corporis parte spiritus innatus reperitur. is præter aeris inspirationem, seu transpirationem quadam sanguinis exhalatione, aut (ut ita dixerim) aeratione pro eius nutrimento, ac custodia indiget: uelut quiscunque alius spiritus, Gale. decre. 11. methò. Sed in iecinore, quod una est corporis pars, eaque princeps innatus spiritus reperitur, in quo potissimum eius natura consistit, ac uirtus, ut superius ostendimus. quare & custodia, & refectione eget, ut quæ difflatur portio eius, quòad fieri liceat reficiantur. hæc non est alia à sanguinis exhalatione quàm spiritum uocamus, nec is uitalis est; quia non nisi in corde, & arteriis continetur, & symmetriã tantùm partium seruat, nec animalis propter prædictas causas. quare iure naturalis appellandus erit; cum præter hos nullus alius reperiatur spiritus, & ipsemet Gale. 12. metho. asseruit. Quòd, si naturalis quoque aliquis spiritus est; utique is iecinore, & uenis continebitur. Præterea, si iecur principium altricis, seu uegetabilis facultatis est, propterea quòd materiam procurat idoneam ad alimentum toti corpori, ad Gale. mentem. 6. de Hippo. & Plato. decre. iurè omnibus eius partibus id suppeditare debet. At, cùm partium essentia in triplici substantia consistat (ut prædiximus) spirituosa, carnosa, & solida; singulis simillimum alimentum impartiri debet. quare insito spiritui idoneam præstat materiam, ueluti & carnosæ, & solidæ parti. Sed hæc non est alia, quàm tenuissima, & leuissima sanguinis pars, quam etiam spiritum nominamus. nec is uitalis, aut animalis est. iurè ergo naturalis appellandus. At, si quispiam dixerit iecur idoneam materiam ad alimentum

7. de plac. hip. & pla cap. 3.

11. metho. c. 3.

12. metho. c. 5.

6. de pla. hip. & pla. c. 6.

mentum procurare tantùm carnoſarum, & ſolidarum partium, & non inſitorum ſpirituum; præter id, quòd minus ſcitè dixerit, duo ſequuntur incommoda. Primum quòd iecur non ſit ſufficiens principium altricis facultatis; cum ſingulis partibus ſufficiens alimentum non ſuppeditet. & præter hoc aliud aſſignandum eſſet principium, quod ſpiritui innato materiam præſtet, hoc autem quantùm à ratione alienum ſit, cuique patet: præſertim in Gale. doctrina exercitato: uniuerſam nanque in animali nutricationem iecur procurat, ut.7. de Hippo. *&* Plato. *decre. ſcriptum reliquit. Ad hæc accidit, quòd ſicut ſe habet ſpiritus uitalis ad animalem, qui perfectius concoctus in ipſum uertitur, ut patet.7. de* Hippo. *&* Plato. *decre. ſic ſe debet habere alius ſpiritus reſpectu uitalis, ex quo perfectius concocto ipſe oriatur. Sed hic nō poteſt eſſe alius, quàm naturalis. ergo pro ortu, generatione, ac cuſtodia uitalis ſpiritus præter aerem neceſſarius eſt ſpiritus naturalis, præſertim cùm is quoque animalis ſpiritus generationis materiam habeat præter eam, quæ ex inſpiratione, & humorum exhalatione, ut Gale. teſtatur eodem loco.* 7.de pla.hip. & plat.c.3. loco cita.

Amplius, ſicut ſanguis tenuis, purus, & uaporoſus in corde, & arterijs contentus ex eo gignitur ſanguine; quàmuis craßior ſit, qui prius in iecinore confectus ad cor per uenas diſtribuitur perfectius tamen in eo elaboratus, ac concoctus; ſic ſpiritus uitalis præter aerem materiam ei quàmſimillimam prædicti ſanguinis exhalationem ſuſcipiens, perfectiuſque elaborans cor in ipſo gignitur.7. de Hippo. *&* Plato. *decre. quæ non niſi per eaſdem uenas ad eum peruenit in iecinore genita, & per uenas diſtributa; quanquàm craßior, & caliginoſior ſit. At, quòd hanc ſanguinis exhalationem intra uenas contentam ſpiritum naturalem nominemus, alienum non eſt: cùm & animalem.6. de uſu part. Gale. dicat eſſe exhalationem quandam ſanguinis benigni, qui tamen & ſyncerior, & tenuior naturali exiſtit. Inſuper, ſi nihil in noſtro corpore planè eſt ſyncerum, ſed omnia omnibus mixta; non tamen æqualiter (ut Galen. teſtatur auctoritate* Hippo. *libro de alimento.6. de uſu partium) iurè in uenis ipſis non tantùm ſanguis, uerùmetiam ſpiritus continebitur: uelut in arterijs non tantùm ſpiritus, ſed ſanguis, prout ipſe aduerſus Eraſiſtratum probauit. At is, qui in uenis ſpiritus continetur, nec animalis, nec uitalis dici poteſt; cùm unus in cerebro, alter in corde, & arteriis contineatur. meritò ergo naturalis dici debet. Vltra hæc, ſi in uenis aliquis continetur ſpiritus; is naturalis dici debet: cùm 12. meth. med. Galen. dixerit. Si naturalis aliquis ſpiritus eſt; utique is in iecinore,* loco cita. 6.de uſu part. cap.17. 6.de uſu par. cap.16. 12.metho. c.5.

6.de usu part. cap.16. *& uenis continebitur: sed in ipsis spiritus continetur, ut idem. 6. de usu part. scriptum reliquit, dum asseruit arteriam tenuem, ac purum, & uaporosum sanguinem continere: uenam autem paucum, eundemque caliginosum aerem, seu spiritum: consueuit nanque hæc Gale. confundere, ut patet prim. de diff. feb. meritò ergo naturalis est, & dici debet.*

1.de differ.feb. cap.1. 6.de usu par. cap.10. *præsertim cum eodem libro inquiat, quòd reliquæ particulæ omnes omnium sunt participes & Venæ, & Arteriæ, quarum hæ quidem exigui, & eiusdem tenuis, atque uaporosi sanguinis: Illæ uerò paucissimi, & ipse spiritus uerùm caliginosi, & crassi. Cùm præterea tria sint principia, quæ ad Gale. mentem corpus gubernant, & quodlibet ipsorum propriam continet facultatem diuersi generis inter se, ac toti corpori*

9.metho.ca.10. 1.ad glau.c.14. *quæuis ipsarum ex suo ueluti fonte distribuatur, ut patet 9. metho. & primo de arte cur. ad Glau. si cerebrum, & cor propriis spiritibus uelut instrumentis utentes suas proprias suppetunt facultates; iecur pariter suam dispensans facultatem suo utetur proprio spiritu tanquàm instrumento; cùm & ipsum inter tria principia non minus, quàm reliqua corpus gubernet. At, cùm naturalis facultatis sit principium; etiam spiritu naturali medio toti ministrabit: uelut cerebrum animali, & cor uitali: hepar enim, cor, cerebrum, & testes communiter uniuerso corpori principia sunt uirtutum: ut Gale. inquit 2. de arte cur. ad Glauc.*

2.ad glauc.c.2. lib.art. medi.c. 9.&. 1. de loc. aff.ca.ulti. *At, si quispiam dixerit contrarium sentire lib. artis medi. & primo de lo. affect. ex his, quæ paulò post dicemus, responsio patebit. Spiritum ergo naturalem ad Gale. mentem, & dari, & necessarium esse prædictis hisce rationibus probatum esse reor: cùm enim propter insiti iecinoris spiritus, & aliarum partium instaurationem, ac custodiam, tum ut materia sit uitalis spiritus, uelut & is animalis in iecinoreque generari tanquàm naturalis facultatis, seu altricis fonte, ac principio, aliisque partibus per uenas transmitti pro earum prænarrato usu. At, si quispiam adhuc eum inficiabitur assereus, propter quid de eo ambiguè Gal.*

12.metho.c.5. *loquutus fuerit. 12. metho. cùm dixit, Quòd, si naturalis quoque aliquis spiritus est; utique is quoque in iecinore, & uenis continebitur: Ei responsum sit, primò eo loco Gale. spiritum naturalem non negasse: secundò sub conditione loquens locum, in quo contineretur, assignasse: tertiò quòd non mirum, si sub conditione de eo uerba fecit: nam, si de uitali spiritu, qui euidentior erat, non æquè asseruit euidentem esse demonstrationem, ueluti de animali; eò minus euidens demonstratio esse poterat ipsius naturalis, qui & puritate, & tenuitate ab ipso uitali deficit*

ficit: eſt nanque craßior, ac caliginoſior, ueluti & ſanguis, qui in ipſo generatur craßior, & rubrior: at qui in corde tenuior, & flauior eſt 6. de Hippo. & Plato. decre. neque euidentis alicuius motus (ut cerebrum, & cor) exiſtit iecur ipſum, eodem teſte præcitato libro, quòd euidens quoque naturalis in eo pateret ſpiritus. non ab re igitur ſub conditione de eo uerba fecit; propterea quòd de eo ſatis euidentem demonſtrationem non haberet, & non ut ipſum penitus negaret, ut quidam uolunt. Conſueuit nanque de his rebus, quarum euidentem demonſtrationem non haberet, nil temerè pronuntiare: ſed ſub dubio loqui, ueluti & de animæ ſubſtantia, & cauſa fœtuum formatrice ubique locorum, & præſertim lib. de fœtus formatione, & .9. de Hippo. & Plato. decre. ambiguè loquutus eſt. Non igitur in Gale. doctrina abnegandus eſt naturalis ſpiritus: quinimmò propter prænarratas cauſas, ac uſus, tanquàm neceſſarius admittendus. Et, ſi linearibus exquiſitis demonſtrationibus, ac euidentibus confirmari nequit; ſatius eſt probabilibus credere, & acquieſcere, quàm ipſum penitus negare: præſertim cum nec ueritati, nec Gale. doctrinæ repugnet. Quinimmo cum .9. meth. fateatur, tres diuerſi generis facultates animal gubernare, qualibet toti corpori ex ſuo ueluti fonte diſtributa; de naturali facultate minimè id uerificari poſſet: cùm ſingulis partibus ſit cognata ad eius mentem, niſi ſpiritus hic naturalis uniuerſis à iecinore ſuppeditaretur, quo innati earum ſpiritus, quibus potißimùm naturales perficiunt, ac proprias functiones, ſeruentur, ut paulò poſt dicemus. Reliquum eſt rationes eorum, qui contrà ſentiunt, quas ſupra portauimus, diluere: quod quidem admodum erit facile. Nam ad primam, qua tentant ſpiritum naturalem deſtruere, propter ea quòd uehiculum non eſt naturalium facultatum, cùm nutriendi uis cuicunque parti inſita ſit; dicimus ad Gal. mentem, quòd è ueſtigio cùm noſtri corporis partes conſtructæ ſunt; cognatas habent eas, quas diximus uires naturales. & propterea, ut eis à iecinore per naturalem ſpiritum deferantur; opus non habent. At, cùm earum eſſentia, & natura permanens non ſit; iurè præter id, quòd à corde eis confluit, iecinore indigent, quod alimentum eis ſuppetat: eſt enim ipſum propterea altricis facultatis principium. Hoc alimentum ut ſupra probatum eſt, non tantùm carnoſis, & ſolidis partibus, immo etiam innatis earum ſpiritibus ſuppeditare debet: ex quo diſtributo alimento cõuenienti, & ſimillimo, ut opus eſt, partium tum natura, tum uirtus, quæ in prædictis tribus conſiſtit, potiſſimùm tamen in ſpiritibus,

6. de pla. hip. & plat. cap. 8.

libr. de for. fœtus cap. ultim. 9. de pla. hip. & plat. cap. 9.

9. metho. med. cap. 10.

conseruetur. Naturalis ergo spiritus appellatur, non quod naturalis potentiæ sit uehiculum, sed quia ad ipsas partes distributus alimentum præstans innato spiritui, quo præcipuè operationes naturales perficiuntur, ipsas facultates seruare, ac in partibus custodire uidetur. Ex quibus dicta Gale. 9. metho. primo, & secundo de arte cura. ad Glauc. & si pugnantia asserere appareat, cum his, quæ primo de lo. aff. asserit, et li. ar. med. cõcordari possũt: nã, licet insitæ sint partibus quatuor naturales facultates, quas ex ꝓpria earũ essẽtia, et natura pficiũt, pserti spiritu eis insito, q a talis natura, seu essentia pmanẽs nõ erat; aliquo indiguerunt principio inter reliqua, quod idoneam alimenti materiam suggerens tam carnosæ, & solidæ; quàm insiti earum spiritus substantiæ essentiam, ac naturam earum conseruaret, & per consequens uires, ac naturales facultates earum, quæ in his consistunt. hoc autem iecur est, hac ratione naturalis, seu altricis facultatis principium, ac spiritum naturalem suppeditans, & quodammodo uim, seu naturalem facultatem toti corpori distribuens, ut. 7. & 9. meth. & primo de arte curat. ad Glauc. sentire uidetur Galenus. suppeditatur deniq; ab hepate spiritus materia propriè, & non naturalis facultas: uelut à cerebro animalis facultas, & non materia, præterquàm ad oculos, & à corde pro caloris symmetria conseruanda: utraq; materia uidelicet, & uis, seu facultas princeps: nanq; principium nuncupamus non modò quod uim, seu facultatem, uerùm etiam quod materiam suppeditat, ut patet. 6. de Hippo. & Plat. Decre. Pariter ad Galen. auctoritatem libro artis medi. liquet responsio: nam neq; nos negamus quasdam partes à seipsis gubernari insitas à natura potentias habentes, à quibus reguntur: uerùm eas alimento non indigere alienum à ratione est asserere: cum iecur ipsum toti corpori idoneam procuret materiam ad alimentum, nec eas innato spiritu carere quispiam dixerit: cum in hoc earum potentiæ præcipuè essentiam habeant. Non immeritò ergo, cùm huic quoq; spiritui innato alterum iecur pro eius alimento, ac conseruatione naturalem pariat; eo indiguerunt pro seruanda earum partium natura. At, si quispiam obiicerit non posse hunc ad eas peruenire, cum uasa ad ipsas non perueniant; Responsum uolo eas permanere non posse citra alimentum: conspicimus nanq; in dies eas nutriri. quare ad eas illud deriuari necessum est: & si neque uena eis inseri conspiciatur, prout Gal. asseruit. 3. de natu. facul. circa fi. per quandam tamen quasi traditionem, uel porrectionem, quam Græci διάδοσιν appellant, alimentum ad eas transumitur, seu

9 met. me. c. 10. 1. ad Glau. 14. 2. ad Glauc. & 1. de loc. affe. c. ulti. & li. art. medi. c. 9.

7. meth. med. cap ult. 9. meth. cap. 10. 1. ad glau. cap. 14.

6. de plac. Hip. & Plat. cap. 6. lib. artis medi. cap. 9.

3. de pot. nat. cap. ult.

ſeu transfertur. quare eo magis ſpiritui innato earum diffunditur naturalis pro eius alimento, quo tenuior, ac leuior eſt, quàm reliqua ſanguinis pars, quæ pro carnoſa, ac ſolida earũ reficienda ſubſtantia transfunditur; quanquam patentes ductus non ſint. Quòd autem Galen. ſcriptum reliquit primo de lo. aff. aßerens, quòd ſi partium eſſentia permanens fuiſſet; neque arteriis, neque uenis indiguißent: uerùm, quia nutrimento egent, ſeruareq; oportet intimi caloris temperiem; hanc ob cauſam & uenis, & arteriis indigebant: nihil obſtat, quò naturalis ſpiritus dari non debeat: nam per uenas, per quas carnoſis, & ſolidis partibus alimenti materia diſtribuitur, per eaſdem ſpiritibus ipſis innatis idonea diffunditur materia, qua alantur, nec minus & ſpiritui uitali, ut diximus, quæ ſanguinis in ipſis contenti exhalatio quædam eſt, purioris, ac ſyncerioris ſubſtantiæ, quàm ſubſtantiam ſpiritum appello naturalem, ſimillima exiſtens, & pro innati, & uitalis alimento. hæc ergo congrua fuit eorum ſpiritu ũ uia (per uenas uidelicet) uelut & aliarũ partiũ nutrimenti. Pro eo etiam, quòd materia deſit pro ſpiritus naturalis generatione, ut ipſi opinantur, ipſum negari auſi ſunt. At nos cum ipſis aſſentimus ſpiritum uitalem nec poſſe eſſe, nec eſſe ſpiritus naturalis materiam: immo contra hunc illius. uerùm, cum aſſerunt, neque ſanguinem, qui in iecore conficitur poſſe eſſe, cum is craſſus, ac turbulentus ſit; longè diſſentimus: nam, licet qui in iecore generatur ſanguis ex propria eius carnoſa parte, quæ rectius parenchyma dicitur, ac in uenis continetur, craßior, & turbulentior ſit, quàm is, qui in arteriis conſpicitur: tamen negandũ nequaquàm erit ex eo poſſe naturalẽ generari ſpiritum, qui pari ratione à uitali declinat, qui in corde, & arteriis continetur, uelut & ſanguis: nam & proprio eius temperamento, ac natura, peculiariq; cordis temperie, qua mediis arteriis participat, & ſi exiguæ ſint: quia tamen ſeruant caloris in eo ſymmetriam, ut patet. 4. de uſu part. poteſt propterea propriis ſuis uiribus utens, quæ non minus in eius ſpirituoſa potißimum parte conſiſtunt alimẽti materiam ad ſeipſum delatam aſſimilare pro eius alimento primò, ſecundariò uerò quod in eo redundat, uelut ipſi ſuperfluum toti diſpenſans. In hac aßimilatione quis negaret ſimillimam ſpiritui innato ipſius ſubſtantiam conficere pro prædicti inſiti ſpiritus cuſtodia, ac alimento? hæc autem ab eiuſdem ſanguinis, qui in eo conficitur, exhalatione alia eſſe nequaquàm poteſt: nam hæc ſexcenties dicta eſt ſimillimam eſſe ſpiritui ſubſtantiam ex ſanguinis tenuiori, ac ſynceriori parte genitã. At quæ ſufficiens

1. de locis aff. cap. ult.

4. de uſu par. cap. 13.

ficiens eſt, pro ipſius inſiti ſpiritus alimẽto ab eo reponitur: quod autem redundat, ueluti & reliquum ſanguinem ab eius parenchymate genitum, ad alias partes propellit tanquam ſuperfluum: qua ratione ipſum iecur in numero trium principiorum corpus diſpenſantium reponitur. Hæc eſt illa materia conformis, ac ſimillima pro generatione, ac alimento innati, ac uitalis ſpiritus. qua de re non tantùm ſanguis, qui in iecinore conficitur, idonea poteſt eſſe materia pro naturali in eo ſpiritu generando, uerùm & eius cauſa efficiens ſimilis, ac proportionata pro eiuſdem ſpiritus generatione in eo reperitur. Spiritus ſiquidẽ innatus eius, in quo eiuſdem iecinoris natura præſertim conſiſtit, qua ratione ſpiritus quoque naturalis appellari meretur, ab ipſo quoque ſpiritus uim accipiens, ueluti & is, qui à propria cordis natura, & potiſſimum ab eius ſpiritu inſito gignitur, uitalis, & qui à cerebro, animalis dicitur. adeſt ergo pro ſpiritus naturalis generatione iecinori abundans, ac apta materia, nec minus, & potens cauſa efficax. Cum autem nulla adſit in iecinore cauitas; ueluti in corde, & cerebro, in quo poſſet naturalis ſpiritus generari; illum quoque hac ratione negarunt. At nos dicimus, quòd, uelut in eo uiſcere pro ſanguinis generatione natura magnum unum ſinum ueluti ciſternam quandam non fabricauit, ne breuiſſimo tempore in eo ad ipſum tranſmiſſus ſuccus manſiſſet, ac in ſanguinis abſolutionem tranſmutari non potuiſſet, raptus ſiquidem ab impetu diſtributionis: & propterea, ut diutius in eo perſiſteret, ac perfectè alimentum alteraretur, ac in ſanguinem mutaretur; machinata natura eſt tranſituum, ſeu uiarum anguſtias, quemadmodum in aliis locis hoc machinata eſt: ut in uentriculo pyloron, in inteſtinis inuolucra ante teſtes, arterias, & uenas inuolutas, in capite plexum retiformem. In quibus partibus, cum natura uoluerit diutius materias morari; tranſitũ ipſis difficilem molita eſt, ut tradit Galen. quarto de uſu part. Pari ratione nec pro ſpirituum naturalium generatione talem in iecinore ſinum natura non fabricauit: cum materia eius diutius in eo non manſiſſet, tum quia attingi minimè potuiſſet ab omnibus inſitis iecinoris ſpiritibus, à quibus ipſe naturalis gigni oportebat. Et propterea aut prædicti naturalis ſpiritus generatio prohibita eſſet, aut deterior fieret. Non ab re ergo permanens diutius ſanguis in tenuiſſimis iecinoris uaſis, & perfecti ſanguinis generationis cauſa fuit, & abſoluti ſpiritus naturalis. Quinimmo & in generatione animalis ſpiritus ex ipſo uitali hoc idem natura machinata eſt reticularem plexum conſtituens, in

4. de uſu par. cap. 13.

quo

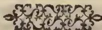
quo diutius uitalis ſpiritus permanens ualeat perfectè in animalem tranſmutari. Sicut ergo ex iecinoris propria carnoſa ſubſtantia, ſeu parenchymate alimentum in tenuibus eius uaſis detentum poteſt perfectè in ſanguinem uerti: ſic ex eiuſdem iecinoris inſito ſpiritu tenuior prædicti ſanguinis pars diu in ipſis detenta ualet in naturalem ſpiritum uerti. Accedit ad hæc, quòd nec ipſe adeò lucidus, & ſyncerus eſſe debebat, uelut animalis, aut uitalis: ſed quantùm uitalis ab animali deficit, tantùm naturalis à uitali: ut poßit ille æthereus, uitalis aereus hic (cùm uaporis ſimilitudinem gerat) uaporoſus appellari. non ergo deficit locus pro eius congrua generatione. Dum autem ſpiritum naturalem deſtruere conantur, quoniam canalis, aut meatus aliquis non ſuppetit, per quem ualeat ad membra deferri, cùm genitus fuerit; ſatis admodum ad hoc Reſp. patet. Nam, ueluti per arterias à corde ortas uitalis ſpiritus ad membra defertur, ita & per uenas à iecinore ortas naturalis ad eadem membra pertranſit. Et, ſi dixerint in uenis eum contineri non poſſe, cùm unicam tantùm habeant tunicam; dicimus nos eam ſufficere pro naturalis ſpiritus detentione: nam, cùm is non tenuis, ac aereus ſit, ueluti animalis, ac uitalis. ſed turbulentus, ac uaporoſus, utpote ex craßioris ſanguinis attenuatione, ſeu halitu genitus; propterea dißipari, ac difflari per uenarum tunicas nequit. &, cùm aſſerunt oportere inſuper eaſdem tunicas pulſare, ueluti & arterias; non poſſum tantos uiros non mirari ſupponentes per hæc uerba propterea arterias continuo motu agitari: quia ſpiritus continent. at hoc quantùm à Gal. mente alienum ſit, quilibet lib. an ſanguis in arte. natura contineatur, &. 6. de Hippo. & Plato. decre. percipere poteſt. quibus locis aduerſus Eraſiſtratū arterias, non propterea quòd ſpiritus in earum cauitatibus continent, moueri, ſcriptum reliquit; ſed ob uirtutem à corde in tunicas ipſarum tranſmiſſam. Nam, ueluti ſubſtantiæ ipſarum initium cor exiſtit; ita ab eo illico motrix facultas ad ipſas delegatur, quæ ipſi cordi innata eſt. At, cùm innatus motus diſtenſionis uidelicet, iecinori non adſit; pariter, nec uenis ab ipſo ortis, & ſi ſpiritum naturalem in eo genitum contineant; haudquaquàm eo motu agitabuntur: cum nec arteriæ, propterea quòd ſpiritus ſunt receptacula, diſtenſionis, & contractionis motu moueantur: ſed quia talem ſuſcipiunt in earū tunicis à corde facultatem, utpote ab eo ortis. Sufficientes igitur canales ac meatus naturalis ſpiritus uenæ ſunt: cùm & craßiuſculæ naturæ is ſit: nec propterea eas continuè diſtenſionis motu agitari opus eſt, ueluti nec arteriæ; quia ſpiritus uitalis receptaculum ſunt. propterea mouentur, ut diximus.

lib. an ſang. in arte. contineatur cap. ultimo. 6. de pla. c. 7.

diximus. Vltimo loco, quia nec aeri patere uiam conspicitur, ut eo ueluti & reliqui spiritus, is, qui naturalis dicitur, nutriatur; hac quoque ratione ipsum destruere conantur. Cui responsum uolo, quòd nec hæc nutritionis uia spiritui naturali deficit: nam ad simas eius partes arteriæ inseruntur, ut Galen. patet. 4. de usu part. non propter aliud, nisi ut refrigerationem eis partibus suppeditent. quem usum, & gibbæ hepatis partes quodammodo ex continuo septi transuersi motu eis uicino suscipiunt, quod quidem abundans esset spiritui naturali in iecinore contento pro aeris participatione: nam, cùm crassiusculus, ac uaporosior is sit sanguinis potius exhalatione, quàm aere alitur, & præter hæc nemo unquàm negabit apertiones orificiorum arteriarum ad uenas, quas Græci ἀναστομώσεις appellant præter alios, quos præstant usus, propterea factas esse, ut respirationis, ac pulsuum utilitas non tantùm cordi, & arterijs, sed cum eis uenis etiam distribueretur, prout decretum reliquit Galen. 6. de usu part. per quas iecur quoq; promptè & respirationis, & pulsuum utilitatis particeps esse poterit. Per dictas ergo reserationes possunt, & naturales spiritus in uenis, & iecinore contenti tanta aeris utilitate participare, quanta egent pro eorum alteratione, ac alimento. Ex his ergo patet, quanti momenti sint eorum rationes, qui naturalem spiritum ad Galeni mentem penitus negarunt.

4. de usu par. cap. 13.

6. de usu par. cap. 17.

DONATI

DONATI ANTONII
ALTIMARI

QVOD EXQVISITA TERTIANA ad Gal.ſententiam in genere acutorum morborum reponenda ſit.

AVD Iniuria medicorum plurimis hæſitare contingit, num tertiana febris in acutorum morborum numero connumeranda ſit: cùm & tertiana ipſa nõ uno modo dicatur, nec acuti morbi ſimplicis, ac unius tantùm naturæ in Hippo. *& Galeni doctrina eſſe reperiantur. Duo hæc igitur primam, atque præcipuam dubitandi cauſam præbuerunt. Adde tertium; quia nec alicubi ſe rè compertum eſt Hippo. aut Gal. de hac re certam proferre ſententiam. Quapropter uolens ipſe propoſiti quæſiti ueritatem indagare, ſimulque ab eorundem decretis non decedens, quid ſentiam aſſerere; terminorum primò exactam notitiam tradere, rationibus deinceps, & prædictorum præſertim auctoritatibus, quam ſentio, ueritatem fulcire conabor, & demum quas aduerſus in medium afferre conſueuerunt dubitationes, ſoluere non grauabor: ut exinde irrefragabilis propoſitæ rei ueritas cunctis pateat.*

De febre ipſa (quoniam eius eſſentia iuxta Gal. ſentẽtiam. 6. de morb. uulg. non ſecundum Hip. modò, ac præclariſsimos medicos, ſed ẽt ſecundùm communem omnium hominum conſenſum eſt præternaturam caliditas, maximè quidem in totum animal diffuſa, ſin minus, aut omnino uel in pluribus partibus, uel in nobiliſsimis accenſa) uelle nos modò, ut rem longiſsimis uerbis tractare uideamur, differere, num eius caliditas fuerit eadem, uel diuerſa cum naturali caliditate: &, ſi eadem; nunquid numero, uel ſpecie, aut genere eadem: &, ſi diuerſa; quibus differant, penitus abſtinere decreuimus: cùm & præter morem noſtrum 6.epid.5. p. co. 29.

sermonem protelare opus esset, studiosisque confusionem potius, quàm doctrinam pareremus, & quæ ab alijs sexcentis in locis prius tradita sunt, nulla exinde utilitate percepta, hic conscriberentur. Iure igitur hæc res Conciliatori, Gentili, Nicolo, ac huius classis alijs tractanda
lib.de cau.mor. cap.3. *relinquatur. Tantùm cùm Gale. lib. de ca. morb. dicamus febrem esse*
8. metho. med. cap 1. *totius animalis calorem immodicum: uel, ut. 8. metho. med. asserit, febrem calorem esse adeò immodicè auctum, ut & hominem offendat, & actionem lædat: uel, ut comm. apho. 15. prim. lib. ubi febrem retulit esse conuersionem natiuæ caliditatis in igneam. Huius tria esse gene-*
1.de diff.fe.c.1. *ra primo de diffe. feb. scriptum reliquit pro ratione triplicis substantiæ, quæ nostri corporis naturam constituit Hippo. auctore, quas substantias continentia, contenta, & impetum facientia nominauit. Continentia appellans ipsius corporis partes solidas: contenta humores: & impetum facientia spiritus: febrilis nanque dispositio aliàs ex alio de prædictis incipit, prout una magis, quàm altera substantia ab una, uel altera causa præter naturam calorem suscipere parata est: In quacunque enim earum primùm suscipitur præter naturam caliditas, genus aliquod febrium constituitur: ut, si in spiritibus; diaria dicta febris generatur: si in humoribus; putrida: si in partibus solidis; hectica gignitur. spiritus dico humores, & partes solidas cordis, & non aliarum partium: cùm, & si spiritus omnes totius corporis, & humores, uel solidæ partes præter naturam calfactæ sint, quæ uerò in corde continentur; non adhuc, neque febris dici potest, neque est: prout Gale. sexcentis in locis,*
lo.cit. *præsertim eodem libro primo de diffe. feb. testatus est: ipsius nanque cordis aliquam prædictarum substantiarum calfactam esse præter naturam opus est, si febris gigni uelit: spiritum uidelicet; si diaria: humores; si putrida: & partes solidas, si hectica; quàmuis non semper prædictæ cordis substantiæ pro febrium generatione primò afficiantur, oporteat: contingit nanque sæpenumero non in diaria duntaxat, ut spiritus alij primò calfacti sint præter naturam, ut animales, aut naturales, uel uitales illi, qui in arterijs continentur, ex quibus deinceps ad eos pertransit, qui in corde continentur, quo tempore & diaria febris constituitur. Quemadmodum de ea diaria, quæ ex inguinum inflãmatione, æstu, uel*
1.de diff fe.c.5. 1.ad Glau. c.2. 8.meth. med.c. 5.&.6. *frigore ortum habet Gale. scriptum reliquit primo de dif. feb. ac primo de arte cur. ad Glau. & ea, quæ ex cruditate excitatur. 8. metho. med. ex his nanque causis alij spiritus primò præter naturam caliditatem suscipiunt, demum per consensum ad eos, qui in corde continentur, transfluens*

fluens diaria generatur febris. At, si ex ira diaria febris excitetur, hi, qui in corde spiritus continentur, primò afficiuntur. uerùm hoc idem obseruare licet in putridis febribus, quoties putrescentes succi aut intra uasa continentur, uel in una eius determinata parte, aut inflammationem parientes, uel citra phlegmonem in ea, ueluti in foco quodam detenti febrem efficiunt: nam cunctis hisce modis putrida febris generari potest Gale. teste 11. meth. med. Hi nanque putrescentes succi primò præter naturam caliditatem excipientes ijs, qui in corde continentur humoribus, deinde impartiunt, ac proinde febris generatur putrida. Quo fit, ut in hac febre ea pars primò afficiatur, in qua putrescens succus continetur, aut inflammatio oritur, ex qua cor demum simul afficiatur, oportet. dico secundum humores eius, quomodo de diaria quoque, de qua suprà narrauimus, existimandum est. Pari modo de hectica febre dicendum erit: nam hæc interdum fit præternaturam calore, primò partes solidas, iecinoris uidelicet uentriculi, aut renum, uel aliarum partium depascente, & demum ipsius cordis. quo tempore hectica febris dicitur, ut Gale. uisum est. 10. metho. med. licet igitur nullum febrium genus generari ualeat, nisi cordis substantia aliqua in calfacto esse posita sit, ut spiritus eius in diaria, humores in putrida, & solidum corpus in hectica: non tamen perpetuò in dictarum febrium generatione prædictæ cordis substantiæ primò afficiuntur, neque ipsum cor, sed sæpenumero euenit (uelut in singulis febrium generibus ostendimus) ut affectis spiritibus, uel humoribus, aut partibus solidis aliarum partium primò ad eas, quæ in corde sunt substantias communicata affectione, febris pro ratione substãtiæ diuersæ præter naturam calfactæ generetur. Hoc tanquam ualde necessarium, ac utile pro dictarum febrium curatione, nec à quàmplurimis hoc seculo obseruatum prætermittere nolui: cùm eam partem, quæ primò afficitur, omnino inuestigandam esse, pro optima cuiusque uitij curatione Gal. ubique præcipiat. 2. præsertim, & 3. lib. de lo. aff. ei nanque auxilia adhibenda sunt, ut morbus curetur. Curationem uerò pro ratione diuersæ partis affectæ uariãdam esse. 10. meth. meden. Galen. docuit, dum de hectica uerba faciens asserit, alia debere remedia adhiberi, si cor: alia si iecur, uel uentriculus, aut renes primò afficiantur. aliisque partibus topica remedia applicanda sunt: nam semper ei, quæ primò affecta est. Hoc etiam in putrida, & diaria febre obseruandum est saltem pro topicis applicandis remediis, qua ratione tot, tantaque topica remedia pro curandis febribus deseruientia inuen-

11. met. me. c. 4.

10. meth. med. cap. 8.

2. de loc. aff. ca. ulti. 3. de lo. aff. c. 1.

10. meth. med. cap. 8.

ta fuerunt: non enim indistinctè partibus applicanda sunt, pro ut maior medicorum pars hisce temporibus consueuit: sed cognita parte, quæ primò afficitur, eidem cùm opus est, adhibeantur, non tamen propterea ipso corde, tanquàm in febribus aut per essentiam, aut per consensum necessariò affecto, ac membro existente principi derelicto: sed ipsi semper in febribus succurrendum quoque fore censemus: uerùm non ut perpetuò eo primò affecto, ut malè quidam sentiunt, asserentes in febribus semper eam primam partem affectam esse: Nam neque in diarijs, nec putridis, aut hecticis sempiternæ ueritatis esse suprà ad Gale. mentem ostendimus. Interest itaque medici exquisitè in qualibet febre partem, quæ primò afficitur, dignoscere, ut ei etiam primò curatio dirigatur: nec in omnibus indistinctè asserendum esse (ut ex his, quæ diximus, constat) cor primum esse semper, quod afficitur: ut nostro æuo maior medicorum pars uno ore fatetur: semperque de eo sollicitos nos esse debere, utpote quòd princeps membrum existat, necessariòque in cuiusuis febris generatione afficiatur; licet non semper primò. In numero uerò febrium quæ quidem ex humorum putredine consistunt, tertiana existit: neque enim magnus earum numerus est, ut Galenus inquit secundo de crisibus, & secundo de differentiis febrium, sed omnes tres existunt: biliosa uidelicet, melancholica, & pituitosa, hoc est, tertiana, quartana, & quotidiana.

2.de crif. ca.9. 2.de dif.fe.c.2.

Harum uerò cuiusque differentia duplex existit, intermittens uidelicet, & continua, ita ut omnes simplices febrium putridarum differentiæ sex numero sint: quamuis aliquæ aliæ differentiæ illis accedant: ex humoris scilicet copia, quantitate, & qualitate putredinis, modò motus, & parte, in qua humor putrescit, ut idemmet Gal. testatur eo. 2. de diffe. feb. Et, ut ad tertianam ueniamus, de qua uerba facturi sumus, aliis derelictis, præter id quòd quædam est continua, sic dicta nomine generis: multas tamen circuitiones particulares continens, & non unam tantùm, sicut uera continua, quæ continens dicitur febris, cuius omne tēpus una accessio est ab initio usq; ad finem, siue ea æqualis persistat, aut paulatim decrescat, uel paulatim crescat: quædam uerò intermittens, seu ad integritatem desinens: ipsam intermittentem, quæ tertio quoq; die infestat pro ratione diuersæ longitudinis, uel breuitatis accessionis eius, & intermissionis, uariis nomenclaturis appellari apud Gal. inuenio, cum. 2. de diffe. feb. tum primo, & 6. de morbis uulga. Nam cui & accessionis tempus breue est, & initium cum rigore, & cum sudore solutio, bilisq; uomitu, uel etiam infer-

2. de diffe. feb. cap. 8.

2. de diffe. feb. cap. 8. 1. epid. 5. 1 com. 23. & 5. 3. com. 25. 6. epi. 5. 2. com. 23.

infernè aluo biliosa deiiciente, huic exquisita tertiana nomen inditum est: cui autẽ horum aliquid deest, non amplius exquisita, sed tertiana simpliciter uocatur. Verùm, si & intermißionem minorem habuerit, scilicet acceßione; tertianam hanc productam nominare licet: tametsi hæc maioris, minorisq́; ratione differentiam magnam obtineat: cum & magis productam unam admodum productam aliam, & maximè, seu plurimum productam reliquam nominet. Verùm eas hoc modo definire quodammodo obscurum est: cum & recentiores medici de eis quotidie certent, atque contendant, ne id quidem agnoscentes se de nomine contendere. talem igitur nominũ subtilitatem quærere necessarium medicis non est: cum & rectè curare tertianã ualeant, ac eius euentum præsentire, inspecta tantùm accesionis, & intermissionis longitudine, & specie, seu forma eius, quæ in ipsis tertianis uariari contingit, uelut in aliis quoque febribus per circuitum repetentibus, aut ex parte redundãtis succi, & hoc uel quantitate, uel qualitate ipsius: nam, uelut copiosior bilis longiores, pauca breuiores efficit accessiones; sic tenuis, quàm crassa: breuiores: crassa uerò, quàm tenuis, longiores parit. Vel uirium ratione: nam uirium robur breuiores: eæ verò imbecillæ multo longiores acceßiones efficiunt. Totius quoq; corporis constitutio causa est, ut interdũ breuiores sæpenumero longiores fiant acceßiones: corpus nanq; rarius quãtùm in se est, breuiores, densius aũt longiores efficit: facultas nãq; ualida promptius à se expellit id, quod alienum est. corporis autem raritas minimè detinet id, quod effertur. quo circa ita affectis cito euacuari excrementum necesse est, si etiam alia similia existunt. Pari ratione quibus econtrario corpus afficitur, iis necesse est longiorem esse excrementorum excretionem debiliter expellente facultate, detinente autem ea, quæ efferuntur meatuum angustia, ac corporis densitate: omnibus autem prædictis insimul concurrentibus aut breuißima, aut longißima acceßio fit: nam ob paucitatem, bilisq́; tenuitatem, robur uirium, & uiarũ amplitudinẽ breuißima fit accessio, lõgißima aũt ob copiã, eiusq́; crasßitiẽ, uiriũ imbecillitatẽ, meatuumq́; angustiã, seu corporis densitatẽ. Si uerò prædicta omnia haud concurrant, sed eorum quædam pro communicantium causarum diuersitate; acceßio magis, uel minus longa erit, uel breuis, in medio longißimæ, & breuißimæ non paruam secundum magis, & minus differentiam suscipiens. liquet igitur ex his tertianæ acceßionem propterea non semper esse æqualem: quia non perpetuò eadem bilis copia, eiusdemque substantiæ putrescit, nec in corporibus eandem

semper

ſemper conſtitutionem, ac uires æquales habentibus. & propterea hæc inſpiciens medicus cauſam prompte inueniens longitudinis, uel breuitatis acceſsionis eius ritè eam curabit, eiuſque finem prænuntiabit; etiam ſi quouis nomine ipſam appellet. At, ut clarior noſtra euadat oratio, quia ſingulis tertianis iuxta Gal. doctrinam ſuũ cuique nomen impoſui mus, prout magis, uel minus earũ acceſsio prolongatur, cũ ſermo noſter de ea erit tertiana, cuius acceſsio duodecim horas non pertranſit, quæ maxima eſt eiuſdem acceſsionis longitudo; eam uel exquiſitam tertianam, uel abſoluto ſermone, ſimpliciq́ue appellatione tertianam nominato, prout & græcorum conſuetudo eſt altero duorum modorum indifferenter eam appellare, ut ſexcentis in locis præſertim Commento apho. 59. 4. lib. teſtatur Gal. Cuius inſuper differentiæ quædam ex longitudine, & breuitate acceſſionis eius ortum habent: eius nanque acceſſio interdum uſque ad duodecim horas prolongatur, ſæpenumero ad decimam, & quandoque ad ſex, uel octo tantùm, uel etiam ad pauciores, prout dicta flaua bilis, ex qua excitatur, in maiori fuerit, uel minori copia craſſioris, uel tenuoris ſubſtantiæ: ac in corporis diſpoſitione rara, uel denſa: & uires robuſtæ, uel imbecillæ fuerint. Verùm, quoniam hæc tertiana de numero eſt morborum, qui per circuitus repetunt; quærendi pro pterea occaſio oritur, quamobrem febres quædam (in quarum numero tertiana eſt) per circuitus repetant. Huic Gal. 2. de diff. feb. pauciſsimis uerbis ſatisfacere uidetur: nam circuituum repetitio, inquit, aut oritur ex fluxione, quæ ex robuſtioribus partibus ad imbecillimas fit; cùm uide licet in aliqua parte excrementum ex quauis cauſa generatur. demum eiuſdem partis expultrice facultate ualida exiſtente reſeratis uijs, ac eodem excremento non admodum craſſo, nec multo exiſtente ad alias tran ſmittitur, ac ex illis ad alias, quoad ad unam quandam deueniat, quæ cunctis alijs imbecillior ſit. quo loco decumbens præter naturam calfactum, ac putreſcens febrem excitat, tantoq́ue tempore per circuitus repetit, quanto eædem diſpoſitiones in mittentibus, & ſuſcipiẽtibus partibus per maneant. Interdum, etſi pars, quæ excrementa tranſmittebat, amplius non mittat, qua ratione neque ab aliis ſuſcipiat; remanet tamen in ea par te, quæ prius excipiebat imbecillitas quædam. quo fit, vt febris oriri poſſit: quoniam ſibi ipſi excrementa generat; etſi ab alijs non excipiebat, uelut ſi ea ab initio imbecilla fuerit ſibi ipſi excrementa generans, eaq́; expellere non valens, cum imbecilla ea ſit, excrementum uerò fortè multũ, aut craſſum, uiæq́; obſeratæ, fit, vt ſibi ipſi initium febricitandi afferat,

2. de differ. feb. cap. ulti.

ſerua-

seruabiturq́; non minus eiusdem febris circuitũ repetitio quoad in prædictis partibus similes dispositiones permanserint. Accidit & tertiò, quòd quædam partes nec ab aliis suscipiant excrementa, utpote nulla existente parte, quæ ea transmittat, verùm præternaturam affectæ: ut, cùm supra modum calefiant aut, doleant; ad seipsas excrementa trahunt. proinde fit, ut, vbi putrescant, qui trahuntur succi, febrem excitent. hoc modo fluxione orta tam si corpus plenum sit, excrementisq́; refertũ, quàm si eisdem uacet, admodum tamen larga existente fluxione, ubi plenum: pauca uerò, ubi excrementis uacet. nec secus tandiu per circuitus repetet dicta febris, quandiu calor, aut dolor in eisdem partibus perseuerantiam habeat. Tribus igitur modis iuxta Gal. sententiam. 2. de diff. febr. loco cita. *quæuis putrida febris generari potest, quæ per circuitus redit; quamuis interdum eueniat, quòd non una tantùm, sed plures prædictarum causarum communicent in febrium putridarum generatióne, quæ circuitione fatigant, ut puta fluxio in aliqua parte ab aliis mittentibus excipiatur, & eiusdem adsit imbecillitas, ita ut non tantùm suscipiat, sed & sibi ipsi excrementa generet. quibus in ea parte putrescentibus si febris gignatur; duplicem habebit, & generationis, & per circuitum repetitionis causam, prout Gal. 2. de diff. fe. scriptum reliquit. Causæ igitur, quòd febres* loco cita. *quædam per circuitum repetant, ac quiuis alii morbi, tot, ac tales sunt. At, quòd ad integritatem aliquæ earum accessiones desinant, non difficile est inuenire: nam, cùm prioris accessionis tempus adeò breue fuerit, ut priusquàm secunda incipiat, iam prima desierit; medium interuallum inter secundæ accessionis principium, & prioris finem totum sine febre existit. at, ubi secunda priùs incipiat, quàm prior omnino soluatur; nihil harum medium relinquitur. quare ad integritatem non desinet. quærimus itaque nos de ea tertiana febre, nunquid sit morbus acutus, quæ tertio quoque die per circuitus repetens eius accessio duodecim horas non pertransit: quod tempus longissimum est, omninoq́ue intermittit. eam pro clariori doctrina indifferenter, aut absolutè tertianam, aut cum additione exquisitam, quò ab aliis differat; nominabimus. Hæc causam habet flauam bilem superabundantem in toto corpore latam, ac motam. quo fit, ut in ea uehemens fiat rigor, bilis superueniat uomitus, aut alui deiectio biliosa, urinæ, ac sudores biliosi, ab acutissimis, continuis, maximèque adurentibus febribus hoc tantùm discrepans, quòd in illis biliosus succus unà cum sanguine intra uenas contineatur, in hac per totum corpus defertur, ac per singulas eius partes disseminatur. distant ergo hæ febres inter*

ter se locis tantùm, in quibus superfluus contrahitur humor. conueniunt
2. de cris. ca. 6. uerò in causa: utraque enim à flaua bile gignitur, ut Galen. inquit. 2. de
1. epid. 2. com. 20. crisibus primo de morbis uulga. commen. aphori. 59. 4. lib. & sexcentis
aliis in locis. Num autem hæc, & qualibet alia febris interdum symptoma, & non morbus dici, & esse possit, adeò quòd, ut uulgus medicorum asserit, febris accidens, & non morbus dicatur; non minimam difficultatem habet: cùm apud Galen. compertum sit nonnunquàm febrem symptoma nominare, præsertim cùm inflammationes sequitur, ut patet commento apho. 44. 6. lib. cùm de ea febre loquitur, quæ ad inflammationem uesicæ consequitur: asserit enim eam esse casum eiusdem inflammationis. & . 3. de locis affectis de febre phreniticis orta inquit eam unum quoddam symptoma, seu casum censeri cerebri dispositionum. idem quoque fateri uidetur, & primo de arte curan. ad Glauc. circa finem, & secundo eiusdem circa principium, & primo de diff. feb. circa finem, cùm de diaria disseruit, quæ ex æstu, uel frigore ortum habet, febrem dixit interdum esse symptoma solius in capite dispositionis, prætermittendo pro nunc ea, quæ scripsit commen. aphori. 66. & . 73. quarti lib. & . 43. septimi li. cùm ad mentem antiquorum, & non iuxta propriam sententiam illud conscripserit; uelut liquidò cuilibet eius scripta inspicienti patere potest. At nos prædictis haudquaquàm obstantibus cum eomet Galen. indubitanter affirmare audemus nullam febrem quouis modo genitam posse nec dici, nec esse symptoma, sed semper, quæcunque ea sit, morbus est, & dicitur: illud tantùm animaduertentes in eiusdem Galen. doctrina, quòd, cùm de symptomate bifariam loqui possimus; generatim scilicet, & speciatim sumpto, ut patet libro de diffe. sympto. quando dicimus febrem non posse dici, nec esse symptomata; de eo intelligendum erit speciatim, & non generatim dicto: nam neminem præterit non febrem tantùm, aut quemuis alium morbum symptoma dici posse generatim sumptum, sed & morborum causas, & uniuersaliter quicquid præter naturam corpori accidit, siue morbus sit, siue causa, siue symptoma propriè dictum fuerit: uerùm de eo symptomate intelligendum erit, quod speciatim sumitur. hoc autem trifariam distinguitur à Gale. eodem libro de diffe. sympto. aliud nanque affectus nostri corporis est, aliud functionum noxa, & reliquum excrementorum immodica excretio, aut suppressio. Quo supposito tanquàm uero Galen. decreto, quod quæuis febris perpetuò morbus sit, et non symptoma sumpta ipsius morbi definitione, quæ à Galen. non modò lib. de diffe. morb. & sympto.

Margin notes: 3. de lo. aff. c. 7. 1. ad Glau. c. 4. & . 5. 3. reg. acu. & . 1. ad glauco. cap. ultim. 2. ad glauc. c. 1. 1. de diff. feb. ca. ulti. — lib. de diff. sym. cap. 2. — lib. de diff. mor.

uerùm

uerùm ſexcentis alijs in locis conſcribitur abſque ulla difficultate probari poteſt: nam, cùm morbus ſit præter naturam affectus, à quo primò actiones impediuntur, febriſque perpetuò huiuſmodi ſit, ſemper enim functiones per ſe primò lædit: neceſſariò ſequitur ſemper eſſe morbum. Ad hæc, ſi omnium medicorum conſenſu febris eſſentia eſt præter naturam caliditas in totum animal effuſa, uel in plurimis, aut ſaltem no biliſſimis partibus accenſa, ut. 6. de morb. uulga. Gale. teſtatur; ergo perpetuò morbus erit in intemperie, uelut ipſemet lib. de diffe. morb. ſentit. hæc autem intemperies uniuerſi febrium generis eſt calor eod. teſte. 11. metho. quo fit, ut frigidis ſemper curetur tanquàm contrarijs ei exiſtentibus. Erit igitur quæuis febris ſemper morbus in intemperie, eaque calida: talis nanque eſt eius propria eſſentia, ut diximus. Rurſus, ſi ſymptoma ſit febris ſpeciatim ſumptum, cùm id triplicem habeat differentiam; neceſſariò in earum aliqua reponi deberet. at, quòd in nullo ſymptomatum genere ea collocari poſſit, facilè deducitur: cùm nec in genere noxæ functionum eſſe poterit, nam ipſa per ſe primò functiones lædit, & non eſt aliqua functionum noxa, ut patet per omnes functiones diſcurrenti: nec in genere affectus corporis connumerari poterit; cùm hæc ſymptomata functiones non offendant, nec per ſe primò: uerùm febris ipſa eſt, quæ per ſe primò functiones lædit. In genere autem retentorum, uel excretorum immodicè quis adeò erit inſulſus, ut febrem repouat? nemo inquam; & ſi per cuncta excrementa diſcurrat. Cum igitur in nullo ſymptomatum genere reponi febris ualeat; relinquitur, ut nullo pacto quocunque modo ipſa oriatur, ſymptoma propriè dictum appellari poſſit, ſed ſemper morbus in intemperie, eaq́; calida. Et, ſi qui eam quandoque morbum, interdum ſymptoma appellant; id faciunt, quoniam febris eſſentiam, atque propriam naturam ignorant: nec minus eos præterit, quibus morbus à ſymptomate diſtet. & propterea unum cum altero confundunt. Quòd, ſi Galenus præcitatis locis, & alijs quibuſdam interdum febrem ſymptoma alicuius præter naturam affectus appellarit; non propterea illico febrem eſſe ſymptoma dicendum erit ſpeciatim dictum: cùm hoc & eius doctrinæ, & ueritati ſatis pugnet, ut ſupra monſtratum eſt. Sed attendendum Symptoma nomen græcum à græco uerbo συμπίπτω deductum apud eoſdem græcos nonnullos habere ſignificationes: nam, uelut uerbum ipſum συμπίπτω ſignificat quandoque contingo, concido, interdum incurro, competo, conſequor &c. ſic ſymptoma id, quod contingit conciſionem,

6. epid. ſ. p. com. 29.
lib. de dif. mor. cap. 5.
11. meth. med. cap. 2.

concasum, incursum, uel alicuius rei assectam significat. Quo fit, ut, cum symptoma dixerit febrem esse alicuius dispositionis præter naturam; nil aliud uoluiße intelligere, quàm eam contingere cum dicto affectu, uel eiusdem esse assectam, seu ad eum consequi, ut dilucidißimè constat ex
1.ad glau.c.ult. & 2.c.1. *eius uerbis in fine primi libri de arte cu. ad Glauc. & principio secundi cum de febribus, quæ inflammationibus accidunt, seu contingunt, uerba facit. Illud quod nec ignorauit doctißimus Leonicenus, qui hoc mo-*
1.de differ.feb. cap.ulti. *do nomen illud Symptoma lib. prim. de diffe. feb. iuxta finem interpretatus est, cum dixit. Eorum uerò nonnullis febres solùm capitis dispositionem consequi. & non dixit eiusdem dispositionis eße Symptoma, uelut Laurentianus, quod parum doctis non parui erroris causa esse potuit, prout quibusdam usque ad nostra tempora fuit. Febrē igitur aliquam esse symptoma propriè, & speciatim dictum tanquàm erroneum in Gale. doctrina, à ueritateque ualde alienum quiuis aßerere caueat: Nam qui arbitrantur interim eam symptoma censendam esse, ob id sunt*
I.de diff. mor. cap.5. *accusandi, ut Galen. inquit lib. de diffe. morb. quòd non expectantes, donec ab alijs confutentur, ipsi seipsos reuincunt. quòd si illud reperiatur conscriptum; modo, quo exposuimus, erit intelligendum, nisi fortè Galenus ad aliorum mentem loquatur, ut in quibusdam prædictorum locorum patet. erit denique propterea tertiana febris morbus. num uerò acutus, uel non acutus nondum liquet. Pro huius dilucidatione ani-*
3.progn. cō.10. *maduertas, oportet Galen. tertio prognost. scriptum reliquiße duas esse temporum præfinitiones in morbis, qua ratione acuti, aut diutini dicuntur, qui quidem sic ab eo sæpenumero illustrioris disciplinæ gratia nominantur. uerùm, cùm non duæ tantùm re uera morborum differen-*
2. de dieb. decret.cap.12. *tiæ sint, sed permultæ admodum; iccirco nec eos laudat secundo de diebus decreto. qui duas uniuersas morborum species ponunt, neque utranque deinde diuidunt: nec illos probat, qui tot esse dicunt, quot dierum decretorium circuitus: acutos propterea sub hac ratione subdiuidens eodem locō asseruit quosdam acutos esse, quosdam uerò peracutos, iterum peracutos subdiuidit in exactè peracutos, qui quartam diem attingunt, & peracutos non exactè, qui ad septimam usque producuntur. deinceps inter acutos ait alios esse exactè acutos, qui usque ad decimam quartam producuntur: alios non exactè, qui usque ad uigesimam durant; quanquàm & hi quoque acuti sint. est insuper aliud morborum genus, quod ex delapsu acutū ad quadragesimam usque diem peruenit, ita uocatum, quòd acuto quodam imperfectè iudicato intra diem uigesimum,*

simum, deinde uehementia eius confracta, reliquum eius intra quadragesimum diem dissolui consueuit. nonnulli autem statim ab initio uelut prohibiti, tardèque moti, & nullam interea subitam mutationem moliti ad quadragesimum diem producunt. duplex autem horum quoque natura est: uel enim accessionum remissiones in integritatē finiunt, uel continua febris semper perdurat: tales etenim (ut ipse asserit) acutorum morborum naturæ adhærere uidentur. iam alii manifestò sunt utique diuturni, qui iterum pro diuersa secundum tempus eorum præfinitione diuersas habere possunt species, seu differentias, quas omnes, in uariis tamen locis Hippo. in omnibus admirandus conscripsit, ab ipsis euidentibus sermonem capiens. Exactè nanque peracutorum memoriam habet apho. 7. primi libri, dum dixit. Vbi morbus peracutus est, statim extremos habet labores, & extremè tenuissimo uictu utendum est, per extremos labores, ut Galenum fuit, intelligens accessiones, & casus omnes maximos, atque uehementissimos; cùm in ipsis statim morbi incidat uigor, in primis uidelicet eius diebus, hoc est, circa primos quatuor dies, uel paulò ulterius: in quo morbi summo uigore prædicta duo maxima, ac uehementissima fiunt, accessiones scilicet, & casus uniuersi: peracutorum autem non tamen exactè libro primo de ratione uictus in morbis acutis sub his uerbis meminit. Sorbitionem dare oportet neque multam, neque crassam, sed post septimam, uel nonam, si ualidus sit. & iterum. Quibus utique uel quinto, uel septimo, uel nono fieri debeat morbi iudicatio &c. at de exactè acutis in aphorismo 23. secundi lib. sub his uerbis scripsit. Acuti morbi in quatuordecim diebus iudicantur. acutorum uerò non exactè. 3. prog. oblitus non fuit, cùm inquiat. Itaq; primus impetus hunc in modum finitur, secundus uerò ad septimum producitur, tertius ad undecimum, quartus ad decimum quartū quintus ad decimum septimum, sextus ad uigesimum. Hi ergo ex morbis acutissimis per quatuor ad uiginti ex additione terminantur. at eorū, qui ex delapsu, siue decidentia acuti nominantur. 1. prog. mentionem fecit, dum talia protulit uerba. Spirationis facilitatem existimari oportet, perq; magnam uim habere ad salutem in omni morbo acuto; qui cū febre infestet, & quadragesimo die iudicetur, quin etiam sexagesimi, octuagesimi, & centesimi rursus primo de mor. uulg. meminit, & aph. 28. tertii lib. scriptum reliquit nonnullos puerorum affectus diebus. xl. finiri quosdam septem mensibus, reliquos septem annis, nonnullos uerò ad pubertatem usq; peruenire. quæ omnia simul ad clariorem disciplinam, &

1. reg. acut. tex. 44.

tex. 25.

3. progn. tex. 3.

1. prog. tex. 25.

1. de epi. s. 3. tex. 14.

ægrorum usum admodum utilia sunt: etenim sua cuiusque uictus species est. At, quoniam medicorum plurimis, qui ex sola temporis præfinitione morbos diffiniunt, aberrare contingit; non tantùm circa eorum appellationes, uerùm & rerum quoq; ipsarum dignotiones confundunt: nam par uas, & à periculo remotas febres diarias ex frigore quodam, seu æstu, uigilia, ebrietate, uel ira, aut alijs similibus causis ortas, & si circa primos dies terminentur; nemo tamen uel idiota, uel medicus peracutas febres, seu morbos peracutos uocare consueuit. nec secus morbum aliquem cum segni, lentoq; motu cum interuallis à febre remißis, si usq; ad quadragesimum extendatur, nemo sanæ mentis acutum ex decidentia nominauerit: nec si in decimoquarto finit, acutum nuncupabit: quos tamen, si nudas tẽporis præfinitiones obseruarit; acutos, uel peracutos eos appellare cogetur. propterea Gal. 2. de diebus decre. Archigenem laudabat, qui non solis nudis temporibus, sed motu, & natura magis acutum, uel peracutum morbum appellauit, eum talem esse asserens, qui propter motus uelocitatem periculosus existit. quapropter lucidissimus Gal. cunctos, qui in hac re prouenire potuissent errores euitans, eodem loco dicebat, uides igitur nos, cùm solutio interdum eandem temporis præfinitionem habet, uel acutum morbum, uel non acutum nuncupare eodem modo quandoq; aliũ acutum alium diuturnum ipso solo motu distinguentes: contingit nanque morbos quosdam quarto, septimo, decimoquarto, uigesimo, uel quadragesimo die terminari, qui non statim acuti, uel peracuti dicendi sunt, nisi eorum motu prius obseruato. hic si celer, seu uelox fuerit, sic appellandi sunt iuxta Gal. sententiam: sin autem segnis, & lentus; nullo pacto acuti dicendi, sed alio nomine nuncupandi sunt, etiam si intra terminum acutorum (ut diximus) finiant. Quare ex motu præsertim, & non ex tempore tantùm, morbos præfiniri iubet Gal. ut. 3. de dieb. decre. circa fi. decretum reliquit. nam qui breui tempore terminatur morbus, non autem celeriter mouetur, ut diaria febris, hunc græci βραχυχρόνιον, hoc est, breuis temporis morbum, non autem acutum appellant. huic contrarius est, quẽ græci πολυχρόνιον nos diuturnum, siue longi temporis morbum appellamus, siue quomodocunq; aliter quis uocare ipsum malit. At acutus morbus, licet omnino brachichronius quasi exigui temporis sit; non tamẽ hac ratione acutus nuncupatur, sed propter eius motus celeritatem acutus dicitur. quia uerò ipsum celerrimè quiescere oportet, ut qui ad propriũ finem properat (nam idem est celeriter moueri, ac ad terminum properare) erit propterea acutus morbus omnino, & brachichronius, hoc est, exigui

[Margin: 2. de dieb. decr. cap. 12.]

[Margin: 3. de dieb. decr. cap. ulti.]

gui temporis. Propter motus ergo celeritatem acutus dicitur. quòd uerò diu morari (eo quòd celeriter mouetur) non potest, brachichronius appel labitur: ipsi uerò acuto morbo tardus oppositus est, ut qui non celeriter, sed segni, & tardo motu moueatur: hic omnino polychronius non est, & si quilibet polychronius morbus sit tardus: accidit enim, ut propter uirium robur, aut corporis raritatem, paucitatem, ac tenuitatem humoris. ex quo fit, interdum brachichronius sit: ita nec quilibet brachichronius acutus est; licet quilibet acutus exigui temporis omnino sit; febres nanque diariæ morbi sunt exigui temporis, non autem acuti morbi dicuntur: cum non celeri motu moueantur, neque magni sint. Liquet igitur ex his, quòd, licet quilibet morbus acutus sit exigui temporis, seu brachichronius: non tamen hac ratione acutus appellatur; sed talis dicitur, quia celeriter mouetur uelociter. s. tẽpora eius propria per transiens, ac ad summũ uigorem properans. hac ratione is morbus ei opponitur, qui tardus dicitur: quoniam segni, & lento motu mouetur. & propterea unus ab altero iuxta Gal. sententiam solo motu distinguitur. quod quidem confirmauit. 6. de mor. uul. cùm dixit. Acutos morbos dicimus, quicunq; propria tempora usq; in finem uelociter pertranseunt. & propterea non mirum, si iidem ipsi acuti morbi pro diuersa motus eorũ celeritate magis, & minus acuti dicantur: nam, ubi statim circa primos uidelicet quatuor dies extremos labores habeat, in summoq; uigore consistat: talis morbus cũ uelocissimi, seu celerrimi motus sit; exactè peracutus morbus dicetur. quòd, si in septimo consistat die; peracutus, non tamen exactè nominatur, uelocioris quidem & ipse motus existens. non tamen adeò, ut is, qui in quarto, uel paulò ulterius consistebat. si autem in decima quarta die casus uniuersos, ac accessiones extremas habeat, & proinde in summo uigore consistat; simpliciter acutus morbus nuncupabitur, celeriter quidem & ipse propria tempora pertransiens: uerũ non adeo ut qui in quarta, uel septima consistebat. At, si quidam morbi debiles, ac parui circa primos dies existant, uerùm quarta, aut quinta die continui uehementes, acuti, seu celeres fieri incipiant, aut sexto, uel septimo die tales fiant; acuti, sed non simpliciter dicũtur ad uigesimum usq; diem, vel decimum septimum iudicati: adeo ut morbi continui acuties nunquam possit plures, quàm quatuordecim obtinere dies, ut liquet comen. apho. 23. 2. lib. & propterea hi quoque acuti sunt. quidam verò celeriter à principio moti, imperfectèq; intra diem uigesimum iudicati, deinde confracta eius uehementia reliquum eius intra quadragesimum diem

6. epid. s. p. com. 29.

diem dissolui consueuit. & propterea acuti ex delapsu, seu decidentia, aut acuti, qui in quadraginta diebus iudicantur, appellari consueuerunt. Sola itaque motus specie acutus morbus quocunque modo talis dicatur, à diuturno, seu tardo distinguitur iuxta Gal. doctrinam. 2. et. 3. de diebus decreto, & 6. de morbis vulg. cum ille ueloci, seu celeri, hic uerò segni, & tardo motu moueatur: quamuis omnis acutus morbus exigui temporis sit, ac celer, omnisq; diuturnus, idest, longi temporis necessariò tardus: non autem è contra, ut supra diximus. Proinde cum Gal. citra omnem ambiguitatem, ac controuersiam audacter fateri audeo, tertianam febrem esse acutũ morbum. nec scio, si quispiam uel idiota, uel medicus reperiatur, qui hoc idem cõfiteri uereatur: nam, si apud eum acuti morbi solo motu à diuturnis distinguuntur, & propterea hi acuti dicuntur, quia propria tempora usq; in finem uelociter pertranseunt; quod tertiana sit huiusmodi, cunctis liquet: etenim celeriter mouetur, adeoq; uelociter propria tempora pertransit, ut interdum suo motu celeri septem periodos nõ expectans (quod tempus ei longißimum est, vt patet aphor. 59. 4. lib.) neq; etiam ultra tertium progrediatur circuitum, uelut Gal. inquit. 2. de crisibus. quare erit tertiana febris morbus acutus. At, si quispiam dixerit adhuc eam non esse morbum acutum; quæritur, in quo morborum genere debeat reponi: non quidẽ inter polychronios: cùm hi multi tempus morbi sint, tertiana uerò exigui: non in numero eorum, qui tardi appellantur: nam ea celeri motu, hi uerò tardo, & segni mouentur. neq; brachychronius morbus dicendus erit; quia, præterquam quòd exigui temporis tertiana morbus sit, etiam celeriter mouetur. quod brachychroniis nullo pacto competit; hi enim pauci, & breuis temporis sunt tantùm, non autem celeriter mouentur, ut est uidere in diariis uocatis febribus. Qua de re, cum neque brachychronius, neque polychronius morbus tertiana sit, neque tardus, qui verè acuto opponitur iuxta Gal. sententiam. 3. de diebus decreto. necessariò sequitur, quòd in numero acutorum sit: nam præter has nulla alia reperitur morbi differentia apud eum. Quòd, si hi morbi, qui celeriter iudicantur, & ad suum uigorem celerrimè properant, ac magni sunt, à Gal. in commento aphor. 19. & 23. 2. lib. acuti dicuntur, atque sunt; tertianam quis negabit acutum morbum & esse, & dici; cùm celerrimè iudicetur, & magnus morbus sit? quòd autem celerrime iudicetur, cuiuis patet. magnum uerò morbum esse ei patebit, qui quos magnos morbos Ga. appellat. 4. meth. med. considerabit: trifariam enim dicit

2. de dieb. decr. ca. 12. 3. eiusdẽ cap. ult. 6. epid. 5. 1. com. 29.

2. de cris. cap. 3.

3. de dieb. decr. c cap. ult.

4. metho. med. cap. 6.

cit morbum esse magnum : uel propter afflictæ partis præstantiam, uel propter affectus magnitudinem, uel quia cacoethe. At tertiana non una tantùm ratione magnus morbus dici debet, ut puta quia princeps pars in ea læditur cor videlicet: cum hæc cuiuis generi febrium communis sit. ac propterea, quia febris et hac magnitudo aduenit, Galeno auctore octauo meth. med. uerùm & propter affectus magnitudinẽ morbus magnus appellari debet: est siquidem tertiana magna, & vehemens febris. quare præter id, quod febris est, illi quoque magnitudo adeò notabilis accedit, ut relatione aliarum febrium magna, & vehemens dici possit, præsertim si ad diarias, hecticas, & putridas eas, quæ ex frigidis succis ortum ducunt, comparetur. Cum igitur duplicem habeat magnitudinis causam, et non unã tantùm tertiana ipsa, celerrimèq; sua pertranseat tempora, ut prius diximus; iure morbus acutus appellandus erit, si quæ Gal. asserit cõmento apho. 19. & 23. 2. lib. de acuto morb. uera esse concedemus. Eodem quoque com. apho. 19. 2. lib. duplicem fatetur esse acutorum morborum naturam cum febre præsertim : nam uel in humoribus calidis solis, qui nullum obsedere locum, sed æqualiter in omnibus animalis partibus apti sunt ex sua natura generari, uel loco aliquo patiente fiunt, ut in morbo laterali, pulmonis inflammatione, & angina : cum ipsa tertiana ex calidis succis, biliosis uidelicet, generetur, (calidioribus existentibus cunctis aliis, qui in corpore sunt, qui nullum obsedere locum determinatum, sed per totum corpus deferũtur, ut patet. 2. de cris.) quis adeò erit insulsus, qui ipsam negabit esse morbum acutum secundum primam saltim eorum naturã? cum Gal. huiuscemòdi morbos acutos nũcupet, qui ex calidis humoribus solis generantur citra aliquẽ determinatũ locum patientem; quãuis non ipsis secundum naturam se habentibus, sed putrescentibus tertiana fiat, ut Gal. uisum est. 2. de crisibus, cum dixit, Quòd febris acuta uel aliquo humorum putrescente, uel membro inflammationem patiente generatur. Verùm, cùm nec pituita, nec melancholicus succus putrescens acutas febres pariat, ut cuiq; liquet : ex his nãque morbi longi, seu diutini fiunt eodem Gal. auctore com. apho. 19. 2. lib. sequitur, quòd ex bile putrescente febris acuta generetur. qua de re tertiana febris acuta erit: cum ex bile putrescente ortum habeat. Ad hæc quis unquam tertianam esse morbum acutum dubitabit, si Gal. uerba inspiciet, & intelliget, quæ commento apho. 59. 4. lib. scripsit: sunt autem talia. Sicuti igitur in morbis continuis acutorum quidem morborum terminus est quartusdecimus, peracutorum verò septimus : sic in intermit-

8. metho. med. cap. ult.

2. de cris. cap. 3. & 6.

2. de cris. cap. 6.

intermittentibus longissima tertiana febris terminũ habet circuitum se ptimum. Rursus autem sicuti in peracutis morbus poterat indicari quin to, quarto, & tertio die; sic & in tertiana eisdem circuitibus fieri solutio potest non expectante natura septimum. Cum igitur Gal. dixerit, sicuti in morbis continuis acutorum quidem morborum terminus est quartusdecimus, peracutorũ septimus, & demũ addidit sic in intermittentibus; quærendum est, de quibus intermittẽtibus loquitur, de acutis uidelicet, an de tardis, & diuturnis. Non est dicendum de tardis, & diuturnis, cùm tertiana non sit huiusmodi, præter id, quòd falsum esset illud, quod asserit, longissimum scilicet terminum earum esse circuitum septimum: cum multæ non exquisitæ tertianæ reperiantur, adeo tamen diuturnæ, ut non modo ultra septimum circuitum protendãtur, sed ultra decimum, uigesimum, & interdum quadragesimum. Nec ualet, si dixeris, de intermittentibus brachychroniis eum fuisse loquutum: quoniam & comparatio frustra esset, & nihil utile concluderet Gal. in prædictis uerbis acutos morbos continuos cum brachychroniis intermittẽtibus comparans, qui alterius generis sunt morbi præter id, quod iam probatum est tertianam de numero eorum non esse. Quare uelis, nolis, fateri cogeris, quòd de intermittentibus acutis loquatur, cum dixit. Sic in intermittentibus longissima tertiana febris terminum habet circuitum septimũ, tertianam ipsam exquisitam acutum morbum intermittentem nuncupans. quod insuper verba eius sonant: nam, cur prius oportuisset dicere sicuti in morbis continuis acutorum quidem morbòrum &c. frustra utique apposuisset uerbum illud Continuis, sed satius fuisset dicere, sicuti in morbis acutis. uerùm, quoniam percipiebat Ga. quòd in numero acutorum morborum comprehenduntur et continui, et intermittentes; propterea utrosq; comparauit significans, quòd, uelut se habet decimusquartus dies in acutis continuis, quia ultimus est eorum terminus; sic in intermittentibus acutis, ut in tertiana ipsa, ultimus terminus est circuitus septimus: quod enim in continuis una dies ualet, hoc intermittentibus acceßio. & propterea tertiana poterit ante septimum circuitum iudicari, utputa in tertio, quarto, uel quinto circuitu, uelut peracutus morbus in eisdem diebus septimum diem non expectans. erit denique tertiana exquisita acutus morbus intermittens, si præposita Gal. uerba ueritatem contineant. Rursus, si uerum est biliosum semper acutos morbos operari Gal. decreto com. apho. 22. 7. li. qui tertianam negabit esse morbũ acutum eius sententiæ, ac veritati ex aduerso pugnabit; cùm & ipso ex bile

le

le ortum habeat. quinimo, si quis ualet ex syncera bile morbus gigni; ille præcipuus erit exquisita tertiana. At fortè dices, Gal. pro semper intellexisse ut plurimum, ut sensus sit uerborum eius biliosum semper hoc est, ut plurimum operari acutos morbos: possent forte Gal. verba hoc modo exponi, ni usus fuisset aduerbio græco (ἀεὶ) quod nullibi compertũ est aliud latinè significare, quàm semper. quapropter hic pro semper exponere ut plurimum, siue magna ex parte penitus falsum est, ut cuilibet, qui græcas literas callet, manifestò liquet. Erit itaque ob id acutus morbus tertiana; quia biliosum semper acutos morbos operatur. Quòd insuper tertiana febris acuta sit, patet iis, qui Gal. uerba inspicientes. 6. de morbis uulga. ea intelligere uelint: nam textum Hippo. exponens, in quo febrium differentias conscribit super Hip. uerba, aliæ verò acutæ, inquit Gal. de caliditate celeriter manui occurrente, suumq; ipsius uelocem motum ostẽdente te intelligere opus est. ex quibus uerbis constat, ꝙ eas febres acutas Hip. & Gal. appellant, quæ sua caliditate celeriter manui occurrunt, suumq; uelocem motum ostendunt. At qui tertiana huiusmodi est: ipsius nãque caliditas nõ uelociter modò, sed velocissimè manibus occurrit. quod cum pateat ad sensum; alia probatione minimè indiget. tum igitur quia suum ipsius uelocem motum ostendit, hacq; ratione eius caliditas celeriter manui occurrit: tum etiam quod septenis circuitibus, quod tempus longissimũ est, iudicatur Hip. auctore. apho. 59. 4. lib. erit tertiana febris acuta. Libro quoq; 8. de Hip. & Plat. decr. redargues Plat. Gal. de causis generationis febris tertianæ, atq; quotidianæ, inquit. acutissimas, et ardẽtissimas febres à flaua bile oriri: et tertianã ex ardentiũ genere esse. at. si tertiana ex genere ardentiũ feb. necessariò & acuta febris erit: neq; enim una ardẽs febris est, quæ nõ acuta dici possit, ut in expositione febris acutã patet. hoc idẽ confirmauit lib. de Palpi. trem. rigore, & conuulsione, dum dixit. Tritæi quidem exacti si qua nota euidens sit; est à rigore: quòd, cùm uehementibus rigoribus inuadant paroxysmi, nullus autem uel nonsanæ mentis febrem hanc in succo frigido fieri affirmet: cùm genere ardens sit. 2. c. Vides igitur, quo pacto tertiana cùm genere sit ardens; acuta quoque febris dicenda erit, nisi asserere audeas ardentem aliquam febrem non esse acutam, quod penitus Hippo. & Galen. doctrinæ, ac ueritati pugnat: nam quæuis ea sit, ex calidis procreatur succis biliosis, præsertim quorum natura est acutos morbos generare. qua ratione fit, ut, cùm ardens febris à Gal. dicatur tertiana; non minus & acuta dici debet: cùm enim ex bile ortum

6. epid. 5. p. com. 29.

8. de Hip. & Plat. cap. 6.

De palpi. trem. cap. 7.

habeat; febris utique erit multam, & acrem habens caliditatem eodem
4.reg.acu. com. 2. *teste.4. de ratione uictus, cuius naturæ acuta febris est. Amplius, cùm qualibet continua febris idem habeat genus cum singulis intermittentibus, ut puta quotidiana continua cum intermittente, & quartana continua cum intermittente, & exquisita febris ardens cum exquisita tertiana, ut decretum reliquit Gale. 2. de crisib. & cùm quatuor in uniuersum sint morborum genera ex motu, & tempore distincta eo. Gal. teste tertio de diebus decre. duo uidelicet ex motu præcipuè, & duo ex tempore; de neceßitate sequitur, quòd in eo genere, in quo reponitur quælibet prædictarum continuarum febrium, in eodem & intermittens reponatur sibi correspondens. at, cùm in genere acutorum morborum, acutarumque febrium, quæ exquisita ardens est, omnium consensu contineatur; in eodem quoque genere exquisitam tertianam contineri oportet: aliàs diuersum haberet genus ab ipsa exquisita ardenti febre. quod manifestè Galen. dictis pugnat præter id, quòd in nullo aliorum genere contineri posset, ut superius ostensum est. quapropter optimè Gal. eodem secundo libro de crisibus dicebat, acutißimas, maximèque adurentes febres hoc solo à tertianis differre, quòd in his flaua bilis humor in uasis unà cum sanguine continetur: in tertianis uerò, cum uehementer moueatur; per singulas corporis partes dißeminatur: quàmuis in eo, qui utrunque facit morbum, humore communicent. Idem est ergo earum genus eadem ambarum causa, ambæ ex neceßitate acutæ secundum magis, & minus tantùm ratione locorum diuersorum discrepantes. qua ratione exquisita febris ardens poterit acutißima, atque ardentißima nuncupari, prout Galen. eam appellat: ipsa uerò tertiana acuta, atque ardens, prout ubique locorum eius uerba sonant. Nec minus tertianam esse acutum morbum ex his, quæ Gale. secundo progno. asserit, percipere poßumus. quo loco discrimen afferens inter extremarum partium refrigerationem in diutinis morbis, & eam, quæ in acutis accidit circa acceßionum principia, duplicem naturam acutorum conscribens, qui cum febre fiunt, unã cum inflammatione in uisceribus, & reliquam sine ea, dixit, quòd in morbis acutis cum inflammatione propter inflammationis magnitudinem in uisceribus fatigantis parùm sanguinis in omne permeat corpus, plurimum uerò eius in parte inflammatione affecta includitur. & ob eam rem licet extremæ partes frigidæ sint; media tamen corporis partes, quæ sunt thorax, & uenter admodum calent.*
2.prog. com.4. *Horum morborum idem met Gale. meminit commento aphorismi. 48. quarti*

Marginal notes: 2.de crisi.c.6. — 3.de die.decret. cap. ultim. — 2.de cris.cap. 3.

quarti libri, & primo septimi libri eandem eorum afferens rationem. Demum subdit. At uerò per morbos acutos interdum annotatio cum rigore prehendens aut refrigeratione, non solùm extremas corporis partes, sed etiam cutem circa costas, ac uentrem frigidas reddit, ea quidem circa uiscera uitium non ostendit: Cùm in hac uerborum serie acutorum morborum Galen. meminerit, in quibus annotatio cum rigore prehendit, quærendum ab eo, de qua febre loquutus sit.non erit dicendum, quòd de quartana: quoniam, licet cum rigore inuadat; inter diuturnos morbos connumeratur. Ergo de tertiana: nam hæ duæ tantùm febres cum rigore inuadunt. At, si de tertiana, quæ cum rigore inuadit Galen. intellexerit, cùm hoc proprium sit ipsius exquisitæ tertianæ; quis audebit eam negare esse morbum acutum? Dicet fortè quispiam Galenum per rigorem horrorem uoluiße intelligere: & propterea peracutam febrem cum rigore prehendẽtem semitertianam significauit. quæ quidem ex Hippo. sententia primo de morbis uulgaribus acuta est, aut de aliqua alia continua,quæ cum horrore inuadit intellexit: poßunt enim quædam esse huiusmodi Hppocrate auctore primo de mor. uulgari. & Galeno primo de arte cur. ad Glauc. Huic obijci uolo nullibi Galen. per rigorem horrorem intellexiße: immo inter eos lib. 10. metho. med. & 2. de cau. sympto. discrimen non minimum conscripsit, afferens rigorem propter multitudinem, ac excrementorum acrimoniam, impetusque celeritatem, cùm per sensibilia corpora ferantur, atque ob laborantis uirium infirmitatem fieri: contrà horrorem excitari, ubi & qualitas eorum, & impetus uelocitas est remissa, tum etiam copia minor, ac uis naturalis tristanti obsistit ex diuersis denique causis omnino, cùm fiant rigor, & horror; nequaquàm poterit nec à Galeno nec ab alio quouis alterum cum altero confundi. qua de re nec de semitertiana Galen. dicta uerificari poßunt: cùm eius non tantùm cum horrore prehendat acceßio, immo horrifica sit, maiori scilicet acceßionis parte ab horrore occupata, qui medium est rigoris, & frigoris, nec de continuarum aliqua intelligi poßunt: cùm omnis continua febris (ut idem testatur secundo de diffe. feb.) suapte natura, si exquisita est; horrorem non habeat, neque rigorem: quàmuis Hippo. primo de morb. uulg. & Galen. primo de arte cur. ad Glauc. aliquam ex continuis febrem incipere poße cum paruo rigore affirmauerint: qui tamen rigores paucißimi, ac minimi sunt, ut Hippo. eodem loco testatur, quem Galen. exponens afferuit per paucißimos rigores Hippocratem horrorem uoluiße

1. epid. 5. p. text. 23.

1. epid. 5. p. text. 34 sec. 2. tex. 25.
1. ad Glau. c. 5.
10. meth. med. cap 4.
2. de symp. ca. 5.

2. de differ. feb. cap. 8.
locis cit. supra.

indicare: cùm nauque scriptum reperitur paruus, seu minimus, aut paucissimus rigor; possumus, immo debemus horrorẽ intelligere: at non possumus, si simpliciter rigor compertum sit. Cum rigore igitur retulit

2.prog. com.4. *Gal. 2 progno. annotationes peracutos morbos prehendere, & non cum paucissimo, siue paruo rigore. qua de re de horrore minimè intelligendũ erit, sed de uero rigore, qui non nisi in tertianis, & quartanis, cùm earum accessiones inuadunt; conspicitur. at, cùm nequeant eius dicta de quartana ueritatem habere, non enim est ipsa morbus acutus; necessariò de tertiana uerificabuntur. & propterea inter acutos morbos connumeranda erit.*

1.epid.5.p.text. 23. *Vlterius, si Hippo. 1. de morb. uulga. semitertianam febrem appellat horrificam, continuam, & acutam, cùm horrorem suscipiat à quotidiana, & tertiana simul, quoniam medium quoddam est inter tertianæ rigorem, & frigus quotidianæ eueniens, continua autem sit propter quotidianam, quæ continua est; quæret quispiam, à qua istarum febrium acuitatem habeat. & non erit dicendum, quòd à quotidiana: nam ipsa inter tardos morbos, ac diutinos comprehenditur, etiam si continua sit, & non inter acutos: quoniam nõ est celeris motus, nec ab utrisq; simul uelut horrorem suscipit, nam quod ex sua natura quotidiana sola non habet, etiã cùm alteri coniungitur, ex se tribuere nequit. at acuitatem ipsa nequaquàm habet; cùm nec ipsa febris acuta sit, ut tum ex eius motu, tum ex eius caloris qualitate constat. ergo nec, cum alteri febri copuletur, acuitatem illi præstabit. relinquitur ob id propterea acutam febrem semitertianam dici: quoniam tertianam habet coniunctam. qua ratione fit, ut, si per eam semitertiana acuta febris dicatur; quòd ipsa quoque tertiana febris acuta sit: congruum insuper erit, cùm tria in se complectatur semitertiana: horrorem uidelicet, continuitatem, & acutiem, unum habeat ex quotidiana, continuitatem uidelicet, reliquum ex tertiana, acutiem. tertium uerò horrorem ab utrisque. Quæ omnia confirmare uidetur Ga-*

2.de diff.fe.c.8. *len. 2. de diff. fe. dum inquit, Quòd, ubi tertiana exuperat febris; magis erit horrifica semitertiana, & aliquid rigoris in accessione assumit: statim itaq; calidior talis est, & ardentior, ac celerius peruenit ad consistẽdi uigorem. ubi uerò pituitosus exuperat succus; frigus extremarum partium exuperabit, & horror paruus erit, pulsusq; contractio fortior, ac diuturnior est, & lentè accessio increscit, multoque post tempore uiget: non tamen sitim efficit, neque ardorem. & post pauca subdit. Incrementum uerò post initium propter tertianam facilè suscipit caliditatem, atque ad consistendi uigorem festinat, propter pituitosum autem tardè, ci-*

tius

tius igitur, aut tardius deuenit ad summum uigorem semitertiana, potißimùm quæ non exquisita est, prout tertiana magis, uel quotidiana in ea exuperat: nam exuperante tertiana celerius ad summum uigorem acceßio deuenit, statimq; calidior, & ardentior erit talis febris. at, si quotidiana; & diuturnior erit, lenteque acceßio increscet, & multo post tempore uigebit, ut ex prædictis Gal. uerbis constat. quo fit, ut nullo modo acuta appellari poßit semitertiana propter quotidianam: cùm ex ea oppositas penitus conditiones excipiat: tardum uidelicet motum, diuturnitatem: & neque sitim, neque calorem causet: à tertiana uerò celeritatem motus ardorem, caliditatemque maiorem, ac sitim suscipit: quæ omnia acutis febribus insunt. quare, cum propter tertianam, quã coniunctam habet semitertiana, acuta febris dicatur; & ipsa quoque tertiana acuta febris erit. Quòd, si dixerit quispiam copulatam tertianam cum quotidiana, quãdo semitertiana fit, non esse exquisitam, sed notham; in idem incidet: nam nec acuta dici potest notha tertiana, nisi propter biliosum succum, qui in ea redundat. qui cùm syncerior sit in exquisita tertiana, quàm in non exquisita; acutior erit semitertiana, quæ cum exquisita tertiana composita est, quàm, si cum non exquisita componatur. & , si cum non exquisita copuletur quotidiana, licet ab ipsa tertiana acuitatem habeat, quæ non exquisita est; præcipuè tamen eam acquirit propter flauam bilẽ redundãtẽ in ipsa tertiana notha, et nõ propter permixtionẽ alicuius alterius succi melãcholici uidelicet, uel pituitosi. ex quibus, ut declarauimus in Gal. doctri. diutini, & nõ acuti morbi excitãtur. Idẽ quoq; Hip. 3. prog. tertianam morbũ esse acutũ apertè innuit: nã, cũ de dolore capitis per febrẽ acutam non exitiosam uerba faceret; ait, Hæc accidunt uiris, & mulieribus potißimum in tertianis minoribus natu, etiam in illis magis uerò, & in feb. continuis, & in ueris tertianis. tertianas itaque absque controuersia hoc loco Hippo. inter acutos dinumerauit morbos: est etenim liber prognost. de morb. acutis, ut ipsemet in principio dicti lib. fatetur, & Galen. prim. de crisib. ac eodem lib. prognost. confirmauit. At quid amplius in hoc tempus terere opus est, diuersisque rationibus, & auctoritatibus ueritatem hanc fulcire tento: cùm ipsemet Galen. eam commento apho. 29. tertij libri apertißimè fateatur. quo loco, cùm Hippocra. in aphorismo conscripsisset nonnullos morbos, qui iuuenibus eueniunt, inter quos febrium meminit acutarum exponens Gale. Hippocratis uerba inquit. Cùm uerò non sat plenè de acutis febribus dixisset: neque enim dicere simpliciter oportebat acutas, quæ & in pueris nihilo minus

3. prog. text. 32.

1. de cris. ca. 7.
3. prog. co. ulti.

minus fieri uidentur, sed ex acutis tertianas maximè, & febres ardentes: hæ enim præ cæteris febribus sunt biliosissimæ, & plurimæ iuuenibus accidunt; quoniam & flaua bilis hac ipsa superabundat ætate, in qua morbi tales in summo uigore consistentibus accidunt. per quæ uerba liquidò ostendit Galen. tertianam esse in numero acutorum morborum, acutarumque febrium. & reddens causam, cur ipsa, & ardens febris plurimùm iuuenibus accidunt, dixit, Quoniam tertiana, & febris ardens inter cæteras febres sunt biliosissimæ: bilis uerò plurima iuuenibus ratione ætatis redundat. Ex quibus uerbis colligo biliosas febres esse acutas omnes, & quantò biliosiores fuerint, tantò acutiores. At, si quispiam forsan dixerit Galen. de continuis tertianis, & non de intermittentibus loqui, cùm dixit, Sed ex acutis tertianas maximè; Ei responsum sit nullibi compertum esse apud Galen. per tertianam absolutè prolatam intellexisse continuam, ueluti neque per quotidianam, uel quartanam, sed perpetuò cum appositione continuam, ut in sexcentis locis patet. immò commento aphor. 59. quarti lib. asseruit non modò Hippocratis, sed omnium Græcorum consuetudinem esse tertianam ipsam aliquando cum adiectione exquisitam, aliquando simplici appellatione, tertianam scilicet tantùmmodo nominare: uelut ipse quoque consueuit primo de morbis uulg. & secundo de diffe. feb. non semel duntaxat eam simplici appellatione nominare. Qua de re, si quis uellet in prædictis Ga. uerbis per tertianas continuas intelligere; non modò Hippocratis, & omnium Græcorum consuetudinem euerteret, uerùm eundem Galenum destrueret eum non intelligendo, eiusque dictis falsum omnino, ac contrarium sensum tribuens. cùm igitur per tertianam absolutè prolatam in Hippo. & Galen. doctrina continuam intelligere omnino quispiam nequeat, eamque dixerit esse Galen. acutum morbum, ac acutam febrem, uelut etiam fusissimè nonnullis rationibus probauimus; ualeant perpetuò, qui eam non esse huiusmodi pertinaciter sibi ipsis persuaserunt suam ipsorum opinionem quibusdam Galen. dictis fouere cogitantes: quæ quo ueritas promptius pateat; in medium afferre, ac exponere non piguit, simulque eorum rationes, quibus ea tueri conantur, soluere non prætermittam. interim Arabum principem, qui Galeni opinioni, ac ueritati adhæret non prætermittam; potissimum cùm Galeni se esse interpretem fateatur: libro enim quarto fen. prima tracta. primo capitulo quarto, inquit. Et tertiana pura, & causon sunt de acutis ualde, & eodem libro. & fen. tracta. secundo capitulo quarto dicebat. Et tertiana quidem pura

1. epid. 5. 2. tex. com. 20. 2. de diffe. feb. cap. 8.

ra eſt acuta propter ſubtilitatem materiei : & eius caliditas eſt magna mordicatiua propter fortitudinem choleræ. Qui tamen tertianam contendunt non eſſe morbum acutum, hac prima ratione credunt id confirmare : de ratione nanque morbi acuti ſi cum febre ſit, inquiunt, eſt, quòd ſit cum febre continua : ſed tertiana non eſt huiuſmodi. igitur non eſt morbus acutus. maiorem eſſe Galen. aſſerunt in commento aphoriſ. 30. quinti libri, quo loco dixit. Si enim ſit cum febre morbus; neceſſe eſt ipſum febres habere continuas: talis enim eſt morbus acutus. Huic primò reſponſum ſit falſum eſſe, quòd de natura omnium morborum acutorum, etiam eorum, qui cum febre ſunt, ſit; eſſe cum febre continua. &, cùm illud confirmant; Galen. auctoritate dicimus, quòd uelut apud Hippo. illud uerbum græcum ἀνάγκη, quod latinè ſonat neceſſariò, non facit enuntiationem talem, quòd impoſſibile ſit aliter ſe habere, ſeu perpetuam, ut idemmet Galen. teſtatur cum aphor. 58. ſexti libri. ſed quòd magna ex parte ſolet ita accidere. & propterea non tantùm in aphoriſ. ſed in aliis quibuſdam eo utitur; quàmuis res ipſæ non ſemper eodem modo eueniant : & ſi figura dicendi perpetuitatem quandam indicet. Sic apud Galen. dicendum erit, quòd per illud uerbum ἀνάγκη uoluit intelligere, quòd magna ex parte conſueuit accidere, ut ſenſus uerborum eius ſit : ſi enim ſit cum febre morbus; neceſſè eſt ipſum, hoc eſt, magna ex parte febres habere continuas non propter hoc abnegans febrem aliquam intermittentem eſſe morbum acutum. uel & rectius dicendum falſum eſſe id, quod primò aſſerunt, ac Galen. auctoritatem haud eſſe ad propoſitum : nam, cùm duplex ſit acutorum morborum cum febre natura; unà in humoribus calidis, qui nullam obſedere propriam ſedem: altera cum loco aliquo patiente utpote ortis in uiſceribus inflammationibus quibuſdam, eodem Galeno auctore comm. aphor. 19. ſecundi lib. cùm Galen. dixit, Si enim ſit cum febre morbus; neceſſe eſt ipſum febres habere continuas: talis enim eſt morbus acutus. de eis intellexit morbis acutis, qui aliquo loco patiente fiunt, inflammatione uidelicet uiſcus aliquod, & præſertim princeps fatigante. quorum morborum natura eſt, quòd neceſſariò, atque perpetuò ſint cum febre continua : & non de eis uerba fecit, qui in humoribus calidis fiunt, qui nullum obſedere proprium locum. id autem oſtendunt apertiſſimè uerba eius, dum aſſeruit. Si enim ſit cum febre morbus, ut ſecluderet eos ab his, qui ſine febre fiunt parte etiam aliqua patiente, ut apoplexia; neceſſe eſt, inquit, hunc eundem morbum febres habere continuas. præſupponit itaque primò ali-

quem

quem fieri morbum acutum, ad quem febris sequatur illam demum asserens ex necessitate debere esse continuam: quod quidem in nullo alio acutorum morborum genere ueritatem habere posset, nisi in his, quæ supra diximus inflammationibus ortis uidelicet in uiscerum aliquo, ut in morbo laterali, pulmonis inflammatione, angina, & aliis huiuscemodi morbis quasdã determinatas sedes fatigantibus. Ex quibus constat Gal. non id asserere, quod isti putant in prædictis uerbis febrem uidelicet omnem acutã necessariò esse cõtinuã; sed eam dixit necessariò esse continuã, quæ ad aliquẽ morbum acutũ sequitur, ut puta qui aliqua determinata parte patiente fit, uelut in alicuius uisceris inflãmatione conspicitur, non propterea negãs per hæc uerba, quod aliqua febris acuta, ut diximus, possit esse intermittens. & propterea hoc falsum est, quod isti dicunt omnium acutorũ morborũ naturã propriã esse, ut febrem continuam habeant: cũ in ea acutorum natura, quæ in humoribus calidis fit solis, qui nullum obsedere locum, sed æqualiter in omnibus animalis partibus apti sunt ex sua natura generari, ueritatem haud habeat, ueluti supra probauimus. At mox quæ diximus, oppugnabit quispiam nullibi asserens horum morborum Hippo. nec Gal. meminisse. Cui responsum dabimus & horum ambos mentionem fecisse, ut liquet his, qui non corticem tantùm, sed internam medullam eorum uerborum gustarunt: nam, cum Hip. primo prognost. ait, spirationis facilitatem existimare oportet perquàm magnam uim habere in omni morbo acuto, qui cum febre infestat, & quadragesimo die iudicatur, nonne eorũ morborum meminit acutorum, qui etiam cum febre intermittente fiunt, dum asseruit: qui cum febre infestat, non addens continua? At fortè diceret quispiam, quòd, licet illud non apposuerit; tamen de continuis tantùm uoluit intelligere: uerùm hic præter id, quod uerba Hip. peruerteret, ac ea falsè intelligere ostenderet; Galeno quoq; è directo pugnat: cum, si de eis tantùm loqui uoluisset; apposuisset utique continua, haud ignorans, quòd per febrem simpliciter dictam intermittentem, & continuam, ac fortè magis intermittentem, qui uis intelligere posset. pugnat quoq; Galeno, qui secundo de diebus decreto. Hippocratem à quorundam calumniis defendens, qui eidem imposuerant sibi ipsi pugnantia scripsisse de morbis acutis: cum aliter in aphorismis, aliter in prognosticis ab eo scriptum reperiatur. ponderans prædicta Hip. uerba de facili spiratione in morbis acutis inquit, Quòd, nisi ipse Hippo. cognouisset acutorum duplicem naturam; non sanè distinxisset cum appositione quadam suam sententiam, uerùm simpliciter dixisset,

1. progn. tex. 25.

2. de dieb. decr. cap. 12.

xisset, quòd facilis spiratio in acutis morbis magnum ualde momentum ad salutem habere putanda est.nunc autem, cum huiusmodi dictionem simpliciter acutos declaraturam sciret, non tamen ita uerùm, cùm his etiam alia complecti uellet; non sine ratione apposuit, primum, quibus febris copulatur non adscribens continua, quòd absolutè acutorum erat proprium,quibus uerbis causam Gale.reddit, cur in prædicta dictione, cum dixit.Qui cũ febre infestat,non addidit continua,inquiens. Quia uolebat Hippo.*id non tantùm uerificare in absolutè acutis, uerùm in aliis; nam, si uoluisset eius dicta ueritatem habere in absolutè acutis tãtum; opposuisset illud uerbum continua, quod absolutè acutorum erat proprium.cùm igitur illud non absolutè adscripserit, & propterea, ut inquit Gal.dictum Hip.quod de facili spiratione scripsit, in aliis acutis uerificatur; necessariò sequitur aliquem acutorum morborum,non tamen absolutè,& simpliciter esse cum febre intermittente iuxta Hippo. sententiam.Sed mox quispiam rursus instabit inquiens.Hoc, quod diximus Hippocrati pugnare,qui primo de rat.ui. in morbis acutis fatetur acutorum morborum febres omnino esse continuas. huic responsum uolo primò* Hippo.*eorum meminisse acutorum morborum,quos prisci acutos nominabant: ut pleuritides, peripneumoniæ, phrenitides,&c.& propterea ad eorum mentem dixit,horum omnino febres esse continuas:nam hi tantùm à priscis acuti morbi nuncupabantur.uel dicas,si ex propria sententia illud senserit uerbum* τοῦ πάντων*; non semper omnino, sed interdum magna ex parte latinè sonat.quare in morbis acutis magna ex parte febres esse continuas Hipp.retulit.id quod nec nos supra negauimus. uel & rectius,quòd de his acutis morbis ibi loquitur,qui propriè,& absolutè acuti nominantur.hi sunt,cum determinata parte affecta inflammatione uidelicet orta in aliquo uiscerum,uelut series uerborum eius sonat, ut quiuis poterit uidere,quos insuper idem Hippoc. primo de morbis uulg. acutißimos nuncupat maximos, ac grauißimos: in his nanque omnino febris est continua. at in aliis, qui alterius sunt naturæ, non inconuenit interdum febres esse intermittentes, uelut suprà declarauimus. Non ergo Hippocrati pugnat dicere aliquem morbum esse acutum cum febre intermittente, modò de absolutè acutis non intelligatur, maximis, ac grauißimis morbis, uelut ipse primo prognost. in prædicta dictione tacitè confessus est, ut Gal.placuit. Verùm quouis loco eum fateri inueniatur, acutos morbos omnino esse cum febre continua de absolutè acutis; maximis,grauißimis, & acutißimis intelligendum erit: hi nanque*

1.reg. acut. tex. 8.

1.epid.s.3.tex.3

1.prog.tex. 25.

3. de diff. resp. cap. 9. 2. prog. com. 4. 2. de dieb. decr. cap. 12.

fiunt, qui omnino cum continentibus febribus fiunt: ac propriè acuti nominantur, ut Gal. uisum fuit libro tertio de difficult. respi. ea parte, qua Hippo. uerba primo de rat. ui. conscripta hoc modo exponit. Quòd uerò aliqua intermittens febris acutus morbus sit, apertißimè Gal. ostendit secundo prognost. ut diximus supra. insuper & secundo de diebus Decre. dum inquit. Nonnulli autem statim ab initio morbi, uelut prohibiti, tardèque moti, & nullam interea subitam mutationem moliti ad quadragesimum producuntur. duplex autem horum quoque natura est: uel enim acceßionũ remißiones in exactam integritatem finiunt, uel continua febris semper durat. & subdit. Tales etenim acutorum naturæ adhærere uidentur, iam alii manifestè sunt diuturni. connumerat hic, ut liquet, Gal. morbos acutos cum febre intermittente: nam de his sermonem faciens ultimo loco dixit, alios ab his, quos conscripserat, omnes esse diuturnos. hoc idem patere poterit cuiuis eius uerba inspicienti, quæ asserit de acutis morbis in commento apho. 19. secundi lib. & quæ de tertiana scripsit com. apho. 59. quarti lib. Sed circa hoc iterum hæsitare contingit: nam idem Gal. com. aphor. 7. primi libri fatetur febres ab acutis morbis esse inseparabiles, & commento præcitati aphoriſ. 19. secundi libri in acutis morbis dixit febres omnino esse continuas. commen. quoque aphor. prim. septimi libri auctoritate Hippo. scriptum reliquit acutos uocari morbos, quorum febres omnino sunt continuæ. at, si eorum, quæ mox diximus, non fueris oblitus; promptißimè hæc Gale. uerba conciliabis: nam, cùm dixit à morbis acutis febres eße inseparabiles; de absolutè, ac exactè talibus loquutus est: ut de causo, synochis, uel reliquis morbis, qui cum parte patiente fiunt inflammatione uidelicet orta in uisceribus, qui quidem absolutè acuti dicuntur. & propterea nec cum eis nos febrem intermittentem copulamus, uerùm in alia acutorum morborum natura illud fatemur, ut supra ostendimus. Ad reliquas Gal. auctoritates bifariam quoque respondere possumus, ut puta similem afferendo responsionem cum acutorum distinctione, & insuper asserentes ipsum uti uerbo τοῦ πάντως; quod non modò latinè significat omnino, sed plurimùm & magna ex parte, ut uelit Gale. non omnino, sed magna ex parte febres continuas à morbis acutis esse inseparabiles; quãuis prima responsio congruentior sit. Atqui rursus dices Galen.

3. prog. com. 10. *tertio prognostico. uoluisse morbum acutum intelligi cum magnitudine quadam, ac febre continua. & subdit. Si enim non ita fit, quanquàm circa decimumquartum soluatur diem, aut etiam citius; eiusdem appellatio-*

lationis nequaquam censemus. At dicimus nos Galenum eo loco narrare differentias morborum secundum diuersas temporũ præfinitiones. quapropter circa ea ambigit, tum de morbo acuto, qui interdum decimumquartum diem pertransit, protenditurq; usq; ad uigesimum: tum etiam quòd nonnulli alii morbi etiam si in quatuordecim diebus finiant, aut citius; acuti non sunt appellandi, nisi hi & magnitudinem quandam habeant, & sint cum febre continua: uerum nanq; fatetur, quoniam hi propriè acuti ab eodem Galeno nominantur, tertio de difficulta. respira. & absolutè acuti nuncupantur secundo de diebus decreto. quòd alii sint, qui non ita propriè absolutè, seu exactè acuti dicantur non negans: quinimmo & secundo prognost. & secundo de diebus decreto. ac cõmento. 19. apho. secundi lib. sæpius citati, sexcentisq; aliis in locis illorum meminit. qui autem exactè, seu absolutè acuti dicuntur, hi & magnitudinem habeant, ac febrem continuam oportet. at qui non ita absolutè sunt, satius erit, quòd ad summum uigorem celerrimè properant, ac magni sunt iuxta eiusdem Galeni sententiam commen. apho. 23. secundi libri, siue continua fuerit febris, siue intermittens. Et, ne sæpius eadem repetantur; dicimus, quòd ubicunq; in Hippo. & Gale. cõmentariis fuerit compertum acutos morbos omnino esse cum febre continua, perpetuò de exactè seu absolutè acutis intelligẽdum erit. quos morbos Hippo. primo de morbis vulga. acutißimos, maximos, ac grauißimos nuncupauit: &, ut Gale. exponit, tum in febribus eueniunt, quæ uocantur propriè synochi: tum in aliis, iuxta quæ singulis progrediuntur accessionibus, ac initia efficiunt, incrementa, uigores, & inclinationes manifestas, nec tamen ad integritatem ueniunt. inter quos nolumus tertianam connumerari: uerũ fatemur in alia acutorum morborum natura comprehẽdi, nec id eorum dictis pugnare, immo satis consonum esse censemus, ut abundantissimè probatum est. Non est igitur de ratione cuiuslibet acuti morbi, quòd sit cum febre continua iuxta Hip. & Gal. decreta, sed eorum tantùm, qui exactè, seu absolutè tales dicuntur: quàmuis quidam sibi ipsis falsò illud persuaserint. *Amplius tertianam non esse morbum acutum alia ratione probare tentant: nam, cùm acuti morbi ex eorum natura periculosi sint; ipsa uerò tertiana periculo uacet, ut patet auctoritate Hip. apho. 43. quarti libri, & Gal. cum iu eius commento, tum etiam primo de arte cura. ad Glauc. dum asserit eam esse mitissimam, & minimè periculosam, utpote quæ nec ex inflammatione aliqua, neq; ex maligna humorum putredine occasionem habeat, propterea quia intermittit. quæ*

3. de diff. resp. ca. 9. 2. de dieb. decr. cap. 12. 2. prog. & 2. de dieb. decre. loc. citat.

1. epid. 5. 3. tex. 3.

1. ad Glau. cap. 8.

1.de rat. uic. in acut. tex. 8. 1. epid. 5. 3. tex. 3. 2. de dieb. decr. cap. 12.

de re non erit morbus acutus. at quòd periculosi sint acuti morbi, cum Hippo. confirmare conantur, qui primo de rat. ui. inquit eorum plurimos enecare. & primo de morbis vulg. eos asserit præ cæteris omnibus esse lethales. hoc insuper corroborant Gale. auctoritate secundo de diebus decreto. qui Archigenem summopere laudabat, quòd acutos morbos non nudis temporibus solis, sed motu, & natura appellauerit eos ui delicet, quibus motus uelox, & subitò pericula adueniunt. hos quoq; cũ periculo coniunctos esse testatur idem Gal. ex propria sententia eodemmet lib. primo de morbis vulga. At, si eorum memineris, quæ paulò antè diximus de acutis morbis; facillimè huic rationi uelut friuolæ, & exigui momenti responsio patebit. diximus nãque eorum morborum naturam duplicem esse: unam citra aliquem determinatum locum affectum: reliquam cum loco aliquo patiente, seu inflammatione affecto, præsertim si princeps uiscus fuerit, & inflammatio magna. in his itaq;, qui sunt prioris naturæ, ut qui non ex inflammatione originem ducant, sed ex humoribus calidis solis, si neque ex maligna humorum putredine occasionẽ habeant, qui plurimi sunt; proprium non est cum periculo esse: quinimmo ferè cuncti, qui huius naturæ sunt morbi, periculo uacant, præsertim si intermittant uelut Galeno uisum fuit com. præcitati aphorismi. 43. quarti libri. horum quoque annotatio interdum cum rigore prehendit, aut refrigeratione, uelut Gale. sentit secundo libro prognost. reliqui uerò acuti morbi, qui loco aliquo patiente fiunt, & prorsus febres habent continuas absolutè, ac exactè acuti appellati: immò ab Hip. primo de morbis vulg. acutissimi, maximi, & grauissimi dicti, non modò periculosi sunt, ut placuit Archigeni, & Galeno, uerùm præ cæteris omnibus sunt lethales, ac interficiunt, eodem Hippo. auctore primo de morbis uulg. & primo de rat. ui. in morbis acutis. cuius naturæ acutos morbos cum periculo coniunctos esse nemo sanæ mentis negare audebit. At quòd de his, & non de aliis loquatur Hippocra. ex uerborum eius lectione præcitatis locis cuilibet, uel parùm erudito liquet, uelut etiam doctissimus Gal. exponit. Quòd uerò Archigenes secũdo de diebus decre. de his quoque sermonem faciebat, cui non patebit, si Gale. uerba inspiciat, ac intelligat? dicebat enim, quòd Archigenes laudandus erat, qui non solũ temporibus solis nudis, sed motu, & natura magis acutũ, uel peracutum morbum appellauerit, cui uidelicet motus uelox, & subita pericula adueniunt: non enim Archigenes quemlibet acutum morbum, sed magis acutum, uel peracutum his conditionibus describebat, ut Galeni phrasis

1. epid. 5. 3. cap. 3.

2. prog. com. 4.

1. epid. 5. 3. tex. 3.

1. epid. loco citato. 1. reg. acu. tex. 8.

2. de dieb. decr. cap. 12.

phrasis indicat. atqui huiusmodi morbos neque nos negamus cum periculo coniunctos esse, sed alterius naturæ morbos acutos, qui non ita absolutè, ac propriè acuti sunt. & propterea nec acutißimi, maximi, ac grauißimi appellantur. qui quidem in humoribus calidis solis fieri consueuerunt, qui nullum obsedere locum: hos, inquam, fatemur interdum periculo uacare, præsertim si intermittant, ut tertiana, de qua loquimur, propter iam traditas causas. Non est igitur de ratione cuiuslibet morbi acuti esse cum periculo, uelut quidam imaginati sunt: sed tantùm, quòd sint uelocioris motus, & magnitudinem habeant Galeni decreto comm. apho. 19. & 23. 2. lib. sæpius citati. Et, si apud eius scripta compertum fuerit quandoque asserere acutos morbos cum periculo esse coniunctos; de his intelligendum erit, qui absolutè tales sunt acutissimi, maximi, & grauissimi, uelut Hippocrates, & Archigenes quoque sentit. At denuo aduersus ea, quæ diximus instabunt, Hippocratem dicentes, ac Galenum nullibi horum acutorum morborum, qui sine periculo sunt, meminisse: immo semper de acutis uerba facientes illos periculo coniuncto esse dixerunt. Respondebimus nos & horum quoque non omnino esse oblitos, sed interdum sermonem fecisse: nam Hippocra. 3. prognost. cùm inquit, Simplicißimæ enim febres, hoc est, placidißimæ, ac mitißimæ, ut Galenus exponit, & signis firmatæ securißimis, quarto die, aut citius desinunt; de acutis febribus simplicissimis, ac securissimis loquutus est, quas dixit iudicari quarta die, aut citius. Sed dicent fortè non de acutis febribus intelligere per hæc uerba, sed de diarijs. Atqui hoc asserere est Hippocratem non modò non intelligere, sed eius omnino uerba peruertere: cùm & ipsemet, ut superius annotauimus, circa finem eiusdem libri fateatur se cuncta eo libro conscripsisse de acutis morbis, & aliis quicunque ex his consistunt. cùm uerò febres diariæ nec acutæ sint, ut diximus, nec ex eorum morborum numero, qui ex acutis consistunt: quoniam nec quarto die, aut citius desinerent, sed ultra protenderentur; sequitur ergo, quòd inter acutas connumerari debent prædictæ febres, quas simplicißimas, ac securißimas Hippo. nuncupauit. At, quid alia opus est ratione ad probandum Hippocratem de acutis febribus in ea uerborum serie loqui; si Galen. hoc modo eadem uerba exponit primo de crisibus asserens, ea de acutis febribus intelligi debere? quòd si ita est; meminit igitur Hippocra. febrium acutarum, quæ sine periculo sunt, in prædicta uerborum serie. quapropter apud eum non omnis febris acuta erit cum periculo coniuncta; immo, si liceat Hippo-

3. prog. tex. 21.

1. de cris. ca. 16.

Hippocratem per Gale. exponere; fortè per prædictas febres exquisitæ
1. ad Glau. c. 8. *tertianæ intelligendæ sunt: cum has Gale. primo de arte cur. ad Glauco. mitißimas, ac breuißimas appellauerit præter id, quòd minimè periculosæ sunt. aliàs dicant quæso, de qua alia febre Hippocratis dicta uerificari ualeant, nisi de tertiana ipsa exquisita seclusis diariis, de quibus, ut diximus, impoßibile est Hippocratem loqui: cùm inter acutas febres nulla alia reperiatur, quæ mitior, & simplicior (ut ita dixerim) ac securior ea sit? præsertim si febres quarto die, aut citius desinant, ut tradit Hippo. At, si uelis aliquam aliarum acutarum febrium uoluisse Hippo. intelligere, & non exquisitam tertianam; satis erit me monstraße Hipp. febres acutas citra periculum interdum scripsisse, & non cunctas, eius sententia, periculo coniunctas esse, uelut quidam ad eius mentem falsò sentiunt. Gale. insuper Hippo. ac eorum, quæ diximus,*
1. de dieb. decr. cap. ulti. *non immemor, primo de diebus decreto. talia uerba retulit. Si quis primò die acuta febre infestetur, nullum autem periculosum signum ipsi attulerit, sed in urinis aliqua concoctionis nota inuenta fuerit; non extra quartum diem morbus soluetur: quin etiam, si multa lethalia. 1. die statim deprehendantur; morietur planè non extra quartum diem. & subdit. At, si acutè febricitet, nullum uerò lethale adsit, immò nec aliqua*
1. de cris. ca. 16. *concoctionis nota; fieri non potest, ut hic quartanus decedat. Et lib. 1. de crisi loquens de præcognitione futuri uigoris, quod quidem medicus minimè ignorare debet: aliàs permultum errabit, inquit ipse. Quid enim, si aliquis primo statim die nullum habens signum periculosum, uerùm insuper omnia salutaria, acutè quidem febricitet, urinam autem mingat bene coloratam, ac mediocriter crassam, an non in propatulo est medico, qui in artis operibus est exercitatus, hunc in primis quatuor diebus crisim habiturum? & eò magis, si nebula aliqua, uel suspensio ibi adeßet: atque etiam tantò plus, si bona subsidentia. & post pauca iterum dicebat. Sicuti igitur, quæ omnia habet signa tutissima febris acuta, in primo periodo decretoriorum dierum solutionem habet: sic quæ isti proximè adiacet diē septimum non transcendet. Non igitur propriū est acutarū febrium omnium esse cū piculo, sed earū quasdam esse simplicißimas, ac tutissimas satis admodū cum Hip. et Ga. probatū esse censeo, uelut nec eas penitus cū febre cōtinua esse nisi acutissimæ maximè, uehementißimæq; sint: nanque de his ueritatem habent Hippo. Galeni unà, & Archigenis dicta, si apud eos compertum sit acutos morbos cum periculo coniunctos esse, ac cum febre continua non de his, qui alterius naturæ*

sunt

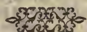
sunt,ut probauimus.Hac itaq; ratione conciliari possunt quæcunque in eorum commentarijs scripta de acutis morbis comperta sint: cùm non uno modo de eis ubique locorum sentiant, ac pugnantia asserere uideantur:nam interdum de absolutè acutis uerba facientes pericula, & febres continuas habere asserunt,sæpenumero citra periculum, ac febrem continuam morbos quosdam acutos esse affirmant: cum uidelicet non de absolutè,seu exactè acutis loquuntur;quamuis ipsi decimum quartum diem non excedāt,in quorum numero exquisitam tertianam connumerari audacter affirmamus. Est nanque ipsa in numero acutorum morborum simpliciter dictorum,non tamen absolutè,& exactè talium; sed eorum, qui non absolutè dies dicuntur: cùm non sit febris continua. quapropter & periculo uacat,uti diximus,& septem circuitibus,quòd tempus longissimum est,terminatur. quod etenim in continuis una dies potest, hoc in intermittentibus accesio Gal.auctore.3.progn.& commento apho.59.4. lib.illud nanque,quod omnium acutorum morborum naturam complectitur,est motus celer,& magnitudo:cuncti etenim,& magni sunt, & celeriter indicantur,uelut superius ex Gal.sententia commen. apho.19.& 23.2.libri probatum est.quod nanque cum febre continua sint, uel non, cum periculo,uel absque eo,magis, uel minus acutū morbum denuntiant seu absolutè,uel non absolutè talem,ut patet apud Gal. 2. de diebus decre.cum ex propria,tum ex Archigenis opinione. Quibus igitur rationibus tertianam nō esse morbum acutum quidam probare nixi sunt, tot, & tales existunt. quæ quàntùm ualeant, quidúe momenti obtineant, ex prænarratis liquet: perquæ non modò facilè rationes hæ delentur: sed, si reliquas innumeras præ manibus habuerint; ex his, quæ conscripsimus,promptè responsio patebit.

3.progn. cō.9.

2.de die. decre. cap.12.

FINIS.

DONATI ANTONII
ALTIMARI
MEDICI AC PHILOSOPHI
NEAPOLITANI
De Sanitatis Latitudine.

DON. ANTONIVS Altimarus

ANELLO TVRBOLO, ET PADVANO GVGLIELMINO S. D.

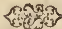

ETIISTIS quàm ſæpiſſimè ſumma, qua fieri potuit, diligentia (iuuenes peritiſſimi) vt ſcriberem, quid ſentiam de ſanitatis latitudine, quam Galenus breuiſſimè, ac abſolutiſſimè tradidit: ex quo factum eſt, vt tot, variæ, minimèq; ſibi conſtantes extarent ſententiæ, quæ veſtros animos Euripi more paulo momento huc, vel illuc impulerunt. Quamobrem, ne meo ab officio diſcedere viderer; huic iuſtæ petitioni veſtræ, amicisq; alijs ad hoc ipſum nos hortãtibus, ſatisfacere conſtitui: & Galeno addictus ſucciſiuis (vt aiunt) operis hæc ſcripſi: non enim intermittere ſtudia ſeria poſſum, ſed nê remittere quidem, aut relaxare

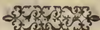
 ingenium:

ingenium: tantum abest, quin otiari valeam: et si quid ocij superest, in ægrotis curandis (ut nostis) consumere oportet. nec propterea meum institutum non tenui, Verùm quò vobis satisfaciam, ea scripta sunt via, & ratione, ut facilè quæcunque Galen. olfecerit, percipere poteritis. Sed, si qui sint, qui barbarorum, aut etiam recentiorum opiniones imitati ab eorum sententia discedere nequeunt, & nostræ huic opinioni nulli post Galeni memoriam scriptæ repugnauerint; Galeno se repugnasse sciant: uosque ex illius sententia omnia poteritis asserere.

Valete.

ANELLVS TVRBOLVS LECTORI S.

OLENT, Lector, quæ ab Altomari aduehuntur, noua eſſe, hominumq́; curioſitatem, quæ noua ſemper exoptat, allicere. Ecce ſanitatis, quam vocant, latitudinem ab Altomari ad nos transfretatam. te nunc ad legendum inuitat, atq́; allectat. ea certè, ſi Galenum ſpectes; vetus eſt: ſin poſt Galenum ſcribentes; noua. ne mirere, nec temerè deſpicias, priuſquàm rem aſſequaris: ſcio enim te nec montes parere mures, nec Ægyptiorum templa viſurum. Interim admirabile de febribus opus propediem in apertum referendum expecta. Vale.

DONATI ANTONII

ALTIMARI

MEDICI AC PHILOSOPHI NEAPOLITANI

De Sanitatis Latitudine.

I QVIS exactè uelit iuxta Gale. sententiam numerum, ac ordinem salubrium corporum, neutrorum, ac insalubrium dignoscere, quæ sanitate participant, hoc est, ut aiunt, sanitatis latitudinem intelligere; opus est nonnulla pro hypothesi prius assumere: quorum primum est, quid per sanitatem intelligendum sit. & cum eodem Gal. (1. de san. tu. c. 5.) *dicimus, quòd nil aliud, quàm eam corporis constitutionem intelligere uolumus, in qua nec doloribus cruciamur, nec in uitæ actionibus impedimur: quam si quis uelit alio nomine appellare quàm ὑγείαν, ut ipse inquit, non reclamamus.* (lib. de dif. mor. cap. 2.) *satis sit omnium consensu comprobatum esse, quòd homines tunc se sanos existimēt, quum partium corporis ministerio, ad eas, quæ in uita necessariæ sunt actiones, sine aliquo uitio perfungi potuerint. At, quum corporis partes quædam ex ipsis elementis primò fiant, quæ similares dicuntur: quædam uerò ex compositione dictarum similarium partium, quæ instrumentales appellantur, sintque actiones quædam primæ, & similarium partium: quædam secundæ, & instrumentariarum; animaduertas oportet secundò sanitatem* (1. de san. tu. c. 4.) *non solùm & absolutè consistere in medio temperamento, seu debita conuenientia, quam εὐκρασίαν, & συμμετρίαν appellant, elementorum, ex quibus constamus. Sed ea duntaxat, quæ est similarium partium, in ipsis consi-*

consistit: nam neque minus sanitas consistit in instrumētalibus partibus. constat autem ea ex numero, figura, magnitudine, ac compositione dictarum partium. Tertiò scire licebit sanitatem, quemadmodum etiam, & morbum in corporum affectione, seu constitutione consistere; non in actione, siue actionis læsione, ut liquet primo de sani. tuen. Et propterea dicebat Gal. lib. de diffe. morb. ¶Hinc perspicuum existit, quòd sanitas, non in operatione, sed facultate, & potentia potius est definienda.¶ ut autem operari poßimus, structura efficit naturalis. in hac ergo consistit sanitas. unde & hæc ipsa ad operationem uim obtinet causæ. siue igitur naturalem omnium partium corporis constitutionem sanitatem appellare libuerit, siue operationum causam; in idem uterque incidit sermo, ut ipse Gal. fatetur. Erit itaque sanitas affectio, seu constitutio naturalis, seu secundum naturam, actionem perficiens: Neque enim, si affectus secundum naturam se habeat; omnino etiam sanitas existit, ut Aegyptiorum nigritia, Gallorum candor, Scytharumq́; ruffus color, quorum nullum sanitas est: quoniam ad aliquod opus ædendum nullus talis color causæ rationem obtinet; ut eodem primo de sani. tuen. patet Quartum pro hypothesi præsumptum esto, quòd, quùm sanitas, ut dictum est, symmetria quædam sit, & omnis symmetria duplici ratione non solùm perficitur, sed etiam dicitur, ut Gal. inquit eodem loco: nam aliàs quæ ad summum peruenit & uerè, prorsusque symmetria est, aliàs quæ ab huius absolutione, perfectioneque paululum deficit: ita & sanitatis symmetria duplex utique fuerit; hæc quidem exacta, optima, absoluta, & summa: illa paulò ab hac deficiens, non tamen eatenus, ut ànimali sit grauis, sed usibus nostris adhuc non sit inepta. Prima sanitas, quæ insectilis simul est, & dicitur, cogitatione potius in animantium corpore usurpatur, quàm solidè subsistat. & esto, quòd reperiri poßit; de hac haudquaquàm noster erit sermo, sed silentio prætereunda: nam, si hos dūtaxat sanos esse dixerimus, quorum singula membra suas absolutißimè obeunt functiones; frustra tentaremus sanitatis latitudinem condere, quùm ea una sola sit, & insectilis, ut prius diximus: de qua asserebat Gal. eodem primo de sanitate tuen. quòd si ea sola, sanitas diceretur, & eos duntaxat sanos esse diceremus, quorum singula membra functiones suas obeunt absolutißimè, cæteros, qui minus probè sunt affecti, non esse sanos; inutilis, irritaque esset ars de sanita. tuenda. nam tali ratione nemo nostrum sanus existit. quare nec etiam nobis quærenda talis sanitas est, sed, ut diximus, silentio prætereunda. De hoc etiam corpore lib. de optima *nostri corporis constitu-*

1. de san. tu. c. 5.
de dif. mor. c. 2.
loco cita.
1. de san. tu. c. 5.
lib. de opt. cor. const. c. 3.

stitutione, asserebat Galen. quòd perquàm rarissimum est, & tanquàm imago quædam normæ Polycleti, longissimoque temporis interuallo gigni solet. de ea itaque sanitate uerba faciemus, quæ nec planè absoluta, optima, summaque est, sed paulò ab hac deficit. Et, quoniam sanitas hæc neque angustum quippiam est, aut insectile, aut omnino simplex, uerùm extendi ad idoneam latitudinem potest, maioris, minorisúe ratione diuidua; propterea huius affectus, quem sanitatē dicimus, notabilem quandam latitudinem esse, cum Galen. asserimus, eodem lib. de opt. corp const. prim. de sanita. tuen. lib. artis medic. & lib. de diff. morborum. Verùm sanitates hæ, licet multæ, uariæque sint, ut dicemus, ratione, qua sanitates sunt, & communi omnium forma, unde sanitates dictæ sunt; haudquaquàm inter se dissident, sed maioris, minorisque ratione: uelut niuis candor ab eo, qui in lacte uisitur, quatenus candor est, non dissidet, sed maioris, minorisúe ratione differt. ita quoque Platonis sanitas ab ea, quæ in Socrate est, quatenus sanitas, non differt: sed est eadem cum ipsa. differunt autem altero quopiam, quod aliud planè non est, quàm maioris, minorisque ratio: quæ dissimilitudo non ab alio nascitur, quàm ab ipsa constitutione, unde actio proficiscitur: respondent etenim constitutionibus opera. qua de re quot sunt functionum differentiæ, tot erunt constitutionum discrimina: Sed hæ numerosæ sunt. erunt ergo & constitutiones æquè multæ. Nec inconuenit, quòd omnium, qui sani sunt, membrorum constitutio in Symmetria consistat, & quòd propterea multæ, uariæque constitutionum symmetriæ sint: Nam cuilibet sectæ sanitas symmetria quædam est: hæc autem symmetria, seu eucrasia, omnino insectilis, atque indiuisibilis non existit. Præterea neque cuique uiolentum apparere debet medium temperamentum, seu debitam conuenientiam posse dici, quòd medio ad unguem temperamento non sit; nam ut potionem, & balneum εὔκρατον, hoc est, temperatum dicimus, non solùm cùm alterum huic, alterum illi tale est, sed etiam quùm ad eundem hominem in latitudine tale est; similiter aerem nos ambientem temperatum dicimus, etiam si in alterutram partem paulùlum sit propensus: ita quoque de medio temperamento sentiendum est. Insuper eodem prim. de sanit. tuen. exemplo lyræ illud idem comprobauit Gale. In lyris enim consonantiam ipsam, quæ summa, exactissimaque sit, unicam, atque insectilem esse probabile est, quæ uerò in usus hominum uenit, certè latitudinem habere. Sæpe nanque quàm percommodè temperasse uidearis, alter superueniens Musicus exactius

lib. de opt. cor. const. c. 3. 1. de sani. tu. c. 5. lib. artis medi. c. 8. lib. de diff. mor. cap. 2.

loco cit.

actius tẽperauit. Nil miri itaq;, si eucrasiam in satis amplam latitudinẽ extendunt omnes: siquidem nobis ad omnia uitæ munia sensus ubique iudex est, ipsoque etiam eucrasiam, & discrasiam iudicabimus, eodem Gal. teste. Quapropter non immeritò in naturali corporis nostri constitutione illa maxima seruanda sunt, quorũ beneficio functiones obimus: Est nanque similarium quidem partium eucrasia: instrumentariarum uerò ipsarum conformatio, quæ constat ex earundem similarium formæ seu figura, positura, numero, & magnitudine, functionum causa. Interim illud quoque haud ignorandum, quòd cuncta hæc quoque in latitudine quadam spectanda sunt: & quòd longè melius est, satis amplam latitudinem sanitati tribuere, quàm omnes homines perpetuò urgentibus morbis premi: neque enim functionum imbecillitas morbi statim nota est, absolutè ita, citraque exceptionem loquenti, nisi adiectum sit, quæ præter naturam cuiusque sit: ut liquet eodem primo de sanit. tuen. & secun. de temperamentis. idem confirmauit Gal. de sanitatis latitudine, asserens aliam esse sanitatis, & aliam morbi intemperiem: morbi quidem ea, quæ à media temperie longissimè abest: sanitatis, quæ paulùm. & sept. meth. med. ait § imbecilla uerò actio, prout magis, minusúe talis est, aut ad sanitatis tuendæ, aut ad medendi tractationem pertinet, leuiter quidem impedita ad priorem, grauius ad posteriorem discernitur utraque ex eo, quòd à consuetis actionibus obeundis propter noxæ magnitudinem uel desistatur, uel non desistatur. Quantum igitur interuallum est inter id, quod perfectissimè functionem obit, & id, quod manifestè functionem aliquam habet oblæsam, tanta est profectò & sanitatis, & distemperantiæ, quæ intra sanitatem consistit, latitudo. Ab hac proxima est intemperies morbosa, ut liquet eodem secun. de tempe. Qua de re in eo statu, siue constitutione, quæ sanitas dicitur, non parua necessariò statuenda est latitudo. & ob id idem Gal. secun. artis med. inquit § quo fit, ut tota sanitatis latitudo in tres partes, quarum singulæ latitudinem habent non paruam, diuidatur § Erit autem prima quidem salubrium corporum, Secunda neutrorum, Tertia insalubrium.

1. de san. tu. c. 5.
2. de tempe. c. 4.
7. metho. med. cap. 11.
2. de temp. c. 4.
lib. art. me. c. 8.

Nec minus scire opus est, quòd habitus nihil aliud significat, quã stabilitatem, seu permanentiã affectionis: nam cuiusq; rei, cum affectio benè adhærens, altiusq; defixa fuerit; habitus nominatur: ut patet lib. ad Thrasyb. quemadmodum, quòd bonus habitus nil aliud est, quàm benè se habens habitus: nam, cum habitus stabilis quædam affectio sit; bonus habitus nihil ei plus quàm bonitatem adiciit, ut idem Gale. inquit.

Loquor autem de bono habitu, qui naturalis existit. Contrario modo se habet habitudo: nam non stabilitatem, ac firmitudinem: sed lubricitatem, & instabilitatem affectionis facilè solubilis, & mutabilis significat. Quapropter non ab re Gal. eodem lib. concludebat geminam esse sanitatem: hanc uidelicet, quam cum latitudine consideramus, quarum altera secundum habitum, altera secundum affectionem appellatur: Et iterum quæ in habitu dicitur sanitas, alia in habitu dumtaxat est: alia secundum bonum habitum. atque hæc insuper bifariam dici potest, ut lib. de diff. morborum liquet: quoniam alia dicitur simpliciter boni habitus, alia optimi habitus, quem summè bonũ habitum appellabat idem Gal. lib. ad Thrasy. Hic etiam summè bonus habitus æquiuocè dictus ab Hipp. scribitur apho. 3. primi lib. ita, ut à Gal. habeamus sanitatem in habitu, aut esse optimi, siue summè boni habitus, aut non optimi, sed simpliciter boni, aut in habitu duntaxat citra adiectionem optimi, siue boni. Reliqua uerò relinquitur sanitas, quæ secundum affectionem dicitur eodem lib. ad Thrasy. libro autem de diff. morb. appellatur sanitas minus ualens: & 5. de sanit. tue. fallax, & incerta per κατὰ σχέσιν dicta differens à firma, & constante, quæ per κατὰ ἕξιν nominatur. Has etiam sanitates quandoq; duas dicit esse eodem lib. ad Thrasy. ut diximus, quando uidelicet suprema accipit earum genera: quandoq; uerò tres, quum sanitatem secundum bonum habitum non ita exquisitè considerat, diuidens optimum à simpliciter bono habitu: quarum unam dicit esse propter imbecillitatem inutilem, & hanc apppellat secundum affectionem alteram sanitatem in habitu, quæ non amplius imbecilla est. uerùm adhuc non robusta dicitur, sed actionibus media est inter sanitatem secundum affectionem, & bonum habitum. alteram appellat sanitatem secundum bonum habitum, quæ quidem robusta sanitas appellatur. Quibus ita suppositis unà cum Gal. bona fronte concludimus eum non de aliis corporibus sanis, signis, & caussis sermonem habuisse in lib. artis med. neque aliam diuersam ab his sanitatem considerasse, quàm considerauit in lib. ad Thrasy. aliàs aut hic superfluus, aut ibi (hoc est lib. ad Thrasy.) fuisset diminutus; licet diuersis uocibus usus fuerit, ut qui artem sub alio docendi genere tractauerit lib. artis med. At, quomodo tales sanitates diuersæ, diuersaq; corpora sana ordine quodam collocari possint, ita ut Gal. uerba ubiq; locorum inter se consentiant; non admodum facile mihi uidetur, potissimum quum quotquot sint auctores, qui de hac re scripsere (quos uiderim) tot in eis diuersas reperio opiniones. Nos uerò

lib. ad thrasy. cap. 6.

lib. de diff. mor. cap. 2.

lib. ad thrasy. cap. 7.

lib. ad thrasy. c. 6. & 7.

lib. de diff. mor. cap. 2.

5. de san. tuen. cap. 4.

lib. ad thras. c. 6.

eod. lib. cap. 7.

breuiter, & facilè cuncta Gal. dicta concordare conabimur: ut pauper culi artis medicæ Tyrones, saltem Gal. opinionem, ac ueritatem ualeant intelligere: quam hucusq; eos non intellexisse puto.

Sanitatis ergo, quam in latitudine contemplamur, ea medii temperamenti exquisitè dicitur, seu optima constitutio appellatur: quæ nec ulli uitio obnoxia est, quod saltem sensu percipiatur. & qui talem habent sanitatem, ex eo dignoscuntur, quòd robustas habent operationes, & causis, quæ ægritudinem pariunt magis, quàm cætera corpora resistunt. hoc etenim est illud corpus, quod magis uicinum existit corpori absolutissimè temperato, ac constituto: quod corpus diximus potius cogitatione inueniri, & esse, ueluti exemplar quoddam. nuncupatur autem simpliciter salubre, & est illud, quod ab ipso naturæ ortu bonam habet temperaturã in simplicibus, & primis particulis, atque in his, quæ ex illis componuntur, instrumentis, est commensuratum. est verò & ipsum in duplici differentia: nam uel tale est semper, & ita simpliciter semper appellatur, quód quidem est optima temperantia præditum, ac maximè est commensuratum: uel ut multum, quod à constitutione optima non ualde admodum deficit, sed exiguum, & breue aliquid. & propterea simpliciter ut multum dicitur. Distinguitur autem ab eo, quod semper tale est; quoniam re uera hæc corpora salubria, ut multum, in aliquo sunt offensa, non tamen id sensu comprehenditur, sed ex eo, quod magis, minusúe in operationibus existit. ac, quia causis, quæ ægritudinẽ pariunt, nõ æquè resistũt, ut illa semper talia: Hæc sunt illa corpora, quæ Gale. dicebat lib. de diff. morb. esse optimè constituta, & optimi habitus, & lib. ad Thrasy. summè boni habitus. neque mirum; nam, si in bono habitu non naturali, sed apparenti, utqui Athletarum existit, Hippo. considerauit summè bonum, ut patet apho. 3. primi lib. eò magis in eò, qui uerè, & naturalis, & bonus est, reperitur is, qui optimus, seu summè bonus existit. Conueniunt itaque hæc duo corpora semper, & ut multum salubria in optimo habitu; licet exquisitior reperiatur in uno, quàm in altero: omnia etenim huic cum latitudine contemplamur. & propterea primum corpus in latitudine sanitatis erit simpliciter salubre semper, secundum uerò salubre simpliciter ut multum. quod à constitutione optima non ualde admodum deficit, ut inquit Gal. pri. artis med. Succedunt tertio loco corpora, quæ à Galen. salubria nunc appellantur: nam salubre nunc corpus est, ut ipse refert, quod in præsenti est sanum. est uerò & hoc eo tempore, quo sanum existit, bonam habens temperaturam, & commen-

lib. de diff. mor. cap. 2. lib. ad thras. cap. 7.

lib. artis med. cap. 4.

lib. artis med. cap. 8.

ſurationem, non tamen optimam, at ſibi propriam, de ijs nanque corporibus, ut mea fert ſententia, idem Galen. intelligebat textu quarto ſe. artis med. poſtquã optimæ conſtitutionis ſigna declarauerat, hoc eſt, corporis ſimpliciter ſemper ſalubris, cùm dicebat § eorum autem, quæ ab ipſa deficiunt, & adhuc tamen ſalubria exiſtunt, nonnulla quidem in conſimilium temperatura, lapſum aliquem paruum habent: nonnulla uerò in inſtrumentariarũ commenſuratione, & hoc quoq; per exiguum § deinde ſubdebat § accidit autem hoc, uel in omnibus, uel in aliquibus, aut utriſque: § in cuius textus expoſitione, cuncti, quos uiderim, cæcutiunt, opinantes Gal. per ea uerba intelligere ſalubria multum. quod quidem multis rationibus falſum eſſe oſtendam: primò quoniam corpora ſalubria multum nec errorem, neque lapſum aliquem habent in temperatura conſimilium, aut in inſtrumentorum commenſuratione; licet re uera & ipſa quoque in aliquo ſint offenſa: uerùm non adeò ut error, ſeu lapſus, uerè appellari poßit. Rurſus, ſi de ſalubri multum intelligere uoluiſſet; fruſtra addidiſſet illa uerba § & adhuc tamen ſalubria exiſtunt § nam ſatis fuiſſet dixiſſe § eorum autem, quæ ab ipſa deficiunt § ſi uoluiſſet nobis oſtendere id breue, ſeu exiguum, quo deficiunt ſalubria multum, à ſalubribus ſemper, & non etiam addidiſſet illa uerba § & adhuc tamen ſalubria exiſtunt § Per quæ uerba uoluit potius ultimum gradum ſalubritatis nobis propalare, qui eſt corporis ſalubris ut nunc.

cap. cit.

Adhæc textu 6. reddi cauſa non poterit, cur iterum de eodem corpore ut multum ſalubri uerba fecerit, ſi in 4. de eodem loquutus eſſet: nec non in paucis quibuſdam uerba diuerſa de eodem corpore protuliſſet: nam eodem textu 6. uolens nobis oſtendere corpora ſalubria multum aſſerebat § quæ uerò ab optima corporum conſtitutione breue aliquid deficiunt § id quod non dixit in textu 4. per hæc uerba § breue aliquid deficiunt § manifeſtauit ſalubre multum: ipſum nanque breue aliquid deficit à ſalubri ſemper. Deinceps dicebat § re uera quidem & ipſa in aliquo ſunt offenſa, non tamen id ſenſu comprehenditur § per quæ uerba luce clarius demonſtrauit hanc offenſionem minorem eſſe ea, de qua loquutus erat textu 4. nam ibi dicebat lapſum, ſeu errorem aliquem habere; licet paruum: modò in plus ſe habet lapſum aliquem habere, quàm breue aliquid deficere; licet ille quoque paruus ſit. Vlterius in hoc textu 6. differentiam tradit inter hæc corpora ſalubria multum, & ſemper, docetq; modũ diſtinguẽdi, oſtendens nobis quã difficile ſit ea dignoſcere; quoniam, licet re uera quidem in aliquo ſunt offenſa, ſeu oblæſa ſalubria

multum; non tamen id poterat sensu comprehendi. id quod haudquaquàm erat necessarium in corporibus salubribus ut nunc; quia eorum lapsus non erat ita exiguus. & propterea per alia uerba ipsum figurauit, dum dixit ea lapsum aliquem paruum habere, & non dixit breue aliquid deficere: neque addidit hæc uerba § re uera quidem & ipsa in aliquo sunt offensa, non tamen id sensu comprehenditur § docuit insuper modum distinguendi hæc corpora salubria multum à semper talibus asserens § distingũntur uerò ex eo, quod magis, minusúe in operationibus existit: ac quia causis, quæ ægritudinem pariunt, non æquè resistunt § minus itaque deficiunt salubria multum à salubribus semper, quàm salubria nunc. & propterea eorum offensa, seu defectus, licet re uera sit; non tamen sensu comprehendi potest: lapsus uerò, seu error corporum salubrium ut nunc, non adeo exiguus est, nec adeo insensibilis, cùm magis recedant à salubribus semper. Vlterius, si de salubribus ut nunc non tractasset Gal. eodem textu quarto, utique esset diminutus; cùm hæc corpora definisset in primo libro, diuisisque signis in principio secundi adhuc illorum meminisset, sicut cæterorum salubrium, cùm dicebat. § quum uerò sint salubria corpora, hæc quidem simpliciter, hæc uerò ut nunc, quæ & beneualentia dicuntur &c. § cur demum ea silentio præterierit, ratio nulla assignari posset; postquã de cæteris omnibus uerba fecerit, salubribus, neutris, & insalubribus usque ad textum. 10. potissimũ cum textu nono epilogando dixerit § & quidem signa sanorum corporũ, sed, siue salubria, siue insalubria siue neutra existant, quantitate distantiæ differunt § & deinceps textu. 10. § optimæ igitur constitutionis corporis, inquit, indicia explicauimus, eorum uerò, quæ ab ipsa deficiunt, totidem sunt numero genera, quæ in magis, & minus secari possunt § ubi itaque esset enarratum hoc genus corporum salubrium ut nunc, quomodo eius signa duobus inuicem contrarijs terminis statutis possent per quantitatem distantiæ discerni? cum potissimum dicendum non sit ea extra cœtum corporum in latitudine sanitatis positorum reperiri, & sic esse extra eiusdem sanitatis latitudinem. neque confundi possunt, ut quidam falsò imaginantur; cum neutris simpliciter, aut insalubribus simpliciter: nam prima corpora sunt exquisitè media, atque æqualiter distantia, ut dicemus, ab utrisque extremis: in medio autem amborum, inquit Galen. hoc est, salubrium, & insalubrium corporum collocantur ea, quæ neutra simpliciter appellantur, & quæ cum latitudine quadam. Quum ergo salubria nunc in numero salubrium contineantur; non possunt sub neutris

lib. de art. med. cap. 7.

contineri, neque neutra appellari, sub ullo neutrorum significato, neque eorum constitutio similis est alicui neutrorum constitutioni, ut liquet discurrendo per oĩa neutra: nã neq; corpora sunt, quæ neutrius dispositionis participẽt, neq; simul cõtrariarũ, neq; aliquãdo unius, aliquando alterius uicißim. Hac etiam & fortiori ratione longè distabunt ab insalubribus simpliciter: nam corpus salubre nunc, ut dictum est, bonam habet tẽperaturam, & commensurationem, non tamen optimam, at sibi propriã, ut Gal. ait. sed insalubria simpliciter ab ipso ortu naturæ uel in consimilibus habent malam temperaturam, uel in instrumentarijs in commensurationem, uel utrunque uitium. & semper tale corpus est, quod ab ipso naturæ ortu, uel peßimam in simplicibus habet temperaturam, & primis particulis omnibus, uel aliquibus, uel principalibus, aut in instrumentarijs incommensuratum existit, similiter uel omnibus, uel quibusdam, uel illis, quæ obtinent principatum. ut multum uerò tale est, quod ab huius quidem uitio recedit, nondum tamen mediocritatem attingit, ut Gal. refert. Quare, cùm corpora salubria nunc, bonam habeant temperaturã, & commensurationem, insalubria uerò simpliciter peßimam; nullo modo coincidere inter sese poßunt: nam & ipsa insalubria multum, etsi non ita habeant peßimam, habent tamen saltem malam, cùm parum à semper talibus recedant. Non itaque bonam habebunt, quemadmodum salubria nunc. & propterea coincidere non poßunt. quòd, si coincidere ualerent, ac simul confunderentur; cur est, quòd Gal. illud subticuerit, nec ullibi illud scriptũ reliquerit? Illud quoq; uitari non poßet, si cõfunderẽtur quòd neutra simpliciter primi significati esse non poßent exquisitè media saluberrimi, & insaluberrimi, neq; æqualiter distare ab utrisq; inuicẽ contrarijs terminis, optima. s. corporis constitutione, nuperq́; facta ægritudine, si salubria nunc corpora, separatim à neutris, & insalubribus in sanitatis latitudine non statuerentur. sed quispiam diceret propterea salubria nunc confundi debere cum neutris, ac insalubribus simpliciter: nã, cùm sint nunc talia ab ortu esse non poßunt. quare cogeris, uelis, nolis asserere, quòd hæc corpora ab ortu erunt aut neutra, aut insalubria simpliciter, hoc est, talem habebunt constitutionem, quam habent uel neutra, uel insalubria simpliciter, utpote quæ ab ortu sunt talia. Nos uerò dicimus, non propterea corpora salubria nunc appellari; quia in præsenti solùm tempore sunt sana, neque pugnare ut nunc salubri, quòd à generatione tale sit: quemadmodum neque etiam ut multum talia dicuntur; quia multo tempore sana sunt, sed potius quia talem habent ab ortu con-

stitu-

stitutionem.ita quoque ut nunc talia dicuntur,quòd in quodam tempore, seu aliqua ætate,& non semper,aut multum sana existunt: quoniam talis est eorum temperatura,& commensuratio bona, talem habent potentiam,in qua supposuimus sanitatem consistere à naturæ ortu, & non in tempore acquisitam.quæ quidem licet ipsis propria sit; non tamen optima est,ut ipse Gal.inquit:quam bonam temperaturam,ac commensurationem à naturæ ortu habent. uerùm hæc constitutio dicitur salubritas nunc;quia non est sicut ea,quæ simpliciter semper:neque sicut ea,quæ simpliciter ut multum:sed ab utrisque deficit;licet exiguum quoddam. Erit ergo salubre nunc corpus id,quod in præsentia benè ualet. est autem sanè & hoc in eo,quo benè ualet tempore,bonam habens temperaturam, & commensurationem,non tamen optimam,sed sibi propriam ex Gal. sententia,non à tempore acquisitam,sed ab ortu talem: nam neque in præsenti sanum existeret,nisi talem eo tempore temperaturam,& commensurationem bonam ab ortu naturæ sibi propriam haberet:qua ratione salubre nunc appellatur.Id,quod probatur eiusdem Gal. auctoritate. 5. de sani.tuen.quo loco asserebat,quòd corpora, quæ ab optima sanitate deficiunt,tribus de causis proueniunt:aut quòd statim in utero uitioso statu fuerint: aut quòd qualibet de causa in non naturalem affectum post concesserint:aut ætatis ratione. sed hæc corpora salubria nunc non dicuntur ab optima sanitate deficere ætatis ratione,ut cuilibet in confesso est, neque etiã post ortum ab aliqua causa talia reddita sunt (nam si hoc esset,à neutris,& ægris ut nunc,non discreparent;ista nanque sunt illa corpora,quæ ab optima sanitate deficiunt,à qualibet causa in tempore contingente:id etenim quàm alienum esset asserere,nedum in Gal. sed omniũ medicorum doctrina,cuilibet planũ esse potest.) Relinquitur ergo, quòd talem lapsum,seu errorem,per quem à perfectione, seu optima sanitate deficiunt,statim in utero,& ab ipso ortu naturæ habuerint. quapropter non repugnat corpori salubri ut nunc esse à natura tale, quinimmo magis repugnat ipsum asserere non esse ab ortu naturæ tale, tam Gale. doctrinæ,quàm ueritati.id quod nonnulli haudquaquàm intelligere potuerunt.ob id dicimus nos diuersam habere constitutionem à neutris,& insalubribus simpliciter,eamque à naturæ ortu; licet in eius definitione illud Gal.non apposuerit:nam satis sibi erat apposuisse in simpliciter salubri:quoniam neque in definitione ut multum salubris, neque ut multum insalubris addidit illa uerba § ab ortu naturæ § nec etiam illa uerba conscripsit in definitione neutri simpliciter tertij significati, & tamen sub

5. de san.tu.c.5.

intelli-

intelligenda sunt, præter id, quòd clarius intelligitur etiam natura salubris ut nunc; si illa uerba non apponantur: nanque eius naturam, ac constitutionem longè melius intelligemus, quando in præsentia benè ualet, & cum hoc etiam eodem tempore bonam habet, (ut inquit Gale.) temperaturam, & commensurationem, quàm si dixisset tale corpus bonam duntaxat habere temperaturam, & commensurationem à naturæ ortu. neque etiam illud satis fuisset pro eius natura manifestanda: nam opus est, & quòd in præsenti sanum sit, & quòd talem habeat temperaturã, & commensurationem bonam, ut salubre nunc sit corpus: hoc etenim, quod in præsenti benè ualeat, & sanum sit, præsupponit illud, quòd bonã habeat & sibi propriam temperaturam, & commensurationem ab ipso naturæ ortu: aliàs neque bonam, neque sibi propriam diceretur habere eo tempore, quo sanum existit: quemadmodum sunt neutra, & insalubria nunc, quæ ab optima sanitate deficiunt à causis in tempore contingentibus. talem itaque à naturæ ortu corpora hæc sortita sunt constitutionẽ, ut quo tempore benè ualent, & salubria nunc appellantur, non modò sana sint, sed bonam etiam, ut sæpius diximus, & sibi ipsis propriam temperaturam, ac constitutionem habeãt, quæ nulli ex alijs corporibus propria sit. & propterea à neutris, & insalubribus simpliciter corporibus differunt. differũt ẽt; quoniã hæc corpora salubria nunc, quòd bonã habeant temperaturam, & constitutionem iure dicentur habere sanitatem in bono habitu: reliqua uerò neutra, & insalubria simpliciter, licet sanitatem habeant in habitu, ut liquet ex Gal. in eorum definitionibus; non tamẽ quispiam dixerit, ea sanitatem habere in bono habitu, ueluti salubria nunc. Hæc insuper corpora salubria nunc appellata sunt illa, de quibus dicebat Gal. lib. de diff. morb. quòd alia sunt corpora simpliciter boni, non tamen optimi habitus: quæ & si ab ipsa optima constitutione deficiant; adhuc tamen salubria existunt, & beneualentia dicuntur, ut idem secundo artis medicinæ. aßerebat. collocantur etiam tertio loco in sanitatis latitudine propter eas, quas diximus causas, quibus simul cum corporibus simpliciter salubribus semper, & ut multum, præest ea pars conseruatiuæ artis, quæ εὐεκτικὴ, à Græcis nuncupatur, hoc est, boni habitus seruatrix: nam præter iam dicta tria genera salubrium corporum nullum aliud reperitur, quod in bono habitu sanitatem habeat. qua etiam ratione, & salubria corpora appellantur non modò quæ optimam corporis constitutionem habent, sed quæ eisdem proximiora sunt: hæc etenim salubria corpora appellari præcepit Gale.

lib. de dif. mor. cap. 2.

lib. art. me. c. 8

textu

textu 9.secun.artis med.quemadmodum ea, quæ magis accedunt ad ea, quæ ægrotant insalubria, inter media uerò neutra. qua etiam ratione & salubria nunc in sanitatis latitudine constitui consentaneum est: neq; enim dixisset Gal.quòd quæ corpora proximiora sunt optimæ constitutioni salubria sunt, & appellantur, ni per salubria subintellexisset ut multum, & ut nunc salubria, sed dixisset salubre, si ut multum salubre duntaxat intelligere uoluisset: alienum siquidem à ratione est, si cuiusq; hominis priuatim sanitatem ut multum, intelligere uoluisset, hoc est, singula corpora salubria ut multum.

Cùm uerò, ut prius dictum est, uniuersa sanitatis latitudo in tres partes diuidatur: quarum prima erat salubrium corporum, & secunda neutrorum; declarata prima decens est ad secundam accedamus, & deinceps ad tertiam, quæ est insalubrium: nam hæc quoque sanitatis pars, ut inquit Gal. latitudinem habet non paruam, in medio uerò salubrium, & insalubrium collocantur. ait Galeni. ea corpora, quæ neutra exquisitè, seu simpliciter appellantur, & quæ cum latitudine quadam: habent etenim & hæc corpora talem constitutionem, ut imbecilles edant actiones. Sed, quoniam neutra tripliciter dicuntur: quædam uidelicet, quæ neutrius dispositionis participant: quædam, quæ utriusque: & quædam, quæ aliquando quidem huius, aliquando illius, & unumquodque horum potest esse semper, & ut multum, uel ut nunc tale; de his, quæ semper, & ut multum talia existunt, primò uerba faciemus: nam hæc sunt, ut demonstrabimus, quæ salubria corpora in sanitatis latitudine immediatè consequuntur: reliqua uerò ut nunc talia postponemus: cùm alter sermo de ijs habendus sit. asserimus itaque, quòd, licet secundum diuersam neutri considerationem trifariam neutrum dici possit; quodlibet tamen eorum ad aliud comparatum secundum eandem rationem in eodem gradu dicetur sanum, nec unum magis altero. Exempli gratia. neutrum simpliciter primi significati comparatum ad simpliciter secundi & tertii, sub eadem ratione, hoc est, semper ad semper, & ut multum ad ut multum, eiusdem sanitatis participabunt, adeo quòd unum non dicetur esse altero salubrius: sunt etenim omnia talia neutra in medio salubrium, & insalubrium collocata, & imbecillas edunt operationes, magisquàm salubria, minus autem quàm insalubria æqualiter ab utrisque extremis distantia, modò simpliciter exquisitè sint. id uerò dicimus propterea, quia, licet neutra primi significati semper sint exquisitè talia; reliqua tamen duo genera possunt & exquisitè

exquisitè esse, & non exquisitè; cùm sint cum quadam latitudine: nanque possunt neutra secundi significati plus de uno extremo, quàm de altero participare, & tertii significati constitutionem habere, quod maiori tempore, & longiori, seu pluribus ætatibus participent uno, quàm altero extremo, hoc est, talem habere à natura potentiam. & propterea non amplius erunt simpliciter, & exquisitè neutra, sed cum latitudine quadam, id quod uoluit intelligere Gal. citato textu 6. sec. artis med. cùm dixit § in medio autem amborum collocantur ea, quæ neutra exquisitè, seu simpliciter appellantur, & quæ cum latitudine quadam § nam siue ἀκριβῶς, siue ἁπλῶς textus habeat; non solùm neutra primi significati, sed secundi & tertii, quæ simpliciter, & exquisitè talia existunt, intelligi debent per neutra, quæ simpliciter, seu exquisitè appellantur. Quod uerò neutra secundi significati duobus dicantur modis, patet primo artis medic. tex. 12. quum inquit § horum autem ipsorum secundum duobus dicitur modis, aut quia utrunque contrariorum ex æquo participat, aut quia aliquando plus alterum § id quod simili ratione contingere neutro tertii significati decens est; postquàm aliquando quidem salubre; ut in una ætate: aliquando uerò insalubre; ut in altera ætate uicißim sit, ut Gal. inquit. & proptera non refert, si illud particulatim non explicauerit breuitati indulgens. Attamen dißident in sanitate neutra secundi, & tertii significati semper, & ut multum dicta, à neutris primi significati; quando eadem non fuerint exquisitè talia, sed cum quada latitudine, ita ut uno magis, uel minus participent, si fuerint secundi significati, uel si fuerint tertii, uno, uel altero extremorum maioris, uel minoris temporis spatio uicißim, seu in pluribus ætatibus, participent. qua ratione dicuntur neutra cum latitudine: nam eo, quæ sunt primi significati, semper sunt exquisitè talia, ac neutra semper dispositione participant, siue simpliciter, siue ut nunc talia dicantur. unde dicebat Gal. 1. artis medic. § neutrum iuxta primum significatum esse corpus, quod exquisitè medium est, & saluberrimi, & insaluberrimi corporis, & huius hoc quidem simpliciter tale, quod ab ipso ortu naturæ ita est constitutum, hoc uerò ut nunc, quod in præsenti tempore medium exquisitè existit saluberrimi, atq; insaluberrimi corporis. ipsius autem simpliciter semper quidem tale est id, quod in omnibus ætatibus tale perdurat: ut multum autem, quod nonnullas recipit mutationes. § patet itaq; neutra simpliciter exquisitè media secundum quemlibet triũ modorum eadem participare sanitate, ac insequi in sanitatis latitudine

salubria

lib. art. me. c. 8.

lib. ar. med. c. 3.

lib. artis medic. cap. 6.

salubria nunc tam si fuerint semper, quàm ut multum. verùm quæ ut multum sunt talia, cum non adeo exactè sint media, quemadmodum quæ semper neutra sunt, sed parum quodammodo ab eis recedant; ambigua forte quispiam fateri poterit, interim ad unum, quandoq; ad aliud extremum accedere, uel recedere magis. Nos verò, quò facilius Tyrones intelligant; in latitudine simul reposuimus, præsertim cùm exiguus ualde fuerit hic recessus. At, ubi simpliciter exquisitè non sint neutra secundi, & tertii significati, uerùm magis, uel maiori tempore salubritate participabunt, quoniam talem habent à natura potentiam. Ad salubria nunc magis accedunt, ubi talia semper fuerint, quàm si ut multum. Insuper præcedent etiam in latitudine nō solum neutra ut multum, sed ætiam semper primi significati. & quæ multum sunt talia, præcedent etiam alia, multum & semper talia exquisitè dicta, sed insequuntur eorum semper talia. vbi uerò æqualiter utriusq; extremi participantia fuerint, aut magis insalubritatis, quàm salubritatis seu maiori tempore eo modo se habebunt, ut diximus: nam, si exquisitè talia fieri, siue ut multum, siue semper; æqualiter utique recedunt, ut neutra primi significati. si verò magis, uel maiori tempore in salubritate participabunt; præferuntur in latitudine sanitatis neutra primi ipsis neutris secundi, et tertii significati, tam si multum, quàm si semper sint talia, sed ut multum præcedunt eorum semper talia: semper tamen facta relatione ad duo extrema, neutra omnia mediocriter dicentur ædere imbecillas actiones cum latitudine quadam. et in hoc genere noxæ continentur etiam neutra primi significati; quamuis neutrius contrariarum actionum participent scilicet, neque eis, quæ in magnis distantiis, neque eis, quæ in paruis existunt imbecillæ: habebunt tamen imbecillas actiones, quæ etiam neutrius contrariarum actionum participes exeunt. & hoc uoluit dicere Gal. 1. artis medic. tex. 8. hæc quo ad secundam partem latitudinis sanitatis, quæ neutrorum est. lib. artis med. cap. 8.

Sequitur tertia, quæ est corporū insalubrium, quæ iterum primo sunt in duplici differentia: simpliciter uidelicet, & ut nunc. de corporibus ut nunc insalubribus, quæ quidem actu ægrotant, non loquemur nisi quatenus ad sanorum corporum dignotionem conducunt: cum sint extra sanitatis latitudinem, ut liquet secundo artis medic. quanquàm uitia omniū insalubrium corporum iuxta quodlibet significatum, ut ipse Gal. refert eodem loco, consistunt, aut in intēperatura consimilium partium, aut structura, seu commensuratione instrumentalium uitiata, formatione ui- lib. artis med. cap. 8.

 delicet,

delicet, numero, magnitudine, seu situ, aut in continuitate ipsarum, quæ communis unitas appellatur. Distinguũtur autem hæc uitia, seu hæc corpora inter se ex sensibili operationum læsione. quare, ubi fuerint sensibiliter operationes oblæsæ; tunc insalubre nunc dicitur, & hoc corpus actu ægrotare fatemur, extraq; latitudinem sanitatis contineri, neq; aliud reperiri corpus præter hæc insalubria nunc, quod non sit intra sanitatis latitudinem, ut dicemus. At insalubria simpliciter, de quibus loquemur, à reliquis intra sanitatem collocatis distinguuntur: quòd facilè à causis, quæ morbos committendi uim habent, superantur. &, quoniam in uigore operationum plurimum deficiunt; & propterea nemo mentis compos dicet hæc corpora coincidere cum salubribus nunc: cum hæc licet ab optima sanitate deficiant; adhuc tamen salubria existant, & paruum aliquem habeant lapsum, seu errorem, aut intemperatura consimilium aut instrumentariorum commensuratione, & hoc etiam perexiguum in omnibus, uel quibusdam, aut in utrisque, ut patet citato textu. 4. sec. artis med. Habent etiam bonam temperaturam, & commensurationem, insalubria uerò simpliciter malam: nam insalubre simpliciter corpus, inquit Galenus, est, quod ab ipso ortu naturæ, uel in consimilibus partibus malam habet temperaturam, uel in instrumentariis commensurationem, uel utrunque uitium. Quum uerò hoc etiam corpus insalubre simpliciter bifariam dicatur, aliàs semper, aliàs ut multum, ut cætera iam dicta corpora salubria, & neutra; propterea semper tale est, quod ex ipso naturæ ortu, uel pessimam habet temperaturam in simplicibus, & primis particulis omnibus, uel aliquibus, uel iis, quæ obtinent principatum, uel in instrumentariis incommensuratum est: Similiter autem in his uel omnibus, uel aliquibus, uel illis, quæ obtinent principatum. Vt multum uerò insalubre est, quod ab huius quidem uitio recedit, nondũ tamen mediocritatem attingit. quo fit, ut absq; controuersia, quæ multum insalubria existunt, immediatè neutra corpora consequantur in sanitatis latitudine: deinceps quæ simpliciter semper talia dicuntur, quæ sunt uelut ultimus terminus eius sanitatis, quã secundum habitum esse diximus: nam, licet eam non habeant in bono, nec optimo habitu, ut corpora salubria; habent tamen tam neutra, quàm insalubria simpliciter sanitatem in habitu. de quibus omnibus intelligere uoluit Gal. libro de diff. morb. cum dixit, alia sunt, quæ, etsi sana dicuntur; non tamen boni sunt habitus. quasi uelit dicere, quòd, licet habeant sanitatem in habitu; non tamen eam habent cum hac adiectio-

lib. de diff. mor. cap. 2.

ne

ne, Bonum: nam habere sanitatem in habitu nil aliud est, quàm permanentem, & stabilem: habere autem in bono habitu est addere huic permanentiæ, & stabilitati bonitatem, ut patet lib. ad Thrasy. Conueniunt ergo in hoc neutra simpliciter, et insalubria simpliciter: quoniam utraq; dicuntur habere sanitatem in habitu, & pro tanto deficiunt à salubribus corporibus simpliciter, & ut nunc, quæ sanitatem habent in optimo, & bono habitu. Verùm hæc etiam sanitas in habitu, cum sit in latitudine quadam; magis stabilem, ac firmam eam habebũt simpliciter neutra, quàm simpliciter insalubria, & inter insalubria minus, quæ semper sunt talia, quàm quæ multum: quemadmodum etiam inter neutra magis firmam, ac stabilem habent sanitatem ea, quæ ad salubria magis accedunt, tam semper, quàm ut multum, quàm illa neutra, quæ simpliciter, & exquisitè sunt media: & hæc magis, quàm ea, quæ ad insalubritatem plus uergunt: semper enim eandem seruabunt sanitatis rationem, quam participant eo, quo scripsimus ordine in sanitatis latitudine. istis insuper corporibus neutris, & insalubribus simpliciter, prospicit ea pars artis conseruatiuæ, quæ salubris nominatur, communi autem uocabulo, ut Gal. refert eodem libro ad Thrasyb. conseruatiua simul, & salubris dicitur.

lib. ad thrasy. cap. 12.

lib. ad thrasy. cap. 30.

Quum uerò totius sanitatis latitudo in tres partes diuidatur, ut sæpius dictum est: quarum prima est salubrium corporum, secunda neutrorum et tertia insalubrium, post quæ, vt inquit Gal. 2. artis medi. sequuntur, quæ iam ægrotant corpora, quæ sensibilibus operationum læsionibus distinguuntur; opinati sunt quidam, eorum, quæ reliqua sunt, corporũ nullum in sanitatis latitudine situari; propterea quòd Ga. post tertiam latitudinis partem, quæ quidem est insalubrium simpliciter, dicebat sequi corpora, quæ iam actu ægrotant. quare, inquiunt isti, neutra ut nunc significati contineri debere extra sanitatis latitudinem. Sed pace eorum dixerim, præter iam dicta corpora adhuc in sanitatis latitudine continentur cuncta tria neutrorum genera ut nunc. id quod cum Gal. demonstrabimus, prius in memoriam reuocantes, quod supra cum Gal. supposuimus lib. ad Thrasy. duplicem uidelicet esse sanitatem, quarum una dicebatur secundum habitum, altera secundum affectionem. sanitatem itaque secundum habitum, ut longißimis verbis declarauimus, diuisit Gal. 2. artis med. in tres partes: postquam si tali ratione sanitas consideratur; ægrotantia corpora sequuntur. At, quoniam, ut ipsemet testis est, sunt quædam corpora, quæ licet actu non ægrotent, neque etiã

lib. artis med. cap. 8.

lib. ad thrasy. cap. 6.
8. metho. med. cap. 30.
li. art. med. c. 8.

sanitatem in habitu habent; eam tamen habent secundum affectionem, hoc est, instabilem, infirmam, atque inutilem. Qua de re & hæc quoque corpora, licet neutra à quibusdam fuerint appellata, ut ipsemet Gal. fatetur eodem lib. ad Thrasy. adhuc asserit ea sana dici, & esse, eisq; competere partem quandam conseruatricis artis, quoniam in his etiam pausillum quoddam corrigimus: quæ uerò pars artis pausillum corrigit, conseruatiua appellatur, ut cōtradistinguitur ei parti artis, quæ multum semel corrigit, & medicatiua, seu curatiua nuncupatur. Verùm, inquit ipse, inter hãc artis partē, quæ exigua uitia corrigit, quæque in tres alias subdiuiditur partes: in euecticen scilicet, salubrē, et Analecticen. quidam quartam his particulam adiecerūt, quæ ab ipsis propriè Prophylactice, idest, præseruatoria uocata fuit, facultatem oppositam habentem ei, quæ à morbo proximè liberatos recreat, hoc est, Analectice. & demum inquit § Hasce autem ambas ancipitis quodammodo esse naturæ inter contrarias totius artis partes nemo ambigit. Dico autem inter eam, quæ magna uitia, & eam, quæ parua corrigit: curatiua sanè pars, quòd magna uitia, Euectice autem, atque salubris, quòd parua discutiant. Id quoque perspicuum est: in medio autem ambarum interstitio, instauratiua nominata, atque præseruatoria positæ sunt: nam, si ad salubrem, euecticenque comparentur; non exigua uitia emendant. si ad curatiuam; non magna. propterea & quicunque ambas has partes neutras appellauerunt, haud malè mihi sensisse uisi sunt § Hæc Gal. quibus uerbis clara luce uidetur asserere has duas partes artis medicæ Analecticen uidelicet, & Prophylacticen contineri sub ea, quæ exigua uitia tollit, & conseruatiua dicitur, differreque interse maioris, minorisque ratione: magis enim parua castigat euecticen. qua ratione nos diximus prospicere corporibus salubribus simpliciter & ut nunc, minus salubris, quàm neutris, & insalubribus simpliciter, competere diximus. Hac adhuc minus Analectice, & Prophylactice, quàm prophylacticen, quidam adiecerunt tanquàm quartam partem conseruatiuæ artis. Deinceps subdebat Gal. § quòd, cùm hæ ambæ partes sint ancipitis quodammodo naturæ; dico inter eam, quæ magna, & eam, quæ parua uitia dissoluit, in medio interstitio ambarum positæ. propterea haud malè sentierunt, qui ambas neutras appellauerunt: Nam si ad salubrem, & euecticen comparentur; non exigua uitia emendant: si ad curatiuam; non magna. § Comprobat itaque Gal. eorum opinionem, qui has artis partes, neutras appellauerunt. Verùm non propterea negat id, quod paulò antè con-

lib. ad thrasy. cap. 30.

tè concluserat, eas uidelicet contineri sub ea artis parte, quæ exigua uitia corrigit, ac conseruatiua nuncupatur; licet non adeò perexigua uitia corrigant, quemadmodum salubris, & euectice. Si itaque conseruatio per eũdem Gal. non nisi sanis corporibus debeatur; non ab re & hæc corpora, quibus hæ artis partes competunt sub conseruatione contentæ, adhuc sana esse asserendum; quàmuis neutra nuncupentur. Hæc igitur sunt illa corpora, quæ sanitatem habent secundum habitudinem, neutra ut nunc appellata. Quare post pauca idem Galen. concludens asserebat ¶ in præsenti autem contemplatione de conseruatrice artis humanum corpus gubernantis parte, tria diuisionis membra supponantur: unum de corporibus secundum habitudinem ualentibus: alterum de ijs, quæ in habitu sana sunt: tertium de bono habitu præditis: ¶ nemo ergo ambigat hæc corpora, quæ sanitatem secundum habitudinem habent, connumerari debere inter ea, quæ sunt in latitudine sanitatis: quæ quidem, ut dictum est, iure neutra ut nunc appellantur. Dico, quòd contineantur sub sanitate, & sana dicantur secundum affectionem, quam etiam sanitatem adhuc cum latitudine esse asserimus, quemadmodum sanitatem secundum habitum diximus esse. quapropter poterit dici secũda hæc sanitatis latitudo, de qua haudquaquã uoluit intelligere libro 2. artis medic. ea parte cùm dixit ¶ post quæ deinceps sequuntur, quæ iam ægrotant corpora ¶ nam de hac sanitate adhuc uerba non fecerat, sed de ea duntaxat, quæ est secundum habitum, ac propria est eorum corporum, quæ à natura sunt talia; licet hanc quoque postea non dereliquerit, siquidem de eisdem neutris corporibus, quæ talem habent sanitatem secundum affectionem lib. 2. uersus finem, & tertio, uerba fecit, signa pro dignotione eorum, ac modum correctionis nobis tradens: quanquàm non sub sanorum, sed neutrorum genere collocauerit: sunt etenim re uera hæc corpora neutra ut nunc. et ob id comprobauit eorum opinionem, qui uolebãt eas artis partes, quæ his corporibus præsunt, cùm sint ancipitis quodammodo naturæ; neutras appellari. qua ratione lib. artis medic. à sanitatis latitudine hæc corpora seclusit. lib. uerò ad Thrasy. ea sub sanitatis latitudine contineri uoluit, coactus de omnibus corporibus, quibus salutis quomodolibet pars artis prospiceret, seu conseruatiua, quæ exigua uitia corrigit, uerba facere, ne in aliquo aduersus gymnastas deficeret, largius sanitatẽ usurpans tam in habitu, quàm in affectione: nã, cùm hæc sanitas in affectione infirma, ac parũ constãs sit, neque ab ipso naturę ortu, sed in tempore adepta interim à Gale. sanitas

lib. ad Thrasy. c. 31

lib. art. me. c. 8.

lib. artis med. cap. 82. & ult.

κατὰ

κατὰ σχέσιν; interim affectus medius morbi, & sanitatis nuncupatur: ita etiam & corpora, quibus ea inest interim sana, interim neutra appellat. & partes artis eisdem prospicientes sæpe neutras, quandoque inter conseruatrices salubres connumerauit. Quum autem hæc corpora in duplici sint differentia; nam quædam corpora neutra conualescentiæ, quædam uerò neutra decidentiæ nuncupantur; in aliquo dictorum trium neutrorum genere contineantur utraque, non utique facile est disserere; cùm adhuc uideamus, nonnullos inter sese dissentire: Præterea, num in uno neutrorum genere, ambo, uel in diuersis contineantur; non minus inter se digladiantur. Nos uerò, cùm aliorum opiniones recensere non decreuerimus; nostram, quam ueram esse cum Gal. putamus, statuere conabimur, Asserentes cum eo, quòd gemina existente sanitate, una secundum habitum, altera secundum affectionem, quemadmodum illa secundum habitum latitudinem habet: ita quoque & hæc, quæ secundum affectionem dicitur. & propterea plura corpora sub ea contineri opus est, quemadmodum in ea, quæ iam dicta est. Sunt autem hæc corpora singula neutrorum tria genera, quæ ut nunc appellantur: Verùm illa non amplius sub neutro primi, secundi, aut tertii significati nominant. Sed quædam, quæ quidem iamiam morbum euaserunt, seu à morbo conualescunt, conualescentia neutra nuncupant. quædam uerò quibus ægritudinis iamiam imminet periculum, neutra decidentiæ dicunt. Videndum ergo, in quo neutrorum genere hæc duo neutra sic appellata contineantur, & quomodo in participatione, seu ordine huius sanitatis secundum affectionem dicta se habeant. Quòd uerò non in uno, eodemq; neutrorum genere, ut nonnullis uisum est, ipsa contineantur, ex Galen.
1. ad thra. c. 30. prim. liquet lib. ad Thrasy. quo loco dicebat, quòd præseruatoria uocata ars facultatem oppositam habet ei, quæ à morbo proximè liberatos recreat. Cùm ergo inter se oppositæ sint hæ partes conseruatiuæ artis; non poterunt in uno neutrorum genere conuenire. &, si dixeris in eodem genere neutrorum contineri; reliqua duo neutra ubi collocabis? ac ubi etiam erit istius sanitatis secundum affectionem latitudo? Dilucidius uerò illud declarauit Galenus. 2. artis medic. tex. 92. 93. & 94. ubi loquens de signis futuræ ægritudinis, dicebat § neque in ambiguo est, quòd quæ signa sunt utrorunque significatiua, neutra dicantur secundum unum quoddam neutri uocabuli significatum § & post pauca subdit § secundum uerò alterum significatum quæcunque his, qui à morbo referuntur, insunt, signa neutra appellamus: neque in alio significato accipiunt

ea, quæ

ea, quæ senibus insunt? Quibus uerbis luce clarius ostendit Gal. quòd quemadmodum signa, ita & corpora neutra decidentiæ, & conualescentiæ, quorum sunt signa in diuerso neutri significato contineantur. Cæterùm, in quo significato neutri continentur ea, quibus ægritudinis periculum imminet, & decidentiæ neutri uocantur, & in quo ea, quæ à morbis conualescunt, conualescentiæ dicta, hic labor est. Verùm nos proculdubio cum Gal. asserimus neutra decidentiæ dicta, quibus pars ea artis prospicit, quæ uerè Prophylactice dicitur, simul atque conseruatrix, dici, & esse neutra secundi significati. dico uerè, & propriè Prophylactice, cuius officiũ est causam adimere, ex qua morbus futurus ẽ fieri: Hæc enim pars conseruatricis quædam existit, quemadmodum illa, quæ non uerè Prophylactice dicitur, cuius officium est causam adimere, quæ morbum iam creat, sub curatrice continetur: immo ipsam curatricem etiam nominant, ut patet 11. metho. med. Quòd uerò hæc neutra sint iuxta secundum significatum, quicquid uelint alij, eiusdem Gale. uerba ostendunt, citato loco 2. artis medic. siquidem dicebat? horum corporum signa nonnulla quidem esse ex eorum genere, quæ secundum naturam sunt, sed permutata uel quantitate, uel qualitate, uel temporibus, nonnulla ex his, quæ præter naturam: uerùm minora ijs, quæ ægritudinibus adsunt.? Atque propterea subdebat? hæc corpora decidentiæ seu eorum dispositiones, quæ sunt in morbos casura, esse ex neutrorum genere, atque una ea, quæ ipsa indicant signa.? Si ergo, propterea sunt ex neutrorum genere, quia eorum signa quædam sunt ex genere eorum, quæ secundum naturam sunt: & quædam ex genere eorum: quæ præternaturam; cui dubium, quòd uelut signa utrisque extremis participant, ita & corpora participare debent, cuius rationis sunt secundi significati neutra. Idem confirmauit paulò infrà in uerbis supracitatis cùm asserebat? neque in ambiguo est, quòd quæ sunt utrorunque indicatiua, neutra dicentur secundum unum quodam neutri uocabuli significatum? quodnam, inquam, erit istud neutri uocabuli significatum nisi secundi? postquàm dicit esse utrorunque indicatiua, hoc est, utriusq; extremi, salubritatis uidelicet, & insalubritatis? Quicquid itaque alij sentiant, cum Gal. concludimus, ac firmiter asserimus neutra decidentiæ esse neutra ut nunc secundi significati. &, licet eius signa mediam habeant formam inter ea, quæ sanis, & quæ ægrotantibus eueniunt; non propterea non dicentur utrorunque indicatiua: quoniam utriusque extremi participant. & idcirco neutra sunt, ut Gal. scriptum reliquit.

11. meth. med. cap. 2.

lib. ar. me. c. 82.

Rursus

Rursus qua ratione quispiam dixerit neutra decidentiæ esse neutra primi significati; si eadem neutra primi significati exquisitè media sunt saluberrimi, nec latitudinem habeant, æqualiterque distent ab utrisque extremis, etiam quæ ut nunc sunt talia, ut Gale. uisum est: ista uerò neutra decidentiæ, neque exquisitè media sunt saluberrimi, & insaluberrimi, amplamque latitudinem habent, prout contingit uno, uel altero extremorum, magis, aut minus participare, & quò magis, uel minus accedunt, uel recedunt ab uno, uel altero extremorum: non enim semper æqualiter participant decidentiæ neutra salubritate, & insalubritate, sed quædam magis salubritate, quædam insalubritate magis, & contrà. Hoc item magis, & minus adhuc plures habet gradus. Quamobrem hæc neutra decidentiæ inter se magnopere discrepant: qua scilicet ratione recedunt magis, uel minus à salubritate, acceduntque ad insalubritatem. & propterea exquisitè neutra esse non possunt. Sub hoc neutrorum genere etiam sanitas continetur, seu bonus habitus athletarum magis quoque, & minus suscipiens, ut liquet Hippo & Gale. quibus quoq; præest ea artis pars, quæ Prophylactice dicitur: habent etenim hæc corpora eadem ratione sanitatem secundum affectionem, qua ipsa neutra decidentiæ dicta. & propterea eorum habitus statim soluēdus est, inquit Hipp. potissimum ubi ad summum bonitatis peruenerit.

lib. artis medic. cap. 82.

Quum uerò eodem secundo artis med. hæc uerba subscribat Gal. § uerùm in altero significato quæcunque conualescentibus ex morbis signa adsunt, neutra appellamus § nulli in dubium ueniet, quòd quæ à morbis referuntur corpora conualescentiæ neutra appellata, in altero neutrorum significato quàm in secundo, contineri debeant, & non in eodem, ut quidam uolunt. Quare cum Gal. dicimus hæc corpora dici, & esse neutra primi significati: nam hæc sunt exquisitè media saluberrimi, & insaluberrimi corporis, tàm si fuerint simpliciter, q̃ ut nunc talia: atqui conualescẽtiæ neutra sunt huiusmodi. erunt ergo neutra primi significati. Quòd uerò neutra conualescentiæ sint exquisitè media saluberrimi, & insaluberrimi corporis, liquet lib. ad Thrasy. cùm dicebat § in medio uerò ambarũ interstitio, instauratiua nominata, atque præseruatoria posita sunt: nam, si ad salubrem, euecticenque comparentur; non exigua emendant uitia: si ad curatiuam; non magna § si itaque in medio interstitio posita sunt instauratiua, & præseruatoria, & corpora, quibus præseruatoria præest, neutra secundi significati sint; sequitur, quòd corpora, quibus instauratiua proficit, cùm non sint in eodem neutrius significato; quòd sint primi signifi-

Li. ad thra. c. 30.

significati; quæ quidem exquisitè media dicuntur. Nam corpora, quæ instauratione, seu refectione indigent, neque morbo amplius participant; quoniam ab eo sunt liberata: neque sanitate in habitu; quoniam eorum sanitas adhuc imbecilla est alterius generis existens, quàm sanitas, quæ est secundum habitum. Quàmuis ergo ambæ hæ artis conseruatiuæ partes in medio interstitio positæ sint; non tamen ambæ secundum eandem rationem: Nam corpora, quibus ars præseruatoria debetur, ut declarauimus, latitudinem habentia exquisitè media esse non possunt. Hæc uerò neutra conualescentiæ dicta eandem latitudinem non habent. Nam confestim, quòd à morbo liberata sunt, absque ullo medio, ac latitudine conualescentia appellantur, sanitatem habent secundum affectionem, & refectione indigent: quoniam propter imbecillitatem inutilis quodammodo est eorum sanitas, & debiles habent actiones. Neque fateri possumus, cũ primùm à morbo liberantur hæc corpora esse magis, uel minus conualescentia, nisi postmodum temporis progressu, quando illorum sanitas desiit esse inutilis, atq; sint ab imbecillitate liberata, & in habitu sanitatem acquisierint; quo tempore amplius conualescentiæ neutra appellabimus. Quare dicimus hæc corpora esse neutra primi significati; etenim neutro extremorum participant. & propterea, licet eius signa neutra etiam appellentur; tamen altero neutrorum significato, ut Gale. asserebat, quàm ea, quæ indicant corpora, quibus periculum ægritudinis imminet, & neutra decidentiæ dicuntur. Quòd, si quispiam dixerit hæc non esse exquisitè media saluberrimi, & insaluberrimi, & propterea non posse dici neutrà primi significati; Respondebimus, quòd hoc quoq; uerificatur in istis corporibus: nam, cùm in medio interstitio posita sint inter corpora salubria secundum habitum, & corpora ægrotantia, ut Gal. inquit eodem lib. ad Thrasy. non ab re exquisitè media esse dicentur: quoniam neq; ægritudine, à qua iam liberata sunt, amplius participant: neque sanitate in habitu ad quam nondum peruenerunt. Et, quoniam hæc neutra dicimus esse ut nunc primi significati; intelligimus quoq; nunc exquisitè media esse saluberrimi, & insaluberrimi: quoniam medium obtinent locum inter uniuersa corpora, quæ sanitatem habent in habitu, & corpora ægrotantia. Et hac ratione hæc etiam sanitas secundum affectionem, quæ in hisce corporibus reperitur, media exquisitè dicetur. si uerò quispiam dixerit hæc corpora non esse ita exquisitè media, uelut ea, quæ simpliciter neutra appellantur eiusdem primi significati; non prohibebimus, ut sophisticas uitemus rationes: sunt etenim, quoad fieri potest, exquisitè media saluberri-

li. ad thras. c. 7.

 mi, &

mi,& insaluberrimi,neutro extremorum participantia,hoc est, neq; sanitate in habitu,neq; ægritudine. Et propterea senes quoq; sub hoc neutrius significato collocauit Gal.eod. 1.ar.med & .5.de san.tuen. Habent etenim & ipsi senes affectum,qui planè non est exactè sanitas,hoc est, sanitas in habitu,quemadmodum iam dicta corpora conualescentium , sed eorum affectus,ut ipse inquit tam scilicet eorum,qui ex morbo conualescunt,quàm senum,uel morbi,& sanitatis quidem medii sunt, uel omnino eorum affectus non est eius sanitatis,quæ firma,constãsq; est, quam κατὰ ἕξιν appellant:sed eius potius,quæ fallax,in certaq; est,quã κατὰ σχέσιν nominant,quanquàm partem artis,quæ senum sanitati prospicit Hierocomicen, hanc uerò Analecticen Græci nuncupant: si quis etiam uelit poterit proculdubio cum Gal.tenere, quòd neutra conualescentiæ ; (quæ neutra ut nunc primi significati diximus esse) in præsenti tempore sunt exquisitè media saluberrimi,& insaluberrimi corporis:nam, licet sana sint sanitate secundum affectionem,quæ in tempore acquiritur,duntaxat possunt etiam dici exquisitè media saluberrimi,& insaluberrimi : cũ eorum affectus medius sit morbi,& sanitatis,ut Gal.inquit citato lib.5.de sanita.tu.& propterea exquisitè media eo tempore dici possunt, cum neque unius,neq; alterius corporis conditionem aliquam participent: talia enim sunt corpora exquisitè media,quocunq; modo neutra primi significati sint,perpetuò per insaluberrimum corpus intelligens cum Galen.id quod actu ægrotat,hoc est,insalubre ut nunc.

li.ar.med. c.82. & .5.san.tu.c.4.

5.de san.tu.c.4.

Sed quid sentiendum sit de neutro ut nunc tertii significati; postquàm hæc duo conualescentiæ scilicet, & decidentiæ , primum esse primi significati , alterum uerò secundi conclusimus? Neque etiam apud Gale.adhuc reperio de hoc neutro ut nunc tertii significati mentionem factam esse , nisi in fine primi libri artis med. Quòd , si ipsum sanitatem etiam haberet secundum affectionem ; hoc utique dictum fuisset ab eo lib.ad Thrasy.Vel fortè dicendum est extra sanitatis latitudinem reperiri.Dicimus breuiter cum Gal. aut hoc neutrum non dari : quoniam , ut ipse inquit, in uno tempore, quòd ita est neutrum exquisitè quidem consistere non contingit . Aut , si concedatur , utpote tempus accipiendo cum latitudine; dicemus , quòd quæ corpora neutra talia sunt , indifferenter continentur sub neutris tam decidentiæ,quàm conualescentiæ : modò dicta corpora diuersis rationibus fuerint considerata : nam , si neutrum decidentiæ consideretur;nõ amplius ut utriusque extremorum particeps est solum,sed etiam,ut habet quandã dispositionem , secundum quam ex qualibet

li. art. med.c.6. in fine.

qualibet leui causa quamprimùm in morbos incidere potest, aut ad sanitatem redire; possumus dicere, quòd habebit quandã dispositionẽ nunc, secundum quam aliquando sanum, & aliquando ægrum esse potest, ita quoque de neutro conualescentiæ asserendum: nam, si ipsum non amplius consideres ut corpus neutra dispositione participans, sed ut eius affectio, cum infirma, ac instabilis sit, potentiam quandam nunc habet, ut à quauis leuissima noxa, si non rectè tractetur, iterum incidat in morbum. &, si rectè tractetur; pauco tempore acquiret sanitatem in habitu, & deinde in bono habitu, ut Gal. sentit lib. ad Thrasy. Dicemus sub hac consideratione posse etiam dici neutrum tertii significati: quoniam in eodem tempore cum latitudine uidelicet quadam, aliquando sanum, aliquando ægrum esse poterit, talem potentiam habens: Etenim, sicut neutrorum signa sub diuersa consideratione possunt diuersimodè appellari, ut liquet 2. artis medic. ita & hæc neutra sub diuersa ratione possunt dici diuersimodè neutra ut nunc. Hæc sunt denique ea corpora, quæ dicimus sanitatem habere secundum affectionem. Verùm inter hæc illa primò collocari debent in sanitatis latitudine, quæ conualescentiæ neutra nuncupantur: Sunt etenim ab ægritudine magis remota; cùm ab ea liberata sint: illa uerò decidentiæ dicta, magis propinqua; cùm eandem participent. & propterea eis magis imminet periculum ægritudinis. Adhuc, si eadem corpora neutra conualescentiæ appellata contingat in morbos iterum incidere; necessum est, prius fiant neutra decidentiæ, & demum actu ægrotent; quemadmodum contingit reliquis corporibus in sanitatis latitudine collocatis. Illa uerò decidentiæ dicta confestim in morbos incidant, oportet: nec aliud habent medium, per quod pertranseant, ut actu ægrotantia fiant. igitur post insalubria simpliciter semper, reponi debent neutra conualescentia, & postea neutra decidentiæ, quæ in sanitatis latitudine, ut communis existentis ei, quæ secundum habitum, & ei, quæ secundum affectionem dicitur, ultimum gradum possident. Et ob id non ab re diximus in hoc eodem gradu reponi habitum athletarum: nam Hippo. dicebat affectus athletarum non esse secundum naturam. Et Gal. in oratione suasoria ad artes neminem, inquit, reperiri, qui in ratione sanitatis magis sit, quàm athleta miser. & propterea nomine ab eo non degenerarunt, siue à misero, siue à miseria denominati sint: Quorum primum Græci ἀθλιόν, alterum ἀθλιότητα nominant. Hæc insuper neutra ut nunc sunt illa corpora, de quibus Gale. dicebat lib. de diffe. morborum { quædam uerò minus ualent } Vltimo lo-

lib. artis med. cap. 7.

lib. ar. me. c. 82.

in orat. suas. ad artes cap. ult.

lib. de dif. mor. cap. 2.

co posita in tota latitudine sanitatis ibi descripta, simul complicans corpora & secundum habitum, & secundum affectionem sanat nam postea dicebat § quædam autem iam ægrotant§ quasi uelit, quòd post dicta neutra ut nunc, quæ minus ualent, sequuntur corpora, quæ iam ægrotant; hoc est, ut nunc ægra. Hæc eadem neutra decidentiæ, & conualescentiæ uulgus medicorum appellat neutra transitus: non ab re quidem; nam neutra decidentiæ ita appellantur: quoniam quodlibet corpus sanum, ut actu ægrotet, opus est transeat per neutra decidentiæ. eadem ratio est de neutris conualescentiæ; licet contrariũ sit in tex. Nam cùm primùm corpora à morbis euadunt; neutra conualescentiæ appellantur: Sunt tamen re uera (ut dictum est) sana, saltem sanitate secundum affectionem. Sed, quoniam nullus, ut inquit Gal. lib. ad Thrasy. proculdubiò mutilam, inutilemque sanitatem exoptat, sed quàm fieri potest, absolutissimam, ac firmissimam; propterea facta relatione ad sanitatem secundum habitum, quam possunt, & debent acquirere, & deinde ad eam, quæ est boni habitus, possunt adhuc quodammodo dici media trãsitus. Qua etiam ratione & sanitas secundum habitum media dicetur inter sanitatem secundum affectionem, et sanitatem secundum bonum habitum: quoniam hæ duæ in melius ducendæ sunt, tertia in optimo statu conseruanda, ut eodem lib. ad Thrasy. liquet.

lib. ad thrasy. cap. 11.

lib. ad thrasy. cap. 31.

Sequitur post dicta corpora morbosa affectio, qua laborant, quæ iam ægrotant corpora. Vocantur autem à Gal. lib. primo artis med. insalubria nunc: Nam insalubre nunc corpus (ut ipse inquit) est quod eo tempore, quo tale dicitur, ægrotat. Neque obscurum est, quòd & hoc ipsum eo, quo dicitur tempore ægrotans, uel in consimilibus malam habet temperaturam, uel in instrumentariis incommensurationem, uel utrunque. Hæc uerò corpora, quæ iam ægrotant, distinguuntur ab aliis in salubribus sensibilibus operationum læsionibus, ut 2. artis medic. patet: nã terminus, qui utrunq; insalubritatis modum distinguit, ut Gal. inquit, est operationum læsio sensibilis. neque alia nobis tradidit inditia, quibus eadem secerni inuicem possint: id etiam paulò post confirmauit posita sanitatis latitudine, ac diuisa: cùm dicebat § post quæ deinceps sequuntur; quæ iam ægrotant corpora, quæ sensibilibus operationum læsionibus distinguuntur. § libro uerò de diff. morborum describens hæc corpora, & eorum gradus ita dicebat § quædam autem iam ægrotant, atque horum quoque ægrotatio quandoq; leuior, quandoq; periculosior: & hæc ipsa quandoq; uehemens, nonnunquam periculum mediocre

2. art. med. c. 8.

lib. de diff. mor. cap. 2.

diocre

diocre affert‖neque enim omnia corpora,subdit.Gal.sana,uel ægra æqualiter affecta esse existimare debemus. qua de re horum etiam corporum tradi potest latitudo non parua, quæ tamen non est præsentis negotii. Illud autem non præterea de his corporibus insalubribus nunc, quòd licet dicantur ægrotantia, ac actu ægrotent eo tempore, quo talia dicuntur;semper tamē propter id,quod addidit Gal.‖neq; obscurum est,quòd & hoc ipsum eo,quo dicitur tempore ægrotans,uel in consimilibus malam habet temperaturam,uel in instrumentariis incommensurationem uel utrunque‖quòd possint etiam esse hæc corpora ab ortu naturæ talia, quemadmodum diximus de salubribus ut nunc, id quod in dies experimur: oriuntur etenim nonnulla corpora actu ægrotantia, sensibiliter operationes læsas habentia: quæ, cum insalubria non sint, nec semper, nec ut multum, propter iam dictam causam, necessariò, ut nunc insalubria dicentur:quinimo hæc corpora uerè, & propriè insalubria ut nūc appellantur,in nullo alio ab aliis insalubribus dissidentia, quàm sensibili operationum læsione, ut cum Gal.dictum est. Quòd, si cætera corpora etiam salubria simpliciter semper poßint actu ægrotare; dicimus,quòd talia non dicentur insalubria nunc:quia non habent neque in consimilibus,neque in instrumentariis, neque in utrisque malam temperaturam, aut incommensurationem,neque etiam à naturæ ortu,sed bene dicuntur ægrotantia,& ægra nunc: quemadmodum etiam neutra, & insalubria simpliciter,licet dici poßint sana nunc non tamen salubria nunc esse dicentur: cum neque bonam, neque à naturæ ortu in simplicibus habeant temperaturam,& in instrumentariis commensurationem,id quod est de ratione corporum salubrium ut nunc. Si quis autem uelit,quāuis impropriè, omnia etiam corpora,quæ iam ægritudinem patiuntur, etiam non à primo ortu,vt nunc insalubria appellare; quemadmodum uidetur olfecisse Gal.2.artis medic.78.cum dicebat‖quæcunque uerò ut nunc insalubria sunt,hoc est,ægritudinem patiuntur‖nos non reclamabimus modò substantia, seu rei natura non immutetur, ut scias uidelicet alia esse corpora insalubria nunc ab ortu naturæ,quæ uerè & propriè ita appellantur:& alia,quæ in tempore sunt talia impropriè sic dicta,propriè uerò ægrotantia, seu ægra nunc appellata. De primis loquutus est Gal. 2. artis med.circa principium, quo loco de aliis quoque corporibus à natura talibus uerba faciebat. de reliquis uerò præcitato textu.78.utraque tamen corpora ægrotantia,hoc est, quæ actu ægrotant, & insaluberrima quoque ab eodem Gal.nuncupari consueuerunt: ut liquet tex. 17. primi

lib. artis med. cap.75.

lib.art. medic. cap.8.

li.art.me. c.75.

lib.art.me. c.6.

primi lib. Neque enim fas est hoc loco aliud corpus intelligere per insaluberrimum, ut quidam putant, quàm insalubre nunc; cum hoc corpus posuerit pro uno contrario termino in textu. 9. secundi lib. cuius relatione, neutrum primi significati dicitur exquisitè medium semper: alioqui exquisitè diceretur mediũ relatione ad diuersa corpora insalubria, quod omnino esse non posset, posita pro altero contrario termino optima corporis constitutione: quemadmodum Gal. ubique censet: quàmuis eadem sit habenda ratio de corporibus insaluberrimis, quæ de insalubribus ut nunc habetur. neque etiam insalubre corpus simpliciter semper insaluberrimum appellari poterit, ubi pro contrario termino optimæ cõstitutioni nuper facta ægritudo ponatur: quemadmodum Gal. uisum est, cùm multò insalubrius eo fuerit insalubre ut nunc, ut liquet in eiusdem Gal. doctrina: ad utrosque enim hos contrarios terminos relatione habita, docuit idem Gal. intermedia omnia corpora, quæ sana sunt, seu sanitatem participant, dignoscere, quantitate distantiæ inter sese dißidere, ac diuersimodè etiam appellari citato tex. 9. sec. artis medic. Sed quæres, qui fieri poßit, ut salubria, & insalubria nunc ualeant à naturæ ortu esse talia, neutra uerò nunc nullo modo? Dicas priora talem habere posse dispositionem ab ortu, ut demonstrauimus. At neutra ut nunc necessariò opus est, ut talia sint, ac dicantur, aliam prius habuisse dispositionem, ita ut eandem neutralitatem ut nunc, semper aliæ dispositiones præcedant, utpote sanitatis, uel ægritudinis: nam, si primi significati neutra ut nunc fuerint; uel ægritudo præcessit, ut in conualescentibus: uel diuersæ ætates, ut in senibus. Si uerò secundi sint significati neutra ut nunc; sanitatis dispositio melior præcedet tam si neutra decidentiæ uerè dicta sint, quàm athletæ. & hac ratione neque unius, neque alterius generis neutra nunc possunt à naturæ ortu esse talia, quemadmodum salubria, & insalubria nunc.

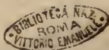
lib. art. me. c. 8.

loco cita.

Hæc sunt (iuuenes studiosi) quæ de sanorum corporum ordine, ac numero, seu, ut inquiunt, de sanitatis latitudine, cum Gale. sentio; quàmuis non propterea uerear, quòd ob multas, quæ de ea proditæ sunt opiniones, non paucos etiam habebit oppugnatores. illud tamen pro certo habeatis, quòd si qui sint, qui aliter sentiant; ad eorum, uel aliorum opinionem, non autem Galeni, id sentire uidentur. Vt uerò nedum uos, sed & cæteri omnes hanc, quam Galeni putamus esse sententiam, facilius intelligere ualeatis; sequentem tabulam exarauimus.

F I N I S.

Ioannis

Ioannis Francisci Lombar. Neapolita.

Ω δὴ δίκωλος δίστροφος.

Ad docilem Lectorem.

SECTIO venarum in grauidis, nec fiat Aborsus,
Num bene conueniat,
Coctio morborum ut fiat, succusq́; paretur;
Functio & utrum Animæ
Princeps, in cerebri sinubus, uel corpore detur?
Spiritus an ualeat,
Admitti physicus? Febrisúe Tritæa in acuta
Sede libens sedeat?
Mox sit in vrinis sani, & quid ὑπόστασις *ægri;*
Quomodo sese habeat.
Corporis humani Eucraseos Πλάτος, ἠδὲ Πλατυσμός:
Differit iste liber.
ALTIMARI. longo uiuet qui tempore; Rhoma
Dum caput orbis erit.
Diuinam iamiam expecta de Febribus artem
Lector adhuc Medicam:
O opus excelsum. Iouis ira abolere, vetustas,
Quod nequit ignis edax.
O opus egregium. Quod solum liuida Momi
Obstruere ora potest.
O opus eximium. claudit quod scripta Galeni,
Hippocratisq́; senis.
At decet vt taceam; calamus nam deficit omnis,
Sepia, charta, manus.
Expedit ut sileam; uitam ne Thessalus ira
Finiat ante diem.
Præclara interea hæc capias Quæsita libenter,
Lector amice precor.

Io. Francisci Lomb. Neap. Dactilicon cum senario Iambico ad Lectorem.

Ἱερὸς ἐςὶ βίβλος, κατέχει μυςήρι ἀριθμῶ
  μεῦ αναγνως ὅθ' ἑβδομαίου θαυμαςῶς.
Τὸν λαβὲ νῦν τερπνῇ λυκάβαντος πάχατος ὥρα,
  ψυχῇ ἵν' ᾖ σοῦ ἡδονὴ, καὶ σώματι.
Ασπαςίως Πυρετῶν μέθοδον μετ' ἀκήματος ἀκμῆν
  σὺ προσδέκα κοινῷ ἔτους ἐν πάχατι.
Ηρὶ γὰρ ἐκτίθη κόσμος, τὰ Ζῶα γελῶσι,
  ποιεῖται Αιμα, πὰν τότ' εὐκρατὲς πάγχυ.
Αρ Αναγνωςὰ ποθῶ σ' εὔχεσθαι τῷ Θεῷ ἀντὶ
  πολυπόνυ Αλτιμάρυ τ' ρύσεως.

F I N I S.

